Cristian Troncotă

DUPLICITARII

Din istoria serviciilor de informaţii şi securitate ale regimului comunist din România (1965 -1989)

CUPRINS:

Introducere.
ORGANELE DE INFORMAŢII ŞI SECURITATE ÎN CONTEXTUL NOILOR RELAŢII ROMÂNO-SOVIETICE, LA ÎNCEPUTUL ANILOR '60
Ineficienţa cooperării Securităţii cu structurile similaredin ţările socialiste vecine „Demascarea" spionajului ruso-sovietic contra României.
Epurarea aparatului de Securitate.
Decese din necesităţi istorice.
EVOLUŢIA STRUCTURILOR ŞI CONTINUAREA NOII POLITICI ÎN DOMENIUL SECURITĂŢII.
Pe linia modernizării.
Noi orizonturi în politica de cadre.
O poliţie politică preventivă.
Revenirea la metodele represive din anii '50 – cazul Gheorghe Ursu.
Apărarea secretului de stat – cazul „Pantera"
Contraspionajul şi poliţia politică – cazul Mircea Răceanu.
TERORISM ŞI ANTITERORISM ÎN ROMÂNIA.
Conceptul de terorism.
Structuri şi acţiuni premergătoare înfiinţării USLA.
USLA şi terorismul internaţional.
Acte teroriste contra regimului comunist „Un tragic accident"
DIN ACTIVITATEA SECURITĂŢII EXTERNE.
Principalele structuri şi competenţe.
Reţeaua Caraman.
Acţiuni de „pedepsire" şi „intimidare" a disidenţilor români din Occident.
Afacerea Şacalul.
Enigma defectorilor transfugi din Blocul Estic.
SECURITATEA ŞI SERVICIILE SECRETE SOVIETICE.
Un procedeu clasic în materie de operaţiuni speciale.
Măsuri de apărare.
Contrainformaţiile militare neutralizează agenţi sovietici.
Imprudenţe, duplicitate şi eşecuri.
Naţionaliştii de la Bucureşti în pericol.

IULIAN VLAD – SINGURUL ROMÂN PROFESIONIST ÎN FRUNTEA SECURITĂȚII.
De la învățător la şef al Securității „De data asta noi l-am salvat pe nebun”
Duplicitar față de „revoluționarii de profesie”
În loc de încheiere.
DOCUMENTE
1. 1967 iulie 22.
Decretul nr. 710 privind organizarea şi funcționarea Ministerului Afacerilor Interne
2. 1968 septembrie 30.
Raportul prezentat de generalul maior Nicolae Diocaru, vicepreşedinte al Consiliului Securității Statului, cu ocazia convocării ofițerilor din unitățile informative centrale şi teritoriale de securitate, despre evenimentele din Cehoslovacia şi situația internațională
3. 1973 februarie 9.
Notă întocmită de Direcția a III-a şi Serviciul „D”, privind inițierea unei acțiuni de dezinformare a diplomatul japonez „Onisie”
4. 1977 mai 25.
Ordinul Ministrului de Interne, Teodor Coman, nr. 001050, pentru intrare în vigoare a Instrucțiunilor privind organizarea şi funcționarea evidențelor de securitate
5. 1978 aprilie 3.
Fragmente din Decretul Consiliului de Stat nr. 121 privind atribuțiile Departamentului securității Statului şi ale trupelor de securitate
6. 1980 martie 11.
Articol publicat în ziarul „Scânteia” referitor la un caz de trădare din partea unui cetățean român, în realitate ofițer în direcția de spionaj a Securității, care, fiind în misiune, a refuzat înapoierea în țară
7. 1989 decembrie 1.
Raport olograf, semnat şi parafat de generalul colonel Iulian Vlad – şeful D. S. S. – adresat preşedintelui României, Nicolae Ceauşescu, privind problemele ce urmau a fi abordate, în cadrul întâlnirii de la Malta, între Mihail Gorbaciov şi George Bush
8. 1989 decembrie 18.
Buletin de informare întocmit de Serviciul de Cercetare Analiză şi Sinteză din Centrul de Informatică şi Documentare (unitate aDepartamentului Securității Statului)
9. 1989 decembrie 30.
Ordinul S/184 semnat de generalul colonel Iulian Vlad şi adresat tuturor unităților centrale şi teritoriale de informații ale Ministerului Apărării Naționale
10. 1990 martie 20.
Memoriu întocmit de generalul col. (r) Iulian Vlad şi adresat domnului Ion Iliescu – Preşedintele Consiliului Provizoriu de Uniune Națională
11. 1990 martie 31.

Declarația generalului-colonel Iulian Vlad, redactată în timpul detenției, despre instituția Securității statului în ultimii ai regimului Comunist din România

Bibliografie.

Indice general „Românii au trebuit să supraviețuiască, în primul rând ca neam, de-a lungul acestor sute de ani. Această necesitate de supraviețuire le-a creat, într-un anumit fel, o natură duplicitară, dar care, în final, a salvat neamul de la pieire, pentru că, în 50 de ani, multe lucruri se pot întâmpla. Şi, cu tot beneficiul pe care această duplicitate l-a adus, salvând neamul românesc de la pieire, în acelaşi timp, pentru viitor i-a lăsat o amprentă greu de eliminat".

(Lia Roberts – preşedinta Partidului Republican din Nevada şi consul onorific al României în Nevada, vezi „Ziua, 13 decembrie 2003, p. 13.) „Cei ce hotărăsc să piardă sunt şi cei mai puternici"

Bundesnachrichtendienst (BND) „Oamenii îşi dăduseră seama că Securitatea Statului împreună cu alte organisme pe care se baza ori prin care se exercita puterea, era o instituție la dispoziția dictatorilor pentru asigurarea protecției lor personale şi întărirea dictaturii"

(General-colonel Iulian Vlad)

INTRODUCERE.

Dacă secolul al XIX-lea, în a doua sa jumătate, a însemnat instituționalizarea serviciilor secrete, secolul următor a dus la o dezvoltare pe toate planurile: structural, organizatoric, legislativ, al metodelor, mijloacelor şi practicilor folosite în acțiunile operative, al dotării cu cele mai moderne tehnologii, şi nu în ultimul rând, al disponibilizării unor uriaşe fonduri publice.

Practic, nu există eveniment important în istoria secolului XX fără ca serviciile secrete să nu fi fost implicate într-o măsură mai mare sau mai mică. Cu succesele şi insuccesele repurtate în timpul celor două războaie mondiale, astfel de instituții au ieşit mai consolidate, iar cu experiența acumulată au convins oamenii politici că războaiele calde nu mai pot constitui o soluție pentru aranjamente la nivel global. Mai mult, confruntarea pe frontul secret al informațiilor, incluzând aici şi operațiunile speciale, s-au dovedit mai puțin costisitoare dar şi mai eficiente.

Există desigur şi mari riscuri în folosirea armei informațiilor, în sensul că eşecurile pot fi uneori ireparabile. Oricum, istoria secolului XX a dovedit, mai ales pentru țările mici şi mijlocii sau cu interese limitate, că merită riscul angajării cu toată responsabilitatea în confruntarea pe frontul secret. Şi aceasta pentru că în mai toate cazurile nu prea există alternativă în a supraviețui ca stat şi națiune dacă nu te laşi prins în joc. În esență, este vorba despre o permanentă cursă a inteligențelor puse să lucreze în slujba intereselor naționale, regionale ori globale ce țin de stabilitatea unui sistem. Este o dispută în care toți, dar absolut toți, cei implicați au o şansă. Țările mici şi mijlocii care au dispus de servicii secrete puternice – în sensul că au fost bine dotate,

judicios organizate şi cu un personal de înaltă calificare – au căpătat de regulă o şansă în plus spre promovarea politicilor de apărare în faţa sau la masa tratativelor, alături de cei mari şi bogaţi, mai precis acolo unde s-au făcut jocurile politice, s-au desenat hărţi, ori s-au stabilit zonele de influenţă şi interfaţă.

Sfârşitul războiului rece – care în esenţă a însemnat o confruntare aspră între două blocuri militare, NATO şi Tratatul de la Varşovia, cu interese şi ideologii ce se excludeau reciproc – a marcat şi începutul unei noi ere în istoria serviciilor secrete. „Focusul", adică ţintele şi regulile jocului par să se fi modificat, dar nu şi mentalităţile. Reciclarea lor, sau după o expresie mai nuanţată, „adaptarea la noile condiţii geopolitice şi geostrategice", reclamă o perioadă de tranziţie. Aceasta nu înseamnă însă şi o pauză operativă, întrucât aşa ceva nu există, şi nu a existat niciodată pe frontul secret.

„Cârtiţele" sovietice, precum Aldrich Ames, Harold Nicholson, Robert Lipka ori Robert Hansen au spionat în favoarea Kremlinului atât înainte cât şi după prăbuşirea URSS. Acest din urmă aspect îi face pe mulţi analişti „independenţi", deci neînregimentaţi politic sau ideologic să vadă cu luciditate că reciclarea sau schimbarea mentalităţii ofiţerilor de informaţii din perioada războiului rece n-ar reprezenta altceva decât simple slogane pur propagandistice din partea celor care militează pentru globalizare, fie ea şi multipolară.

Desigur că riscul practicării unei astfel de „propagande" este imens. Dacă la început au putut fi convinşi (sau fraieriţi) doar inocenţii, cu timpul societatea civilă pe ansamblu, dincolo de eterogenitatea ei, va ajunge să înţeleagă faptul că restructurarea serviciilor secrete nu reprezintă decât o banală expresie pur teoretică şi fără nici o legătură directă cu ceea ce se întâmplă de fapt în lumea serviciilor secrete.

Au existat şi vor mai exista probabil paradoxuri. Istoricii care se ocupă de trecutul serviciilor secrete au reuşit să documenteze, prin probe indubitabile, existenţa unei continuităţi absolut necesare pentru activitatea de informaţii. Referirea vizează interesul naţional care a funcţionat sub cele mai subtile forme dincolo de orice ideologie, chiar şi în perioada războiului rece.

De exemplu China, ţară comunistă şi SUA, pentru mulţi un adevărat simbol al democraţiei, au avut momente de bună conlucrare a instituţiilor lor specializate pe frontul secret. Concret, în octombrie 1983, ministrul afacerilor externe chinez, Wu Xiequan, aflat în vizită în SUA, a discutat cu directorul CIA, Bill Casey, despre necesitatea unor operaţiuni comune (joint ventures, cum le denumesc americanii), ceea ce a însemnat: susţinerea paramilitară a kmerilor roşii (tutelaţi dintotdeauna de chinezi) şi a mudjahedinilor afgani, aprovizionaţi în parte cu arme de provenienţă americană prin China. O săptămână mai târziu, generalul Eugen Tighe, şef al Defence Intelligence Agency (DIA) serviciul militar de informaţii al SUA, s-a aflat la Beijing pentru a pune la punct împreună cu generalul chinez Huang Zhengji modalităţile de realizare a acestor operaţiuni comune sino-americane1.

1 Vezi pe larg Roger Faligot, Rémi Kauffer, Istoria mondială a serviciilor secrete, vol. III, Editura Nemira, Bucureşti, 2002, p. 121 şi urm.).

În atari condiții, ne explicăm acum mai bine ca oricând unele evenimente ale istoriei foarte recente. Având la bază deja tradiția unei asemenea cooperări, guvernul de la Beijing s-a grăbit, după tragicele evenimente de la Washington şi New York din 11 septembrie 2001, să se declare de partea SUA în războiul lor proclamat contra terorismului internațional. Război care, după unii eminenți politicieni, nu ar avea menirea „de a descuraja terorismul, ci chiar de a-l amplifica". Iată doar un exemplu ce demonstrează că rațiunile de stat determinate de interesele naționale, bine ancorate istoric pe frontul secret, pot spulbera orice îngrădiri ideologice. Iar „analiştii" (sau propagandiştii) de ocazie nu mai au argumente pentru a-i împărți pe combatanții frontului secret în buni şi răi.

Temerile, justificate de altfel din partea societății civile, sunt de cu totul altă natură. Pentru a nu se mai repeta gravele încălcări ale drepturilor omului din perioada războiului rece – şi aceasta pentru că activitatea serviciilor secrete s-a desfăşurat „la limita interpretării legilor", ca să nu spunem a ignorării lor, dar fiind motivată de aşa numite „rațiuni de stat" – s-a pus problema unui control strict, complex şi instituționalizat, inclusiv din partea societății civile. Au apărut comisiile de control ministeriale, parlamentare sau prezidențiale care țin sub o strictă supraveghere, şi în cadrul legii, activitatea serviciilor secrete.

Fiind percepute – şi poate că nu în totdeauna eronat – ca „organizații suprastatale" ori „guverne din umbră", serviciile secrete ar trebui să dea dovadă de transparență. Este şi motivul pentru care societatea civilă a reclamat mai tot timpul cunoaşterea acestor instituții. Pentru sporul de credibilitate, cunoaşterea trebuie să se bazeze pe o solidă investigație documentar-istorică şi să se realizeze cu metode şi mijloace ştiințifice.

Poate că nu întâmplător la cel de al XIX-lea Congres internațional de ştiințe istorice de la Oslo, din 6-13 august 2000, s-a organizat pentru prima oară o secțiune care a abordat ca tematică istoria serviciilor secrete. Mai mult, în Alexandria, statul Virginia (SUA) funcționează de câțiva ani cu bune rezultate un Centru de studii pentru Contraspionaj şi Securitate2, (2 „Lumea magazin", 11/2001, p. 7), iar în capitala Germaniei, la Berlin, a luat ființă la începutul lunii iulie 2003 „Cercul de discuții al serviciilor de informații", asociație deschisă oamenilor de ştiință, foştilor agenți din conducerea serviciilor secrete germane, politicienilor, jurnaliştilor, reprezentanților justiției şi economiei, precum şi angajaților instituțiilor guvernamentale care se ocupă de serviciile de informații germane3.

3 „Suddeutsche Zeitung", vineri 11 iulie 2003.

Există desigur şi o serie de probleme cu care se confruntă istoricii în acest domeniu. Să amintim mai întâi o legendă, descurajatoare prin morala ei, ce circulă în rândul tinerilor istorici şi care pleacă se pare de la un fapt real. Se spune că un diplomat chinez a fost întrebat la un moment dat – începutul anilor '90 – de către un ziarist occidental, ce părere are despre rolul şi consecințele revoluției franceze de la 1789-1794 în istoria universală. Răspunsul a venit prompt: „Este o istorie prea recentă ca să-i putem descifra sensurile".

Trecând peste această lecție de filosofie a istoriei de tip asiatic, va trebui să recunoaştem că cei ce se încumetă la studiul „istoriei recente” – după alți autori chiar „prea recentă” – se expun unor riscuri ce țin de domeniul credibilității. Şi aceasta pentru că nu au la dispoziție decât date şi informații furnizate de surse (izvoare istorice) deschise şi oficiale.

Prin urmare, principalul impediment îl constituie accesul la fondurile arhivistice – este vorba despre arhivele serviciilor secrete – care din aceleaşi „rațiuni de stat” se lasă foarte greu desferecate. Este un aspect pe care a încercat să-l explice şi cercetătoarea americană Amy Knight. În a sa interesantă lucrare despre ce s-a întâmplat cu KGB-ul după căderea Blocului Comunist din Europa, domnia sa a ținut să atragă atenția că istoricii serioşi nu pot scrie o istorie obiectivă pe baza unor documente care le sunt oferite din arhive „bucățică cu bucățică” sau, şi mai rău, „doar prin intermediul unor fragmente din documente”.

Aceeaşi prudență ar trebui manifestată şi față de izvoarele memorialistice, oferite chiar cu multă generozitate, după căderea Cortinei de fier, de foşti ofițeri ai serviciilor secrete sovietice.

Dezvăluirile unor lucrări memorialistice, precum cele semnate de Pavel Sudoplatov, Oleg Kalughin sau Iuri Şveț ar trebui preluate de către istorici – în opinia aceleiaşi autoare – cu multă rezervă, supuse unei analize critice foarte amănunțite şi apoi comparate şi coroborate cu documentele de arhivă accesibile, iar interpretarea lor să țină cont de contextul strict istoric.

Prudența s-ar datora faptului că memorialiştii din acestă categorie, ar avea ceva de ascuns: fie „manipularea istoriei”, fie obținerea „de bani sau alte avantaje materiale” în schimbul unor „confesiuni neautorizate”, ceea ce îi pune de multe ori în contradicție cu interesele acrualelor instituții cu responsabilități în domeniul apărării siguranței naționale. Fără a exclude valoarea istorică a izvoarelor memorialistice, Amy Knight susține că dezvăluirile unor foşti ofițeri ai serviciilor secrete sovietice nu reprezintă altceva decât „un mozaic de fapte autentice, jumătăți de adevăr şi scorneli evidente”4.

4 Amy Knight, KGB după KGB. Scurtă istorie a eternei securități de stat, Bucureşti, 1999.

În ultimii ani s-au publicat şi în România documente şi lucrări ale unor memorialişti care au făcut parte din foste structuri de securitate şi informații – din Ministerul de Interne şi Ministerul Apărării Naționale – printre care:

— Ion Mihai Pacepa5

5 Ion Mihai Pacepa, Orizonturi roşii, Bucureşti, 1992; idem, Moştenirea Kremlinului. Rolul spionajului în sistemul comunist de guvernare, Bucureți, 1993; Idem, Cartea neagră a Securității, vol. I, Rolul Poliției Politice şi al Spionqjului în România Comunistă, Bucureşti, 1999; idem, vol. II, Viața mea alături de Gheorghiu-Dej, Bucureşti, 1999; idem, vol. III, L-am trădat pe Ceauşescu, Bucureşti, 1999).

— Ion Stănescu, Cosma Neagu6

6 Neagu Cosma, Ion Stănescu, În anul 1968 a fost programată şi invadarea României. Informații inedite din interiorul Serviciilor Speciale ale României, Bucureşti, 1999; Neagu Cosma, Cupola. Din culisele Securității.

Securitatea văzută din interior, Bucureşti, 1994; Idem, Securitatea. Poliția politică. Dosare. Informatori, Bucureşti, 1998.

— Nicolae Pleşiță7

7 Ochii şi urechile poporului. Convorbiri cu generalul Nicolae Pleşiță, Dialoguri consemnate de Viorel Patrichi în perioada aprilie 1999 – ianuarie 2001, Bucureşti, 2001.

— Marin Pancea8

8 General de divizie (r) Marin Pancea, Armata. Securitatea. Populația. Revoluție sau lovitură de stat, Un interviu cu fostul şef al Direcției de Informații a Armatei, realizat de Graziela Bârlă, Holding Reporter, 1999).

— Grigore Răduică9

9 General-locotenent (r) Grigore Răduică, Celălalt Ceauşescu. Mărturii din umbra deciziilor politice, în „Magazin istoric", s.n., februarie 1998, p. 15-17.

— Gheorghe Rațiu10

10 Colonel (r) dr. Gheorghe Rațiu, Raze de lumină pe cărări întunecate, Bucureşti 1996; Idem, Cutia Pandorei. Dosarele Securității. Surprize sau capcane? Paco, 1997).

— Iulian Vlad11

11 Vezi Declarația generalului Iulian Vlad scrisă la Jilava în perioada detenției, în „Adevărul", sâmbătă 19 ianuarie 1991, marți, 22 ianuarie 1991 şi miercuri 23 ianuarie 1991; Generalul Iulian Vlad dezvăluie secretul căderii lui Ceauşescu, în Evenimentul zilei„, nr. 72-76, 14-18 septembrie 1992; Generalul Iulian Vlad se adresează d-lui Ion Iliescu: Am fost arestat pe nedrept, în „Evenimentul zilei", nr. 77, 19 septembrie 1992).

— Victor Negulescu12

12 General (r) Victor Negulescu, Spionqj şi contraspionaj. Din viața şi activitatea unui ofițer de informații (1966-1996), Editura Bibliotheca, 1999; idem, De la informații la contraspionqjul militar, Editura Bibliotheca, 2000; idem, Din durerile României. Greşelile trecutului ne avertizează, Editura Bibliotheca, 2001).

— Ionel Gal13,

13 Ionel Gal, Rațiune şi represiune în Ministerul de Interne 1965-1989, 2 vol., Editura Domino, Iaşi 2001).

— Niculae Mavru14.

14 Niculae Mavru, Revoluția din stradă, Editura Rao, Bucureşti, 2004).

Ținând cont de necesitatea transparenței, de regulile nescrise încă ale jocului, dar şi de avertismentele cercetătoarei Amy Knight, în ceea ce priveşte prudența în interpretarea surselor memorialistice, am încercat în rândurile ce urmează să pun la dispoziția celor interesați o sinteză despre momentele mai importante din istoria serviciilor de informații şi securitate ale regimului comunist din România în perioada 1965 – 1989.

ORGANELE DE INFORMAȚII ŞI SECURITATE ÎN CONTEXTUL NOILOR RELAȚII ROMÂNO-SOVIETICE LA ÎNCEPUTUL ANILOR '60

Spre deosebire de Republica Democrată Germană, Polonia şi Ungaria, moartea lui Stalin, survenită în 5 martie 1953, a avut un impact nesemnificativ asupra afacerilor interne ale României; nu s-a produs nici o schimbare majoră

în conducerea partidului, nici o măsură de descentralizare a economiei şi nu a încetat colectivizarea agriculturii. Gheorghiu-Dej a făcut o simplă paradă privind principiul conducerii colective introdus de Hruşciov, dar fără să poată evita conflictul cu noul lider de la Kremlin. Originea conflictului a avut la bază o cauză de ordin politic şi anume, refuzul lui Gheorghiu-Dej de a se conforma orientării antistaliniste a lui Hruşciov şi ansamblul de măsuri destinate să-l pună la adăpost de încercările Kremlinului de a-l înlocui.

Pe bună dreptate istoricul Florin Constantiniu aprecia că „nu prin apărarea intereselor economice a descoperit echipa lui Gheorghiu-Dej politica de independență, ci prin luptă înverşunată pentru păstrarea puterii”15.

15 Florin Constantiniu, O istorie sinceră a poporului român.

Un paradox al regimului dejist constă în faptul că, în paralel cu măsurile represive, era deja angajat pe drumul care a dus la spectaculoasa reorientare internă şi externă a României de după 1960.

Explicarea acestor proceduri ar putea consta în faptul că Gheorghiu-Dej făcea distincție între modelul sovietic şi Uniunea Sovietică. Optând pentru primul, liderul comunist de la Bucureşti a îndreptat partidul şi țara pe un nou curs, de autonomie față de stăpânii de la Kremlin, refuzând să accepte pentru România în cadrul CAER rolul de „coş de pâine” al țărilor mai puternic industrializate, ca RDG şi Cehoslovacia.

Îmbrățişarea de către Dej a valorilor leninist-staliniste de industrializare, dar fără să se mai supună orbeşte față de indicațiile Kremlinului, l-a transformat într-un aşa-zis „comunist național”.

Desigur că termenul de „comunist național” este la prima vedere, cel puțin pentru România, un nonsens. Comunismul nu a avut rădăcini în tradiția politică românească, iar instaurarea regimului comunist s-a făcut cu forța. Comunismul în România a fost o „plantă exotică”, nedorită de imensa majoritate a poporului român. Binomul comunism-național are semnificație doar în ceea ce priveşte politica de relativă autonomie a regimului de la Bucureşti față de URSS.

Pe de altă parte, mai trebuie spus că aceeaşi consecvență a lui Dej față de principiile staliniste a dus în cele din urmă, paradoxal, la diminuarea terorii instituționalizate. Ruptura parțială cu Moscova, înțeleasă ca rezistență față de presiunile sovietizării, s-a produs treptat şi neuniform, cu fluctuații în evoluția sa.

Desprinderea politicii lui Dej de interesele integraliste ale Moscovei – ceea ce a atins coarda sensibilă a puternicelor sentimente antiruseşti nutrite de majoritatea românilor – a atras, pe de altă parte, sprijinul pentru regimul său, chiar şi în rândul deținuților proaspăt eliberați, care priveau amnistia numai din punctul de vedere care o lega de ruptura cu Moscova şi noul „liberalism” al liderului comunist de la Bucureşti.

Ei nu au uitat totuşi – şi ar fi fost imposibil acest lucru – că acelaşi Gheorghiu-Dej fusese cel care inițiase şi autorizase măsurile de trimitere a lor în închisoare.

A te opune politicii lui Dej, însemna a te situa pe pozițiile de partizanat cu Moscova.

A-l susține pe Dej, însemna a face disidență politicii Kremlinului.

Iată de ce, în ultimii ani ai lui Dej şi cel puțin în primul deceniu al urmaşului său, Nicolae Ceauşescu, în România nu au mai fost disidențe politice. Într-o asemenea situație, organele de securitate naționalizate printr-o acțiune energică de purificare a elementelor sovietice nu au mai avut practic obiect de „lucru" ca poliție politică represivă, concentrându-şi atenția asupra cercetării şi demascării spionajului ruso-sovietic dar şi a propriilor „abuzuri" făcute în perioada anilor '50.

Ineficiența cooperării Securității cu structurile similare din țările socialiste vecine.

Ca orice oficină de spionaj, contraspionaj şi contrainformații care se respectă sau doreşte să impună respect, Securitatea a colaborat şi a practicat schimbul de informații. Evident că acest procedeu, des uzitat în activitatea de informații, s-a limitat în acea perioadă la strucrurile similare ale țărilor socialiste, iar fluxul informativ a vizat, în exclusivitate, „uneltirile imperialismului".

În ciuda unor legende create în timp, momentele de reală colaborare între Securitate şi organismele similare din URSS sau din alte țări socialiste, în materie de spionaj şi de contraspionaj, au fost sporadice şi precare. Foarte posibil ca sovieticii să nu-i fi considerat pe colegii lor din România suficient de calificați în aceste probleme.

Documentele de arhivă atestă şi un schimb de informații şi chiar o colaborare operativă în scopul unor aranjamente politice, între serviciile speciale româneşti şi cele chineze, care au fost antamate de Bodnăraş şi Kang-Sheng (şeful serviciilor secrete şi de securitate chineze) la începutul anilor '60 16.

16 În Republica Populară Chineză, Ministerul Securității Statului este cunoscut sub numele de Gonganbu. A fost creat în 1949, având ca sarcini: contrasubversiunea, siguranța, supravegherea suspecților politici, apărarea frontierelor, întregistrarea stării civile, investigația criminală. Cartierul său general se află în strada Chang'an din Pekin (Beijing) iar efectivele sale nu au fost niciodată mai mici de 750 000 de persoane.

Prin acest canal informativ al lui Bodnăraş, guvernul comunist de la Bucureşti a realizat primele contacte şi întâlniri cu chinezii.

Tot atunci, şi pentru a contrabalansa influența chineză în zonă, la inițiativa conducătorilor de la Kremlin s-au organizat „întâlniri de lucru bilaterale" între şefii departamentelor de securitate din țările socialiste europene. Prima întrevedere de acest gen s-a desfăşurat la Moscova, după care au urmat cele de la Varşovia, Berlin, Budapesta, Sofia şi Praga. Rostul întrevederilor era ca fiecare şef de delegație să prezinte o informare în care să evidențieze „succesele obținute în lupta cu agenturile imperialiste". Cu toate acestea, se făcea mai multă politică, lăsând pe planul secund problemele informative. Evident, sovieticii se erijau în conducători, rezervându-şi mereu ultimul cuvânt în „trasarea liniei de viitor".

Se pare că nu întotdeauna au reuşit să-şi impună punctul de vedere. De exemplu, la consfătuirea de la Praga, şeful Securității poloneze a pus în discuție

crearea unei cartoteci comune, cu sediul la Moscova, în care să fie evidențiată rețeaua informativă care acționa în afara granițelor țărilor semnatare ale Tratatului de la Varşovia. Delegatul sovietic l-a susținut pe omologul său polonez, afirmând că „unirea potențialului informativ al tuturor țărilor va mări gradul de penetrare şi eficiență al „lagărului socialist„ în lupta cu imperialismul mondial...”17.

17 Neagu Cosma, Ion Stănescu, op. Cit., p. 22.

Susținerea unui asemenea punct de vedere s-a manifestat şi din partea şefului Securității din Bulgaria. În schimb, Alexandru Drăghici, şeful delegației române, s-a situat pe o poziție contrară, invocând două argumente fundamentale:

1) serviciul de informații ține de suveranitatea statului care l-a creat şi pe care îl deserveşte;

2) serviciile de informații se conduc după legi specifice, cea mai importantă fiind stricta conspirare a activităților pe care le desfăşoară18.

18 Ibidem, p. 23.

Înverşunarea lui Drăghici contra manevrelor inițiate de Kremlin, privind „utilitatea centralizării” s-a reliefat ulterior şi mai elocvent.

Întors în România, Drăghici a convocat cadrele de comandă din structurile informativ-operative ale Securității, atenționându-le că „ceea ce nu s-a reuşit „în mare„ la Praga – adică creerea unei cartoteci comune – s-ar putea realiza „în mic„, adică ofițeri români să divulge față de consilierii sovietici pe agenții infiltrați în țările occidentale, existând astfel pericolul ca sovieticii să-i preia fără acordul părții române”19.

19 Ibidem, p. 24.

Într-adevăr, la începutul anilor '60 relațiile cu sovieticii se răciseră simțitor. Gheorghiu-Dej menționa, în cadrul şedinței Biroului Politic al CC al PMR, din ziua de 13 mai 1963, că între miniştrii de Interne ai celor două state, România şi URSS, „există legături”, „schimb de păreri, schimb de experiență”, se puteau întocmi „programe comune” şi „acțiuni comune într-un domeniu sau altul”. Alexandru Drăghici, ministrul de Interne, a replicat secretarului general al partidului că „se confruntă cu cazuri” [18 la număr – n.n.], când sovieticii „au încercat să ne fure munca noastră” înregistrându-se şi „căderi de oameni tot din cauza lor”.

Poziția lui Drăghici a fost fermă: „nu avem nevoie de nici un fel de colaborare de asta din partea lor”, şi că în situația în care se mai doreşte colaborarea, aceasta ar urma să se facă „pe bază de reciprocitate”20.

20 Retragerea trupelor sovietice 1958, Bucureşti, 1996, doc. 389

Din alte surse memorialistice aflăm că schimbul de informații şi colaborarea dintre Direcția de Informații Externe (DIE), principala structură de spionaj a Securității, şi serviciile similare ale unor țări socialiste au fost chiar întrerupte brusc, imediat după ce s-a publicat „Declarația din aprilie” (1964).

Potrivit generalului defector cehoslovac Jan Sejna, care a apucat să-şi scrie memoriile, Antonin Novotny – conducătorul comunist al Cehoslovaciei – ar fi primit o scrisoare de la Hruşciov prin care i se cerea „să limiteze schimburile noastre de informații obținute prin spionaj cu românii”.

„Urma să nu le mai trimitem” – spunea în continuare acelaşi memorialist – „nici o informaţie despre China şi despre guvernele prochineze”. Alte subiecte interzise erau informaţiile de ordin politic despre partidele social-democrate, nimic despre Iugoslavia şi Albania şi date secrete amănunţite despre NATO.

Trebuia să ne mărginim la aprecieri generale asupra situaţiei militare şi politice din Europa Occidentală”.

Lipsa de eficienţă a cooperării între organele de securitate româneşti şi cele sovietice, la începutul anilor '60 se datora, pe de o parte, concepţiei KGB-ului, care dorea să joace rolul de coordonator şi principal beneficiar faţă de instituţiile similare din Blocul Estic, în sensul de a primi informaţii şi de a oferi în schimb doar sinteze informative, iar pe de altă parte, refuzului celor din conducerea Securităţii din România de a accepta o „autonomie limitată”.

Elocvent este şi conflictul iscat în 1964 la conferinţa serviciilor de securitate din ţările socialiste desfăşurată la Budapesta. Iuri Andropov a propus următorul program de cooperare: „Serviciile de informaţii externe din ţările socialiste să nu mai practice spionajul total, ci să-şi limiteze problemele şi zonele de interes, iar KGB să rezolve problemele majore de spionaj; toate serviciile de informaţii externe, cu excepţia KGB, să nu mai efectueze analize şi sinteze, trimiţând la Moscova toate informaţiile şi documentele obţinute, urmând ca ulterior să solicite de la KGB informaţii-sinteză pe diferite probleme; pregătirea lucrătorilor de informaţii externe să se facă exclusiv la Moscova, şcolile de spionaj din celelalte ţări socialiste urmând a fi desfiinţate; transmisiunile cifrate să se facă cu cifrul KGB”21.

21 Apud George Dora, KGB în România (XIX), în „Alerta”, 10 august 2000, p. 7

Astfel de propuneri au fost respinse de membrii delegaţiei române. Generalul Nicolae Doicaru, conducătorul delegaţiei române a solicitat o întrevedere personală cu Iuri Andropov, ameninţând chiar cu retragerea de la consfătuire în situaţia în care nu e luată în considerare poziţia reprezentanţilor Securităţii româneşti.

Deşi iniţial, a interpretat această poziţie ca un afront, şeful KGB a fost nevoit în cele din urmă să aplaneze conflictul de interese, gândindu-se probabil că existau şi alte direcţii prin care sovieticii puteau acţiona în România, de aşa natură încât să-şi poată atinge scopurile.

Este vorba despre grupurile de sprijin formate din agenţi infiltraţi în mai toate sferele puterii (guvern, Comitetul Central al PMR şi ministere) şi care puteau suplini tot ceea ce Kremlinul realizase până la retragerea armatei şi a consilierilor din România.

Prin urmare, se poate afirma că serviciile secrete ale celorlalte ţări socialiste din Tratatul de la Varşovia să-şi fi dat seama – dacă nu cumva au fost ajutate de Kremlin să înţeleagă – despre „jocul dublu” al românilor, adică legături informativ-operative cu serviciile speciale chineze, într-un context politic de acutizare a contradicţiilor sovieto-chineze, fapt ce ar explica adoptarea unei poziţii pasive şi rezervate faţă de colaborarea cu structurile similare româneşti.

Iată deci că nu numai SSI-ul condus de Mihail Moruzov şi apoi de Eugen Cristescu a practicat, „jocul pe mai multe tablouri”, ci şi serviciile informative ale regimului comunist.

„Demascarea” spionajului ruso-sovietic contra României.

După ce Armata Roşie a ocupat în toamna anului 1944 întreg teritoriul României, treptat, serviciile secrete sovietice au preluat controlul total al tuturor instituțiilor şi domeniilor de activitate româneşti. Pe lângă consilierii (specialiştii) oficiali şi agenții ce au contribuit decisiv la fondarea organelor de securitate ale regimului comunist din România, Kremlinul a mai trimis o adevărată armată de spioni acoperiți, neoficiali sau ilegali22 cu dublă misiune: de a urmări activitatea agenților oficiali, pe de o parte, şi de a pregăti noi eşaloane de agenți capabile oricând să preia funcții oficiale importante.

22 În tradiția serviciilor secrete sovietice, agenții ilegali au jucat un rol extrem de important. Astfel de agenți presupuneau un efort foarte mare de acoperire, crearea unor identități fără cusur, plantarea lor în statul de destinație, după trecerea prin cel puțin una sau mai multe țări ca să li se piardă urma, o perioadă îndelungată de acomodare înainte de a deveni operaționali. Dar un număr limitat de ofițeri ai serviciului ştiau de existența ilegalilor. Oleg Kalughin, fost colonel în KGB, care în 1990 s-a stabilit în Occident, afirma că „ilegalii sunt un fel de rezervă de aur a Băncii Naționale” (vezi „Magazin istoric”, s.n., august 1999, p. 62).

Centrul de coordonare a agenților sovietici clandestini era Consulatul sovietic din Iaşi, cu sediul în strada Păcurari nr. 10. Deşi oficial, acesta avea atribuții de „reprezentare a intereselor cetățenilor sovietici în zona Iaşi”, cadrele de informații, care acționau sub acoperire de funcționari, desfăşurau o intensă activitate informativă.

Baza de sprijin a activității informative neoficiale în România au format-o: comuniştii (foşti ilegalişti); cetățeni şi cetățene de naționalitate rusă care se stabiliseră în România în diferite împrejurări; foşti prizonieri de război veniți cu diviziile „Tudor Vladimirescu” şi „Horia, Cloşca şi Crişan”; ofițeri din armată, Miliție, Securitate instruiți la şcolile moscovite şi numiți apoi în funcții importante; persoane din zonele de frontieră.

Până în 1953, agenții şi cadrele serviciului de spionaj sovietic de pe teritoriul României au acționat „fără probleme”, ținând legătura cu Gheorghe Pintilie, Serghei Nicolau, Mihai Gavriliuc şi Ana Pauker, un fel de rezidenți care transmiteau informații Ambasadei sovietice de la Bucureşti. Aşa cum rezultă din documentele oficiale provenite din Arhiva fostului CC al PCR, cele mai puternice rețele de agenți sovietici au fost create şi au acționat la Comitetul Central al PMR, precum şi în localitățile unde erau cantonate trupele sovietice.

După înlăturarea grupului de „deviaționişti” – Ana Pauker, Vasile Luca şi Teohari Georgescu – unii agenți sovietici au intrat în conservare, iar alții s-au „ilegalizat”. În astfel de condiții „Pantiuşa” (Gheorghe Pintilie) devenise mai reținut, mărturisind unui agent că „au început zile grele pentru noi”23.

23 Petre Otu, în Biroul Politic despre agentura sovietică, în „Magazin istoric”, s.n., iulie 1999, p. 20.

După evenimentele din 1956 din Polonia, Ungaria şi România, serviciile secrete sovietice au prevăzut faptul că îşi vor retrage trupele de pe teritoriul României, motiv pentru care au desfăşurat cea mai amplă activitate destinată în mod evident creării unor noi reţele, consolidării celor existente, perfecţionării sistemelor de legătură etc. Toate aceste acţiuni au vizat asigurarea unui control cât mai eficient al României după retragerea trupelor şi apoi a consilierilor oficiali.

Dar nici regimul comunist de la Bucureşti nu a stat cu mâinile în sân. Din ordinul lui Gheorghiu-Dej, în primele luni ale anului 1962, Alexandru Drăghici a luat iniţiativa, împreună cu şeful Direcţiei de contraspionaj, să constituie un colectiv restrâns de ofiţeri care să se ocupe de identificarea agenturii sovietice din România.

Au fost aleşi ofiţeri cu experienţă în contraspionaj şi contrainformaţii militare, al căror patriotism trebuia să fie în afara oricăror îndoieli. Activitatea acestui prim nucleu a fost strict conspirată, nimeni, nici măcar ofiţerii din celelalte structuri de contraspionaj nu trebuia să cunoască sau să bănuiască cu ce se îndeletniceau. Se pare că acest secret a fost bine păstrat.

O astfel de măsură a fost necesară întrucât era contrară spiritului şi prevederilor Tratatului de la Varşovia.

Pe lângă „problema sovietică" s-au adăugat şi cele „ungară", „est-germană", „bulgară" şi „cehă". Memorialiştii susţin că „de la acel început, discret şi chiar timid, s-a evoluat spre acţiuni de amploare, „ţările socialiste„ căpătând o mare pondere în activităţile contraspionajului românesc"24.

24 Neagu Cosma, Ion Stănescu, op. Cit., p. 25.

Printre misiunile încredinţate acestui prim nucleu de contraspionaj „special" s-au numărat: supravegherea informativă a foştilor cominternişti şi, în special, a interbrigadiştilor (foşti luptători din brigăzile internaţionale din Spania, care, fără excepţie, erau ofiţeri de informaţii sovietici).

Tot atunci a început şi urmărirea membrilor ambasadelor ţărilor din Est, precum şi a legăturilor pe care aceştia le făceau în rândurile românilor. Se repeta aşadar un fenomen de pe frontul secret din timpul celui de-al dolilea război mondial, şi anume, aliaţii de conjunctură, deopotrivă cu membrii de bază ai blocurilor şi alianţelor militare s-au spionat reciproc, şi nu întotdeauna cu discreţie, ceea ce înseamnă că interesul naţional domină politicul şi face ca în paralel cu necesitatea cunoaşterii adversarului să apară şi „curiozitatea" de a stabili cât de loiali sunt partenerii de coaliţie.

Primele date şi informaţii despre situaţia agenturii sovietice din România, rezultate din investigaţiile efectuate de „nucleul special" au fost puse la dispoziţia conducerii PMR în vara anului 1963. Problema a fost dezbătută în şedinţa Biroului Politic al Comiterului Central al PMR, din 30 august 1963.

Din stenograma şedinţei rezultă că această problemă „mai delicată" fusese ridicată de partea română şi în faţa delegaţiei sovietice condusă de Hruşciov, care vizitase România cu un an înainte (18-25 iunie 1962). Esenţial era faptul că la vremea respectivă se continua „să se recruteze agentură [din rândul cetăţenilor români – n.n.] pentru serviciul de spionaj sovietic"25.

25 Petre Out, loC. Cit., p. 20.

Gheorghiu-Dej aprecia că o astfel de practică se justifica atâta timp cât în România „exista reacțiunea”, dar după „instaurarea puterii populare”, crearea instituțiilor noului regim şi a „organelor de luptă împotriva reacțiunii”, agenrura sovietică nu mai avea rost.

Abia acum liderul comunist de la Bucureşti înțelegea realitatea. „Consider că este o manifestare de neîncredere – spunea Dej – este o încălcare nu numai a suveranității, dar este ceva greu de calificat, nişte relații dintre stăpân şi stăpâniți”26.

26 Petre Out, loC. Cit., p. 21.

Indignați, membrii Biroului Politic al CC al PMR au hotărât la finalul şedinței că „trebuie să se curme această stare de lucruri”. Soluția propusă de Petre Borilă şi acceptată de Gheorghiu-Dej şi ceilalți participanți, printre care şi Nicolae Ceauşescu, a fost să se informeze membrii Comitetului Central dar „fară să se facă o şedință cu treaba asta”27, de unde rezută că frica de o reacție dură din partea sovieticilor era dominantă la vârful partidului.

27 Petre Out, loC. Cit., p. 24.

În noiembrie 1963, Gheorghiu-Dej a convocat la el în cabinet pe Alexandru Drăghici, Vasile Patilineț – şeful Secției Militare din Comitetul Central – pe adjunctul acestuia, Ion Stănescu şi pe Nicolae Ceauşescu.

Secretarul general al partidului le-a prezentat celor convocați un tabel cu nume de persoane „identificate de Securitate ca agenți sovietici infiltrați în România”. Pentru a dejuca activitatea acestora contra intereselor româneşti, Gheorghiu-Dej a hotărât de comun acord cu cei prezenți ca Secția condusă de Patilineț, împreună cu ofițerii de securitate, care formau „nucleul special de contraspionaj” în problema țărilor socialiste, „să stea de vorbă cu fiecare agent sovietic pentru a li se atrage atenția să înceteze orice legătură de natură informativă cu KGB-ul”. S-au organizat câteva colective mixte, Securitate-Secție, care, în funcție de poziția pe care o ocupa agentul, urma să propună măsurile în consecință28.

28 Neagu Cosma, Ion Stănescu, op. Cit., p. 26.

În primăvara anului 1964, conducerea PMR a căutat să depăşească timiditatea şi să treacă la măsuri mai active față de practicile „stăpânului” de la Kremlin.

Memorialistul Gheorghe Manea, fost ofițer de contrainformații, mărturiseşte că: „dacă până în 1964 Serviciul de Contrainformații Militare avea în atenția sa acțiunile de spionaj ale serviciilor secrete din SUA, Anglia, Franța, RFG, Israel etc, în urma Declarației din aprilie 1964 a PMR a apărut o nouă țintă: Serviciile de spionaj ale URSS.

În aceste condiții, serviciile de informații sovietice nu mai aveau controlul direct aşa cum se întâmpla înainte, iar acum căutau să penetreze informativ prin recrutări de agenți sau prin folosirea acelora care erau recrutați mai înainte”.

Imediat după publicarea „Declarației din aprilie” (1964) a PMR, a început o campanie de prelucrare a documentului în organizațiile de partid din instituții şi întreprinderi, precum şi în adunări cu grupuri largi de intelectuali, unde celor prezenți li se „dezvăluiau” fapte şi date care dovedeau că Uniunea

Sovietică încălcase „grosolan” independența României, că îi exploatează nemilos resursele prin Sovromuri în primul rând şi că întreaga ei politică față de România nu fusese decât o continuare a celei practicate de Rusia țaristă.

Astfel, la şedințele comitetelor de partid din direcțiile regionale ale Ministerului Afacerilor Interne, Alexandru Drăghici a prezentat date despre activitatea agenturii sovietice pe teritoriul României. Arătând că prezența agenților sovietici înainte de 23 august 1944 în România era îndreptățită, el a spus: „După 23 august 1944 o asemenea măsură nu mai era justificată, întrucât în România a fost instaurată dictatura proletariatului sub conducerea partidului; între cele două state ar fi trebuit să existe relații de prietenie, bazate pe încrederea reciprocă etc. Ce-au făcut însă sovieticii? Reactivarea vechii agenturi, completarea cu noi recrutări; au fost speculate sentimentele față de URSS şi educația făcută de partidul nostru; noi credeam în declarațiile ce ni le făceau despre prietenie, despre sinceritate, în timp ce ei ne lucrau cu agenturi etc.”

Invocând un text al lui Marx despre intenția Rusiei de a lua în stăpânire Moldova şi Țara Românească după pacea de la Adrianopol (1829), Alexandru Drăghici conchidea: „Din datele pe care le deținem rezultă că acest vis de veacuri al Rusiei țariste se manifestă în prezent din partea URSS”.

Organizatorii acestor şedințe nu-şi făceau nici o iluzie în privința păstrării „secretului de partid”, doreau chiar ca scurgerile de informații să fie cât mai numeroase şi cât mai ample. Aşa a şi fost, astfel că, în scurt timp, întreaga țară ştia de informările făcute în şedințele închise.

Reacția a fost favorabilă. Oameni cu atitudini anticomuniste aclamau noua orientare şi considerau că PMR se integrează prin politica de independență unei tradiții naționale.

Colonelul (r) Gheorghe Manea ne spune şi cum s-au finalizat primele acțiuni de contraspionaj românesc față de sovietici: „În primăvara anului 1965, în Aula Academiei Militare, au fost demascați câțiva ofițeri chiar din rândurile armatei, care erau în slujba serviciilor de spionaj sovietice. Ca să nu strice definitiv relațiile cu ruşii, Ceauşescu nu a aprobat arestarea şi judecarea acestora deşi dovezi erau suficiente”29.

29 Colonelul (r) Gheorghe Manea, Labirintul vieții prin „sârmă ghimpată”. (Biogrqfii – memorii – amintiri), Bucureşti, Editura UMC, 1998.

De fapt aceasta va fi conduita lui Nicolae Ceauşescu (noul secretar general al PMR, transformat din august 1965 în PCR), până în decembrie 1989. „Demascare”, dar fără să fie tras cineva la răspundere în fața legii pentru infracțiunea de trădare şi/sau spionaj în favoarea sovieticilor. Or, cazuri de acest gen au fost suficiente. Probabil că „frica endemică” față de sovietici a jucat un rol determinant. Dar cel mai important lucru este că românii au o vorbă: „de ce ți-e frică nu scapi”.

Epurarea aparatului de Securitate.

Amnistia politică, acordată de regimul comunist patronat autoritar de Gheorghiu-Dej în vara anului 1964, a marcat sfârşitul unei ere de teroare etatizată, care a costat viața a zeci, poate sute de mii de români, provenind din fostele elite politice, economice şi culturale precomuniste, precum şi din

categoriile situate sub acestea. Instrumentul principal al acestei terori, Securitatea, a înregistrat în mod firesc câteva schimbări din „necesități istorice": a fost debarasată de consilierii sovietici, iar ofițerii români de securitate în funcții de comandă – care încă din 1962 nu mai fuseseră trimiși să se specializeze la institutele sovietice – au fost obligați să urmeze cursuri de reciclare în țară.

Din punctul de vedere al personalului s-a produs o singură şi mare epurare.

Inițiativa epurării, începută în 1960, a aparținut conducerii PMR, fiind o componentă a aşa-zisei doctrine a „comunismului național" (sau după o expresie mai recentă „a comunismului cu pretenții şi ambiții naționaliste"). Ea a fost realizată de un colectiv numeros aparținând de două secții ale Comitetului Central: Secția de Control şi îndrumare a Ministerului de Interne, Justiției şi Procuraturii; Secția de cadre.

Colectivul a fost condus de Ion Dincă, iar acțiunea de epurare propriu-zisă s-a soldat cu trecerea în rezervă, în proporție de 70-80%, a cadrelor de naționalitate ruso-ucraineană, evreiască, dar şi a românilor căsătoriți cu rusoaice. Au rămas „pe loc" ungurii şi secui, armenii, grecii şi turco-tătarii.

În mai mică măsură, „reducerile de personal" au avut în vedere şi trecerea în rezervă a cadrelor mai slab dotate din punct de vedere intelectual. O parte a cadrelor a fost transferată la Miliție. Pe ansamblu, operațiunea poate fi considerată ca o primă etapă a „naționalizării" aparatului de securitate30.

30 Neagu Cosma, op. Cit., p. 131-132.

De altfel, conducerea regimului de la Bucureşti începuse încă din 1956 „o acțiune sistematică pentru „îmbunătățirea„ componenței naționale a PMR şi a întregului aparat de stat". Acțiunea se realizase pe baza „indicațiilor secrete ale CC", fiind îndreptate, în special, împotriva funcționarilor de naționalitate evreiască, germană şi maghiară care au fost îndepărtați din organele de conducere centrale şi locale.

În opinia generalului (r) Neagu Cosma măsura de epurare a aparatului de securitate a fost brutală şi numai parțial justificată: „Brutală prin maniera de operare, rezultând pentru oricine că măsura avea, în parte caracter etnic şi nu profesional – curățirea aparatului de agenții unui serviciu de spionaj străin [sovietic – n.n.] – nejustificat în toate cazurile în care ofițerii eliminați se dovediseră buni profesioniști şi loiali țării, fără probleme de dosar"31.

31 Neagu Cosma, op. Cit., p. 131-132.

Desigur că mulți dintre ofițerii de securitate cu „zestre la dosar"32, adică cei căsătoriți cu rusoaice – căsătorii contractate în perioada studiilor sau specializării la Moscova – este posibil să fi fost buni lucrători de informații. Dar cum se ştia sau se presupunea că sovieticii recrutaseră pe unii dintre ei s-a luat măsura generală de epurare, urmând ca ulterior să se stabilească aceia care erau cu adevărat agenți KGB.

32 „Lumea Magazin", nr. 7/99, p. 61.

Dar cel mai important aspect al epurării aparatului de Securitate din România l-a constituit retragerea consilierilor sovietici.

Acest lucru s-a realizat prin perseverența dovedită în promovarea politicii „comunismului național", inițiată de Gheorghiu-Dej la începutul anilor '60. Liderii comuniști de la București au dovedit suficientă abilitate în acest sens, exploatând un moment şi o conjunctură deosebit de favorabile.

Evenimentele s-au derulat cu rapiditate, înregistrându-se şi momente tensionate, pe alocuri chiar dramatice. Dacă se poate vorbi de vreun merit al comuniştilor români, el nu putea consta decât în faptul că au reuşit să reziste presiunilor sovietice şi nu s-au lăsat intimidați de amenințări care, la prima vedere, le puteau fi fatale.

Am subliniat expresia „la prima vedere" pentru că aşa cum atestă documentele la care vom face apel în continuare, conducerea sovietică nu a făcut decât presiuni de fațadă, fără să insiste sau să recurgă la forță. Strategii Kremlinului gândeau deja o altă strategie pe termen lung.

Încă din 1962, în Ministerul Afacerilor Interne din România se manifesta o tensiune, întrucât ofițerii români se simțeau frustrați pe considerentul că ei munceau, rezolvau cazuri dificile, iar consilierii sovietici le prezentau ca fiind opera lor. Această situație a fost adusă la cunoştința Comitetului Securității de Stat al URSS de către consilierul sovietic Jegalin.

La şedința Biroului Politic al CC al PMR, din ziua de 13 mai 1963, ministrul de Interne şi vicepreşedinte al Consiliului de Miniştri, Alexandru Drăghici, a prezentat că din ordinul lui, consilierii sovietici fuseseră scoşi din muncă „de vreun an de zile" pe motiv că încercau să fure munca ofițerilor români, motiv pentru care partea română nu mai avea nevoie „de nici un fel de asistență din partea lor".

Drăghici nu a ascuns că se confrunta din partea consilierilor sovietici, cu „o impertinență şi o neobrăzare rară, nemaiîntâlnită", şi că „orice le-ai spune, ei tot ce ştiu aia fac"33.

33 Retragerea trupelor sovietice 1958, doc. 94.

Poziția lui Drăghici a fost împărtăşită de conducerea PMR, care l-a împuternicit să întocmească un proiect de răspuns la scrisoarea preşedintelui Comitetului Securității de Stat al URSS, Vladimir Efimovici Semiceastnâi, în care să se arate că în acele condiții menținerea celor doi consilieri pe lângă MAI nu mai era necesară.

De asemenea, Alexandru Drăghici a atras atenția şefilor de unități centrale din Securitate că accesul consilierilor sovietici să fie limitat la prevederile înțelegerii dintre România şi URSS, adică să-i consilieze pe comandanți numai în cazul în care aceştia le solicitau concursul.

Li s-a interzis ofițerilor de securitate să prezinte copii după informațiile şi documentele cu caracter operativ. Ofițerii români erau îndrumați să le ofere consilierilor sovietici „programe de destindere" şi nicidecum informații. În situația în care unii consilieri ar fi insistat pentru a primi informații, mai ales despre serviciile de spionaj occidentale, Alexandru Drăghici a dat dispoziții ferme ca astfel de cazuri să nu fie satisfăcute, iar ofițerii români să întocmească rapoarte scrise pentru a le duce la cunoştința lui Gheorghiu-Dej34.

34 Neagu Cosma, Ion Stănescu, op. Cit., p. 22.

În continuare, Gheorghiu-Dej a ştiut să exploateze imediat schimbarea din conducerea sovietică de la Kremlin, produsă prin înlăturarea lui Hruşciov în urma loviturii de palat nesângeroase condusă de Leonid Ilici Brejnev, la 14 octombrie 1964. După numai şapte zile de la eveniment, şeful statului român l-a convocat pe ambasadorul sovietic şi i-a cerut retragerea consilierilor KGB din România. La rândul ei, Moscova a reacționat rapid.

În ziua de 22 octombrie 1964, preşedintele KGB, Vladimir Efimovici Semiceastnâi, i-a trimis o telegramă lui Alexandru Drăghici, prin care îi aducea aminte că România trăia sub „umbrela protectoare a Moscovei" şi că „va regreta acțiunea" lui.

O telegramă asemănătoare prin conținut a fost trimisă şi generalului Nicolae Doicaru, şeful de atunci al DIE, de către generalul Aleksandr Mihailovici Saharovski, şeful Directoratului I (care se ocupa de spionaj) al KGB. În noiembrie 1964, Saharovski a sosit la Bucureşti însoțit de Semiceastnâi, într-o vizită neanunțată35.

35 Ion Mihai Pacepa, op. Cit., p. 253.

Prezența inopinată la Bucureşti a celor două personalități din conducerea serviciilor de securitate sovietice presupune că aveau de transmis ceva personal şi strict secret din partea lui Brejnev în legătură cu proporțiile epurărilor.

Negocierile dintre Gheorghiu-Dej şi Leonid Ilici Brejnev – noul lider de partid şi de stat de la Kremlin – în legătură cu retragerea consilierilor KGB din România, au continuat până la sfârşitul lunii noiembrie 1964.

În discuții s-a implicat şi Aleksandr Nikolaevici Şelepin – preşedintele Comitetului pentru Controlul de Partid şi de Stat, care supraveghea activitatea KGB – ceea ce înseamnă că problemele erau de maximă importanță pentru interesele sovietice din România.

În cele din urmă conducerea sovietică s-a înduplecat şi în decembrie 1964 şi-a retras consilierii din România, iar guvernanții de la Bucureşti le-au permis acestora să ia toate lucrurile din apartamentele pe care le rechiziționaseră.

În lipsa unor documente de planificare a strategiilor de la Kremlin – dacă într-adevăr ele mai există şi ar putea fi editate pentru a dezvălui adevăratele mobiluri ale gestului conducerii brejneviste de a lăsa organele de securitate româneşti, şi nu numai, fără „asistență" şi „îndrumare" directă – câmpul ipotezelor şi al supozițiilor rămâne deschis.

Ceea ce poate fi oferit ca explicație pe baza datelor cunoscute este că partea română a fost cu certitudine sprijinită de conducerea Partidului Comunist Chinez, în atitudinea sa fermă de a nu ceda presiunilor sovietice.

Avem în vedere, relațiile de colaborare existente între Emil Bodnăraş, „eminența cenuşie" sau „omul de fier" al frontului secret din România, şi Kang Sheng, şeful organelor de securitate chineze în timpul lui Mao Zedong.

Cei doi fuseseră colegi la şcoala de agenți a OGPU (GRU) de la Moscova, în anii 1934-1935 şi îşi aduseseră o contribuție importantă la susținerea intereselor Kremlinului în perioada care a urmat36.

36 Lavinia Betea, Alexandru Bârlădeanu despre Dej, Ceauşescu şi Iliescu, Bucureşti, 1997, p. 57; vezi şi Roger Faligot, Remi Kauffer, Serviciul Secret Chinez, Bucureşti, 1993, p. 118-133.

Numai că în 1964, țările lor, China şi România, unde comunismul „ieşise victorios", regimurile pe care le serveau evoluau spre o necesară şi chiar inevitabilă „direcție proprie", adică spre „emanciparea" de sub tutela paternalistă a Moscovei.

Pe de altă parte, conducerile politice ale URSS şi Chinei, cele două mari țări comuniste, făceau eforturi în acea perioadă pentru a-şi normaliza relațiile după câțiva ani de polemică acidă în ale ideologiei, ceea ce înseamnă că nu mai era loc de o nouă sursă de discordie, respectiv înăbuşirea prin forță a tendințelor de emancipare a României după metoda violentă a intervenției militare, aplicată în 1956 la Budapesta. Posibil ca, într-o asemenea situație, conducerea de la Kremlin să se fi gândit să exploateze în perspectivă „disidența" României, după o altă metodă, de data aceasta neviolentă dar la fel de eficientă, ce poartă un inconfundabil parfum sovietic: „partir pur rester".

Este vorba despre ceea ce politologul francez Jean-Francois Deniau a demonstrat cu argumente ştiințifice că sovieticii n-au părăsit niciodată teritoriile ocupate militar, dar pentru a-şi ascunde prezența după retragerea oficială a unităților au lăsat suficienți agenți şi colaboratori, aşa încât, în realitate, „au plecat pentru a rămâne"37.

37 Vezi pe larg Brian Crozier, Hans Huyu, Constantine Menges, Eduard Sablier, Fenixul roşu, Bucureşti, 1996, p. 106-110.

Mai poate fi adus în discuție şi un alt aspect. Nu este o simplă coincidență că tot în 1964 strategii de la Kremlin definitivaseră Operațiunea „Tricontinentala", un vast proiect de subminare prin terorism a Occidentului şi de aducere la putere, în „lumea a treia", a unor grupări de gherilă marxiste.

Din datele publicate rezultă că „Tricontinentala" a fost inițiată de secția externă a Politbiroului sovietic şi de Directoratul I (PGU) din KGB, fiind condusă direct de Boris Ponomariov, şeful Departamentului internațional al PCUS38.

38 Vladimir Alexe, Carlos şi operațiunea Tricontinentală, în „Dosare ultrasecrete", supliment al ziarului „Ziua", 1998, p. 4.

Prin noua orientare strategică, Moscova nu mai avea nevoie de consilieri descoperiți în aparatul de securitate din România şi nici de ofițeri autohtoni care din veleitarism şi oportunism – poate unii chiar din convingere, dar prea stridenți – se mențineau pe o poziție vădit prosovietică.

Toți aceştia nu mai erau folositori, de unde se poate deduce că sovieticii i-au lăsat din mână, aruncându-i ca momeală excesului de purificare naționalistă a autorităților de la Bucureşti. Kremlinul se putea mulțumi doar cu acei agenți şi ofițeri ilegali, bine acoperiți – ce ofereau garanție că nimeni nu se putea atinge de ei.

Unii dintre aceştia se infiltraseră chiar la vârful ierarhiilor civile şi militare. În fond consilierii sovietici nu stătuseră degeaba timp de două decenii în România, şi ar fi o naivitate să se considere astfel. Ca dovadă, agenții bine

infiltrați nu fuseseră descoperiți la epurare, ceea ce înseamnă că pentru perspectivă puteau fi folositori, chiar mai bine decât cei care lucraseră pe față.

Cazul Emil Bodnăraş este de notorietate; nici Gheorghiu-Dej, dar nici Ceauşescu n-au îndrăznit, sau nu şi-au permis să-l epureze ori să-l deranjeze cu ceva, dimpotrivă, l-au considerat totdeauna „tovarăş de nădejde", fapt pentru care i-au exploatat la maximum serviciile. În atari condiții, astfel de agenți trebuiau să acționeze din interior spre a „orienta", „dirija" şi „influența" autoritățile de la Bucureşti pentru a impune serviciilor secrete autohtone colaborarea cu organizațiile sprijinite ocult de Moscova şi care urmau să acționeze nu numai în Occident, ci şi în alte zone de interes, în special în „lumea a treia".

Dedesubtul manevrei sovietice însemna acceptarea unei aparente naționalizări interne în schimbul unei reale internaționalizări externe a aparatului de securitate din România.

Un alt argument ce poate fi luat în considerare, spre a explica adevăratul motiv pentru care sovieticii s-au lăsat cu atâta uşurință înduplecați să accepte „epurarea" aparatului de securitate din România şi să-şi retragă consilierii oficiali, se referă la beneficiile obținute de pe urma „Rețelei Caraman".

În 1964, Kremlinul trăgea foloase substanțiale de pe urma combinațiilor informative ale acestei operații speciale, obținând, practic fără nici o contribuție materială, documente valoroase de planificare ale NATO. Or, în condițiile unei acțiuni în forță, contra României, fluxul informațional atât de important despre strategia occidentalilor în domeniul politico-militar se putea întrerupe brusc, iar riscurile deconspirării însemnau complicarea relațiilor internaționale, într-un moment în care noua echipă a lui Brejnev abia se instalase la putere şi, ca urmare, avea nevoie mai mult ca oricând de linişte pentru a-şi consolida poziția şi a-şi pune în aplicare noua strategie.

Dintr-o asemenea perspectivă, concluzia se impune de la sine. Sovieticii şi-au retras armata şi consilierii din România, în intervalul 1958-1964, pentru a lăsa în urmă structuri oculte şi mentalități (conştiințe) bine ancorate ideologic, cu misiunea de a „construi" în subteran „poduri peste timp".

„Marea epurare" îmbrăcată în haina aşa-zisei naționalizări a aparatului de securitate nu a avut altă rațiune decât să acopere agenții bine infiltrați, ce urmau să primească alte sarcini în concordanță cu noile viziuni internaționaliste ale Kremlinului. Ceea ce se derula prin operațiile speciale declanşate anterior trebuia continuat pentru ca şi micii aliați ai Moscovei să se simtă băgați în seamă. În fond, principalul beneficiar tot Moscova era.

În cazul unei izolări a României, regimul de la Bucureşti se putea simți frustrat, fiind capabil de acțiuni scăpate de sub control. Declarația din aprilie 1964 era un precedent, ceea ce putea tulbura apele nu numai în „lagărul comunist", ci şi în relațiile internaționale.

Pentru noua strategie, Moscova avea nevoie de toți fiii ei, mai mari sau mai mici, în ale ideologiei. Prin urmare, politica „comunismului național", inițiată de Gheorghiu-Dej, continuată şi ridicată la cote paroxistice de Nicolae Ceauşescu, ar trebui privită din interiorul frontului secret, conform datelor de care dispunem, cu mult mai multă circumspecție.

Decese din „necesități istorice”

Printre metodele represive folosite de statul totalitar comunist de tip sovietic, cele „medicale” au fost deseori experimentate cu succes, pentru a face să dispară personalități ale vieții politice, cultural-ştiințifice şi militare devenite incomode regimului.

Atunci când procesele politice urmate de execuții sumare nu se puteau aplica, înalții responsabili de la Kremlin au apelat, începând cu anii '30, la lichidări fizice din „cauze naturale” şi „necesități istorice”.

Ghenrik Iagoda, preşedintele OGPU (Direcția Politică Unificată de Stat – Serviciul securității sovietice între anii 1923-1944), de profesie farmacist, explica în 1934 tehnica sa personală de asasinare: „E foarte simplu. O persoană se îmbolnăveşte în chip natural sau este bolnavă de mai mult timp. Cei din anturajul bolnavului se acomodează – cum este şi normal – fie cu ideea că bolnavul se va însănătoşi, fie că va muri. Medicul care îngrijeşte bolnavul are puterea, aşadar, de a-l însănătoşi ori de a-l omorî. Ei bine? Totul este să găseşti medicul potrivit. Restul e o problemă tehnică”39.

39 Miruna Munteanu, Moarte din „cauze naturale”. O „necesitate istorică”: eliminarea lui Maxim Gorki, în „Dosare ultrasecrete”, sâmbătă, 15 mai, 1999, p. 4.

După cum atestă o serie de documente puse la dispoziția istoricilor, precum şi lucrările memorialistice, Iagoda i-a găsit pe medicii Levin şi Kazakov, ale căror „metode ştiințifice” au contribuit din plin la lichidarea fizică, din ordinul lui Stalin, a unor personalități sovietice, printre care Kuibâşev, Kaganovici, Maxim Gorki şi fiul acestuia, Paskov etc.

Am amintit aceste aspecte întrucât există similitudini între astfel de cazuri şi ceea ce s-a întâmplat în anii 1963-1964 cu Gheorghiu-Dej.

Cea mai bună dovadă că sovieticii, prin agenții serviciilor lor secrete, rămăseseră la fel de puternici ca şi înainte de 1964, dirijând şi exploatând după propriul lor interes regimul de la Bucureşti – căruia îi dăduseră de înțeles fără echivoc faptul că autonomia prin politica „comunismului național” nu este decât o chestiune de fațadă, adică praf în ochii opiniei publice – o reprezintă rezultatele anchetei inițiate de Nicolae Ceauşescu despre cauzele reale ale decesului predecesorului său la conducerea partidului, Gheorghiu-Dej.

Cazul este interesant, aşa cum a fost prezentat recent de documentele la care istoriografia a avut acces, fapt pentru care nu vom stărui asupra lui decât în părțile esențiale.

După vizita la Moscova, din 24-26 iunie 1963, când în fruntea unei delegații de partid şi de stat examinase o serie de probleme ale CAER şi Tratatului de la Varşovia, Gheorghiu-Dej a fost depistat cu o hematurie masivă predominant terminală.

Până la acea dată, liderul de la Bucureşti se bucurase de o sănătate de fier, de unde s-a dedus că pe timpul şederii în Capitala sovietică fusese iradiat. Ceea ce începuseră „specialiştii” de la Kremlin trebuia finalizat de agenții de la Bucureşti, adică Dej urma să primească lovitura de grație de la „halatele albe”, ilustrate de figura doctorului A. Molin, venit în România pe tancurile sovietice şi

ajuns între timp şeful Secției Urologie de la Spitalul Elias, lăcaş al medicinei româneşti care veghea la sănătatea nomenclaturii comuniste40.

40 Vezi pe larg Vladimir Alexe, Anatomia unei crime politice: asasinarea lui Gheorghe Gheorghiu-Dej, în „Dosare ultrasecrete", supliment al ziarului „Ziua", an 1, nr. 17, sâmbătă, 15 august, 1998, p. 1

În noiembrie 1963, Dej a fost supus unei intervenții chirurgicale (biopsie interoperatorie cu examen histopatologic), de o echipă de medici formată din dr. Molin, „mâna întâi", prof. Dr. Gheorghe Olănescu, şeful Clinicii Urologie 2 a Spitalului Fundeni, „mâna a doua", şi asistent prof. Dr. Ion Fărcăşanu.

În blocul operator, la microscop, se aflau prof. Dr. Emil Crăciun (de la Spitalul Victor Babeş) şi dr. Vrejoiu de la Spitalul Colțea. Într-un moment important al operației a intervenit un incident bizar relatat ulterior de martori.

Doctorul Molin i-a cerut fără nici un motiv profesorului dr. Ion Fărcăşanu, asistent, să părăsească sala de operație, probabil ca acesta să nu observe locul de recoltare a celulelor canceroase din corpul bolnavului.

După 15-20 de minute, cei de la microscop au dat rezultat negativ pentru materialul „recoltat" de dr. Molin. Pacientul a fost declarat complet vindecat, iar dr. Molin şi prof. Dr. Olănescu au primit fiecare câte un automobil marca Renault.

După zece zile de la intervenția chirurgicală nu s-a mai efectuat cel de-al doilea examen anatomo-patologic, aşa cum era obligatoriu pentru a verifica dacă între timp apăruseră celule canceroase, pe motiv că dr. Molin „sechestrase" întregul material recoltat.

În consecință, între decembrie 1963 şi ianuarie 1964, Gheorghiu-Dej a fost lăsat să facă schi în voie, adică să se expună la radiația ultravioletă, care accelerează cancerizarea. Mai mult, în lunile de vară, Dej a primit recomandarea, tot din partea dr. Molin, să facă plaje la mare, deci să îşi expună corpul sănătos, în realitate bolnav, la noi radiații solare.

Două consultări academice din partea unor somități ale ştiinței medicale româneşti, în septembrie 1964, au constatat existența cancerului. Cu toate acestea, Dej a fost supus în continuare la un tratament terapeutic total contraindicat (iradieri intensive), la sugestia aceluiaşi dr. Molin, ceea ce i-a intoxicat tot organismul.

Sfârşitul lui Dej nu mai era decât o chestiune de timp, privegheată de Nicolae Ceauşescu, un alt demnitar comunist „şcolit" în URSS.

Printr-o atitudine ce sugerează complicitatea, dar şi „cu frica în oase" față de stăpânii de la Kremlin, membrii CC al PMR, inclusiv „baronii lui Dej" (I. Gh. Maurer, I. Chişinevski, E. Bodnăraş, Chivu Stoica, Gh. Apostol, Nicolae Ceauşescu) au păstrat tăcerea față de toate cele întâmplate în perioada iunie 1963-decembrie 1964.

Elocvent în acest sens este faptul că toți aceştia au fost de acord cu plasarea primelor simptome ale bolii de care suferea Dej abia în ianuarie 1965, ceea ce era un fals grosolan, dar absolut „necesar" pentru a-şi arăta loialitatea față de adevărații stăpâni.

Buletinul medical, deci actul oficial prin care se constata moartea clinică a lui Dej, citit de ministrul Sănătății şi Prevederilor Sociale, Voinea Marinescu,

în şedinţa comună a CC al PMR, a Consiliului de Stat şi a Consiliului de Miniştri, din 19 martie 1965, orele 19, avea următorul conţinut: „Primele semne clinice ale bolii au apărut în a doua jumătate a lunii ianuarie 1965, cu manifestări de bronşită cu expectoraţii rare sero-muco-sanghinolente. Examenele radioscopice şi examenele radiologice la acea dată au constatat un proces pulmonar infiltrativ la nivelul hilului pulmonar drept, iar examenele microscopice repetate ale sputei relevă prezenţa de celule neoplazice. Începând din 23 februarie 1965 se observă clinic o creştere rapidă a ficatului însoţită de subicter. Examinările clinice şi de laborator evidenţiază prezenţa de formaţiuni tumorale hepatice. Se stabileşte diagnosticul de neoplazie pulmonară şi hepatică. Consultul cu specialiştii din străinătate confirmă diagnosticul stabilit. Cu tot tratamentul recomandat şi aplicat de consultul medical, boala a continuat să evolueze datorită caracterului agresiv şi de diseminare al neoplaziei, determinând o evoluţie gravă şi rapidă cu instalarea unui icter intens şi insuficienţă hepato-renală. În cursul zilei de 19 martie 1965 bolnavul intră în comă şi sucombă la orele 17,43.” 41.

41 Moartea lui Gheorghiu-Dej, în „Sfera Politicii”, an IV, nr. 58, 1998, p. 28-33.

Parcurgând cu atenţie acest text, ne putem da seama de evidenţa complicităţii. Mai mult, dacă reţinem din textul stenogramei aceleiaşi şedinţe că singura preocupare a lui Emil Bodnăraş a fost de a se informa Comitetul Central şi Consiliul de Stat că „ei”, adică oamenii cei mai apropiaţi ai lui Dej, făcuseră efortul de a aduce „cei mai buni”, „renumiţi” şi „reputaţi” specialişti din străinătate în domeniul medical, pentru a-l consulta pe Dej, situaţia devine străvezie.

Insistenţa lui Bodnăraş poate fi receptată ca o strădanie de a acoperi acţiunea celor care iniţiaseră îndepărtarea lui Dej ca o „necesitate istorică”.

Dej trebuia să-şi primească răsplata din partea stăpânilor săi de la Kremlin pentru cutezanţa, poate chiar „erezia” politicii de „desatelitizare” promovată în ultimii ani, şi anume: respingerea Planului Valev, stoparea rusificării culturii naţionale, retragerea trupelor sovietice şi a consilierilor din România, epurarea aparatului de securitate etc.

Interesantă este şi destăinuirea fostului general de securitate Ion Mihai Pacepa în legătură cu cei responsabili de decesul lui Gheorghiu-Dej, dar şi asupra faptului că Nicolae Ceauşescu a ştiut foarte bine ce se întâmplase. Iată ce ne spune memorialistul: „Sâmbătă, 21 februarie 1965, l-am vizitat pentru ultima oară pe Dej la reşedinţa sa din Predeal. De abia revenise din Moscova42 şi, ca de obicei, era împreună cu prietenul său nedespărţit, Chivu Stoica.

Dej s-a plâns de ameţeli şi greţuri. „M-a otrăvit KGB-ul”, a spus numai pe jumătate în glumă.

„Ei l-au terminat pe Togliati! Asta-i sigur”, a sărit Chivu cu vocea lui scârţâită.

42 Este o mică confuzie a memorialistului, sau o greşală de tipar, întrucât Gheorghiu-Dej nu avea ce să caute atunci la Moscova. Probabil este vorba de Varşovia, acolo unde între 19 şi 20 ianuarie 1965, avusese loc Consfătuirea Comitetului Politic Consultativ al statelor semnatare ale

Tratatului de la Varşovia. România a fost reprezentată de o delegaţie „la cel mai înalt nivel".

Pe vremea aceea circula în mod insistent zvonul că liderul Partidului Comunist Italian, Palmiro Togliati, care murise de curând, ar fi fost iradiat în timpul vacanţei pe care a petrecut-o la Yalta, în august 1964. Ca şi Dej, el criticase cu relativă vehemenţă politica internă şi externă a Uniunii Sovietice.

Dej s-a cutremurat. Să fi fost oare pentru că şi-a amintit de toţi acei lideri est-europeni care au fost eliminaţi, într-un fel sau altul, de către PGU în ultimii 20 de ani?

La alegerile pentru Marea Adunare Naţională, din 12 martie 1965, Dej arăta viguros şi plin de viaţă. O săptămână mai târziu, el a murit de o formă de cancer galopant.

„Asasinat de Moscova!" mi-a strecurat în ureche Nicolae Ceauşescu, câteva luni mai târziu, când mi-a ordonat să procur detectoare de radiaţii din Occident şi să le instalez în biroul şi locuinţa lui. Teama pe care i-am citit-o pe faţă m-a convins că nu glumea. „Iradiat de PGU", mi-a explicat Ceauşescu. „S-a stabilit la autopsie"... [.]

Ca o ironie a soartei, câţiva ani mai târziu, PGU i-a instruit pe colegii săi români asupra utilizării iradierii radioactive pentru a genera forme galopante de cancer unor emigranţi români din Occident, care desfăşurau intensă activitate anticomunistă"43.

43 Ion Mihai Pacepa, Moştenirea Kremlinului, p. 165.

Faptul că Gheorgiu-Dej a fost iradiat la Moscova, în iunie 1963, a fost confirmat şi de un fost ofiţer de securitate care a ţinut să-ţi păstreze anonimatul. Argumentul este stupefiant, şi anume, că trei din cei patru ofiţeri care-i asigurau garda personală lui Dej au murit tot de cancer. Singurul rămas în viaţă a fost memorialistul, care în acea misiune la Moscova primise sarcini de protecţie doar în exteriorul clădirilor pe unde trecuse Dej.

Alte aspecte extrem de interesante despre iradierea lui Dej le aflăm din confesiunile lui Gheorghe Apostol, fost secretar general al Partidului Muncitoresc Român (aprilie 1954 – octombrie 1955), unul dintre veteranii mişcării comuniste, devenit în anii '80 un adversar politic a lui Nicolae Ceauşescu.

Într-un interviu acordat ziaristei Adriana Oprea Popescu, Gheorghe Apostol a mărturisit: „Am aflat atunci, de la şeful însoţitorilor lui Dej, că, în timpul participării delegaţiei române la întâlnirea Tratatului de la Varşovia, Dej a stat într-o şcoală cu duşumele negre de petrol şi fără căldură şi că, în aceste condiţii a fost iradiat.

Dar Dej era deja bolnav înainte de plecarea la Varşovia. Nici nu a vrut să meargă, i-a propus lui Maurer să-l înlocuiască, dar Maurer s-a eschivat. După vizita de la Varşovia, boala s-a agravat şi, în circa o lună s-a stins.

Dar iradierea lui s-a produs chiar în biroul lui. Când s-a desfiinţat Sovromul „Kuartit" care avea în subordine minele de uraniu, am preluat noi exploatarea minereului. Şi prima şarjă de uraniu produsă de noi i-a fost adusă lui Dej de Chivu Stoica, care participase la inaugurare. A luat o părticică, de

mărimea unei cutii de chibrit şi i-a adus lui Dej, să vadă cum arată uraniu produs de români.

Dej l-a rugat s-o pună în bibliotecă, lângă macheta primului tractor românesc, a primului camion românesc. A stat acolo câțiva ani…

În timpul ăsta au murit de cancer: şeful de cabinet al lui Dej, care era aproape de el în fiecare zi, a murit frizerul lui, care venea aproape zilnic de-l tundea şi-l bărbierea, a murit şeful gospodăriei de partid, care venea la el cu probleme financiare şi de gospodărie ale partidului zilnic, a murit şeful escortei lui – tot de cancer. Ş-apoi s-a produs şi moartea lui Dej, tot de cancer.

Se poate să se fi produs şi în timpul vizitelor pe care le făcea la Moscova, dar e greu de crezut, pentru că Dej se temea de asta – ştia că aşa au fost eliminați conducătorii partidelor din Polonia, Ungaria, Cehoslovacia, Mongolia şi măsuri de precauție îşi lua…

Rădoi, ginerele lui, a venit într-o zi să-l viziteze la birou şi, văzând uraniul din cutia mică de sticlă, a întrebat ce e.

„Este o bucățică din prima şarjă de uraniu produsă de noi", i-a răspuns Dej.

Rădoi s-a albit la față şi i-a spus că-şi pune în pericol sănătatea. Dej a negat asta, dar, pentru că Rădoi insista, l-au chemat pe Almăjan, ministrul Minelor, să măsoare nivelul radiațiilor. Aparatul a început să țiuie din biroul şefului de cabinet, iar în biroul lui Dej a început să zbârnâie, pentru că doza de radiații era extrem de puternică.

Bucata de uraniu a fost luată de acolo, dar era prea târziu… Dej se îmbolnăvise, îi apăruseră nişte negi pe pereții vezicii urinare. A fost operat la Elias, dar s-a prăpădit.

Dej ştia de multă vreme că are cancer, dar n-a dat socoteală nimănui. N-a spus nimănui"44.

44 Adriana Oprea Popescu, Confesiunea lui Gheorghe Apostol, ultimul mohican al dinastiei comuniste, în „Jurnalul Național", 11 februarie 2004, p. 9.

Rezultatele anchetei privind cauza reală a morții lui Gheorghiu-Dej, „din necesități istorice", au fost ținute la strict secret de Nicolae Ceauşescu pentru a-şi asigura o domnie cât mai reuşită şi lungă în fruntea partidului.

Fără îndoială că în situația în care rezultatele anchetei ar fi fost cunoscute imediat de opinia publică, reacția Kremlinului putea fi imprevizibilă, iar succesorul lui Dej o nouă victimă.

De altfel, Nicolae Ceauşescu îşi făcuse debutul în partidul comunist prin anturajul lui Gheorghiu-Dej, bine manipulat de serviciile secrete sovietice.

Crescut la şcoala stalinismului post-Cominternist, în anii '50, Ceauşescu a răspuns de lichidarea organizațiilor de tineret social-democrate şi/sau de absorbția lor silită la UTM; îndeplinise misiuni de forță în timpul colectivizării şi epurării membrilor PMR; se remarcase prin exces de zel şi cultivarea, peste măsură, a contribuției lui Gheorghiu-Dej la întărirea „unității partidului" şi „apărarea purității" sale ideologice.

Începând cu 9 ianuarie 1950, lui Ceauşescu i se repartizase sarcina de a conduce, alături de cel mai de temut agent al Moscovei dar şi al frontului secret din România – Emil Bodnăraş – sovietizarea armatei române, în spirit stalinist.

Fosta Arhivă a CC al PCR conține numeroase cuvântări nepublicate, dar rostite de generalul Nicolae Ceauşescu la diferite ocazii legate de viața ostăşească a RPR, în care întâlnim idei, teze, comentarii şi afirmații total opuse celor „magistrale" cu iz „național ist", de după 1965.

La începutul anilor '50, Ceauşescu îi înfiera pe „iankeii", „imperialiştii" şi „călăii americani" care „unelteau" pentru „remilitarizarea Japoniei şi Germaniei"; vorbea despre „eliberarea României de către glorioasa Armată Sovietică" la 23 august 1944; se lansa în disertații aberante despre conceptul de „democrație populară – formă a dictaturii proletariatului"; afirma irațional că „ştiința militară stalinistă este singura care merită cu adevărat numele de ştiință"; îi ridica osanale lui Stalin şi „atotbiruitoarei sale învățături" din care cita copios; iar despre Tito nu ştia altceva decât că era „un călău" care transformase Iugoslavia în „paşalâc american" etc. Etc. 45

45 Cum s-a creat Armata Populară. Comuniştii români au dat zeloşi încă un exemplu de supunere față de Stalin şi Uniunea Sovietică, în „Adevărul", sâmbătă, 24 octombrie, 1998, p. 8.

Am dat aceste exemple pentru a se înțelege că Ceauşescu al anilor '50 şi „marele cârmaci" din anii '70-'80 nu reprezintă altceva decât cele două ipostaze ale aceluiaşi soldat, instruit în cazărmile academice sovietice şi aflat în subordonarea aceluiaşi centru de comandă – Kremlinul sovietic – iar atunci când nu a mai executat ordinele, sau le-a perceput strâmb, şi-a primit pedeapsa „regulamentară".

Dovadă că execuția sa a fost făcută după cel mai tipic stil KGB-ist bazat pe principiul „necesității istorice"; principiu şi pedeapsă simbolice aplicate doar celor ce-şi permiseseră extravaganțe mai mari decât simplele şi atât de îngăduitele clamori.

Afirmația generalului rezervist Neagu Cosma, potrivit căreia „în anii 1962-1964, întreaga rețea a NKVD-ului (KGB), cunoscută în România, a suportat un asemenea tratament: „cunoaştem că lucrezi cu NKVD... Pentru ce ai făcut până acum nu pățeşti nimic, dar dacă vei continua, vei suporta rigorile legii", are desigur tâlcul ei.

Nimeni în România, după 23 august 1944, şi nici după martie 1965, nu a cunoscut rigorile legii pentru că a spionat sau a trădat în favoarea sovieticilor, nici măcar generalul Şerb. Dimpotrivă, o serie de generali şi ofițeri ai armatei române (numele lui Ion Ioniță şi Nicolae Militaru sunt deja de notorietate), complotau ocult cu misionari sovietici fără ca Securitatea să-i poată „agăța" cu ceva, sau poate că „corb" la „corb" nu-şi scoate ochii.

Prin urmare, Securitatea devenită „națională", după epurarea de la începutul anilor '60, a fost atrasă într-o luptă surdă contra puternicilor agenți ai Moscovei, plasați în posturi importante din instituțiile româneşti.

Probabil că numai acum şi în această problemă este valabilă afirmația colonelului (r) Gh. Rațiu, potrivit căreia Securitatea doar „a mimat încadrarea în epocă".

Va trebui să recunoaştem, fie că ne convine sau nu, că nu putea rezulta decât o luptă total inegală ori cu sorți de izbândă minimi pentru Securitatea „națională", întrucât orice succes trebuia, conform regulilor stricte ale

conspirativității, bine acoperit şi păstrat la strict secret, în vreme ce orice inabilitate, fie cât de măruntă şi insignifiantă, risca să poată fi exploatată de adversar, evident după modelul „necesităților istorice".

Poate că declasificarea altor documente din arhivele secrete de la Moscova şi Bucureşti sau accesul mai larg al istoricilor la acest gen de materiale ar putea face lumină şi în aceste tenebroase afaceri, în urma cărora conducătorii comunişti ai României au fost schimbați fie prin metode subtile („din necesități istorice"), fie prin violență („revoluție"), după cum au fost timpurile şi interesele.

EVOLUȚIA STRUCTURILOR ŞI NOUA POLITICĂ ÎN DOMENIUL SECURITĂȚII (1965-1989)

După 1965 instituția Securității regimului comunist din România a cunoscut ample transformări strucrurale, organizatorice, o nouă politică în domeniul selecționării şi pregătirii cadrelor, noi regulamente şi ordine privind activitatea de informații. Toate acestea au dus la o modificare de substanță a domeniului față de perioada anterioară. Decisive în acest sens s-au dovedit rezultatele comisiei de anchetă, care şi-a desfăşurat activitatea între anii 1965 – 1968, privind „demascarea abuzurilor, ilegalităților şi crimelor" făcute de organele Securității în anii '50.

Conceptul de „nimicire a duşmanului de clasă" a fost rapid înlocuit cu cele de „prevenire a infracțiunilor la adresa securității statului" şi de „apărare a valorilor naționale fundamentale". Dintr-o instituție căreia i se permisese orice, Securitatea trebuia transformată în câțiva ani într-un „instrument" pus să vecheze la „respectarea legalității socialiste".

Fiind desființate, în 1964, toate lagărele de concentrare a deținuților politici, activitatea de securitate a fost orientată cu preponderență spre informațiile externe, contraspionaj, contrainformații militare, informatică şi antiterorism. Pentru acestea două din urmă s-au creat structuri noi, după model occidental.

Numai că episodul Cehoslovacia 1968 a readus pentru regimul de la Bucureşti un nou factor de risc: spionajul sovietic.

În ceea ce priveşte spionajul „imperialist", acesta s-a dovedit mult prea palid în comparație cu presiunile exercitate de sovietici prin intermediul unei vaste rețele de agenți – lăsați în conservare după retragerea armatei şi a consilierilor, şi apoi reactivați ca agenți de influență – bine infiltrați în mediile importante ale puterii, înțelegând prin aceasta „organizațiile de partid şi de stat".

Pentru depistarea şi neutralizarea lor, din ordinul lui Nicolae Ceauşescu s-a creat în structura Securității o unitate specială care a beneficiat de dotări moderne şi ofițeri de elită.

Iată doar câteva coordonate pe care declasificarea unor documente din Arhiva fostei Securități, deopotrivă cu relatările unor importanți memorialişti din rândul foştilor ofițeri de securitate cu funcții de conducere le atestă fără putință de tăgadă.

Ceea ce nu s-a putut schimba însă, decât în prea mică măsură, şi aceasta doar pentru o scurtă perioadă (1968-1978), a fost percepția Securității

în opinia publică şi mai ales în conştiinţele românilor din ţară şi de peste hotare. Şi aceasta pentru că în perioada „stalinismului matur" al anilor '50, instituţia Securităţii lăsase răni prea adânci, de neuitat şi mai ales de neiertat, chiar şi pentru un popor profund creştin cum e poporul român.

Este o explicaţie a furiei antisecuriste din timpul evenimentelor din decembrie 1989, precum şi a uşurinţei cu care a fost acceptat de către revoluţionari sloganul „securişti-terorişti". A fost, fără îndoială, tributul pe care Securitatea a trebuit să-l plătească – mult prea mic faţă de cât i s-ar fi cuvenit – pentru atrocităţile din anii '50 46, deşi în '89 ofiţerii erau cu totul alţii, la fel şi cadrul legislativ ori metodologia care direcţiona activitatea în acest domeniu.

46 Vezi pe larg Cristian Troncotă, Colonia de Muncă, în „Arhivele totalitarismului", an I, nr. 1/1993, p. 169-181; idem, Politica de cadre în instituţia securităţii regimului comunist din România (1948-1964), în „Revista istorică", (I) tom X, nr. 3-4, 1999, p. 235-256; (II) nr. 5-6, 1999, p. 443-458; idem, Practici şi mentalităţi în activitatea serviciilor de securitate ale regimului comunist din România (1948-1964), în „Arhivele totalitarismului", (I) nr. 24-25, (3-4/1999), p. 72-89; (II), nr. 26-27 (1-2/2000), p. 65-86.

În ultimii zece ani ai regimului comunist, datorită exacerbării cultului personalităţii cuplului dictatorial, munca de securitate a fost deturnată din nou de pe făgaşul ei normal. Ofiţerii de securitate au fost consideraţi „activişti de partid într-un domeniu special", iar principalul obiectiv al „muncii de securitate": „apărarea secretarului general al partidului şi a familiei sale".

Este un aspect fundamental recunoscut de generalul Iulian Vlad, ultimul şef al Securităţii: „Oamenii îşi dăduseră seama că Securitatea Statului împreună cu alte organisme pe care se baza ori prin care se exercita puterea, era o instituţie la dispoziţia dictatorilor pentru asigurarea protecţiei lor personale şi întărirea dictaturii"47.

47 „Evenimentul zilei", nr. 72, 14 septembrie 1992 (vezi şi doc nr. 6 din anexa acestei lucrări).

Consecinţele au fost dintre cele mai nefaste. Dispunând de largi posibilităţi informative, ofiţerii de securitate au cunoscut realitatea, mai precis aberaţiile cultului personalităţii, a politicii economice, culturale, militare, a gravelor încălcări ale drepturilor omului etc.

Reacţia lor a fost diferită. În vreme ce unii au preferat să ceară azil politic în ţări occidentale, mai ales cei care activau în structurile externe, alţii, imensa majoritate a celor din structurile interne, au preferat să „mimeze încadrarea în epocă" – după expresia unui memorialist48 – ceea ce a dus la compromisuri, duplicitate şi în esenţă la deprofesionalizare. Decembrie 1989 a găsit, aşadar, aparatul de securitate parcă „pregătit" pentru a fi desfiinţat.

48 Colonel (r) dr. Gheorghe Raţiu, „ Cutia Pandorei". Arhivele Securităţii. Surprize şi capcane, Editura Paco, Bucureşti, 1997, p. 105.

Pe linia modernizării.

Pentru aducerea la îndeplinire a hotărârilor Plenarei Comitetului Central al Partidului Comunist Român, din 26-27 iunie 1967, a fost elaborat Decretul nr. 710/1967 privind organizarea şi funcţionarea Ministerului Afacerilor Interne.

Noua lege prevedea înființarea în cadrul Ministerului de Interne a Departamentului Securității Statului (DSS) cu sarcina de a „coordona, controla şi îndruma în mod unitar întreaga activitate pe care o desfăşoară organele de securitate pentru asigurarea prevenirii, descoperirii şi lichidării acțiunilor îndreptate împotriva securității statului”49.

49 Vezi „Expunerea de motive la Decretul nr. 710/1967 privind organizarea şi funcționarea Ministerului Afacerilor Interne”, în Ministerul Justiției, Colecție de legi, decrete, hotărâri şi alte acte normative, 1967, 1 iulie-31 august, vol. IV, Editura ştiințifică, Bucureşti, 1967, p. 49.

Din acest moment, Departamentul Securității Statului urma să fie condus de Consiliul Securității Statului (CSS), „organ deliberativ” ce îşi desfăşura activitatea „pe baza principiului muncii şi conducerii colective”. Consiliul se subordona ministrului Afacerilor Interne şi răspundea față de „conducerea de partid şi de stat pentru întreaga muncă ce o desfăşoară organele securității statului”50.

50 Ibidem.

Prin această nouă organizare se viza „o mai bună compartimentare şi analiză a activității desfăşurate de organele securității statului”, precum şi „o mai mare operativitate în conducerea muncii şi rezolvarea problemelor”51.

51 Ibidem.

CSS se compunea din preşedinte – cu rang de ministru – un prim-vicepreşedinte, vicepreşedinți şi membri numiți prin hotărâre a Consiliului de Miniştri. Preşedintele CSS avea rang de prim-adjunct al ministrului Afacerilor Interne. Departamentul Securității Statului era structurat în direcții generale, direcții, servicii centrale şi avea în subordine direcții regionale, precum şi trupe de securitate (art. 4-5 din Decretul 710/1967) 52.

52 „Buletinul Oficial al Republicii Socialiste România”, nr. 65 din 22 iulie 1967.

Noua organigramă a DSS stabilită prin Hotărârea Consiliului de Miniştri, din 13 septembrie 1967, avea următoarea configurație:

Direcția Generală de Informații (Direcția I informații interne şi Direcția a II-a contrainformații economice);

Direcția Generală de Contraspionaj (Direcția a III-a contraspionaj şi Direcția a IV-a contrainformații militare);

Direcția Generală de Informații Externe;

Direcția generală de Tehnică Operativă şi înzestrare (Direcția a V-a instalarea şi exploatarea mijloacelor de tehnică-operativă, Direcția a VI-a cenzura corespondenței şi depistarea scrierilor cifrate, Direcția a VII-a producerea tehnicii operative)53.

53 Vezi Dennis Deletant, Ceauşescu şi Securitatea. Constrângere şi disidență în România anilor 1965-1989, Bucureşti, Humanitas, p. 88.

Pe lângă aceste structuri centrale au mai fost create direcții şi servicii strict specializate: Direcția a VIII-a pază demnitari, Direcția a IX-a filaj şi investigații, Direcția a X-a anchete penale, Direcția Securității Bucureşti, Cancelaria, Direcția Personal, Direcția învățământ, Corpul de Consilieri, Serviciul B contrainformații în unitățile de securitate, Serviciul C evidență

operativă şi arhivă, Serviciul D dezinformarea serviciilor de spionaj străine, Serviciul E cifru şi transmisiuni cifrate, Serviciul G transport documente secrete de stat, Comandamentul trupelor de securitate, Şcoli militare pentru ofiţeri şi subofiţeri54.

54 Ibidem.

În teritoriu au fost create Direcţiile Regionale de Securitate, un fel de securităţi locale, structurate la rândul lor în servicii şi birouri pe profil, similare celor centrale.

După noua organizare administrativ-teritorială, Direcţiile Regionale de Securitate au fost înlocuite cu Direcţii judeţene de securitate.

Această organigramă a cunoscut în anii următori câteva modificări.

La sfârşitul anilor '60 Securitatea şi-a creat subunităţi şi unităţi care puteau interveni rapid în orice punct al teritoriului naţional, în special în zone greu accesibile.

Mai întâi s-a creat Grupul de Aviaţie al CSS, în nomenclatorul Ministerului de Interne, unitatea fiind catalogată la nivel de Direcţie55.

55 Teodor Filip, Secretele USLA, Craiova, Editura Obiectiv, 1999, p. 70-74.

Avea în dotare patru elicoptere Allouette aduse din Franţa şi şase avioane BN-2, achiziţionate din Anglia. Întreaga aparatură a fost plătită în contrapartidă cu mărfuri româneşti56.

56 Cosma Neagu, Ion Stănescu, De la iscoadă la agentul modern în spionajul şi contraspionajul românesc, Editura Paco, Bucureşti, 2001, p. 202.

Comandantul acestei unităţi a fost generalul Calomfirescu, unul dintre puţinii ofiţeri rămaşi activi din Armata regală. Sediul unităţii, care cuprindea Comandamentul şi Centrul de instruire, a fost stabilit pe latura Aeroportului Otopeni, în spatele Flotilei Speciale a Marelui Stat Major.

Concomitent au fost înfiinţate şi Trupele de desant, comandate de colonelul Iancu Gheorghe, care la acea dată era conducătorul lotului naţional de paraşutişti sportivi din România, fost campion olimpic la paraşutism.

Atât ofiţerii cât şi militarii în termen încadraţi în Grupul de Aviaţie şi în Trupele de desant erau selecţionaţi după criterii exigente şi numai pe bază de voluntariat.

Programul de pregătire se făcea în baza regulamentelor militare generale şi a regulamentelor Trupelor de securitate, iar instrucţia de specialitate (desant) se efectua după instrucţiunile speciale din Ministerul Apărării Naţionale elaborate de Secţia de Desant-Paraşutare. În vara anului 1974, din ordinul Elenei Ceauşescu şi cu concursul „neprecupeţit" al lui Emil Bobu, Grupul de aviaţie a fost desfiinţat, pe fondul unor mărunte, dar eterne rivalităţi dintre Ministerul de Interne şi Ministerul Apărării Naţionale.

La 10 septembrie 1971 a fost creat Centrul de Informatică şi Documentare (CID)57, prin desfiinţarea Serviciului C, care cuprindea acum, pe lângă Cartoteca generală operativă şi Arhiva58, un Centru de calcul pentru prelucrarea automată a datelor, un Oficiu de informare şi documentare, un Compartiment de microfilmare, precum şi un Serviciu centralizat de analiză şi sinteză.

57 Arh. SRI, fond „d”, dosar nr. 1963, f. 1/22.

58 Vezi pe larg Cristian Troncotă, Practici şi mentalităţi în activitatea aparatului de Securitate din România 1948-1965, în „Arhivele totalitarismului”, nr. 1-2/2000, p. 78-84.

CID a fost dotat cu cele mai moderne echipamente de calcul ale firmei IBM. Montarea acestor echipamente, în clădirea de lângă Biserica Cretzulescu, a fost făcută de specialişti est-germani, în realitate ingineri ai STASI, probabil din grupul celor care puseseră în funcţiune şi programul de calculator sovietic SOUD (Sistemul de Colectare întrunită a Datelor privind Inamicul) gestionat la Moscova de KGB59.

59 John O. Koehler, STASI. Faţa ascunsă a poliţiei secrete est-germane, Bucureşti, Editura Omega, 2001, p. 92.

Memorialiştii Neagu Cosma şi Ion Stănescu susţin că „Securitatea a fost prima instituţie românească dotată cu un calculator (TBM) performant de mare capacitate”60, ceea ce a facilitat ca o parte din activităţile operative, dar şi administrative, să poată fi implementate în sistemul automat.

60 Cosma Neagu, Ion Stănescu, op. Cit., p. 202.

Se pare că lui Nicolae Ceauşescu nu i s-a raportat despre achiziţionarea echipamentelor de calcul decât în momentul în care specialiştii reuşiseră să le pună în funcţiune.

Şeful Securităţii, Ion Stănescu, ar fi scăpat de sancţiuni prin faptul că achiziţionarea acestora s-a realizat prin sistemul de contrapartidă, necheltuindu-se valută, ci oferindu-se la schimb mărfuri româneşti.

Oricum, implicarea specialiştilor STASI, despre care ştim bine acum, din cartea lui John O. Koehler, că se aflau în legătură directă cu specialiştii KGB din domeniu61, precum şi faptul că la CID au fost angajaţi, pe lângă un grup de tineri specialişti, şi câţiva ofiţeri ingineri cu studii în Academiile militare tehnice de la Moscova, pentru funcţiile de comandă, într-o perioadă în care aparatul de securitate „fusese curăţat de astfel de elemente”, aruncă unele semne de întrebare privind inviolabilitatea sistemului de protecţie a bazelor de date faţă de „marele prieten de la Răsărit”, tocmai atunci când, aşa după cum vom arăta într-un capitol separat, Kremlinul „pusese serios lupa” pe regimul de la Bucureşti.

61 John O. Koehler, op. Cit., p. 92.

La 27 iunie 1973, în locul Direcţiei Generale de Tehnică Operativă şi Înzestrare a luat fiinţă Comandamentul pentru Tehnica Operativă şi Transmisiuni (CTOT), care avea în componenţă patru unităţi speciale: Înzestrare şi exploatare de tehnică operativă; Cercetare, proiectare şi producţie de tehnică operativă; Depistarea scrierilor ascunse; Transmisiuni şi contrainformaţii radio62.

62 Arh. SRI, fond „d”, dosar nr. 7809, vol. 3, f. 64/67.

Tot în aria de interes a structurilor tehnice, să mai menţionăm că în 1977 a fost înfiinţat Centrul Naţional de Transmisiuni Cifrate pentru uzul ambasadelor României, al Direcţiei de Informaţii Militare şi al Comitetului Central al PCR, care se afla în subordinea Direcţiei de Informaţii Externe.

Practic, prin această manevră toate transmisiile secrete din şi dinspre România au fost concentrate sub „aripa ocrotitoare" a Securității.

În acelaşi context reformator de la începutul anilor '70, se încadrează şi eforturile de a se crea structuri specializate în combaterea terorismului, precum şi o unitate pe profil de contraspionaj pe spațiul țărilor socialiste (aşa numita unitate anti-KGB), aspecte extrem de interesante asupra cărora am considerat necesar să ne referim mai pe larg în capitolele următoare.

O altă inovație introdusă se referă la înființarea Birourilor de Documente Secrete, încadrate cu ofițeri de securitate şi care funcționau în marile combinate, centrale industriale, ministere etc. La baza acestei măsuri a stat noua Lege privind apărarea secretului de stat.

S-au înregistrat şi tentative de modernizare a Direcției a V-a securitate şi gardă, care avea ca sarcină protecția înalților demnitari din nomenclatura „de partid şi de stat", precum şi a diplomaților străini aflați pe teritoriul României.

Generalul (r) Nicolae Pleşiță, care în perioada 1967-1972 a comandat această unitate, susține că a întocmit un plan detailat pentru reformarea Direcției: „Găsisem acolo Regulamentul lui Bucikov, un rus KGB-ist infiltrat la noi pe post de adjunct al serviciului. În regulamentul lui se spunea că un ofițer de securitate şi gardă „trebuie să fie tuns exemplar, ca un ostaş sovietic„. Am aruncat regulamentul lui Bucikov, pe care nu-l mai prinsesem în funcție. Uniforma devenise tot rusească. Am cerut reformarea gărzii până la desprinderea de Ministerul de Interne"63.

63 „Lumea magazin", nr. 7/1999, p. 60.

Fiind suspectat că intenționează, prin această manevră, să devină funcționar de stat cu rang de ministru, Pleşiță a fost refuzat în tentativa lui reformatoare.

Mai mult ca sigur că nu aceasta a fost adevărata cauză pentru care nu s-a aprobat, de către Nicolae Ceauşescu, scoaterea Direcției a V-a din Securitate şi Ministerul de Interne, pentru a fi organizată ca o structură militară independentă.

Într-o astfel de situație unitatea n-ar mai fi putut detaşa, pentru operațiile speciale, adică deplasările prin Bucureşti şi în țară ale cuplului Ceauşescu, ofițeri din celelalte structuri ale Securității şi Internelor.

Edificatoare în acest sens sunt explicațiile oferite de Neagu Cosma şi Ion Stănescu. Ei susțin că efectivele Direcției a V-a au crescut aproape an de an, „umflându-se ca un balon", datorită temerilor cuplului dictatorial „de a cădea victime unor atentate", ceea ce ar fi determinat „o deturnare a Securității de la rosturile ei".

„Aşa se face – mai susțin aceşti memorialişti – că pe trasesele de deplasare a celor doi, reale şi acoperite, se înşirau ca mărgelele pe ață, la vedere ori deghizați, sute şi uneori mii de ofițeri şi subofițeri, din toate compartimentele Securității, care vegheau la integritatea corporală a familiei Ceauşescu. Oamenii îşi abandonaseră propriile sarcini – contraspionaj, contrasabotaj, arhive, financiar etc.

— Devenind paznici necalificați, tremurând de teama de a nu se petrece „atentatul„ în sectorul care le fusese încredințat" 64.

64 Cosma Neagu, Ion Stănescu, op. Cit., p. 190-191.

Iată deci adevăratul rost al „băieților de pe Calea Victoriei”, ca să folosim o expresie celebră a poetei disidente Ana Blandiana. Concluzia formulată de aceiaşi memorialişti este fără echivoc: „Asigurarea securității cuplului Ceauşescu, de maniera arătată, a perturbat grav munca informativă a compartimentelor, transformând-o într-o activitate de pază şi ordine” 65.

65 Ibidem, p. 191.

În schimb, concluzia noastră la acest capitol merge şi mai departe, susținând că, în ciuda tuturor eforturilor de restructurare şi modernizare a „muncii de securitate”, instituția a rămas practic aceeaşi poliție politică, îmbrăcată, e adevărat, în straie noi.

Pentru că apărarea lui Ceauşescu însemna în fond apărarea regimului comunist şi a tuturor aberațiilor politicii sale din ultimii zece ani dinaintea revoluției din decembrie 1989.

Noi orizonturi în politica de cadre.

Modificări importante s-au produs şi în politica de cadre, aspect sesizat şi de specialiştii instituțiilor cu responsabilități în domeniul informațiilor şi securității din statele NATO.

Extrem de interesantă este dezvăluirea făcută de Tjeerd Sleeswijk Wisser, fost director al Serviciului Olandez de Informații Militare în timpul războiului rece: „Experților din agențiile de informații aparținând statelor NATO le este binecunoscut faptul că ofițerii din structurile interne şi externe ale fostei Securități a statului din timpul lui Ceauşescu nu erau formați sau specializați în Academiile KGB-ului. Această situație, unică în sistemul țărilor comuniste frățeşti, a fost instituită în România încă de la începutul anilor '60 şi a fost menținută cu strictețe pe tot parcursul regimului comunist. În contrast, regimurile comuniste frățeşti din Ungaria, Cehoslovacia şi Polonia de exemplu şi-au pregătit sistematic un număr important de cadre de informații în URSS până la „revoluțiile de catifea„.”66

66 Radu Tudor, Fostul director al Serviciului Olandez de Informații Militare dezvăluie pentru ZIUA, în „Dosare ultrasecrete”, sâmbătă 8 iunie 2002, p. IV.

Considerându-se că „ridicarea pregătirii profesionale a cadrelor de securitate contribuia la prevenirea comiterii greşelilor şi abuzurilor produse anterior”67, prin Ordinul nr. 30 din 10 iulie 1968 s-a hotărât obligativitatea absolvirii liceului de către toate cadrele şi asigurarea condițiilor pentru înscrierea lor în învățământul superior, postuniversitar şi la doctorat, precum şi la cursurile de limbi străine.

67 Serviciul Român de Informații, CarteaAlbă a Securității, Bucureşti, vol. IV, p. 62.

Prin Ordinul nr. 35, din 20 iunie 1968, Şcoala de ofițeri nr. 1 de la Băneasa a CSS a fost transformată în Şcoală de pregătire şi perfecționare a ofițerilor de securitate.

În cadrul acesteia funcționau următoarele cursuri:

— De pregătire generală cu o durată de trei ani;

— De instruire (inițiere) a ofițerilor încadrați direct din rândul absolvenților institutelor de învățământ superior, cu durata de 6 luni;

— De perfecționare cu durata de 1 an;

— De perfecționare, cu durata de 5 luni (două serii pe an);

— De perfecționare (fără frecvență) cu durata de un an.

În afara acestor cursuri, şcoala mai desfăşura activități pentru pregătirea şi susținerea examenelor de grad şi trecerea subofițerilor în corpul ofițerilor, având un efectiv de circa 350-400 cursanți într-un an de învățământ.

În noua organizare, şcoala desfăşura activitate de pregătire de specialitate atât cu elevii cât şi cu ofițerii, pe „profiluri de muncă": informații interne, contrasabotaj şi contraspionaj.

Programele analitice prevedeau cursuri de criminalistică, tehnică operativă, dactilografiere, conducere auto, înot şi paraşutism. Tot aici se asigura şi pregătirea elevilor şi a cadrelor „pe linia muncii de filaj şi investigații" ca urmare a desființării Şcolii nr. 3 a CSS.

Şcoala de pregătire şi perfecționare a ofițerilor cunoscători de limbi străine a luat ființă în anul de învățământ 1968-1969, având ca obiectiv „pregătirea cursanților în domeniul limbilor străine de circulație internațională" (engleza, franceza, germana şi rusa).

Cursanții erau ofițeri din structurile centrale şi teritoriale de securitate care, prin specificul activității, aveau nevoie de asemenea cunoştiințe.

Şeful CSS, Ion Stănescu, împreună cu Mircea Mâlita, ministrul învățământului, au semnat un protocol, în baza căruia Şcoala de Securitate de la Băneasa a fost ridicată la rang de Secție a Facultății de Drept din Bucureşti68.

68 CosmaNeagu, Ion Stănescu, op. Cit., p. 201.

Durata cursurilor era de trei ani, iar absolvenții, deveniți ofițeri de informații, puteau să-şi continue studiile pentru următorii doi ani de facultate, la cursurile de fără frecvență, având şi posibilitatea de a-şi susține examenul de licență.

După intrarea în vigoare a acestui protocol, la Şcoala de Securitate de la Băneasa nu se mai primeau decât absolvenți de liceu, prin examen de admitere ca la orice facultate. Disciplinele pentru examenul de admitere erau istoria României şi limba română. Ulterior s-a introdus obligativitatea ca înscrierea la examenul de admitere să se permită doar acelor candidați care aveau o vechime minimă de trei ani „în producție", indiferent de profil.

În localitatea Bran din județul Braşov, a luat ființă o nouă Şcoală de Securitate destinată reciclării cadrelor de comandă. Până în 1973 reciclarea a atins un procentaj de aproape 100%.

De asemenea, a continuat sistemul „de angajare direct din producție" a unor absolvenți de institute superioare şi universități, ingineri, chimişti, fizicieni, jurişti, sociologi, psihologi, economişti, profesori, cu toții cunoscători de limbi străine de circulație internațională.

Criteriul de selecție avea în atenție satisfacerea stagiului militar, competența profesională – adică recomandarea decanului facultății absolvite –

şi bineînțeles dosarul de securitate „curat”, adică fără condamnări şi fără rude în familie cu probleme de securitate.

Evident că sistemul de relații, pile, nepotisme şi comisioane nu a putut fi eradicat, aşa încât ofițerii cadrişti au avut largi posibilități, atât cât le-a stat în putință, să inoveze reguli nescrise în „politica de selecție şi recrutare a noilor cadre”.

Documentele atestă că în anul 1969 au fost angajați peste 2000 de titrați69, ceea ce a însemnat o adevărată infuzie de tineri intelectuali.

69 Serviciul Român de Informații, loC. Cit.

Totuşi, ce-i îndemna pe aceşti tineri spre instituția Securității?

În primul rând salariul, de aproape două-trei ori mai mare decât cel obținut în viața civilă.

Apoi, aceşti tineri se simțeau atraşi de noua meserie şi de şansele care li se deschideau de a călători în străinătate, iar pentru alții, mai ales cei din sectoarele pur tehnice, de a se realiza ca buni profesionişti. Nu trebuie pierdut din vedere nici faptul că majoritatea se născuseră după 23 august 1944 şi fuseseră educați în sistemul de învățământ al regimului comunist, aşa încât habar nu aveau de torționarii anilor '50.

Unii din sinceritate, alții din romantism şi spirit de aventură, alții naivi şi creduli, dar cu toții au căzut prea uşor ispitei, fiind parcă seduşi de teza potrivit căreia „Securitatea este o instituție a elitelor ce apără poporul român şi statul socialist, fapt pentru care e nevoie de inteligență, profesionalism, disciplină şi chiar sacrificiu atunci când țara le cere”70, cuvinte bine ticluite, de altfel, pe care le auzeau rostite cu gravitate din gura ofițerului cadrist în momentul în care primeau propunerea de „activare în rândurile ofițerilor de Securitate”.

70 Serviciul Român de Informații, loC. Cit. P. 63.

Iar toate acestea se petreceau imediat după evenimentele din Cehoslovacia şi în spiritul nou sugerat de conducerea PCR, când propaganda de partid se dovedise eficientă în rândul românilor, atingându-le serios coarda sensibilă a naționalismului.

La începutul anilor '70 s-a introdus şi sistemul de testare psihologică a întregului personal al instituției Securității statului, în care scop a luat ființă un Centru de psihologie încadrat cu specialişti şi dotat cu aparatură modernă. Interesant că rezultatele primelor teste au arătat adevărata față a personalului Securității, respectiv, „o jumătate din efectivul compartimentelor operative nu avea calitățile necesare ofițerului de informații”71.

71 Serviciul Român de Informații, loC. Cit. P. 63.

Cei necorespunzători au fost transferați în structurile neoperative, birocratice sau trecuți în rezervă. A fost o adevărată operație chirgicală, prin care s-a „tăiat în carne vie” pentru a se traduce în paractică necesitatea politicii de primenire a „aparatului”.

Dar aceasta a fost doar un aspect al problemei. Noile cadre „luate direct din civilie” aveau nevoie de o pregătire de specialitate continuă şi eficientă.

Iată de ce, „pentru ridicarea nivelului de pregătire politică, profesională şi militară a cadrelor” a fost elaborat un program de măsuri, în iunie 1974, conform căruia „activitatea de pregătire militară se desfăşoară în strânsă

concordanță cu misiunile ce revin şi atribuțiile specifice unităților de securitate". Pregătirea militară se desfăşura în limita a 40-50 ore anual, îndeosebi prin exerciții şi şedințe practice de instrucție tactică, instrucția tragerii cu armamentul din dotare, topografie, regulamente militare etc.

În cadrul pregătirii tactice se asigura însuşirea „concepției de apărare tactică" şi se punea accentul pe rolul şi misiunile Securității în conformitate cu doctrina „războiului întregului popor".

Pregătirea de specialitate se realiza individual, la locul de muncă, prin studiu şi dezbateri cu ocazia convocărilor lunare.

Din 1978 a început să funcționeze Centrul de pregătire şi perfecționare a cadrelor active şi de rezervă de la Grădiştea, județul Giurgiu. Alături de cursurile de pregătire şi perfecționare a cunoştiințelor din domeniul limbilor străine se mai organizau aici şi cursuri de inițiere, pregătire de specialitate şi pregătire a cadrelor de rezervă. În această ultimă categorie intrau absolvenții institutelor de învățământ superior care efectuau stagiul militar cu termen redus.

Extrem de interesant este şi faptul că Securitatea şi-a creat o şcoală specială pentru pregătirea ofițerilor de informații din alte state.

Bunăoară, prin Decretul nr. 130/1972 şi a Hotărârii Consiliului de Miniştri nr. 889/1973 s-a înființat Centrul Special de Instruire (CSI) care asigura pregătirea unor cadre din străinătate. Acelaşi cadru legislativ făcea referire şi la „trimiterea unor cadre ale Ministerului de Interne în alte state, în calitate de instructori, profesori şi consilieri".

Ca unitate de învățământ subordonată nemijlocit primului adjunct al ministrului de interne, CSI avea următoarele atribuții:

— Instruirea prin cursuri speciale sau strategii de documentare, a unor cadre din alte state, pe baza aprobării şi înțelegerilor bilaterale încheiate de Ministerul de Interne cu organe similare din străinătate;

— Rezolvarea problemelor privind organizarea, orientarea şi conținutul pregătirii cadrelor din alte state care se instruiesc prin celelalte instituții militare de învățământ ale Ministerului de Interne; coordonarea activității de pregătire şi de trimitere în alte state a unor cadre proprii în calitate de profesori şi instructori"72.

72 Serviciul Român de Informații, loC. Cit. P. 63.

O astfel de activitate specială „pe linie de învățământ" se desfăşura în sedii acoperite (conspirate) a căror număr şi structură se aproba, pentru fiecare caz în parte, de conducerea Ministerului Afacerilor Interne în funcție de grupurile de cursanți venite la instrucție, profilul pregătirii, posibilitățile de conspirare a activității de pregătire şi, nu în ultimul rând, de posibilitățile materiale existente.

„Procesul de învățământ" se baza exclusiv pe prezentarea teoriei generale a activității de informații şi securitate precum şi pe transmiterea experienței acumulate în acest domeniu. Era interzisă însă prezentarea problemelor curente privind cazuistica în domeniul informațiilor externe, a terorismului internațional şi a contraspionajului.

La cursuri şi în aplicaţii practice se aveau în vedere cu prioritate numai aspectele generale, pentru care exista acordul şefilor de unităţi centrale şi aprobarea şefului CSS. Se urmărea astfel „evitarea deconspirării unor probleme interne ale partidului şi statului, precum şi a acelora care ar putea afecta relaţiile noastre externe”73.

73 Serviciul Român de Informaţii, loC. Cit. P. 63.

Chestionat în legătură cu această problemă, despre care în mass-media post decembristă s-a afirmat că „în România ar fi funcţionat sub oblăduirea Securităţii şcoli speciale pentru instruirea teroriştilor străini”, generalul Iulian Vlad a oferit Comisiei parlamentare pentru cercetarea evenimentelor din decembrie 1989, următorul răspuns: „Au fost pregătite câteva serii de ofiţeri ai Organizaţiei pentru Eliberarea Palestinei şi Al-Fatah, pregătire care li s-a făcut într-un centru, care cred că mai funcţionează la Săftica, dar nu cu caracter terorist sau antiterorist, ci ca pregătire de securitate generală, muncă informativă şi contrainformativă. S-a mai făcut şi pregătirea unor loturi de tanzanieni, algerieni, parcă şi libieni, zambieni, aceasta în decursul anilor. Cu doi-trei ani în urmă nu s-a mai acceptat, pentru că aceste cursuri trebuiau plătite în valută. Ţările respective, probabil, nu au mai plătit şi gratuit nu s-au mai făcut aceste cursuri”74.

74 Şerban Săndulescu, Decembrie '89. Lovitura de stat a confiscat revoluţia română, Bucureşti, Omega Press, 1996, p. 186.

Poliţie politică preventivă.

În primăvara anului 1978, Consiliul Securităţii Statului, ca organ deliberativ şi de conducere al Departamentul Securităţii Statului a fost desfiinţat.

Prin Decretul Consiliului de Stat, nr. 121, din 3 aprilie 1978, DSS devenea o instituţie distinctă în cadrul Ministerului de Interne, având ca principală sarcină de a „răspunde de modul în care se aplică politica partidului şi statului în domeniul apărării securităţii statului”. Prin această prevedere, DSS devine o instituţie subordinată direct Preşedintelui României şi secretarului general al PCR, Nicolae Ceauşescu.

Ca principale misiuni, noul act normativ stabilea pentru DSS următoarele:

— Organizează şi desfăşoară activitatea de apărare a securităţii statului în scopul prevenirii, descoperirii şi lichidării acţiunilor serviciilor de spionaj străine şi agenturilor acestora, precum şi ale organizaţiilor, cercurilor şi persoanelor din străinătate, întreprinse împotriva suveranităţii, independenţei şi integrităţii statului român;

— Organizează activitatea de informaţii externe pentru cunoaşterea şi contracararea planurilor şi acţiunilor ostile statului român;

— Acţionează pentru contracararea şi neutralizarea activităţilor cu caracter fascist, naţionalist-iredendist şi de propagandă îndreptată împotriva orânduirii socialiste;

— Acţionează pentru cunoaşterea, prevenirea şi lichidarea oricăror fapte de natură să submineze economia naţională şi să aducă atingere securităţii statului;

— Asigură securitatea conducerii partidului şi statului, precum şi a conducătorilor de partide şi de state străini pe timpul prezenței acestora în Republica Socialistă România;

— Organizează activitatea de prevenire, descoperire, neutralizare şi lichidare a acțiunilor teroriste pe teritoriul Republicii Socialiste România în cooperare cu alte ministere, instituții şi organizații socialiste;

— Ia măsuri pentru apărarea secretului de stat în cadrul organizațiilor socialiste şi verifică, potrivit legii, modul de aplicare a dispozițiilor legale;

— Organizează şi desfăşoară activitatea de contrainformații, în scopul prevenirii, descoperirii şi lichidării acțiunilor serviciilor de spionaj străine şi oricăror alte acțiuni îndreptate împotriva capacității de apărare a țării şi a forțelor armate ale Republicii Socialiste România;

— Organizează şi desfăşoară activitatea de comunicații guvernamentale, precum şi de contrainformații radio pe teritoriul Republicii Socialiste România;

— Organizează şi execută, potrivit legii, activitatea de urmărire penală a infracțiunilor date în competența securității statului;

— Organizează, potrivit legii, colectarea, transportul şi distribuirea corespondenței secrete;

— Realizează informarea cetățenilor în legătură cu cazurile de infracțiuni şi alte fapte care privesc securitatea statului şi asigură pregătirea contrainformativă a populației". 75

75 „Buletinul Oficial", nr. 29 din 8 aprilie 1978.

Prin elemente „ostile şi reacționare", actul normativ înțelegea acele persoane care făcuseră parte din „fostele partide burghezo-moşiereşti" din perioada interbelică şi „persoanele condamnate anterior pentru crime împotriva securității statului", ca şi cele care foloseau masca religiei pentru a înființa noi secte, a incita elementele băştinaşe la fapte anarhice sau pentru a invoca false probleme de natură religioasă ca pretext pentru implicarea în afacerile interne ale țării".

Printre principalele fapte care puteau aduce atingere securității statului erau prevăzute: „trecerea ilegală a frontierei" şi „rămânerea ilegală în străinătate".

DSS-ului îi revenea astfel sarcina de a „identifica persoanele susceptibile de a rămâne în străinătate şi de a le împiedica să facă acest lucru".

Noua organigramă din 1978 păstra împărțirea în direcții centrale şi securități județene. Prin Decretul 121 din 1978 s-a înființat Inspectoratul de Securitate al Municipiului Bucureşti (ISMB).

Conform unei metodologii interne, acesta era structurat pe servicii şi birouri, iar problematica dată în competență corespundea profilurilor unităților informative centrale.

În această situație s-a purces la o redistribuire de sarcini. ISMB a preluat informativ, de la direcțiile centrale, instituțiile de învățământ, uzinele şi întreprinderile din Capitală. La rândul lor, direcțiile centrale continuau să desfăşoare activitate informativă pe raza Capitalei doar asupra ministerelor, altor organe de stat centrale şi instituțiilor de importanță națională.

Ulterior, ISMB a suferit unele modificări organizatorice. S-au dezvoltat compartimentele:

— Contrainformații economice (ca urmare a lărgirii problematicii din competență, în contextul luării unor măsuri de prevenire a unor evenimente deosebite din întreprinderi);

— Contrainformații în domeniul apărării secretului de stat;

— Depistarea intențiilor de trecere frauduloasă a frontierei;

— Filaj şi investigații;

— Securitate şi gardă (asigurarea traseelor pe care circulau demnitarii, în special secretarul general al partidului). La sfârşitul anului 1989, efectivele ISMB erau de 510 ofițeri, 4 maiştri militari, 45 subofițeri şi 22 angajați civili. 76

76 Arh SRI, fond „d", dosar nr. 10 613, f. 1-10.

În iulie 1988, Comandamentul pentru Tehnica Operativă (CTOT) s-a desființat, efectivele fiind redistribuite unităților componente, care, devenind independente, au preluat şi atribuțiile şefului Comandamentului, iar unitățile s-au subordonat direct conducerii DSS (de activitatea acestora răspundea un membru al Biroului Executiv).

Alte modificări importante s-au făcut în activitatea de evidență, sinteză, prelucrare automată a datelor şi arhivă. Centrul de Informatică şi Documentare (CID) a fost reorganizat în 1978, iar în baza Ordinului nr. D/00143 din decembrie 1980 a intrat în vigoare Regulamentul privind organizarea şi funcționarea acestei unități, căreia îi reveneau următoarele atribuții: „asigură funcționarea şi perfecționarea sistemului informațional de securitate, prin concentrarea datelor şi informațiilor de interes operativ referitoare la apărarea securității statului, prelucrarea automată şi manuală a datelor şi informațiilor obținute în procesul muncii de unitățile onformativ-operative şi a documentelor de arhivă operativă de securitate"77

77 Arh SRI, fond „d", dosar nr. 10 930, f. 1.

În perioada 1978-1989, evidențele de securitate au funcționat în baza Ordinului ministrului de Interne nr. 001050, din 25 mai 1977, prin care au fost aprobate „Instrucțiunile privind organizarea şi funcționarea evidențelor de securitate".78

78 Ordin publicat integral de Marius Oprea în „România liberă", 10 decembrie 2001, p.3.

Instrucțiunile cuprindeau:

— Cartoteca generală documentară – constituită ca evidență manuală, organizată pe bază de fişe;

— Bazele de date despre persoanele care se aflau „în atenția" organelor de securitate;

— Evidențele de paşapoarte;

— Fondurile arhivistice.

În ceea ce priveşte „mozaicul informațional", sau după terminologia folosită de organele Securității româneşti, „baza de date", noile instrucțiuni făceau referire la următoarele categorii de persoane:

— „aflate în urmărire informativă, asupra cărora se continuă supravegherea informativă în cadrul dosarului de obiectiv-problemă, aflate în urmărire penală ori au făcut obiectul unor asemenea activități;

— Aflate în rețeaua informativă sau care au făcut parte din această categorie;

— Cu antecedente politice reacționare;

— Condamnate pentru infracțiuni care au fost sau sunt de competența organelor de cercetare ale securității;

— Asupra cărora au fost întreprinse măsuri de prevenire (destrămarea unor anturaje, avertizarea, punerea în dezbatere publică, întreruperea şederii în țară, declararea ca persoană indezirabilă etc.);

— Care au călătorit în interes de serviciu sau personal în străinătate şi au refuzat să se înapoieze în țară la expirarea vizei;

— Care au trecut sau care au încercat să treacă fraudulos frontiera;

— Care au cerut aprobarea de a pleca definitiv din țară;

— Care au solicitat căsătoria cu străini;

— Cetățeni străini care au vizitat reprezentanțele străine din R. S. România în afara cadrului oficial şi aceia care întrețin legături neoficiale cu străini, dacă după verificarea temeinică a informațiilor rezultă date de interes operativ;

— Străinii stabiliți în R. S. România;

— Alte persoane cunoscute cu interes operativ în fondurile arhivistice şi de securitate" 79

79 Ordin publicat integral de Marius Oprea în „România liberă", 10 decembrie 2001, p.3.

Am reprodus integral acest fragment din noile instrucțiuni privind evidențele, întrucât ne dezvăluie întreaga problematică aflată în atenția organelor de securitate până în decembrie 1989 când au fost desființate.

Şi pentru că tradiția românească spune că „la legi noi, oameni noi", la 14 mai 1978 a fost numit în funcția de şef al DSS, Tudor Postelnicu, fost prim-secretar la județul Buzău. A rămas în această funcție până în octombrie 1987, când a fost numit ministru de Interne.

Deci un activist de partid numit şef într-un domeniu special. Şi cum subordonații erau în proporție de peste 90% membri ai Partidului Comunist, noul şef s-a gândit să vină cu ceva original, schimbându-le statutul.

Din acest moment mai toate instrucțiunile şi metodologiilor elaborate ulterior au preluat noua viziune, care mai mult irita decât mobiliza, potrivit căreia „lucrătorul de Securitate este un activist de partid într-un domeniu special".

Iritarea, dar şi stupefacția s-au produs din momentul în care Nicolae Ceauşescu, probabil într-unul din momentele sale de „inspirație" când îşi dovedea „geniul creator", i-a definit pe activiştii de partid: „revoluționari de profesie".

Coroborând cele două enunțuri, însemna că lucrătorii de Securitate deveniseră peste noapte, nici mai mult nici mai puțin decât „revoluționari de profesie într-un domeniu special". Evident că nimeni şi nimic nu mai era de

înțeles, iar prin aberația teoretică se depășeau şi cele mai teribile viziuni ale anilor '50.

În esență se poate spune că în primăvara lui 1978, pe fondul deteriorării nivelului de trai al românilor, ca urmare a unei politici economice neperformante, conducerea de la Bucureşti nu a găsit altceva mai bun de făcut decât să restructureze „aparatul de securitate" pentru a-l face mai eficient în lupta cu elemtele ostile din interior şi exterior. Practic este o revenire la concepția anilor '50, cu deosebirea că „duşmanul de clasă" este denumit acum „element ostil", iar Securitatea, din „spada şi scutul revoluției comuniste" devine o instituție a „revoluționarilor de profesie într-un domeniu special".

Reînvie astfel, obsesia luptei cu trecutul, numai că de data aceasta pe lângă reacționarii din fostele partide burghezo-moşiereşti se adaugă un element nou, şi anume cei care se săturaseră de comunism şi intenționau să se stabilească în străinătate.

Din nefericire pentru regim, numărul cetățenilor români care doreau să emigreze a crescut de la an la an, la fel şi „vânătoarea" exercitată asupra lor de către instituția Securității.

În legătură cu acest ultim aspect, regimul de la Bucureşti s-a pus singur într-o situație de penibilitate față de documentele semnate la Helsinki, în 1975, prin încălcarea flagrantă a drepturilor omului, inclusiv a libertății de gândire, conştiință, religie şi convingeri. Mai mult, trebuie spus că nici aberantele metodologii care orientau munca de securitate din anii '50 nu puseseră în centrul activității „apărarea secretarului general al partidului" şi „ducerea la îndeplinire a indicațiilor sale".

Oricum, pentru a pune în practică astfel de prevederi normative, instituția Securității trebuia să-şi organizeze activitatea de aşa natură încât să poată efectua o supraveghere totală a populației. Semnificativ în acest sens este noua organigramă a Direcției I informații interne şi atribuțiile fixate de noul cadru legislativ:

— Serviciul 1, supravegherea foştilor membri ai partidelor istorice, a foştilor condamnați pentru infracțiuni la adresa securității statului şi membrii organizațiilor subversive;

— Serviciul 2, minoritățile etnice, îndeosebi maghiari, germani şi evrei;

— Serviciul 3, disidenții şi frontieriştii;

— Serviciul 4, disidența religioasă;

— Serviciul 5, acțiunile cu caracter subversiv în domeniul artei şi culturii;

— Serviciul 6, acțiunile subversive în învățământ, sport, justiție, cercetare, inclusiv studenții străini aflați la studii în România;

— Serviciul 7, analiza, sinteza şi valorificarea informațiilor.80

80 Jacques Baud, Encyclopedie du renseignement et des services secrets, Paris, Ed. Lavauzelle, 1998, p. 512.

Fiecare dintre acestea avea un corespondent în teritoriu în cadrul secțiilor județene de securitate, precum şi în cadrul Securității Municipiului Bucureşti. Pe întreaga Securitate numărul ofițerilor, subofițerilor, maiştrilor

militari şi personalului civil încadraţi în aceste structuri se ridica în 1989 la aproximativ 1500.

Simţind că mediul sătesc ar fi putut scăpa de „ochii şi urechile" vigilente ale poliţiei politice, prin Ordinul ministrului de Interne, nr. D/00140, din 1 august 1981, Direcţia I a primit prerogative specifice pentru „organizarea şi desfăşurarea muncii informativ-operative în mediul rural"81, ceea ce urma să se realizeze cu sprijinul lucrătorilor posturilor de Miliţie comunale.

81 Arh. SRI, fond „d", dosar nr. 1/1983, f. 1-10.

Ofiţerii de securitate, care aveau în răspundere comunele, se deplasau pe raza acestora, cel puţin o dată pe lună sau ori de câte ori situaţia operativă o impunea. Pentru realizarea sarcinilor de securitate „la parametri de maximă eficienţă", subofiţerii de Miliţie din comune şi ajutorii acestora beneficiau de o instruire specială prin cursuri periodice organizate de DSS.

Controlul asupra modului cum şefii posturilor de miliţie comunale asigurau „supravegherea informativă în rândul persoanelor din mediul de responsabilitate" se realiza de către şefii Securităţilor judeţene, locţiitorii lor şi şefii compartimentelor informativ-operative.

Într-o lucrare memorialistică, fostul şef al Direcţiei I, colonelul (r) dr. Gheorghe Raţiu, deşi a recunoscut că sarcinile fixate prin lege şi actele normative interne, indicau misiuni specifice de poliţie politică, a ţinut să precizeze că, totuşi „nu s-au făcut abuzuri".

Pe baza informaţiilor furnizate de Direcţia I „nu au fost condamnaţi oameni nevinovaţi, ca în perioada 1948-1960", şi că împotriva celor cu „manifestări duşmănoase se luau doar măsuri de prevenire", adică influenţarea, în sensul de descurajare, atenţionarea, punerea în dezbaterea publică etc.

Acelaşi memorialist a atras atenţia şi asupra unui aspect mai sensibil din activitatea Direcţiei pe care a condus-o: „Dacă Biserica Ortodoxă şi toate celelalte culte ce au funcţionat legal în România în anii regimului totalitar sunt astăzi [în 1997 – n.n.] ceea ce sunt şi reprezintă ceea ce reprezintă pentru conştiinţa spirituală a oamenilor, aceasta se datorează şi faptului că pe baza informaţiilor primite, Securitatea a putut să informeze organele competente să intervină pentru ca în ţară să nu pătrundă curente aşa-zis „religioase„, dar care, în realitate sunt profund dăunătoare moralei creştine".82

82 Col. (r.) dr. Gh. Raţiu, op. Cit., p. 106-107.

De aici ar rezulta că înainte de 1989, prin organele sale abilitate, Securitatea a controlat structura confesională a populaţiei României din două motive:

1) menţinerea supremaţiei Bisericii Ortodoxe ca leagăn al fiinţei naţionale;

2) împiedicarea sau contracararea unor acţiuni de misionariat şi prozelitism ale unor secte ori culte, ale căror acţiuni erau contrare ordinii de drept şi aduceau atingere moralei creştine tradiţionale a poporului român83.

83 Vezi şi George Dora, Sectele religioase ameninţă Biserica Ortodoxă Română, în „Alerta", 22 iunie 2000, p. 9.

Nu încape îndoială că în 1989 ofiţerii de securitate erau de o cu totul altă factură şi de altă calitate faţă de cei din anii '50 şi că fiecare avea „propriul

discernământ", aşa cum le cerea de-altfel şi regulamentele interne. Acest aspect poate fi urmărit şi din felul cum înţelegeau să se achite de sarcinile politice ca „revoluţionari de profesie într-un domeniu special".

În fiecare unitate de securitate exista o organizaţie de partid care strângea cotizaţiile mebrilor PCR, organiza lunar învăţământul politico-ideologic şi pregătea materialele şedinţelor lunare ale organizaţiei de bază. Ofiţerii cu funcţii în birourile organizaţiilor de partid, ca şi cei din comitetul de partid al unităţii, nu erau scutiţi de sarcinile profesionale („adică scoşi din producţie") pentru activitatea politică desfăşurată.

Teoretic, activitatea politică trebuia desfăşurată în afara orelor de program. Practic însă, având în vedere „preţioasele indicaţii ale secretarului general al partidului", ca instituţia Securităţii „să lucreze în foc continuu", o asemenea prevedere era imposibil de respectat. Ofiţerii erau obligaţi adesea să întrerupă activitatea profesională pentru a participa la şedinţele de partid, lungi şi obositoare, sau la învăţământul de partid, unde se prelucrau documentele de partid, mai precis cuvântările secretarului general al partidului, a căror stereotipie mai mult tracasa asistenţa decât să trezească interesul.

Era practic aceeaşi atmosferă de penibilitate şi inutilitate care se manifesta în mai toate domeniile, cu precizarea că pentru ofiţerii de securitate, mai ales din Direcţia I, care cunoşteau prea bine realitatea, stresul şi inhibiţia presau mult mai mult.

Din acest punct de vedere îl înţelegem pe colonelul dr. Gheorghe Raţiu care spunea că în ultimii ani ai regimului majoritatea ofiţerior de securitate „mai mult mimau încadrarea în epocă" decât să se fi implicat efectiv şi cu responsabilitate profesională în rezolvarea sarcinilor de serviciu.

De aici probabil şi paradoxul în legătură cu soarta colonelului Raţiu.

Ca şef al poliţiei politice, care a avut în responsabilitate problema disidenţilor, colonelul Raţiu a fost printre puţinii şefi de unităţi centrale din DSS nearestat sau cărora nu li s-a intentat vreun proces, după evenimentele din decembrie 1989, ceea ce înseamnă că sub aspectul metodelor represive şi a ilegalităţilor nu i s-a putut imputa ceva.

Revenirea la metodele represive din anii '50 – cazul Gheorghe Ursu.

Duplicitatea, generalizată deja la începutul anilor '80 în instituţia Securităţii, transpare şi din refuzul ofiţerilor dar şi al conducerii DSS de a-şi asuma responsabilitatea în rezolvarea cazurilor mai deosebite de disidenţă politică. Fie le clasau cu rezoluţia „de mică importanţă" şi sub formula devenită şablon, „manifestări duşmănoase datorate unor nemulţumiri personale", fie că le pasau organelor de miliţie, atunci când existau cât de mici suspiciuni privind posibilitatea de a fi încadrate la infracţiuni de drept comun. Deşi aveau ofiţeri cu responsabilităţi în penitenciarele şi locurile de anchetă folosite de organele de miliţie, Securitatea se făcea că nu vede „revenirea la metodele torţionarilor din anii '50".

Cazul cel mai semnificativ, dar şi extrem de mediatizat după 1990, datorită tragismului său, dar şi stăruinţelor familiei victimei de a cunoaşte adevărul, este cel al inginerului Gheorghe Ursu.

Sub numele de cod „Udrea”, Securitatea Municipiului Bucureşti a deschis dosar de urmărire informativă, în decembrie 1984, lui Gheorghe Ursu, inginer la Institutul de Cercetare şi Proiectare pentru Sistematizare Locuințe şi Gospodărie Comunală. Informația de primă sesizare a fost furnizată de o colegă de institut care i-a umblat prin lucrurile personale şi a dat peste un jurnal intim de 811 pagini. În acest jurnal, Gheorghe Ursu făcea „comentarii critice față de politica regimului comunist din România”84.

84 Vezi Dora Vulcan, Jurnalul lui Gheorghe Ursu este făcut pierdut, în „România liberă”, 15 februarie 2001, p. 12.

În realitate erau observații pertinente ale unui specialist. În dimineața de 17 ianuarie 1985, o echipă de lucrători ai Direcției a VIII-a cercetări penale din DSS, condusă de maiorul Marin Pârvulescu, i-a făcut o percheziție oficială la domiciliu, ocazie cu care Jurnalul a fost ridicat.

Întrucât nu putea fi vorba de o infracțiune contra securității statului, respectiv „propagandă duşmănoasă” pentru simplul motiv că totul era consemnat în paginile unui jurnal intim, organele de securitate „au mimat” că îşi declină competența. Şi insistăm pe „au mimat”, întrucât rezoluția generalului colonel Iulian Vlad, pe atunci adjunct al şefului DSS, pusă pe acest caz, în iulie 1985, a fost ca inginerul Gheorghe Ursu să nu fie cercetat pe linie de securitate, ci pentru infracțiuni de drept comun.

Conformându-se, maiorul Marin Pârvulescu a propus „neînceperea urmăririi penale pentru infracțiuni la adresa securității statului”, la fel şi procurorul militar. Din acest moment, dosarul de urmărire informativă ar fi trebuit închis, ceea ce nu era stilul unor ofițeri specializați în arta disimulării.

Motivându-se că din documentele informative rezultau suspiciuni potrivit cărora inginerul Gheorghe Ursu ar fi intrat în legătură cu persoane din străinătate, în special cu cele din emigrația română, precum şi cu o serie de scriitori şi poeți români neconformişti față de care se antrena în discuții cu „caracter ostil”, s-a elaborat un nou plan de măsuri, în realitate pentru a se motiva prelungirea verificărilor până la clarificarea situației.

La 21 septembrie 1985, Gheorghe Ursu a fost arestat pentru a doua oară, de data aceasta fiind învinuit de săvârşirea unei infracțiuni de drept comun, care consta în „efectuarea de operațiuni interzise cu mijloace de plată străine”. A fost depus la arestul Direcției Cercetări Penale al Inspectoratului General al Miliției şi supus unui regim de detenție extrem de dur, care aminteşte de tehnicile „rafinate” ale torționarilor de odinioară.

Principalii artizani ai supliciului la care a fost supus inginerul Gheorghe Ursu au fost colonelul Stanica Tudor, adjunct al Departamentului de Cercetări Penale, colonelul Mihai Creangă, şeful arestului IGM, plutonier Burcea Ştefan şi deținuții (informatorii) Clită Marin şi Radu Gheorghe. Inginerul Gheorghe Ursu a fost torturat într-o încăpere de arest izolată, pe tronsonul poreclit „Catanga” de către cei doi deținuți, colegi de cameră. La 17 noiembrie 1985, inginerul Ursu a fost transferat la Spitalul Penitenciarului Jilava, fiind supus unei intervenții chirurgicale, în urma căreia a decedat la reanimare85.

85 Vezi pe larg Violeta Fotache, Adevărații vinovați de moartea inginerului Gheorghe Ursu – judecați, în „Adevărul”, 27 noiembrie 2000, p. 14.

Surprinzător e faptul că dosarul de urmărire informativă a fost clasat la Arhivă, în august 1987, deci după aproape doi ani de la decesul inginerului Gheorghe Ursu. Explicația nu e greu de formulat.

Organele de securitate, simțindu-se responsabile, au încercat să „aranjeze" documentele dosarului în aşa fel încât să rezulte că decesul „obiectivului" urmărit s-a datorat unei intervenții chirurgicale şi nimic mai mult. Orice alt document care putea duce la o altă concluzie, apropiată de realitate, trebuia eliminat.

Documentele dintr-un astfel de dosar fiind secrete, deci înregistrate, procedura de distrugere nu era chiar aşa de simplă. Ea se putea realiza doar la sfârşitul fiecărui an calendaristic şi prin întocmirea unui proces-verbal aprobat de şeful unității în care emitentul avea obligația de a-şi justifica hotărârea luată, care de regulă era „lipsa de importanță pentru activitatea informativ-operativă".

Aşa se face că „dosarele cu cântec" erau aduse la Arhivă foarte bine „coafate". Era o procedură tehnică prin care ofițerii de securitate din sectoarele informativ-operative se puteau spăla pe mâini ca Pilat din Pont, dar fără ca prin aceasta să-şi poată elibera propria conştiință (dacă o aveau).

Cu ocazia judecării celor vinovați de moartea disidentului comunist Gheorghe Ursu au ieşit la iveală probe indubitabile, oferite de declarațiile martorilor, despre continuarea folosirii de către organele Ministerului de Interne a metodelor din anii '50, respectiv bătaia, tortura şi umilirea celor anchetați.

Foşti deținuți şi subalterni ai colonelului Tudor Stanica au arătat că acesta „patentase" înfricoşătoarele metode de tortură „la rotisor" şi „macavelă". Despre Tudor Stanica, fost şeful Cercetărilor Penale al Militei, se spune că „odată picat pe mâinile lui, ieşeai doar în trei feluri: traumatizat psihic pe viață, cu infirmități fizice sau în calitate de informator devotat" 86.

86 Răzvan Savaliuc, Petre Nițeanu, Călăii s-au întors acasă, în „Ziua", 14 octombrie 2003, p.3.

Gheorghe Samoilescu, arestat în celebrul „Cazul Anca" şi ulterior condamnat la 25 de ani închisoare pentru crimă, deşi era nevinovat, a povestit unor ziarişti cum a aplicat Stanica metoda „macavelă": „În 1977, acesta l-a dus în Pădurea Andronache unde l-a spânzurat de un copac cu mâinile la spate, i-a legat o placă de fier de picioare şi l-a ținut până i-a rupt brațele din umeri. Când urletele de durere l-au „deranjat auditiv„, Stanica i-a pus lui Samoilescu masca de gaze pe față. Stanica şi Creangă aveau o vorbă preferată când cei pe care ii băteau invocau pedeapsa divină: „Bă, deasupra noastră nu e decât cerul!" 87.

87 Ibidem.

Constantin Blaj, unul dintre martorii atrocităților lui Stanica, a mărturisit că a simțit pe propria-i piele bătăile cu pumnii şi picioarele aplicate în spațiul de detenție de la Rahova.

„M-au dus într-un birou unde era Stanica. Acesta s-a apropiat de mine, l-am salutat şi am crezut că-mi întinde mâna, dar mi-a strigat printre dinți „'ți D-zeii mă-tii de escroc.„, mi-a dat o palmă de-am căzut cu capul pe brațul

fotoliului şi mi-am pierdut cunoştinţa. M-am trezit în WC, plin de sânge, la ora 3 dimineaţa. Aveam un dinte rupt, capul spart, m-au luat doi şi m-au dus într-o cameră unde m-au pus să semnez ceva, tremuram, nu ştiam de mine", s-a confesat ziariştilor fostul deţinut88.

88 Adrian Artene, Dreptate pentru Ursu, în „Ziua", 15 iulie 2003, p. 3.

Un alt martor al dosarului „Ursu", C. Brezoiescu, şi-a amintit despre coşmarul de la Rahova: „Am stat trei zile şi trei nopţi legat cu lanţuri, răstignit la perete, iar picioarele nu-mi ajungeau jos la podea". Gheorghe Bujan a descris cum a fost bătut ca un câine în camera de anchetă.

„Am fost lovit de un gardian peste ureche şi am avut timpanul spart în urma acelei lovituri", a susţinut Brujan89.

(89 Adrian Artene, Dreptate pentru Ursu, în „Ziua", 15 iulie 2003, p. 3.

În completarea acestora, o altă mărturie cutremurătoare îi aparţine lui Nicolae Călin: „O dată am fost agăţat cu cătuşele de un cui din peretele biroului şi am fost lovit cu bastonul şi cu pumnii în cap. [.] Într-o noapte am fost bătut şase ore fără întrerupere. După bătaie, cu toate că îmi era rău, nu a venit nici un medic"90.

90 Adrian Artene, Dreptate pentru Ursu, în „Ziua", 15 iulie 2003, p. 3.

Martorul Gheorghe Dăescu l-a acuzat direct pe Stanica: „La anchetă m-a pus în lanţuri şi m-a bătut. Bătaia mi-a agravat boala de inimă şi afecţiunile coloanei vertebrale" 91.

91 Adrian Artene, Dreptate pentru Ursu, în „Ziua", 15 iulie 2003, p. 3.

O altă victimă, S. Pencea, a povestit că „în urma torturilor s-a îmbolnăvit extrem de grav. Când am fost arestat aveam 110 kg, iar după 7 luni de anchetă am ajuns la 60 kg".

I. Bonciu a mărturisit şi el că a fost bătut crunt de subalternii lui Stanica: „Mă băteau cu cozi de topor la tălpi după ce mă puneau în genunchi pe scaun" 92.

92 Adrian Artene, Dreptate pentru Ursu, în „Ziua", 15 iulie 2003, p. 3.

Fapte de o gravitate extremă se petreceau şi în cazul femeilor anchetate. Alături de umilinţele bătăilor fizice, acestea erau supuse şi unor agresiuni sexuale.

Astfel, C. Elena a relatat: „Eu am fost anchetată de cpt. Drăgoi care m-a torturat împreună cu cpt. Sechieru şi mă obligau să recunosc ce nu făcusem. În timpul cercetărilor, cpt, Drăgoi se deschidea la pantaloni şi mă obliga la sex oral, până când a fost surprins de un alt ofiţer".

Au fost şi momente când temuţii anchetatori de la Rahova nu omiteau să precizeze că „avem şi noi perisabilităţi", făcându-i pe cei anchetaţi să înţeleagă faptul că puteau fi omorâţi fără probleme dacă nu declarau ceea ce voiau ei, aşa cum a fost cazul inginerului Gheorghe Ursu.

Apărarea secretului de stat – cazul „Pantera"

O altă structură importantă a DSS a fost Direcţia a II-a, condusă mulţi ani de generalul-maior Emil Macri 93.

93 Arh. SRI, fond „d", dosar nr. 1/1983, f. 45; vezi şi Jacqes Baud, op. Cit., p. 512).

Această unitate trebuia să fie, şi a fost cel puțin până în 1978, un fel de „eminență cenuşie” a ceea ce însemna protecția în domeniul vieții economice, a cercetării tehnico-ştiințifice şi apărării secretului de stat.

Securitatea economică, în înțeles de contrasabotaj şi contraspionaj economic, includea industria, agricultura, producția agro-alimentară, construcțiile, traficul maritim, fluvial şi pe cale ferată, precum şi cercetarea ştiințifică şi apărarea secretului de stat.

Sarcinile principale ale direcției erau de a preveni, împiedica şi contracara orice acțiune de sabotaj, adică întreruperea producției, depistarea şi izolarea greşelilor de planificare sau a măsurilor economice nesănătoase. În anii '70 Direcția a II-a beneficia de personalul cel mai tânăr şi cel mai calificat din întreaga Securitate.

Preponderența o dețineau inginerii, economiştii şi juriştii încadrați direct din viața civilă, din rândul tinerilor absolvenți merituoşi ai facultăților de profil din întreaga țară. Unii dintre ei urmaseră şi cursuri de specializare postuniversitară la instituții similare din Occident, fiind în acelaşi timp şi buni cunoscători ai limbilor străine cu circulație internațională. Aveau curaj, inițiativă, discernământ şi se descurcau uşor în împrejurări mai delicate, ceea ce făcea să fie priviți cu oarecare invidie de colegii lor, ofițeri de carieră mai bătrâni, care la rândul lor aveau unele merite profesionale, de vreme ce scăpaseră de epurarea anilor 1965-1968.

Există în depozitele de arhivă, atât centrale cât şi teritoriale, sute de cazuri foarte bine lucrate de structurile aflate în subordinea Direcției a II-a. Nefiind în intenția noastră, dar neavând nici spațiul de a detaila acest subiect, am ales doar un caz mai semnificativ ce poate fi considerat caracteristic pentru profesionalismul ofițerilor din acest domeniu. Este vorba despre dosarul de urmărire informativă cu numele de cod „Pantera”, lucrat de compartimentul de profil al județului Mureş, în perioada 1971-1974, sub directa coordonare a Direcției centrale.

Informațiile de primă sesizare, care au stat la baza declanşării acțiunii, atestau că directorul Combinatului de Produse Ceramice din Sighişoara, furniza date secrete despre prețurile concurenței unui cetățean vest-german, reprezentant al firmelor „Comex” şi „Degussa” din R. F. Germania. Prin aceste firme combinatul din Sighişoara desfăcea cantități mari de produse ceramice pe piața germană.

Suspiciunile ofițerior de contraspionaj economic au fost trezite de faptul că cetățeanul vest-german era mai tot timpul bine informat asupra ofertelor primite de Combinat de la firmele concurente.

S-a trecut la supravegherea informativă a întregului personal care avea tangență cu derularea contractelor, inclusiv a directorului şi şefului Biroului de Documente Secrete. Au fost folosite toate mijloacele muncii de securitate, fără să se obțină, cel puțin inițial, rezultate satisfăcătoare, care să conducă la depistarea sursei de scurgere a informațiilor.

De menționat că directorul Combinatului de ceramică făcea dese deplasări în R. F. Germania pentru rezolvarea diferitelor probleme ce rezultau din derularea contractelor, fapt ce a dus la o supraveghere mai atentă a

activității lui, inclusiv prin mijloace de tehnică operativă şi filaj. S-a constatat că, de fiecare dată când venea la tratative în combinat, cetățeanul vest-german făcea o scurtă vizită protocolară în biroul directorului, după care se retrăgea în sala de tratative.

Deşi în biroul directorului existau instalate mijloace tehnice operative, nu au fost înregistrate decât discuții banale, fără importanță operativă.

În ciuda acestui fapt, s-a constatat că informații secrete din Combinat despre ofertele firmelor concurente continuau să se scurgă în beneficiul cetățeanului vest-german. La un moment dat, una dintre informatoarele dirijate pe lângă directorul Combinatului a sesizat că în casa de fier din biroul acestuia se află o cantitate importantă de bijuterii din aur. Prin măsuri combinative s-a obținut mulajul de la cheia casei de fier, iar la percheziția secretă efectuată s-a confirmat informația primită.

Cu această ocazie bijuteriile au fost inventariate şi lăsate în aceeaşi poziție în care au fost găsite. Acest fapt a întărit supoziția organelor de securitate că directorul nu era străin de scurgerea de informații, în schimbul cărora primea bijuteriile care nu se găseau pe piața românească.

În acest context, pentru intensificarea supravegherii a tot ceea ce se petrece în biroul directorului, a fost instalată o cameră de luat vederi cu circuit închis, bine ascunsă. Din acest moment biroul putea fi în permanență vizualizat.

De asemenea, se putea înregistra pe film orice activitate care putea fi folosită ca probă. La prima vizită a cetățeanului vest-german după instalarea camerei de luat vederi, s-a constatat că directorul a înmânat oaspetelui un bilet de hârtie format A5, fără a avea loc vreo discuție între ei. Comerciantul vest-german a preluat biletul, pe care l-a pus în geanta personală, ceea ce i-a convins pe ofițerii de caz că directorul era cel care furnizează informații secrete.

Din acel moment toată atenția s-a concentrat asupra cetățeanului vest-german pentru a putea transforma acel document într-o probă care să poată fi folosită în instanță. De menționat că vest-germanul venea în România însoțit de un câine lup, pe care în timpul tratativelor îl lăsa în camera de hotel. După tratative obişnuia să lase în camera de hotel geanta cu documente care era păzită de câinele său.

Profitând de faptul că vest-germanul s-a deplasat la TârguMureş însoțit de o tânără (informatoare a Securității, cu sarcina de a-i asigura o companie cât mai plăcută) ofițerii au organizat o pătrundere secretă în camera de hotel. Câinele a fost anihilat cu un medicament special şi cu o botniță. S-a trecut apoi la deschiderea genții şi fotocopierea documentelor, între care se afla şi biletul primit de la directorul Combinatului.

S-a constatat astfel că pe acel bilet erau trecute prețurile de la firmele concurente. Documentele originale au fost lăsate în geanta proprietarului, care a doua zi urma să se deplaseze cu trenul la Bucureşti.

S-a luat legătura cu Direcția centrală din Bucureşti. Sub o atentă supraveghere vest-germanul a ajuns în Capitală, unde pe peronul Gării de Nord a fost reținut şi condus la Securitate. La deschiderea genții s-a găsit documentul predat de directorul Combinatului din Sighişoara. În declarația

făcută în fața organelor de securitate, vest-germanul a recunoscut că pe toată durata colaborării cu directorul Combinatului de la Sighişoara a obținut de la acesta documente şi informații secrete despre firmele concurente în schimbul unor avantaje materiale (bijuterii, ceasuri placate cu aur, lăzi cu băuturi fine etc.).

În procedură de urgență, cazul a fost adus în fața instanțelor de judecată. Cetățeanul vest-german a fost condamnat la 4 ani şi cinci luni închisoare pentru „subminarea economiei naționale".

La scurt timp după pronunțarea sentinței, patronii săi din R. F. Germania au plătit cauțiunea fixată, iar după punerea sa în libertate a fost expulzat din România.

Directorului Combinatului de ceramică de la Sighişoara i s-au confiscat bunurile primite de la comerciantul vest-german, dar, datorită faptului că făcea parte din Biroul Județean PCR, organele superioare, respectiv CC al PCR, nu au aprobat începerea urmăririi penale, culmea fiind rămânerea lui în continuare pe post.

Nu e singurul caz cu un astfel de deznodământ. Nomenclatura superioară de partid ştia să-şi protejeze oamenii. Numai că din astfel de situații jenante organele se Securitate au început să se simtă frustrate. De la atmosfera de răceală la poziții de adversitate nu mai era decât un singur pas. Şi prăpastia între Securitate şi partid s-a adâncit treptat, o dată cu pretențiile primilor secretari de a aproba folosirea ca informatori a membrilor de partid, ca să nu mai vorbim de teza iritantă care-i considera pe ofițeri „revoluționari de profesie într-un domeniu special".

Enervarea era îndreptățită, întrucât, ofițerii de elită ai Securității au refuzat să fie părtaşi cu elemetele corupte şi protejate, pe care le întâlneau mai la tot pasul. Mai mult, Elena Ceauşescu nu permitea transmiterea către secretarul general a informărilor întocmite periodic de generalul Emil Macri, privind „starea economiei naționale", întrucât astfel de documente de analiză şi sinteză atestau fără dubii iresponsabilitatea şi lipsa crasă de profesionalism ale celor ce duceau economia la dezastru.

Din surse confidențiale, istoricul britanic Dennis Deletant a aflat că în ultimii trei ani ai regimului comunist din România „nu era deloc un lucru neobişnuit ca generalul Emil Macri să organizeze mese cu şefii DSS locali din mediul rural, la care obişnuia să-şi dea drumul la mânia față de „imbecilitatea„ programului economic al preşedintelui şi față de şicanele Elenei" 94.

94 Dennis Deletant, op. Cit., 312

Pentru că „revoluționarii de profesie" începuseră să se amestece tot mai mult în treburile Securității, pentru a-i face pe plac „iubitului conducător" s-au apucat să schimbe lucrurile chiar şi acolo unde treburile merageau relativ bine în comparație cu alte domenii. Aşa se face că în anii '80, Direcția a II-a a suferit modificări organizatorice şi redistribuiri de efective. Prin Ordinul 1/94902, din ianuarie 1981, se prevedea un efectiv limită de 122 ofițeri, 5 subofițeri şi 9 angajați civili pentru acest domeniu95, iar prin Ordinul 1/4940 din 1 noiembrie acelaşi an, a fost înființat Serviciul de Contrainformații Economice pentru domeniul minier, petrol, gaze şi geologie.

95 Jacqes Baud, op. Cit., p. 512).

În anii următori au mai fost create şi alte structuri în cadrul, sau, desprinse din această Direcție. În decembrie 1985 s-a creat Serviciul Independent pentru Asigurarea Contrainformativă a Ministerului Comerțului Exterior şi Cooperării Economice Internaționale care avea în sfera de activitate protecția contrainformativă a întreprinderilor de comerț exterior, Băncii Române de Comerț Exterior, Direcției Generale a Vămilor şi unităților subordonate acesteia, societăților mixte şi altor întreprinderi care realizau activități de protocol şi comerț exterior.

Acest serviciu s-a constituit ca unitate independentă în cadrul DSS, cu indicativul UM 0650, având ca principală atribuție asigurarea condițiilor de desfăşurare a tratativelor şi negocierilor în domeniul comerțului exterior. Din documentele de analiză şi bilanț ale acestei unități rezultă că în primii ani de la înființare, „prin acțiunile informative de cunoaştere a comercianților străini au fost puse la dispoziția organelor române de comerț exterior informații care le-au permis încheierea de contracte în condiții avantajoase de creditare şi livrare".

Aceleaşi documente atestă că unitatea ar fi jucat un rol important în „descoperirea şi documentarea prejudiciilor aduse economiei naționale, prin activități desfăşurate de comerț exterior, transmiterea de date cu caracter secret de stat şi depunerea de fonduri valutare în numerar propriu la bănci din străinătate"96.

96 Arh. SRI, loC. Cit.

Prin Ordinul 1/05446, din noiembrie 1986, a fost înființat în cadrul Direcției a II-a, Serviciul de contrainformații economice în sectoarele agricultură, industrie alimentară, industrie uşoară şi comerț exterior97.

97 Arh. SRI, loC. Cit., dosaR. Nr. 10 613, f. 1-10).

În decembrie 1985, s-a constituit ca unitate de sine stătătoare în cadrul DSS, cu indicativul UM 0500/A, Serviciul independent pentru apărarea secretului de stat, respectarea normelor de relații cu străinii şi a relațiilor de protocol, condus până în noiembrie 1987, de generalul maior Gheorghe Zagoneanu. Potrivit Regulamentului de funcționare nr. D/00177, aprobat la 20 aprilie 1988, UM 0500/A avea atribuții pe linia „organizării şi desfăşurării muncii informativ-operative pentru apărarea secretului de stat în compartimentele de documente secrete şi protocol, precum şi în unele unități socialiste cu activitate de informare în masă"98.

98 Arh. SRI, loC. Cit., dosaR. Nr. 10 613, f. 1-10).

Prin această ultimă atribuție unitatea primea sarcini de cenzură asupra tuturor publicațiilor, ceea ce însemna practic o revenire la situația din anii '50. Chiar primele acțiuni „mai deosebite" ale ofițerilor, încadrați la repezeală în această unitate, au constat în scoaterea de sub tipar a unor cărți cu conținut istoric pentru a se verifica dacă nu cumva autorii publică documente şi date secrete. Neavând specialişti în astfel de probleme, ofițerii UM 0500/A au cerut sprijinul ofițerilor de la Arhivă. Rezultatele, probabil că i-au cam dezumflat pe inițiatori, dar i-a şi îndârjit.

Lucrările respective fuseseră elaborate după o metodologie ştiințifică, însoțite de bibliografie şi aparat critic, iar documentele la care autorii făceau

trimitere aveau caracter secret pentru perioada în care fuseseră elaborate, respectiv al doilea război mondial, pentru anii '80 ele nemaireprezentând decât un interes pur istoric. Pe de altă parte, multe dintre documentele cu pricina cunoscuseră deja lumina tiparului în cele patru volume din seria 23 August 1944, la Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică, Bucureşti, 1984.

În aceste circumstanţe ofiţerii zeloşi peste măsură de la UM 0500/A au cerut să se precizeze în baza cărei legi şi cine i-a îndrituit pe acei autori să declasifice documentele respective.

Într-adevăr, pe atunci în România nu exista, în afara Legii Arhivelor Statului un alt act normativ care să stipuleze cu exactitate cine şi când avea dreptul să declasifice documente cu caracter secret de importanţă istorică. Totul depindea de profesionalismul şi buna credinţă a istoricilor şi arhiviştilor, în sensul că ceea ce se făcea public nu trebuia „să aducă prejudicii intereselor satului" şi evident „imaginii partidului şi orânduirii socialiste", ca să nu mai vorbim de „prestigiul comunismului în lume".

Prin urmare, trebuia iniţiat un proiect de lege care să pună toate aceste lucruri la punct. Din fericire pentru acei autori „vânaţi" a venit între timp revoluţia din decembrie 1989.

Despre eficienţa activităţii de prevenire a Direcţiei a II-a şi a unităţilor speciale desprinse din ea, care aveau în preocupări să vegheze la buna desfăşurare a procesului de producţie în principalele ramuri economice, prevenirea actelor de sabotaj şi a defecţiunilor la instalaţii, mai trebuie precizat că în ciuda programelor de măsuri, care arătau foarte bine pe hârtie99, s-au înregistrat explozii la întreprinderile petrochimice de la Piteşti (1982) şi Teleajen (1983) soldate cu morţi, răniţi şi imense pagube materiale.

99 Arh. SRI, fond „d", dosar nr. 10969, f. 207-219, 373-481 (vezi: „Planul de măsuri privind îmbunătăţirea activităţii organelor Ministerului de Interne pe marile platforme petrochimice", nr. D/00101562/21.11.79; „Planul de măsuri privind perfecţionarea activităţii organelor de securitate în obiectivele din industria chimică şi petrochimică", nr. D/0090128/24.04.84; „Programul de măsuri ce urmează a fi întreprinse în obiectivele chimice şi petrochimice", nr. D/0012434/7.06.89)

În incendiul de la Teleajen şi-a găsit sfârşitul, în împrejurări de nedescris, căpitanul Iacob Dragoş, ofiţerul care răspundea contrainformativ de acel obiectiv, lăsând în urmă o soţie şi o fiică îndurerate. Un alt incendiu devastator s-a produs în ziua de 15 septembrie 1985, la orele 15.20, atunci când a ars în întregime fabrica de celofan de la Brăila. „Era o fabrică pe trei nivele, cât un stadion de fotbal" – după cum o descrie fostul colonel de securitate, Dumitru Răşină – şi care „costase statul român nu mai puţin de 290 milioane de dolari, importată din Elveţia de la firma Mauser"100.

100 Apud Şerban Săndulescu, op. Cit., p. 247

După aceste evenimente conducerea DSS s-a încăpăţânat să continue politica „elaborării de programe de măsuri", care au avut în vedere „cunoaşterea şi contracararea acţiunilor" prin care se urmărea „boicotarea sau compromiterea produselor şi mărfurilor româneşti pe pieţele externe, precum şi

a încercărilor de a se dezavantaja România în relațiile economice cu parteneri externi”101.

101 Arh SRI, fond „d”, dosar nr. 10 969, f. 478 (vezi Programul de măsuri al DSS pe anul 1989)

Era perioada în care Nicolae Ceauşescu, printr-un program de măsuri de austeritate intenționa să achite întreaga datorie externă a României – şi trebuie spus că a reuşit acest lucru, în aprilie 1989 – iar Occidentul reacționase dur, prin măsuri de izolare a țării datorită politicii regimului de la Bucureşti care încălca tot mai frecvent drepturile şi libertățile cetățeneşti, recunoscute de Actul final de la Helsinki. Aşa se explică faptul că Direcția a II-a devenise în ultimii ani ai regimului comunist din România instituția „cea mai bine informată” despre adevărata stare economică a țării, dar care se simțea cu mâinile legate.

Poate că nu întâmplător primii ofițeri de securitate care au apărut în Studioul 4 al Televiziunii române în după-amiaza zilei de 22 decembrie 1989, pentru a-şi declara deschis adeziunea față de cauza revoluției române, au fost tocmai cei de la Direcția a II-a.

Contraspionajul şi poliția politică – cazul Mircea Răceanu.

Direcția a III-a contraspionaj dispunea, în anul desființării DSS, de aproximativ 900 de cadre (ofițeri, subofițeri şi personal civil) în structurile centrale şi în teritoriu. Dacă e să avem în vedere că ponderea ofițerilor operativi nu depăşea 30%, iar în legătura fiecărui ofițer din această categorie se aflau permanent circa 20-25 surse umane (informatori, colaboratori, presoane de sprijin, gazde case de întâlnire, rezidenți etc.) ar rezulta un maximum de 6000-6500 de surse ca potențial informativ.

Interesantă este comparația cu structura similară a STASI. Astfel, Direcția de contraspionaj est-germană avea, în aceeaşi perioadă, 2350 de angajați permanenți, din care 1962 lucrau la centrul STASI din Berlinul de Est, şi se puteau baza permanent pe 2500-3000 de informatori102.

102 Vezi John O. Koehler, op. Cit., vol. 2, p. 77)

Diferențele sunt grăitoare. Prin urmare, pentru organele de securitate româneşti, introducerea „principiului normării”, mai neted spus a întrecerii socialiste între ofițeri – miza fiind cine are mai mulți informatori şi mai multe cazuri rezolvate – a avut repercursiuni dintre cele mai dramatice în planul eficienței activității informativ-operative.

Principala sarcină a Direcției a III-a era de a supraveghea „locurile, mediile şi persoanele care lucrau sau aveau acces la documentele secrete de stat, invenții şi inovații de importanță pentru economia națională, precum şi străinii suspecți de apartenență la serviciile de spionaj din țările de proveniență”.

În această categorie de persoane, erau țintiți în special străinii aflați temporar în România, oameni de afaceri, turişti, diplomați, doctoranzi etc. În egală măsură erau supravegheați şi cetățenii români (personalul de serviciu la legații şi ambasade, funcționari la companii străine şi rudele acestora) care veneau în contact cu străinii.

Tot în competențele aceleiaşi Direcții intrau şi „radioamatorii şi colecționarii de timbre”, ca de altfel „orice membru al unei societăți cu legături în străinătate”.

Din această categorie făceau parte şi francmasonii. Conform metodologiei interne, Direcția a III-a trebuia să ia măsuri „pentru o mai bună documentare a planurilor francmasonilor cu privire la România şi pentru a asigura un canal mai de profunzime asupra elementelor suspecte că participă la activități francmasonice în exterior”103.

103 „Evenimentul zilei”, 26 iulie 1993, p. 3.)

În Raportul de bilanț, întocmit de Direcția a III-a în 1978, privind „stadiul executării ordinelor”, se făceau referiri interesante asupra acțiunilor de contraspionaj: „Din rândul celor 4.891.360 străini care ne-au vizitat țara în 1977 şi în primul trimestru al anului 1978, au fost identificați şi incluşi în baza de lucru a organelor de Securitate un număr de 6453 străini (diplomați, comercianți, ziarişti, emisari, studenți, doctoranzi, turişti) din care 375 sunt lucrați prin dosare de urmărire informativă.

Dintre cetățenii români identificați ca legături ale străinilor, au fost selecționați şi puşi în lucru 5 549 suspecți, dintre care 642 prin dosare de urmărire informativă, iar 4 907 în cadrul dosarelor de obiectiv problemă [.].

În cadrul urmăririi informative s-a acordat prioritate executării unui control mai eficient asupra celor 176 cadre şi agenți de spionaj identificați că în anul 1977 acționau împotriva României, din care 123 îşi desfăşurau activitatea sub acoperire diplomatică. Concomitent s-a urmărit asigurarea cunoaşterii şi controlării activității ziariştilor şi altor străini semnalați cu preocupări pe linia culegerii de informații despre situația social-politică a naționalităților conlocuitoare şi libertatea cultelor sau de instigare directă la emigrare ori la alte acțiuni ostile [.]

În 96 de cazuri s-au întreprins acțiuni de dezinformare şi influență; prin măsurile luate a fost determinată rechemarea de la post înainte de termen a 12 diplomați şi reprezentanți străini; în 25 de cazuri s-a prevenit ca unele cadre, agenți sau alți străini suspecți să intre în posesia unor informații secrete ori să pătrundă în zone şi obiective de impostanță deosebită [.]

S-a realizat un control mai eficient supra celor 54 legionari din emigrație, 15 exponenți ai unor organizații naționalist-iredentiste şi peste 100 emisari ai unor centre reacționare, cultice şi sectante din străinătate, care în 1977 au venit în țară ca turişti, precum şi a celor circa 1000 de persoane din emigrația maghiară care ne-au vizitat țara. Pentru curmarea activității acestor elemente şi contracararea influenței lor în rândul cetățenilor români, 33 de emisari au fost incluşi pe lista persoanelor indezirabile, la 3 le-a fost întrerupt dreptul de şedere în țară, iar dintre legăturile lor, 334 cetățeni români au fost avertizați şi 8 puşi în dezbaterea publică” 104.

104 Arh SRI, fond „d”, dosar nr. 10 914, vol. 5, f. 79-80

Munca de Securitate în domeniul contraspionajului a fost serios influențată de Decretul 408 din 1985, care prevedea în esență că orice contact al unui cetățean român cu un străin trebuia adus imediat la cunoştința organelor de partid şi a Ministerului de Interne.

Nerespectarea acestei prevederi constituia „o abatere de la conduita civică şi de partid”.

Prin urmare, neraportarea unei banale discuții cu un străin constituia un delict penal.

Consecințele au fost dintre cele mai nefaste pentru activitatea de contraspionaj. Reintroducându-se camuflat principiul care funcționa în anii '50, conform căruia „orice străin e un posibil spion”, prevederile Decretului 408 au modificat substanțial „baza de lucru”, sporind cantitatea în detrimentul calității.

Să ne imaginăm de exemplu, un ziarist, un doctorand, un turist sau vizitator la rude din străinătate venit în România, în perioada 1985-1989.

Pe stradă, în parcuri, în restaurante, în biblioteci etc. Intra în mod inerent în legătură cu cetățeni români.

Ei bine, contraspionajul era obligat ca pe lângă supravegherea străinului, să deschidă mape de verificare informativă sau chiar dosare de urmărire pentru acei români care nu raportau despre contactul lor – care uneori putea fi şi o banală discuție – cu străinul.

Într-un studiu efectuat la sfârşitul anului 1988 asupra cazurilor pe linie de contraspionaj clasate la Arhivă a rezultat că proporția era de 1 la 3, adică din cauza unui străin s-au întocmit alte trei dosare unor cetățeni români, ceea ce demonstrează limpede o basculare a contrasponajului spre activități de poliție politică.

Luând cunoştiință de conținutul acelui raport de cercetare, din care mai rezultau şi alte anomalii ale muncii de securitate printre care faptul că 64% din baza de lucru o formau muncitorii şi doar 21% intelectualii, generalul Iulian Vlad s-ar fi exprimat cu mânie: „Dacă cifrele sunt corecte şi nu le pun la îndoială, rezultă două lucruri grave. Contraspionajul este deturnat de la activitatea lui firească, iar Securitatea se ocupă de clasa muncitoare, ceea ce nu s-a mai întâmplat niciodată”105.

(105 Mărturisire făcută de un fost ofițer de securitate care a dorit să-şi păstreze anonimatul).

Cazul cel mai elocvent din acest punct de vedere se referă la diplomatul român Mircea Răceanu „prins în flagrant” de ofițerii Direcției a III-a – în ianuarie 1989 – când încerca să transmită „documente secrete” unor reprezentanți ai Ambasadei SUA din Bucureşti. Mircea Răceanu a fost anchetat, judecat şi condamnat la 20 de ani închisoare pentru „înaltă trădare”.

În timpul evenimentelor din decembrie 1989, din ordinul noilor autorități – conducerea Frontului Salvării Naționale – Mircea Răceanu a fost eliberat din arest. Ulterior i s-a pus la dispoziție un avion pentru a pleca definitiv, împreună cu familia, în SUA.

Fostul colonel de securitate Gheorghe Cotoman, care a lucrat mai mulți ani în cadrul Direcției a VIII cercetări penale a DSS, descrie în lucrarea sa memorialistică în detaliu acest caz, de unde reținem că pe timpul anchetei Mircea Răceanu a avut parte de „un tratament civilizat”, iar probele

administrate prin actul de acuzare „demonstrau fără dubii infracțiunea de trădare”106.

106 Gheorghe Cotoman, Dosarele Securității. Dezvăluirile unui anchetator de la Direcția a VI-a a DSS, Craiova, Editura Obiectiv, 1999

Într-un interviu acordat ziarului „Ziua”107, (107 25 octombrie 2000, p.3), imediat după ce cazul a fost rejudecat şi sentința din 1989 anulată, Mircea Răceanu a oferit câteva date interesante în legătură cu modul în care fusese arestat şi judecat, precum şi despre aşa-zisele documente secrete care probaseră infracțiunea de trădare.

Mircea Răceanu a povestit că în ziua de 31 ianuarie 1989, în timp ce se îndrepta împreună cu soția sa spre reşedința ambasadorului SUA din Bucureşti.

— Aflată pe şoseaua Kiseleff – în dreptul Studioului „Alexandru Sahia” autoturismul său, o Dacie de culoare albă, a fost blocat de două maşini identice, fiind imediat reținut.

Cu o seară înainte, tatăl său, Grigore Răceanu, fost activist al partidului comunist încă din ilegalitate, îi arătase „Scrisoarea celor şase”, varianta realizată de Gheorghe Apostol. În momentul arestării de către organele de securitate, Mircea Răceanu era convins că se intenționa obținerea de la el a unor detalii despre grupul disident.

„Am vrut să-mi protejez tatăl şi pe cei care urmau să facă cunoscutul gest de disidență împreună cu el – precizează Mircea Răceanu. Din acest motiv am recunoscut de la bun început, tot ceea ce îmi imputau ei. Culmea este că ei nu ştiau nimic despre acestă scrisoare”108.

108 Ibidem, „Ziua” 25 octombrie 2000, p.3)

Procesul a început pe 21 iulie 1989, la Tribunalul Militar de pe Calea Plevnei, unde urma să fie apărat de cei doi avocați, Păstorel Zugrăvescu şi Aurel Zamora. Pe toată durata procesului aceşti doi avocați au avut o „atitudine ireproşabilă” şi au făcut tot ceea ce era omeneşte posibil în favoarea lui Mircea Răceanu.

Practic însă, cei doi avocați n-au fost lăsați să-şi exercite meseria. Zamora a fost arestat în prima zi a procesului şi ținut la Securitate până seara târziu, iar Păstorel Zugrăvescu nu a fost lăsat să-şi țină pledoaria nici la proces şi nici la recurs, când a fost întrerupt după două minute.

De altfel, acestuia nu i s-a permis să vorbească cu clientul său decât cinci minute înainte de începerea procesului. În legătură cu documentele găsite la el în momentul arestării şi care au constituit „probele trădării”, Mircea Răceanu a menționat că erau 7-8 pagini dactilografiate cu date despre ultima şedință a Tratatului de la Varşovia.

Erau documente oficiale, de circulație internațională, „de genul comunicatelor care se distribuie cu ocazia unor simpozioane”, ele nefiind nici ştampilate şi nu aveau pe ele nici o specificație „de uz intern” sau „strict secret”109.

109 Ibidem, „Ziua” 25 octombrie 2000, p.3

Pe spatele foilor dactilografiate existau nişte notițe scrise de mână, ce cuprindeau observații ale diplomatului român, pe care urma să le discute cu

ambasadorul SUA. În legătură cu România, notițele se refereau la relațiile culturale româno-americane, în special opinii ale lui Mircea Răceanu despre prigoana exercitată de Elena Ceauşescu împotriva intelectualilor. Dar ceea ce a deranjat cel mai mult organele de securitate au fost notițele despre ziarul ilegal pe care intenționau să-l tipărească jurnaliştii de la „România liberă", în frunte cu Petre Mihai Băcanu, Anton Uncu şi Mihai Creangă 110.

110 Stelian Tănase, Miracolul revoluției, Humanitas, Bucureşti, 1999, p. 256)

Prin urmare, celebrul caz de trădare, prins în flagrant de organele de contraspionaj ale Securității nu a fost în realitate decât o acțiune tipică de poliție politică. Aceasta a fost şi rațiunea pentru care statul român l-a reabilitat pe Mircea Răceanu, în toamna anului 2000, anulându-i condamnarea de trădare. Mai mult, în timpul unei vizite oficiale în SUA, 8 februarie 2002, preşedintele României, Ion Iliescu, l-a decorat pe Mircea Răceanu cu Ordinul Pentru Merit în grad de comandor 111.

111 „Ziua", 9-10 februarie 2002, p. 12

Acordarea acestei decorații a reprezentat în fond şi o recunoaştere din partea autorităților române a meritelor lui Mircea Răceanu privind aderarea României la NATO112.

112 „Jurnalul Național", 12 februarie 2004, p. 12

TERORISM ŞI ANTITERORISM ÎN ROMÂNIA.

Ca formă a violenței în planul relațiilor social-politice, terorismul este la fel de vechi ca şi istoria umanității. În decursul vremurilor şi sub o formă sau alta, terorismul şi-a făcut simțită prezența în rândurile majorității popoarelor. S-a manifestat prin acte de violență, care au trezit în conştiința oamenilor revoltă şi indignare, având de regulă, consecințe negative asupra dezvoltării normale a relațiilor sociale.

Ca fenomen s-a impus în epoca modernă. „Teroarea revoluționară" inițiată de dictatura iacobină în timpul revoluției franceze (1793-1794), precum şi „teroarea roşie", prin care s-a impus partidul bolşevic din Rusia după preluarea puterii în urma loviturii de palat din octombrie 1917, au avut ca principal obiectiv intimidarea sau lichidarea fizică a adversarilor politici.

Iată de ce, până la sfârşitul primului război mondial, terorismul a fost considerat ca fenomen de stânga. În perioada interbelică, acțiunile teroriste au fost inițiate în principal de grupuri separatiste de dreapta, aşa cum a fost de exemplu, cel al ustaşilor care doreau independența Croației. Până în 1945 nu au existat acțiuni teroriste sistematice în Europa, deşi în unele state s-au manifestat destul de riguros, cum a fost în Rusia sovietică, Croația, Spania şi România.

Proporțiile violenței au avut ca principală consecință vătămarea stabilității relațiilor normale de convietuire paşnică, a legăturilor diplomatice, culturale şi economice, desfăşurate în conformitate cu normele şi principiile dreptului intenațional.

Conceptul de terorism.

Din punct de vedere teoretic, încercările de a defini noțiunea de terorism nu au dus încă la un consens pe plan internațional. Walter Laquer, istoric şi

comentator de politică externă americană, menționa într-o erudită lucrare consacrată acestui fenomen că între 1936 şi 1981 s-au dat 109 definiții terorismului, dar niciuna dintre ele nu este suficient de cuprinzătoare113.

113 Walter Laquer, The Age of Terrorism, Little Brown, 1987, p. 11/12

Prima încercare a aparținut Convenției internaționale pentru prevenirea şi reprimarea terorismului, semnată la Geneva în 1937: „Prin terorism se înțeleg faptele criminale îndreptate împotriva unui stat, al cărui scop sau natură este de a provoca teroarea împotriva unor personalități marcante, a unor grupuri de persoane sau în public".

Există şi alte încercări mai recente de a defini fenomenul 114.

114 Terorismul este folosirea forței sau a amenințării cu forța în scopul obținerii unui câştig politic„ (Brian Jenkins); „Terorismul înseamnă folosirea ilegitimă a forței pentru a atinge obiective politice, în condițiile în care viața unor oameni nevinovați este pusă în pericol„ (Walter Laquer); „Terorismul înseamnă uciderea, lovirea sau amenințarea deliberată şi sistematică a unor oameni nevinovați pentru a crea teamă şi a intimida, în scopul de a obține un câştig politic sau tactic, de obicei pentru a impresiona opinia publică„ (James M. Poland); „Terorismul înseamnă folosirea ilegală a forței sau a amenințării cu forța la adresa unor persoane sau a unor proprietăți pentru a atinge scopuri politice sau sociale. În special, are ca scop să intimideze sau să oblige un guvern, indivizi sau un grup de oameni să-şi modifice comportamentul sau linia politică„ (Vice-Presidents Task Force -1986); „Terorismul înseamnă folosirea ilegală a forței sau a amenințării cu forța la adresa unor persoane sau a unor proprietăți pentru a intimida sau a obliga un guvern, populația civilă sau o parte a acesteia în scopul de a atinge obiectivele de ordin politic sau social„ (Biroul Federal de Investigații FBI), Apud, „Curentul„, martie- 9 februarie 1999, p. 17; „Terorismul constituie săvârşirea unei crime sau a unui delict printr-o metoda specifică ce este caracterizată prin violență şi intimidare„ (Alerta", joi, 9 noiembrie 2000, p. 9).

Doi cercetători olandezi de la Universitatea din Leiden, au strâns 109 definiții academice ale terorismului şi le-au analizat principalele elemente.

În urma studiului au ajuns la concluzia că elementul de violență era prezent în 83% dintre ele, țelurile politice în 65%, în vreme ce 51% puneau accentul pe elementul inducerii sentimentelor de frică şi teroare. Doar 21% din definiții menționau arbitrariul şi caracterul nondiscriminatoriu al țintelor alese şi numai 17, 5% cuprindeau victimizarea civililor, a noncombatanților, a elementelor neutre sau din afară 115.

115 Alex P. Schmid, Albert J. Jongman, Political Terrorism, Amsterdam, North Holland Publising Company, 1998, apud Terorismul. Istoric, forma, combatere, Culegere de studii, Bucureşti, Editura Omega, 2001, p. 29

Ca forme de manifestare a terorismului se pot enumera: pirateria aeriană, navală sau terestră, luarea de ostatici, răpirea unor persoane ale vieții politice, militare, economice, sociale, culturale etc.

Actele teroriste se pot clasifica în terorism intern şi internațional. Primul poate fi la rândul lui, terorism de stat (regim de teroare), terorism de stânga sau

de dreapta (deci motivat ideologic), naționalist sau separatist (motivat de idealuri naționale). Scopurile lor sunt total opuse.

Terorismul intern vizează, din punctul de vedere al inițiatorilor, întărirea statului, iar cel internațional distrugerea sau compromiterea instituțiilor statale. Istoria secolului XX evidențiază că terorismul internațional este susținut de diferite forțe, de la terorismul sponsorizat de anumite state contra altora până la colaborarea între diferite grupuri teroriste din colțuri îndepărtate ale lumii. Acestea sunt şi motivele pentru care terorismul a fost şi a rămas un factor perturbator al relațiilor interstatale şi interetnice.

Alți teoreticieni clasifică actele teroriste în funcție de elementul subiectiv al infracțiunii (intenția), distingând astfel un terorism de drept comun şi un terorism social. Prin terorism de drept comun s-ar înțelege acele infracțiuni care cad sub incidența legii penale, agravată însă de metode de execuție prin teroare. De regulă, acest gen de infracțiuni au ca obiect un interes personal ca de exemplu: obținerea unei sume de bani, încercări de şantaj, taxele de protecție, practicile gangsteriale (Mafia, sub toate aspectele ei) ori ale bandelor de tâlhari.

În schimb, terorismul social ar fi acea formă de infracțiune care urmăreşte impunerea unei ideologii sau doctrine sociale, economice ori distrugerea unei orânduiri sociale. Terorismul reprezintă, în esență, un pericol social deosebit de grav pentru structura, coeziunea socială şi securitatea indivizilor şi a statelor.

Aşa cum îl cunoaştem astăzi – mai bine organizat, cu cei care îl practică mai bine educați şi pregătiți, având la dispoziție rețele de case conspirative şi structuri secrete proprii, care să le asigure identități false, mijloace de transport, informații, arme şi o gamă variată de legături şi contacte sigure în străinătate – terorismul a apărut abia după terminarea celui de al doilea război mondial 116.

116 Wilhelm von Angeldorf, Secolul XX – secol al minciunii dirijate, Editura Samizdat, 2000, p. 209.

Sprijinitoarea principală a terorismului modern a fost Uniunea Sovietică. Abia după prăbuşirea „imperiului roşu" condus de la Kremlin, a devenit mai bine cunoscut câți bani şi cât efort au investit comuniştii sovietici pentru pregătirea teroriştilor profesionişti. Sovieticii au conceput tehnici eficiente de producere a voluntarilor, apoi de îndoctrinare şi pregătire a lor. Sprijinul sovietic pentru terorismul internațional a fost considerat de către liderii de la Moscova doar „o altă tactică a războiului rece" 117.

117 Wilhelm von Angeldorf, Secolul XX – secol al minciunii dirijate, Editura Samizdat, 2000, p. 209

Totuşi, în ciuda zecilor de mii de terorişti care au fost antrenați şi echipați în perioada războiului rece, doar o mică parte a acestora a intrat în acțiune. Fiecare act terorist de succes a avut efectul dorit, adică de a îngrozi mulți oameni doar la gândul posibilității de repetare în viitor a unor asemenea acte politice de cruzime. Iată de ce, combaterea fenomenului terorist a devenit o problemă de maximă importanță pentru țările țintă. Combaterea terorismului implică două tipuri de acțiuni:

— Antiteroriste (măsuri defensive) şi
— Contrateroriste (măsuri ofensive).

Antiterorismul este definit ca un ansamblu al măsurilor defensive folosite pentru reducerea vulnerabilității indivizilor sau proprietății la atacurile teroriste, cu o implicare minimă a forțelor militare locale.

Contraterorismul reprezintă ansamblul măsurilor ofensive luate pentru a preveni, opri şi a da lovituri terorismului 118.

118 Serviciul Român de Informații, Manual de pregătire pe profil antiterorist, Bucureşti, 1999, p. 18

O activitate bine organizată de informații şi contrainformații, dublată de eficiența muncii polițieneşti în țările ce au constituit ținta atacurilor teroriste au fost cele mai la îndemână mijloace de apărare şi capturare a teroriştilor.

Majoritatea specialiştilor consideră că din punct de vedere al relațiilor cu publicul, măsurile antiteroriste au fost şi sunt greu de susținut. Statele țintă nu pot arăta ceea ce fac pentru combaterea terorismului, întrucât teroriştii ar vedea ce trebuie să evite când se strecoară în țările vizate şi îşi desfăşoară actele teroriste.

Dar războiul împotriva teroriştilor se consumă în cea mai mare parte în umbră, unde se muşamalizează o mulțime de afaceri care nu sunt scoase niciodată la lumină. Ceea ce se vede la televizor, se aude la radio sau se citeşte în media scrisă despre actele teroriste este doar o mică parte a tranzacțiilor care se fac în acest domeniu.

Şi toate acestea pentru că terorismul secolului XX a folosit la maximum propaganda şi mijloacele de informare în masă. Chiar şi eşecurile actelor teroriste au fost mediatizate excesiv pentru a putea fi apoi caracterizate ca nişte lovituri eroice împotriva inamicului de către „martirii" cauzei respective.

Practic, fără mass-media efectul terorismului asupra mentalului colectiv e aproape nul. Recrudescența terorismului internațional a determinat Adunarea Generală a ONU să adopte la a 2114-a şedință plenară, din 18 octombrie 1972, Rezoluția nr. 3034, intitulată „Măsuri vizând prevenirea terorismului internațional care pune în pericol sau nimiceşte vieți omeneşti nevinovate ori compromite libertățile fundamentale ale omului".

Acest document are în centrul atenției studierea cauzelor subiacente ale formelor terorismului şi actelor de violență ce îşi au originea în decepții, subjugare ori disperare şi care îndeamnă anumite persoane să sacrifice vieți omeneşti, inclusiv a lor, pentru a încerca să aducă comunității schimbări radicale.

Necesitatea creşterii rolului ONU în direcția reprimării terorismului a fost continuată şi prin rezoluțiile 3166, din 14 decembrie 1973 şi 31/102, din 15 decembrie 1976. La 13 decembrie 1979, prin Rezoluția nr. 34/819, Adunarea Generală a ONU a recomandat statelor membre semnarea „Convenției internaționale împotriva luării de ostateci".

Structuri şi acțiuni premergătoare înființării USLA.

România modernă şi contemporană s-a cofruntat cu toate tipurile de terorism. Seria atentatelor a început cu asasinarea, la 8 iunie 1862, a primului ministru conservator, Barbu Catargiu 119, continuând cu acel „misterios"

atentat (8 decembrie 1909) în urma căruia primul ministru liberal Ion I. C. Brătianu a scăpat doar cu răni uşoare, deşi s-au tras asupra lui trei focuri de revolver 120.

119 Valeriu Stan, Enigma unui atentat: moartea lui Barbu Catargiu, în „Magazin istoric", nr. 2 (35), februarie, 1970, p. 46-51; Alex Mihai Stoenescu, Istoria loviturilor de stat în România 1821-1999, vol. 1, Revoluție şi francmasonerie, Editura Rao, Bucureşti, 2000, p. 168-205).

120 Constantin Panciu, Nicolae Petrescu, Pretext pentru o lege antimuncitorească. Atentatul împotriva lui I. I. C. Brătianu, În „Magazin istoric", nr. 3 (34), martie 1969, p. 53-56).

În perioada interbelică, terorismul ideologic a produs numeroase victime, opinia publică fiind realmente traumatizată:

— „bomba de la Senat", 8 decembrie 1920, plasată de anarhistul comunist Max Golstein, a produs trei victime (episcopul Radu al Oradei, Dimitrie Greceanu, ministrul lucrărilor publice şi senatorul Spirescu)121;

121 Constantin Argetoianu, Lupta contra comunismului, prezentare şi note de Ion Ardeleanu, în „Arhivele Totalitarismului", an II, nr. 1-2/1994, p. 122-128

— Asasinarea prefectului de Iaşi, Constantin Manciu, la 24 octombrie 1924, de către Corneliu Zelea Codreanu, viitor căpitan al legionarismului arhanghelist122;

122 Ioan Scurtu, Cazul Manciu. Pedeapsă meritată sau act criminal? În „Arhivele Totalitarismului", an II, nr. 1-2/1994, p. 135-152; Ioan Scurtu, Cristian Troncotă, Procesul lui Corneliu Zelea Codreanu 1925. Implicații asupra vieții politice româneşti, în „Arhivele Totalitarismului", nr. 3/1994, p. 134-148).

— Asasinarea primului ministru I. G. Duca, la 29 decembrie 1933, de către „triumvirii" legionari;

— Mihai Stelescu – un disident al Mişcării legionare – ciuruit de 200 de gloanțe, după care a fost tăiat în bucăți cu securea, la 16 iulie 1936, în Spitalul Brâncovenesc, de către „decemvirii" legionari conduşi de Caratănase123;

123 Ioan Scurtu, Gheorghe Buzatu, Istoria românilor în secolul XX (1918-1948), Editura Paideia, Bucureşti, 1999, p. 315; vezi şi Dinu Moraru, Istorie scrisă, istorie trăită. Convorbire cu dl Alexandru Serafim, în „Lumea magazin" nr. 8/2001, p. 46-48).

— Asasinarea primului ministru Armand Călinescu, la 21 septembrie 1939, de echipa legionarilor condusă de Miți Dumitrescu124.

124 Vezi mai recent Nicu Crăcea, Dezvăluiri legionare, Editura Fundației „Buna Vestire", Bucureşti, 1995, p. 268).

Dar au fost şi evenimente ce pot fi trecute în categoria terorismului social, sau de stat cum îl denumesc alții, în esență atentate politice produse cu implicarea instituțiilor statului pentru apărarea regimului, ca de exemplu:

— Asasinarea lui Corneliu Zelea Codreanu, a „triumvirilor" şi „decemvirilor", la 29 noiembrie 1938, de către un pluton de jandarmi, în timp ce erau transportați de la închisoarea Râmnicu Sărat la Jilava;

— Măsurile punitive ordonate de regele Carol al II-lea ca replică la asasinarea lui Armand Călinescu, în urma cărora au căzut victime câteva mii de legionari, arestați şi împuşcaşi fără judecată, în toamna anului 1939 125.

125 Ioan Scurtu, Gheorghe Buzatu, op. Cit., p. 355).

Şi seria a continuat cu odioasele asasinate de la Jilava, Snagov şi Streşnicul, în noaptea de 26-27 noiembrie 1940, care au făcut 64 de victime în rândul unor foşti înalți demnitari, printre care doi foşti prim-miniştri (Nicolae Iorga şi Constantin Argeşeanu).

Iată deci că teroarea socială inaugurată de regimul comunist, imediat după instituționalizare şi în care instituția Securității a jucat un rol determinant în anii '50 126, nu a venit pe un teren gol.

126 Vezi pe larg Cristian Troncotă, Practici şi mentalități în activitatea aparatului de Securitate din România 1948-1965, (I), în „Arhivele Totalitarismului", an VII, nr. 24-25, 3-4/1999, p. 72-89, (II), nr. 1-2/2000, p. 65-86.)

În ceea ce priveşte terorsimul internațional, mai puțin cunoscut în istoriografie, şi asupra căruia vom insista în rândurile ce urmează, şi-a făcut simțită prezența în România, abia la sfârşitul anilor '60. După 1968, s-au înregistrat o serie de evenimente ce se încadrează în legislația internațională ca acte teroriste, dar până la începutul anilor '80 fenomenul a putut fi, în general, prevenit şi stăpânit.

O dată cu înăsprirea sistemului dictatorial de conducere, a exacerbării cultului personalității secretarului general al partidului şi al accentuării crizei social-economice şi politice s-a produs şi o amplificare a acțiunilor teroriste şi diversioniste din partea cetățenilor români, finalizate cu consecințe uneori tragice pentru cei implicați.

Securitatea regimului comunist din România, şi-a creat o unitate specială de luptă antiteroristă (USLA) abia în decembrie 1977.

Un prim nucleu de profil s-a constituit mai întâi în cadrul Direcției a III-a (Contraspionaj), în anii 1969-1970, ca urmare a deselor conflicte care se produceau între grupurile de arabi, aflați la studii în România, iar terorismul pe plan internațional inițiase deja acțiuni foarte periculoase.

Studenții străini aduseseră în România conflicte politice şi religioase din țările Orientului Apropiat.

„În campusurile universitare – mărturiseşte generalul (r) Neagu-Cosma – dar şi în localurile publice, în fața reprezentanțelor diplomatice, se iscau ca din senin manifestări zgomotoase care, în orice moment degenerau şi puteau fi scăpate de sub control" 127.

127 Gral. Div. (r) Neagu Cosma, Securitatea. Poliția politică. Dosare. Informatori, Bucureşti, 1998, p. 106).

Aşa s-au produs mai multe evenimente cu caracter terorist care au premers înființării USLA. Sfârşitul anilor '60 şi începutul anilor '70 a fost o perioadă în care palestinienii, pe de o parte, şi israelienii pe de altă parte, îşi declaraseră un război total şi fără granițe, unii împotriva celorlalți, în care acțiunile teroriste au predominat. Prin astfel de acte, comise fără discernământ,

le-au căzut victime persoane nevinovate (copii, femei, bătrâni) care au îndoliat întreaga Europă.

Rețeaua informativă a Direcției de contraspionaj reuşise să-şi infiltreze câțiva agenți în rândurile palestinienilor, aflați ca studenți în România. S-a reuşit depistarea a două comandouri palestiniene care intenționau să-l răpească sau să-l asasineze pe ambasadorul Israelului acreditat la Bucureşti.

Acțiunea teroristă s-a datorat faptului că ambasadorul fusese „condamnat la moarte" de un tribunal al „Mişcării Palestiniene de Eliberare", acuzat de atrocități împotriva poporului palestinian, în războiul de şase zile, când acesta se afla în armată cu gradul de general.

Planul era diabolic, ambele comandouri trebuiau să acționze concomitent. Unul ocupa în forță Ambasada Israelului, sechestrând persoanele din interior, iar al doilea ocupa o instituție guvernamentală românească, luând ca ostateci persoanele aflate acolo. Urmau apoi să-şi prezinte pretențiile părții române: „punerea la dispoziție a unui avion cu doi piloți şi rezervoarele pline, precum şi a unui autobuz care să-i transporte pe membrii comandourilor şi pe ostatecii de la ambasadă la aeroport".

În cazul unui refuz, membrii comandourilor s-ar fi sinucis, nu înainte de a-i lichida fizic pe toți ostatecii. Era, prin urmare, o acțiune de sacrificiu (de tip kamikadze) sau după o terminologie mai recentă, o acțiune de terorism sinucigaş128.

128 Vezi pe larg Miruna Munteanu, Fanaticii ieşiți din tipare, în „Dosare ultrasecrete", 22 septembrie 2001, p. 4

Membrii comandourilor executaseră deja recunoaşterea, introduseseră armamentul în România, pe care-l depozitaseră într-o cameră de hotel din Bucureşti. Ofițeri de securitate români, aparținând structurilor centrale de contraspionaj cu responsabilități în acest caz, i-au supravegheat permanent pe membrii primului comando, membrii celui de-al doilea neputând fi depistați.

Interesant că „Planul de măsuri" aprobat de conducerea Securității, pentru contracararea acestei acțiuni teroriste, s-a întocmit pe baza principiului „evitării oricărui risc".

Din studiul documentelor aflate în dosarul operativ rezultă că, profitând de un moment favorabil, în care camera de hotel era „goală", ofițerii de securitate au efectuat o pătrundere secretă, iar specialiştii serviciului tehnic au acționat cu rapiditate, pentru scoaterea din funcțiune a armamentului.

Percutoarele de la arme au fost pilite, iar cuiele percutoarelor de la grenade au fost scoase. Armamentul a fost reintrodus în ascunzătoare fără a se lăsa urme care să dea de bănuit.

Apoi a fost pus în aplicare un plan de arestare. Planul s-a bazat pe atragerea în capcană a teroriştilor. Pietrele pavajului străzii Burghele – unde se afla Ambasada Israelului la Bucureşti – au fost scoase cu un greder, sub pretextul „reparației capitale". Operațiunea a fost făcută sub egida Primăriei Capitalei, la sugestia organelor de securitate.

Se deținеau informații certe că membrii comandoului palestinian îşi propuseseră să vină cu un taxi până în fața Ambasadei, din care, coborând în viteză, să lichideze paza milițienească, aflată la intrare şi apoi sub amenințarea

armelor să forţeze intrarea în clădire. Prin începerea „lucrărilor de reparaţie capitală a străzii", comandoul nu a mai putut intra în forţă în Ambasadă, taxiul rămânând la distanţă, la capătul străzii, timp suficient pentru forţele de intervenţie de a efectua arestările.

După arestare şi anchetă, membrii comandoului palestinian nu au fost trimişi în faţa justiţiei, ci obligaţi să părăsească ţara. Li s-a pus totuşi în vedere să transmită şefilor că „Securitatea din România nu permite ca teritoriul ţării să devină câmp de confruntare între palestinieni şi israelieni".

S-a procedat în felul acesta, întrucât şeful statului român, Nicolae Ceauşescu, atrăsese atenţia organelor de securitate ca relaţiile cu lumea arabă, să fie protejate, dar nici să nu se permită a se aduce atingere, în România, intereselor Israelului.

România a fost prima ţară socialistă care a recunoscut statul Israel (la 11 iunie 1948) şi avea relaţii la nivel de ambasadă (din 17 august 1969) 129.

129 Relaţii internaţionale postbelice, 1945-1964, Cronologie diplomatică, Editura politică, Bucureşti, 1983, p. 79; Politica externă a României. Dicţionar cronologic, Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică, Bucureşti, 1986, p.286.

S-a prevenit astfel nu numai un atac terorist, ci şi îmbunătăţirea relaţiilor între israelieni şi palestinieni.

Evenimentul a avut şi o consecinţă directă asupra organelor de securitate, şi anume, Direcţia de contraspionaj şi-a înfiinţat un prim compartiment antiterorist, cu un nucleu de ofiţeri specializaţi. Cadrele acestui compartiment au fost încă de la început într-o alertă continuă şi pregătite să intervină în cazul unei informaţii sigure ori în situaţia producerii unui act terorist. Era sprijinit de un Batalion de intervenţie format din trupele de securitate, care fusese înfiinţat în 1964.

Batalionul special de intervenţie se remarcase şi el mai întâi în toamna anului 1965, când din Penitenciarul Oradea evadaseră doi deţinuţi. Alarmarea Batalionului de securitate s-a făcut la un interval destul de mare de la evadare, întrucât cei de la Penitenciarul Oradea au sperat că vor putea face faţă singuri.

După intrarea în dispozitiv a Batalionului, s-au adoptat măsuri corespunzătoare, fapt pentru care cei doi evadaţi au fost imediat capturaţi. În anii următori, când terorismul internaţional s-a intensificat, în România, conducerea Ministerului de Interne a luat măsura ca în cadrul Comandamentului Trupelor de Securitate să se stabilească pentru fiecare judeţ, câte o subunitate, un pluton ori o companie destinată prevenirii şi combaterii oricăror acte cu caracter terorist.

Ofiţerii şi subofiţerii acestor subunităţi executau o pregătire specială şi erau destinate neutralizării ori lichidării acţiunilor teroriste, sau interveneau pentru întărirea pazei şi apărării unor obiective. Ele erau subordonate compartimentelor „Arta" din cadrul Inspectoratelor Judeţene de Securitate130.

130 Vezi pe larg la Teodor Filip, Secretele USLA, Editura Obiectiv, Craiova, 1999, p.66.

Un alt eveniment s-a produs în ziua de 5 mai 1972, în a doua zi a vizitei oficiale a primului ministru israelian, Golda Meir, la Bucureşti. Seara, înaltul oaspete, trebuia să participe la o slujbă religoasă (la Templul Coral). Conform

protocolului stabilit, deplasarea se făcea pe jos, fapt pentru care se luaseră măsuri de securitate specifice.

Înainte de a se începe deplasarea, Direcția de Informații Externe (DIE) a primit o telegramă de la Beirut, prin care autoritățile româneşti erau avertizate că patru arabi plecaseră deja din Cairo cu destinația Bucureşti, în scopul de a produce un asasinat terorist asupra premierului Golda Meir.

În astfel de condiții operative nu mai era timp de alte măsuri suplimentare. Drept consecință, a fost alertat compartimentul antiterorist din Direcția de contraspionaj, precum şi Batalionul special din trupele de securitate.

Prin măsuri specifice, în jurul orei 17.30, pe o stradă laterală din apropierea Templului Coral au fost arestați patru arabi. Toți erau înarmați cu pistoale mitralieră şi grenade de mână. Acțiunea de intervenție a compartimentului de securitate antiterorist a fost atât de rapidă încât cei patru terorişti nu au apucat să-şi folosească armamentul, rămânând pur şi simplu fără reacție.

Cei patru terorişti au fost duşi într-o casă de oaspeți a Guvernului şi anchetați, iar când au servit cina au fost fotografiați în secret.

În ziua următoare, la bordul unei aeronave româneşti, au fost expulzați din țară. Ulterior, DIE l-a identificat pe cel care organizase această operațiune în persoana lui Abu Daoud, nimeni altul decât comandatul activ al atacului terorist asupra echipei olimpice israeliene la Olimpiada din München. Asasinarea premierului israelian fusese planificată aşadar de către organizația Frontul Popular pentru Eliberarea Palestinei.

În 1974 s-a petrecut pe plan intern un eveniment care a necesitat, de asemenea, intervenția compartimentului specializat antiterorist. Din Penitenciarul Baia Mare au evadat şapte deținuți foarte periculoşi, trei dintre ei reuşind să sustragă şi să îmbrace uniforme de miliție şi să se înarmeze.

Evadații îşi aleseseră un moment prielnic, şi anume perioada lăsării la vatră a unui contingent şi încorporarea altuia din trupele de securitate. Alarma s-a dat la toate batalioanele de securitate din țară.

În prima zi, şase dintre evadați au fost prinşi, iar după alte două zile şi cel de-al şaptelea. Acesta din urmă cunoştea foarte bine zona, întrucât lucrase la un ocol silvic. Până la capturare toți comiseseă fapte antisociale destul de grave: „capturarea de autovehicule sub amenințarea armei, jaf cu mână armată, sechestrări de persoane". Populația din zonă fusese efectiv terorizată, fapt pentru care a şi dat un sprijin important unităților de intervenție.

În acelaşi an s-a produs şi prima deturnare a unei aeronave româneşti, care făcea ruta Oradea-Bucureşti, de către elemente protestatare față de regimul comunist din România131, ceea ce a dus la înființarea primei echipe pentru asigurarea securității pasagerilor şi aeronavelor în zbor ori la escală de scurtă durată.

131 În 1992, cotidianul „Crişana" a prezentat în serial un interviu cu persoana care a organizat şi condus acea deturnare).

Ulterior au fost asigurate prin măsuri antideturnare toate cursele interne şi internaționale pe aeroporturi şi s-a trecut la constituirea Serviciului Special

de Intervenții. Un alt eveniment s-a petrecut la 24 august 1975, când au intrat în România doi membri ai organizației teroriste „Bader Meinhof", din R. F. Germania. Aceştia urmau să se întâlnească la Bucureşti cu un terorist palestinian, cadru de conducere al organizației „Septembrie Negru".

Informațiile obținute de structurile specializate de la un informator „voluntar" au dus la descoperirea, în pragul autoturismului cu care intraseră în România teroriştii germani, a unei importante cantități de arme, grenade, explozivi plastici, documente false şi alte materiale. Grupul a fost scos din țară, iar persoanele implicate declarate indezirabile.

USLA şi terorismul internațional.

Confruntată cu o asemenea situație operativă, la care se adăuga pericolul ca emisari ai unor organizații şi grupări extremist-teroriste să racoleze cetățeni străini aflați temporar pe teritoriul României ori chiar cetățeni români pentru a participa la acțiuni îndreptate împotriva unor obiective şi personalități, conducerea Securității a luat măsuri în consecință, care au vizat o problemă cu totul nouă, pentru munca organelor de securitate a regimului comunist din România, şi anume protecția antiteroristă. Conform Ordinelor ministrului de Interne nr. 04224 din iunie 1974 şi nr. 00448 din 29 iunie 1974, a luat ființă U. M. 0625/R. P. (subordonată Direcției a III-a) „organ specializat, pe profil, destinat să asigure, prin forțe proprii şi cu sprijinul unităților centrale şi teritoriale ale Ministerului de Interne, organizarea, coordonarea şi îndrumarea întregii activități de prevenire şi combatere a terorismului"132.

132 Arh. SRI, fond „d", dosar nr. 10241, vol 2 f. 18).

U. M. 0625/R. P. Avea următoarele atribuții principale: organizarea urmăririi informative asupra celor mai periculoase elemente teroriste care veneau pe teritoriul României, iar în cooperare cu unitățile centrale şi teritoriale ale Ministerului de Interne participa la executarea supravegherii informative generale, în locurile şi mediile vizate de elementele teroriste; identificarea, cu forțe proprii sau în cooperare, a elementelor suspecte de terorism intrate în România şi aplicarea măsurilor de contracarare a planurilor ostile ale acestora; capturarea sau nimicirea elementelor teroriste în situații de atac armat direct asupra obiectivelor sau în alte locuri, ori de pătrundere prin forță sau pe altă cale a elementelor teroriste în obiectiv133.

133 Ibidem.

Prin Ordinul nr. 04353 din decembrie 1975, a luat ființă Detaşamentul special de intervenție antiteroristă134.

134 Ibidem, f. 41

Prin Ordinul nr. 00650/1975, în teritoriu, măsurile adoptate pentru intensificarea activității de combatere a terorismului au dus la constituirea grupelor de intervenție formate din cadre de securitate şi de miliție.

Comandamentul Trupelor de Securitate a stabilit pentru fiecare județ constituirea de subunități până la tăria unui pluton, care erau special instruite şi dotate pentru a interveni la nevoie ori de a întări paza şi apărarea unor obiective, precum şi de a neutraliza şi lichida acțiunile teroriste.

Prin Ordinul nr. 04553 din decembrie 1977, s-a înființat Unitatea Specială de Luptă Antiteroristă (USLA).

Practic marea unitate centrală s-a format din ofițerii de la compartimentul antiterorist, desprins din Direcția a III-a (Contraspionaj) şi din Batalionul de intervenție, desprins, la rândul lui, din Trupele de Securitate.

Primul şef al USLA a fost colonelul Ştefan Blaga, căruia i-a succedat la comandă, din 1986 şi până în 1989, colonelul Ion Ardeleanu (nume de botez Moise Bula).

Acesta din urmă era un ofițer experimentat, fusese locțiitor la Direcția de contraspionaj, transferat apoi la DIE (U. M. 0544) în structura ultra-secretă „U" (care se ocupa de infiltrarea de agenți de spionaj în străinătate sub diferite legende). După unii memorialişti, transferarea colonelului Ion Ardeleanu la USLA, în 1986, ar trebui pusă în legătură cu deconspirarea rețelei de spionaj română din R. F. Germania135.

135 Teodor Filip, op. Cit., p. 137).

USLA, al cărui efectiv de cadre nu a depăşit niciodată 600, din care jumătate ofițeri iar cealaltă jumătate subofițeri136, a fost dotată cu echipament specific activității antiteroriste cumpărat din R. F. Germania, iar la scurt timp a devenit o „unitate de elită a Securității", organizată şi instruită după modelul vest-german, celebrul „GSG-9" (Granzchutzgruppe – organizat la 26 septembrie 1972) 137.

136 Vezi Şerban Săndulescu, Decembrie '89. Lovitura de stat a confiscat revoluția română, Omega Preş, Bucureşti, 1998, p. 178).

137 Geoffrey D'Aumale, Jean-Pierre Faure, Guide de l'espionage et du contre-espionage. Histoire et technique, Paris, 1998, p. 121).

PRIMELE cadre ale USLA, pe lângă ofițerii de contraspionaj şi cei din trupele de securitate au fost selecționați şi ofițeri din Direcția I (Contrainformații interne – principala unitate cu atribuții de poliție politică – după restructurarea din 1965) şi Securitatea Municipiului Bucureşti, care se ocupau contrainformativ de problemele studențeşti.

În funcție de evoluția situației operative, efectivele USLA au sporit an de an. Interesant este şi faptul că încă din primii ani după înființare, USLA a cooperat cu structuri similare din străinătate. După cum rezultă dintr-un raport olograf, în baza unui protocol încheiat între Departamentul Securității Statului şi Securitatea Al Fatah din cadrul Organizației pentru Eliberarea Palestinei, cadre USLA au fost pregătite de către instructori palestinieni, la Beirut.

Grupul de luptători USLA s-a deplasat în exterior pentru instruire, în perioada 1979-1980, sub conducerea colonelului Paul Firan, şeful de stat major al unității138.

138 „România liberă", 20 decembrie 2002, p. 1., vezi articolul Luptători uslaşi antrenați de Al Fatah, care publică în fotocopie Raportul întocmit de locotenent-colonelul Aurel Rogojan, fost şef de cabinet al generalului Iulian Vlad, în martie 1990.

În decembrie 1989, atribuțiile USLA fixate prin ordinele şi instrucțiunile de lucru erau următoarele: „protecția ambasadelor şi personalului diplomatic acreditat în România; protecția aeroporturilor şi aeronavelor în timpul traficului; apărarea conducerii superioare de partid şi de stat pe timpul

desfăşurării unor manifestaţii de masă ori a unor deplasări în ţară şi străinătate” 139.

139 Arh. SRI, fond „d”, dosar nr. 10241, vol 2 f. 48).

De la formare şi până în decembrie 1989, USLA a încheiat în numele guvernului României convenţii cu 28 de state pentru asistenţa aeronavelor la sol din punct de vedere antiterorist. State precum China, R. F. Germania, Spania, Algeria, nu au dorit să încheie asemenea convenţii, asumându-şi răspunderea asigurării avioanelor, când acestea se aflau pe aeroporturile româneşti. Un memorialist din rândul foştilor ofiţeri USLA, Teodor Filip, mărturisea public că „unitatea era recunoscută pe plan internaţional pentru profesionalismul cadrelor sale” 140.

140 Teodor Filip, op. Cit. P. 45

Pe plan european USLA era cotată pe locul al treilea după Special Activity Squadron (prescurtat SAS – unitate de acţiune în cadrul Serviciilor de Securitate britanice) 141 şi GSG-9 vest-german. (141 Geoffrey D'Aumale, Jean – Pierre Faure, op. Cit., p. 345).

USLA s-a remarcat atât prin Serviciul Special de Intervenţie dar mai ales prin structurile sale informative în a căror activitate s-au folosit metode, mijloace şi tehnici specifice contraspionajului.

Cu toate acestea, USLA s-a confruntat cu numeroase probleme, cea mai acută fiind dotarea cu echipament şi mijloace, cu mult sub necesităţi faţă de ceea ce exista în acea perioadă în uzul altor unităţi similare din ţările care s-au confruntat cu fenomenul terorist.

Un alt handicap a fost determinat de lipsa unei legislaţii care să protejeze din punct de vedere strict profesional luptătorii din subunităţile operative de intervenţie.

Neajunsurile au fost compensate printr-un potenţial informativ recrutat, bine instruit şi dirijat în mediile de interes, iar fluxul informaţional obţinut a permis fundamentarea unor măsuri de prevenire eficientă. S-a reuşit astfel să se dejoace multe din acţiunile pregătite pe teritoriul României sau să le contracareze pe cele iminente.

Interesante sunt relatările oferite mass-mediei postdecembriste de acelaşi Teodor Filip, fost ofiţer uslaş: „Cei care erau încadraţi în această unitate, îmbrăcaseră cămaşa morţii. Ne îndeplineam misiunile la limita dintre viaţă şi moarte. Nu oricine putea face parte din această unitate. Angajaţii nu aveau nevoie de mulţi muşchi, puţină minte. Trebuia să fie echilibraţi psihic, să dea dovadă de fermitate, să ia hotărâri în fracţiuni de secundă, să dovedească un spirit de caramaderie ieşit din comun, cum de fapt se întâmplă în toate unităţile de acest profil din lume, să stăpânească la perfecţie procedeele de luptă corp la corp şi să fie trăgători de elită la nivel olimpic” 142.

142 Apud, G-ral. De divizie (r), Neagu Cosma, op. Cit., p. 111

Din cazuistica cu care s-au confruntat structurile specializate în combaterea terorismului sunt de interes câteva acţiuni mai deosebite, asupra cărora vom stărui în continuare.

În anul 1976 au fost neutralizate şi contracarate acţiunile a 22 de străini cu preocupări de natură teroristă pe teritoriul României.

La 16 dintre ei li s-a întrerupt dreptul de şedere în țară, iar 6 au fost declarați indezirabili.

Un caz mai deosebit a fost acela al unui emisar palestinian, lider al organizației extremiste Frontul Popular pentru Eliberarea Palestinei, care veniseră în România pentru a racola adepți din rândul studenților palestinieni şi pentru a pregăti acțiuni teroriste.

Din studiul documentelor de urmărire informativă a cazului rezultă că organizația viza ambasadele Egiptului, Iranului şi Israelului, precum şi pe unii diplomați ai acestor țări acreditați în România. Notele de filaj formulau concluzia că emisarul palestinian efecuase personal recunoaşterea şi studiul Ambasadei Israelului din Bucureşti. Mai mult, măsurile informativ-operative realizate conturau concluzia că organizația respectivă preconiza săvârşirea în Europa a cinci acțiuni teroriste, din care una era posibil să se desfăşoare chiar pe teritoriul României, executantul fiind un membru al organizației ce urma să vină din Italia.

Toate acestea se petreceau pe un fond extrem de tensionat în relațiile internaționale din Orientul Apropiat, respectiv, încercări de a se organiza acțiuni turbulente şi de dezordine la adresa Siriei, cu ocazia crizei libaneze şi a vizitelor preşedintelui Hafez El Assad în România (26-28 iunie 1976), precum şi împotriva Egiptului, SUA şi Israelului, fiind vizate ambasadele şi diplomații acestor țări.

Prin urmare, ofițerii care au instrumentat acest caz s-au considerat îndreptățiți să propună ca măsură preventivă de soluționare – ceea ce s-a şi aprobat de către conducerea Ministerului de Interne şi a Ministerului de Externe – „expulzarea din țară şi declararea ca persoană indezirabilă a emisarului palestinian".

În mai 1977, forțele de pază de la Ambasada Iordaniei din Bucureşti au intervenit oportun, reuşind să prevină o tentativă de asasinat şi jaf organizată de doi cetățeni români împotriva ambasadorului acestei țări.

La 19 noiembrie 1979, Ambasada Egiptului din Bucureşti a fost ocupată prin forță de studenți irakieni aflați la studii în universitățile din România. Clădirea Ambasadei se afla pe colțul intersecției Bulevardului Dacia cu Strada Polonă. Sistemul de securitate al perimetrului Ambasadei nu permitea să staționeze aici nici o maşină.

Studenții irakieni, studiaseră foarte bine sistemul de pază, iar soluția la care au recurs s-a dovedit eficientă. La un moment dat, unul dintre autobuzele care circulau pe Bulevardul Dacia a frânat brusc în fața Ambasadei, şoferul fiind forțat să oprească. Din el au coborât zeci de studenți irakieni, care, în câteva secunde, au escaladat gardul dinspre bulevard şi au pătruns cu forța în interior.

Lor li s-au alăturat alți studenți veniți pe jos din dreptul hotelului Dorobanți.

Totul a fost bine sincronizat. Alertat imediat, Serviciul Special de Intervenții al USLA a sosit imediat cu două echipaje la locul evenimentului. Studenții irakieni erau în număr de 100.

În câteva minute au fost arestați. Nu s-au produs victime. De altfel, nu s-a tras decât un singur foc de armă, şi acela de către un miliţian asupra unui luptător uslaş care era cam brunet şi confundat probabil cu studenții irakieni. Incidentul nu s-a soldat decât cu o rană uşoară pe antebraţul uslaşului.

În urma acestei acțiuni, USLA a primit mulțumiri oficiale din partea statului egiptean. La analiza acestui caz, conducerea DSS, deşi s-a declarat mulțumită cu reuşita intervenției rapide, totuşi a atras atenția asupra lipsei de informații, foarte greu de explicat, avându-se în vedere numărul mare de studenți participanți şi potențialul informativ de care dispunea USLA în acel moment.

A fost şi motivul pentru care în anii următori s-au luat măsuri mult mai stricte de verificare şi supraveghere a studenților străini pretabili la inițierea unor astfel de acțiuni, care puteau duce la deteriorarea relațiilor României pe plan internațional.

Evenimentul a avut urmări foarte importante şi pentru evoluția structurilor specializate în combaterea terorismului, demonstrând necesitatea constituirii unor forțe de intervenție specializate, care să fie în măsură ca, în cel mai scurt timp, să reinstaureze situația normală în obiectivele atacate.

În consecință, au fost adoptate următoarele măsuri organizatorice:

— Constituirea în Bucureşti a detaşamentului special de intervenție antiteroristă, subordonat U. M. 0625/R. P.;

— Întărirea Unității Speciale de Apărare Antiteroristă, care grupa acum toate forțele – de miliție şi trupe de securitate – destinate activității de pază şi apărare a obiectivelor vizate de terorişti, acestea fiind puse sub comandă unică fapt ce permitea dotarea şi instruirea lor unitară; constituirea grupei de intervenție medicală, subordonată Comandamentului „Arta", format din personal de specialitate din Ministerul de Interne143.

143 Serviciul Român de Informații, Cartea Albă a Securității, vol. IV, perioada 1968-1978, Bucureşti, 1997, p. 72-73).

Până la desființarea ei, în decembrie 1989, USLA s-a mai confruntat şi cu alte evenimente care au avut însă un deznodământ tragic. Unul dintre ele s-a petrecut la 4 decembrie 1984, în jurul orei 8.10 în parcarea hotelului Bucureşti, din Capitală, când studentul palestinian Ahmad Mohammed Ali Al-Hersh l-a ucis prin împuşcare, cu un pistol cu amortizor144, pe diplomatul iordanian Azmi Said Al-Mufti.

144 Kirk B. Ogden, Terorişti mileniului III. America – 11 septembrie 2001. Ipoteze. Analize. Explicații, Editura Bogdan, 2002, p. 216).

După atentat, Hersh a fugit spre starda Lutherană pentru a-şi pierde urma, dar a fost ajuns de un echipaj al Ministerului de Interne, aflat în patrulare prin zonă. Era ora când pe Calea Victoriei trecea şeful statului spre clădirea Comitetului Central. După imobilizare şi dezarmare, teroristul a fost dus la locul faptei, apoi arestat.

Investigațiile întreprinse ulterior de ofițerii USLA au dus la concluzia că Al-Hersh era membru al Organizației Al Fatah care, sprijinită de către Siria, declarase război Iordaniei. Ofițerii români au mai descoperit că un alt membru

al Organizației Abu Nidal din România, Mustafa Said Hasan Al-Khardali, îi furnizase lui Al-Hersh arma crimei şi muniția145.

145 „Ziua”, 15 februarie 2002, p. 11

La procesul care i s-a intentat, în aprilie 1985, teroristul a declarat că a încercat să dea un avertisment țărilor considerate de organizația sa ca fiind duşmane ale poporului palestinian, accentuând că organizația din care făcea parte i-a atras atenția să nu producă victime printre cetățenii români.

Prin sentința Tribunalului Militar Bucureşti, din 20 aprilie 1985, Al-Hersh a fost condamnat la moarte, dar la recurs, Secția Penală a Tribunalului Suprem a modificat pedeapsa în 20 de ani închisoare. Ulterior, cu aprobarea lui Nicolae Ceauşescu, şi-a plătit cauțiunea şi a fost expulzat din România.

Între anii 1984 şi 1985, pe malurile râului Dâmbovița care străbate de la Est spre vest Bucureştiul, dar şi în diferite parcuri din Capitală, au fost descoperite containere care conțineau cantități importante de explozibil, mitraliere, pistoale şi stații de emisie-recepție de proveniență străină146.

146 Kirk B. Ogden, op. Cit., p. 216-217

Alt caz cu urmări tragice s-a petrecut la 26 mai 1985. Prin mijloace informative, USLA a aflat de existența unei bombe plasată sub maşina unui diplomat al Ambasadei Iordaniei la Bucureşti, parcată în fața căminelor studențeşti din Grozăveşti.

La fața locului s-au deplasat generalul Iulian Vlad, prim-adjunct al şefului DSS, împreună cu doi ingineri genişti, specialişti în dezamorsări. Pentru a nu se pune în pericol viața unor persoane din zonă, uslaşii ajutați de organele de miliție, au luat măsurile specifice unei asemenea situații: „devierea circulației auto şi pietonale şi evacuarea cetățenilor din imobilele apropiate”.

Cei doi specialişti, locotenent-colonel Alecsandru Donner şi căpitan inginer Ion Vidrean au trecut la examinarea autoturismului. Studiind bomba fără să o atingă, cei doi au constatat că se află în fața unui dipsozitiv sofisticat, cu două măsuri de siguranță de dezamorsare, executată şi amplasată de un profesionist.

Prin ordinul nesăbuit al conducerii DSS, mai precis al lui Tudor Postelnicu, cei doi ofițeri USLA s-au văzut obligați să-şi asume riscul de a dezamorsa „maşina infernală”, deşi nu dispuneau de suportul tehnic necesar.

Supunându-se ordinului au riscat imens, întrucât au fost nevoiți să improvizeze un dispozitiv care s-a dovedit în cele din urmă ineficient, şi au pierdut. Bomba a explodat, iar corpurile lor au fost pur şi simplu spulberate. Căpitanul inginer a lăsat în urmă un copil minor şi o soție îndurerată, iar ofițerul superior a intrat în eternitate cu doar şase luni înainte de pensionare.

Atentatul cu bombă fusese inițiat de ramura din România a organizației Frații Musulmani şi a implicat patru membri ai acesteia:

Hassan Adil Al-Ali şi Tarek Awad – ambii cetățeni irakieni – Haytham Rahnuch (alias „Doctorul”), cetățean sirian şi Ibrahim Ali Ahmed Dawood, cetățean iordanian. Cei patru plănuiseră să asasineze cetățeni sirieni pe care i-au identificat drept „duşmani ai „Fraților Musulmani” 147.

147 „Ziua”, 15 februarie 2002, p. 11).

O acțiune interesantă a USLA (compartimentul care efectua controlul antiterorist şi antideturnare la aeroportul Otopeni) s-a petrecut în ziua de 24 decembrie 1986.

Trei arabi, posesori de paşapoarte libaneze, erau în tranzit spre Orientul Apropiat. Aveau asupra lor, în bagajele de mână, câteva sticle de băutură, whisky şi vermut.

La controlul de rutină cu raze X, aparatele arătau că în una din sticle se află un obiect metalic asemănător cu un pistol. Imediat au intervenit luptătorii antitero care i-au reținut pe libanezi şi au stabilit că în sticle se aflau trei pistoale de calibru 6,35 mm şi muniția aferentă (34 cartuşe). Sticlele care păreau intacte şi chiar cu dopurile sigilate, fuseseră decupate la fund şi apoi lipite la loc cu adeziv special, după ce în interior se introduseseră armele148.

148 Kirk B. Ogden, op. Cit, p. 217).

Din cercetările efectuate ulterior, de o echipă operativă condusă de locotenent-colonelul Gheorghe Trosca, s-a constatat că cei trei libanezi nu mai fuseseră niciodată în România, dar se aflau în legătură cu un alt grup de terorişti suicidari, care, la trei zile după incidentul de la Bucureşti, a atacat un avion, în Orientul Apropiat şi, neavând sprijinul celor trei cu pistoale reținute de autoritățile româneşti pe aeroportul Otopeni, şi-au detonat grenadele lipite de corp, murind odată cu pasagerii.

Acest aspect a fost recunoscut, ulterior, în sensul că „le părea extrem de rău că nu s-au aflat în avionul detonat şi că nu au ajuns în paradis, aşa cum le-a poruncit Allah".

În timpul anchetei, cei trei terorişti reținuți la Bucureşti au refuzat în primele trei zile, până la atentat, să coopereze, silind ofițerii români să caute cu disperare explicații şi eventuale probe în alte părți. Un singur element a atras atenția, şi anume, obstinația cu care cei trei se interesau în ce zi se află şi cât este ceasul. Exact după trei zile, ca la un semn, au început să vorbească şi atunci s-a avut şi explicația.

Acte teroriste contra regimului comunist.

Din 1976 s-au înmulțit preocupările unor cetățeni români de a pleca ilegal în străinătate, prin săvârşirea de acțiuni cu caracter terorist: piraterie aeriană, răpirea unor personalități româneşti sau străine, luarea de ostateci, atacuri armate, trecerea în forță a frontierei de stat etc.

Semnificativ în acest sens a fost grupul „Arcaşul", format din patru persoane, care, în vederea plecării ilegale din țară, intenționau să procure armament, fie de la militari în termen – pe care urmau să-i convingă să-l sustragă din depozitele unităților în care îşi satisfăceau stagiul militar – fie prin atacarea unor posturi de miliție din jurul Capitalei, scop în care efectuaseră recunoaşteri în teren. Dosarul de urmărire informativă a celor patru persoane implicate în acest caz a fost finalizat prin măsura preventivă de „avertizare".

Un caz asemănător s-a petrecut în februarie 1977, când şase tineri din municipiul Cluj-Napoca au plănuit să deturneze cursa Tarom de pe ruta directă cu Bucureştiul.

Intenția lor era de a acționa asupra personalului navigant al aeronavei cu arme albe, ceea ce nu s-a finalizat datorită „unor perturbații atmosferice din

timpul zborului", dar şi a unor „neînțelegeri intervenite între membrii grupului respectiv" de care, se pare că nu fuseseră străine structurile de securitate speciale care au instrumentat acest caz.

La 23 august 1981 s-a petrecut aşa numita acțiune „Autobuzul", în realitate un eveniment terorist provocat de trei persoane: Andrei Drăgănescu şi Viorel Butincu – de profesie zidari, dar infractori recidivişti – cărora li s-a alăturat un student, Mircea Emil Munteanu149.

149 Acest caz a fost extrem de mediatizat în presa română postdecembristă, vezi mai recent un interesant punct de vedere la Mihai Pelin, Duminica neagră de la Timişoara, în „Independent", Sâmbată-Duminică 5-6 mai 2001, p. 5).

Cei trei au spart postul de Miliție din localitatea Pui, județul Timiş, de unde au sustras armament şi muniție, după care au sechestrat pasagerii unei curse de autobuz pe care i-au transformat în ostateci. Apoi au negociat cu autoritățile, solicitând un elicopter de „Crucea Roşie" şi suma de 30 000 de dolari pentru a pleca în Occident.

În zonă au fost deplasate forțe de intervenție antiteroriste (30 de luptători de la Timişoara), care au făcut un blocaj cu ABI-uri (automobile uşor blindate pentru intervenții operative) pe şosea pentru a nu permite intrarea în oraş. Negocierile nu au dat rezultate.

Teroriştii au împuşcat un ostatec, apoi s-a declanşat un violent schimb de focuri soldat cu 6 morți şi 17 grav răniți.

Deşi teroriştii au fost capturați, Tudor Postelnicu, şeful DSS, a dat ordin ca aceştia să fie împuşcați. După '90, cei din conducerea fostului DSS în frunte cu Tudor Postelnicu, care s-au implicat în acest caz, au fost trimişi în judecată şi condamnați la 17 ani închisoare pentru „crimă cu premeditare".

În 1982, USLA a reuşit să dejoace tentativa de deturnare a navei fluviale „Mehedinți".

Spre deosebire de acțiunea „Autobuzul", acest caz a fost rezolvat fără intervenția grupelor operative „Arta", ci doar prin măsuri informative inteligent concepute şi coordonate, ceea ce a evidențiat un profesionalism de bună calitate.

Prin rețeaua informativă a fost depistat un grup format din mai mulți tineri, care plănuiseră deturnarea navei „Mehedinți" în scopul trecerii ilegale a frontierei în Iugoslavia, cu gândul de a ajunge ulterior în Occident.

Prin măsuri combinative, USLA a reuşit să infiltreze un tânăr ofițer în acest grup, situația fiind luată sub control, iar în cele din urmă făptaşii au fost prinşi în flagrant.

Percheziția efectuată asupra grupului a scos la iveală numeroase mijloace de luptă improvizate pe care membrii grupului intenționau să le folosească în deturnarea navei, precum şi importante sume de bani.

Comandantul grupului a fost înaintat instanței de judecată şi condamnat la doi ani şi jumătate închisoare pentru săvârşirea infracțiunii de „asociere la trecerea frauduloasă a frontierei".

O tentativă de deturnare s-a petrecut în toamna anului 1983 asupra aeronavei care făcea cursa Bucureşti-Caransebeş şi retur. Cazul, cu accentele

sale dramatice, dar şi cu umorul lui, este demn de o tragi-comedie siropoasă, fiind descris pe larg de locotenent-colonelul (r) Teodor Filip în lucrarea sa memorialistică150.

150 Teodor Filip, op. Cit., p. 134).

Pe scurt, evenimentul s-a petrecut în felul următor. Zborul aeronavei se desfăşura în linişte, până în momentul când un tânăr pasager a înmânat stewardesei un bilet, rugând-o să-l predea comandantului aeronavei, fiind vorba despre o problemă urgentă. Însoțitoarea de bord s-a conformat şi, peste câteva zeci de secunde, atât piloții cât şi „şoimii" ştiau ce conține respectivul bilet.

Pasagerul în cauză cerea imperativ deturnarea avionului şi aterizarea lui într-un oraş din Occident, în caz de nesupunere, amenințând cu aruncarea în aer a aeronavei. În acest scop – se preciza în bilet – pasagerul avea asupra lui o puternică încărcătură explozivă, iar în mână ținea declanşatorul.

„Şoimii" observaseră imediat că autorul biletului avea la picioare o sacoşă destul de voluminoasă, iar în mână ținea un mic obiect în formă de pix, cu degetul mare pus pe butonul acestuia.

Într-o astfel de situație, soluții nu prea sunt în afara celor impuse de atentatori. Venind din spate, unul dintre „şoimi" s-a aruncat asupra atentatorului, imobilizându-l cu grijă pentru a nu-i da posibilitatea să apese pe butonul care „ar fi declanşat explozia".

Tentativa de deturnare a fost anihilată astfel cu rapiditate şi deplin succes. Fără intervenția curajoasă a „şoimului", piloții, pentru a nu risca viețile atâtor pasageri, aveau de gând să urmeze întocmai cerințele „teribilului terorist". Numai că, în urma cercetărilor s-a constatat că declanşatorul în formă de pix era efectiv un pix, iar puternica încărcătură explozivă consta în două recipiente pline cu lichide inofensive.

În toamna anului 1983 s-a prevenit şi prima, probabil şi singura, tentativă de asasinat aupra lui Nicolae Ceauşescu. Grupul, constituit încă din 1981, era format dintr-un nucleu de intelectuali, profesori universitari din Bucureşti, legați într-un fel s-au altul de Cluj: Tudor Bugnariu, primul primar al Clujului după 23 august 1944, fost decan al Facultății de Filosofie din Cluj, apoi profesor şi adjunct al ministrului Învățământului; Mircea Stoica, şeful catedrei de Drept de la Academia de Ştiințe Economice Bucureşti, care predase şi la Cluj (decedat ulterior în urma unei căderi de la etaj, consemnată ca sinucidere); Simion Pop, fost decan la Facultatea de Drept din Cluj.

Toți aceştia considerau că „suprimarea lui Ceauşescu era singura soluție de salvare". Grupului i s-a alăturat apoi clujeanul Raul Volcinschi, fost deținut politic, Viorel Rovențu, Petre Năstase şi Nicolae Stanciu, ultimii trei de profesie şoferi.

În noaptea de 8 spre 9 septembrie 1983, cei trei tineri – Rovențu, Năstase şi Stanciu – au trecut la acțiune: au spart un post de Miliție mai izolat, din satul Osica de Sus, județul Olt. Au furat două pistoale mitralieră AKM cu pat rabatabil, 500 de cartuşe şi 8 încărcătoare.

Conspiratorii aflaseră că în ziua de 17 septembrie 1983, Ceauşescu urma să viziteze CAP-ul din comuna Gostinu, județul Giurgiu. Nicolae Stanciu, fiind

localnic cunoştea foarte bine zona, fapt pentru care au stabilit rapid locul ideal pentru atentat: o curbă de 90 de grade, între Braniştea şi Gostinu.

Drumul fiind în pantă, coloana oficială era obligată să reducă viteza până la 30-40 km pe oră. Mai mult, pe o distanță de 100-200 de metri, era o ridicătură de pământ, înaltă de un metru şi jumătate, care ar fi permis atentatorilor să domine dispozitivul de gardă al preşedintelui.

Spre disperarea atentatorilor evenimentul nu s-a mai putut produce, întrucât, alertată de dispariția armelor din Osica, conducerea Securității l-a sfătuit pe Ceauşescu să-şi amâne vizita. În zilele următoare, până la 24 septembrie 1983, cei trei atentatori au fost prinşi după o urmărire ca în filme, în care grupul operativ de intervenție al USLA a folosit maşinile blindate şi elicopterele.

Prin sentința nr. 63, în dosarul 391/1983, a Tribunalului Militar Teritorial Bucureşti, Viorel Rovenţu a fost condamnat la moarte.

Petre Năstase şi Stanciu au primit 20 de ani închisoare pentru „furt calificat, tâlhărie şi nerespectarea regimului armelor şi muniției".

După un an pedeapsa lui Rovenţu a fost comutată la 25 de ani temniță grea, iar patru ani mai târziu, în 1988, Decretul nr. 11 i-a redus cinci ani din pedeapsă.

Interesant că la anchetă niciunul din cei trei atentatori nu a făcut referire la intenția de a-l asasina pe preşedinte şi nici despre cei care s-au aflat în spatele lor, respectiv grupul de profesori universitari şi legătura lor cu Raul Volcinschi „creierul tentativei de atentat".

Acesta din urmă, absolvent a două facultăți – Academia de Înalte Studii Industriale şi Comerciale şi Dreptul, la Bucureşti – era cunoscut „cu antecedente". Între anii 1957-1964 fusese deținut politic, fiind cunoscută faimoasa sa tentativă de evadare din arestul Securității din Cluj, în mai 1957.

În confesiunile făcute publice151, Raul Volcinschi a menționat despre „înțelegerea" potrivit căreia „dacă vor fi prinşi, atentatorii să spună că intenționau să spargă o agenție CEC", şi că făcuseră chiar un jurământ în acest sens.

151 „National" din 20 decembrie 2000, p. 3

Oricum, atentatorii nu i-au deconspirat pe bucureşteni, dar nici structurile informative specializate ale Securității nu au reuşit să stabilească vreo legătură.

Dosarul de urmărire informativă instrumentat pentru acest caz conține o sumedenie de banalități – rude şi prieteni verificați la sânge – dar nimic despre atentat. Nu excludem nici posibilitatea ca dosarul să fi fost „aranjat" înainte de a fi clasat în arhivă, având în vedere că un ordin al lui Tudor Postelnicu interzicea ca în dosarele de securitate să apară numele secretarului general al partidului ori ale membrilor familiei sale152.

152 Pentru a pune în practică un astfel de ordin, unii ofițeri nici nu se mai sinchiseau să rescrie documentele, ci pur şi simplu acopereau cu cerneală ori tuş, numele „iubitului conducător", iar alții şi mai „inventivi", îl decupau cu lama. Sunt multe dosare în Arhiva fostei Securități ce stau mărturie despre o asemenea practică. Munca fiind normată, probabil că nu mai aveau timp

pentru astfel de „mărunțișuri”. Cu timpul se obișnuiseră, așa încât, pentru a nu avea probleme la clasarea dosarelor în Arhivă, injuriile la adresa familiei prezidențiale ori a regimului au fost înlocuite cu o propoziție standard: „manifestări dușmănoase datorate unor nemulțumiri personale”.

În ziua de 16 ianuarie 1984, în timpul zborului, pe ruta Arad-Bucureşti, doi tineri – Guguilă Doru George şi Oancea Florin Daniel – au încercat deturnarea aeronavei TAROM, un AN-24, cu 7 membri ai echipajului şi 46 pasageri la bord.

Cei doi atentatori s-au îmbarcat la bordul aeronavei pe aeroportul din Arad, având asupra lor un pistol artizanal mascat într-un fier de călcat şi un dispozitiv exploziv confecționat dintr-un tub de spray. Planul deturnării, mărturisit de Doru George Guguilă, era așa: „Mă duceam la toaletă, simulând că îmi este rău. Stewardeza venea după mine. Când ieşeam din toaletă, urma să o imobilizez şi să o amenințcu pistolul. Apoi aş fi intrat în cabina piloților şi aş fi preluat controlul avionului. Aveam idee despre pilotare pentru că făcusem armata la Aviație. Urma să deturnez avionul către Viena. Acolo m-aş fi descurcat, aş fi fost liber. Dar planul meu nu a ieşit”.

„Şoimii” (cei doi subofițeri de la USLA care asigurau avionul în zbor) au intervenit cu rapiditate, reuşind să-i imobilizeze pe atentatori în momentul în care aceştia se apropiaseră de carlinga piloților. Doru Guguilă a fost împuşcat în umăr.

Cei din avion nu au ştiut nimic din ceea ce s-a întâmplat. Avionul a aterizat la aeroportul Băneasa, unde era aşteptat de echipe specializate ale USLA. Prin sentința Tribunalului Militar Bucureşti, din 29 martie 1984, Guguilă a fost condamnat la moarte 153, iar Oancea – care era minor – internat într-o şcoală de muncă şi reeducare pe timp de 5 ani.

153 Ulterior pedeapsa i-a fost comutată la 20 ani de închisoare. La 21 aprilie 1990 a fost eliberat (vezi pe larg Alina Comşa Durbacă, Piratul aerului. Românul care a încercat să deturneze un avion vrea să dea statul român în judecată, în „Evenimentul zilei”, 3 mai 2002, p. 5).

La anchetă s-a constatat că cei doi atentatori, studiaseră din timp dispozitivele de apărare a obiectivelor asigurate cu măsuri antiteroriste, îndeosebi a aeroportului, precum şi sistemele de control. Prin urmare, desfăşuraseră în prealabil activitate de culegere de informații prin supraveghere din posturi fixe. De asemenea, pistolul artizanal şi încărcătura explozivă fuseseră procurate cu destulă uşurință, elementele lor constitutive fiind prezente în orice rețea comercială.

Acest caz a determinat conducerea DSS să întărească prin organele specializate sistemele de control antiterorist şi de protecție a aeronavelor în zbor. Desigur că lista cazurilor de acest gen nu este completă.

Nici nu a intrat în intenția noastră şi nici nu este spațiul de a fi exhausivi. Evenimentele descrise în părțile lor esențiale în acest subcapitol sunt însă suficiente pentru a se releva că într-un stat totalitar de tip comunist, încălcarea flagrantă a drepturilor omului, ceea ce era cazul din plin în România „epocii de aur”, disperarea oamenilor poate duce uşor la acte de violență – sustrageri de

armament, luări de ostateci, tentative de deturnare a unor nave maritime şi aeriene în scop de atentat sau trecere frauduloasă a frontierei etc.

— Unele soldate cu consecințe dintre cele mai tragice. Numai că toate aceste sunt catalogate în legislația internațională ca acte de terorism.

„Un tragic accident"

Acestea sunt şi riscurile meseriei, o meserie pentru care şi alții şi-au pierdut viața în timpul misiunilor, şi despre care o serie de publicişti, unii de profesie, alții de ocazie, au exprimat puncte de vedere diferite, atât în timpul revoluției din decembrie '89 cât şi după.

Cel mai edificator exemplu în acest sens ni-l oferă „tragicul eveniment", în realitate o crimă oribilă împotriva uslaşilor săvârşită în noaptea de 23 spre 24 decembrie 1989 în fața sediului Ministerului Apărării Naționale din cartierul Drumul Taberii.

Să menționăm mai întâi că în 22 decembrie 1989, imediat după fuga cuplului dictatorial – Nicolae şi Elena Ceauşescu – din sediul Comitetului Central lăsat la dispoziția revoluționarilor, factorii de comandă din USLA, susținuți de întregul colectiv de cadre militare şi civile, au redactat o „Declarație către Țară", prin care se arăta că această unitate din cadrul DSS este alături de popor şi că slujeşte Revoluția.

Deşi, documentul a fost înmânat secretarei directorului general al Radioteleviziunii, totuşi nu a fost citit pe post.

Dimpotrivă, revoluționarii pătrunşi în „Studioul care asigura transmiterea revoluției române în direct", împreună cu Teodor Brateş, cel ce coordona ştirile, instigau asupra cadrelor Ministerului de Interne şi a uslaşilor. Rămâne de antologie fraza rostită în direct pe postul național de televiziune, de către Teodor Brateş în seara de 22 decembrie 1989: „Terorişti, antiterorişti e totuna!".

Pe scurt, tragicul eveniment s-a petrecut în felul următor. La ordinul generalului (r) Nicolae Militaru – care la acea dată încă nu fusese numit oficial ministru al Apărării Naționale – în seara zilei de 23 decembrie, colonelul Ion Ardelean, şeful USLA, a chemat în sprijinul armatei trei grupe de intervenție cu misiunea de a-i neutraliza pe aşa-zişii terorişti infiltrați în clădirile din jurul Ministerului Apărării Naționale.

Locotenent-colonelul Gheorghe Trosca – şeful de stat major al USLA – cu trei grupe de luptători din Serviciul Special de Intervenție, îmbarcați în trei ABI-uri, au început deplasarea în jurul orei 23 spre Ministerul Apărării Naționale.

În zona Gării de Nord, un ABI a rămas în pană, dovada cea mai concludentă că acțiunea nu fusese premeditată. Totul fusese pregătit în pripă după primirea ordinului. Locotenent-colonelul Trosca a hotărât să continue deplasarea cu celelalte două ABI-uri în apropierea clădirii Ministerului Apărării Naționale, care era apărată de trupe terestre şi blindate echivalente cu forța unei divizii.

Asupra celor două ABI-uri ale USLA s-a deschis un foc nimicitor, producându-se un adevărat carnagiu, de care s-au făcut vinovați ofițerii şi subofițerii armatei ce deserveau tancurile şi TAB-urile din curtea Ministerului. Au fost ucişi opt uslaşi, iar patru răniți grav au reuşit să supraviețuiască154.

154 Armata română în revoluția din decembrie 1989, Bucureşti, 1998, p. 244-245).

A mai supraviețuit şi Constantin Isac (nume conspirativ „Ionescu"), reprezentantul Frontului Salvării Naționale care-l însoțise pe locotenent-colonelul Trosca în timpul deplasării ABI-urilor.

Cei patru uslaşi supraviețuitori au fost arestați şi supuşi unor interogatorii şi tratamente umilitoare, apoi internați în fortul militar Ştefăneşti. În urma cercetărilor efectuate s-a constatat că nu a fost vorba de o simplă eroare, ci de o înscenare bine regizată de unii dintre cei ce formau nucleul de conducere al Frontului Salvării Naționale, „organul de partid şi de stat" care preluase conducerea țării.

Suspiciunile planează asupra lui Silviu Brucan şi generalului Nicolae Militaru, cei care susțineau că „teroriştii nu puteau fi decât de la USLA şi Direcția a V-a".

Dar au avut şi complici, atât de la Televiziune cât şi în presă. Aşa de pildă, „Televiziunea liberă" a prezentat pe post imagini cu trupurile uslaşilor ucişi ca fiind terorişti, precum şi sloganurile unor aşa-zişi revoluționari care scandau „teroriştii-securişti".

La rândul lui, cotidianul „România liberă", în numărul din 25 decembrie 1989, a publicat un articol intitulat „Nimicirea gorilelor mercenare", pe care-l reproducem în continuare, întrucât reprezintă dovada cea mai clară a dezinformării – puternica armă folosită în războiul psihologic155 la care a fost supus poporul român în acele momente: „Lupte de un dramatism fără seamăn s-au dat în împrejurimile Ministerului Apărării Naționale. Târziu, după miezul nopții de 23 spre 24 decembrie, două tanchete tip ABI, care nu sunt în dotarea forțelor noastre armate, au încercat să pătrundă prin forță în clădire, folosind ca acoperire tricolorul. Bravii şi eroicii noştri ostaşi aflați la datorie le-au nimicit pur şi simplu cu focuri de tunuri. Şapte mercenari, angajați în slujba tiranului, au fost lichidați pe loc. Trei dintre ei au reuşit pe moment să fugă, sperând într-un miracol al scăpării. Zadarnic una dintre gorile s-a cățărat pe scările primului bloc de locuințe întâlnit, trăgând cu disperare în tot ce întâlnea în cale. A fost repede reperată şi anihilată. Celelalte bestii cu chip de om au fost prinse după câteva ore în urma unor lupte crâncene. Aeasta va fi soarta tuturor mercenarilor. Episodul s-a încheiat fără nici o victimă în rândul ostaşilor şi al locatarilor blocului. Bravo militari ai armatei române!".

(155 Vezi pe larg şi cu argumente documentare Constantin Sava, Constantin Monac, Adevăr despre Decembrie 1989. Conspirație, diversiune, revoluție. Documente din Arhivele Armatei, Editura FORUM, Bucureşti, 1999, p. 117-188.)

Cercetările efectuate ulterior au demontat toate falsurile din acest articol. Se presupune că nu întâmplător, redactorii ziarului „România liberă" au fost manipulați spre acțiuni de dezinformare.

De pildă, despre Petre Mihai Băcanu, un opozant al regiumului eliberat în după-amiaza zilei de 22 decembrie 1989 din arestul de la Rahova şi care a preluat imediat conducerea ziarului „România liberă", structurile de

contraspionaj ale Securității deținеau probe indubitabile, mai precis înregistrări realizate prin tehnica operativă, privind legăturile sale cu un anume Vladimir Volodin, agent al serviciului de spionaj al KGB ce acționa pe teritoriul României sub acoperirea de ziarist al Agenției TASS156.

156 „Alerta", joi, 9 noiembrie 2000, p. 9. Această dezvăluire concordă perfect cu conținutul documentelor „dosarului operativ" aflat în arhiva SRI. Dialogul dintre cei doi, înregistrat de organele Securității, avea ca obiect printre altele şi un posibi succesor al lui Nicolae Ceauşescu. În vreme ce Petre Mihai Băcanu îl susținea pe Dumitru Popescu, Vladimir Volodin aprecia că directorul Editurii Tehnice ar fi cel mai potrivit. O discuție banală la prima vedere, care în fond era pe buzele tuturor românilor conştienți, mai ales după 1987, când la radio Europa Liberă se pronunțase pentru prima oară numele domnului Ion Iliescu, ca opozant față de cuplul dictatorial şi posibil succesor la conducerea statului român. În realitate, avem în față motivul esențial pentru care Securitatea nu l-a putut „agăța" cu ceva serios pe faimosul ziarist decât apelând la stupidele „infracțiuni de drept comun").

Mai mult, în cazurile „Corbii" – ofițeri ai armatei române „lucrați" în dosare de urmărire informativă – organele de contrainformații obținuseră probe despre legăturile generalului Nicolae Militaru cu agenți ai serviciilor de spionaj militar sovietic, motiv pentru care acesta fusese trecut în rezervă.

Printre ofițerii de securitate implicați în supravegherea lui Nicolae Militaru s-a numărat chiar locotenent-colonelul Gheorghe Trosca, unul dintre cei uciși în fața clădirii Ministerului Apărării Naționale, ceea ce întăreşte presupunerea că a fost chemat tocmai pentru a fi suprimat.

Prin diversiunea din noaptea de 23 spre 24 decembrie 1989, inițiatorii au urmărit două obiective majore:

1) de a compromite USLA – unitatea de elită a Securității şi singurul organ specializat din România la acea dată în acțiuni de contracarare a terorismului;

2) sub motivația că noua conducere a României n-ar dispune de forțe capabile să apere revoluția, urma să se facă apel la intervenția „frățească" a ajutorului militar extern.

În cele din urmă, acest plan dacă nu s-a soldat cu un usturător aşec, cel puțin a avut nevoie de ajustări serioase chiar în timpul evenimentelor. Pe baza informațiilor acumulate în timp – şi avem în vedere cazurile de spionaj militar, economic, şi tehnico-ştiințific contra României inițiate de serviciile secrete sovietice – dar destul de bine protejate în zilele revoluției, structuri specializate din Securitate şi Armată rămăseseră fidele apărării valorilor naționale.

Ele şi-au adus o importantă contribuție – dar nu cu puține sacrificii – la dejucarea şi apoi la deconspirarea în fața opiniei publice a rolului nefast inițiat de forțele străine şi de agenții lor din rândul conaționalilor în timpul revoluției române începută în acel sângeros decembrie 1989. 157

157 Mark Almond, profesor de istorie modernă la Oxford University, într-o documentată lucrare (Gorbacev and the Est-European Revolution), publicată la Londra în 1990, concluziona că Frontul Salvării Naționale din România fusese, în realitate, creat de KGB cu mult timp înaintea „căderii" lui Ceauşescu.

Profesorul Mark Almond mai notează: „Moscova şi KGB-ul au armat pistolul care a slujit la darea startului pentru transformările din Europa răsăriteană şi centrală, iar acestea s-au săvârşit cu cea mai mare uşurinţă, deoarece a fost suficient să se activeze rezidenţele care existau deja"; vezi şi Vladimir Alexe, KGB a regizat răsturnarea regimurilor comuniste din Europa de Est, în „Ziua", vineri, 19 noiembrie 1999, p. 7.

Iată şi motivul pentru care, Serviciul Român de Informaţii, cea mai importantă instituţie a noii comunităţi informative româneşti creată după 1990 cu responsabilităţi în domeniul apărării siguranţei naţionale, celebrează în fiecare an, la 24 decembrie, ziua antiterorismului.

DIN ACTIVITATEA SECURITĂŢII EXTERNE.

După retragerea ultimilor consilieri sovietici din structurile organelor de securitate româneşti158, în decembrie 1964, Securitatea externă, adică Serviciul de spionaj (Direcţia de Informaţii Externe – DIE), la fel ca şi celelalte organe de securitate interne, a cunoscut o serie de transformări, în sensul adaptării la noile orientări în politica internă şi externă a României iniţiate de Nicolae Ceauşescu, imediat ce acesta s-a instalat în fruntea Partidului Comunist şi apoi a statului.

158 Vezi România. Retragerea trupelor sovietice 1958, coordonator prof. Univ. Dr. Ioan Scurtu, Bucureşti, 1996, doC. Nr. 94 şi 95, p. 389 – 391; Cristian Troncotă, Politica de cadre în instituţia securităţii regimului comunist din România (1948 – 1964), II, în „Revista istorică", tom X, nr. 5 – 6, p. 451 – 456).

În 1967, noul lider de la Bucureşti a dat trei lovituri imporante în domeniul politicii externe, care au consolidat România ca stat cu o mai mare autonomie în blocul estic european: stabilirea de relaţii consulare şi comerciale cu Spania, ţară în care se afla la putere regimul naţionalist a lui Francisco Franco (5 ianuarie); stabilirea de relaţii diplomatice cu Republica Federală Germania (31 ianuarie); refuzul de a rupe relaţiile diplomatice cu Israelul în urma războiului de şase zile (5-10 iunie).

Mai mult, în cadrul întâlnirii conducătorilor unor partide comuniste şi muncitoreşti de la Moscova, din 9 iunie 1967, delegaţia României a refuzat să semneze declaraţia prin care a fost condamnată „agresiunea israeliană" asupra lumii arabe159.

159 Relaţiile internaţionale postbelice 1965-1980, Bucureşti, 1983, p. 67, 81-83.

Consolidarea relativei autonomii faţă de Kremlin, în paralel cu apropierea de ţările puternic industrializate din Occident, poziţia de echilibru în relaţiile dintre Israel şi ţările arabe, precum şi deschiderea totală faţă de ţările Americii Latine, Africii şi Asiei, au însemnat pentru spionajul regimului comunist din România nu numai o extindere structurală, ci şi o regândire a principiilor de lucru, a sferelor de competenţă şi, nu în ultimul rând, a sistemului de recrutare şi instruire a propriilor cadre.

S-a produs o puternică infuzie de tineri intelectuali, încadraţi ca ofiţeri imediat după absolvirea facultăţilor civile şi parcurgerea unor cursuri de iniţiere în munca de informaţii cu durată de unu-doi ani în şcolile Securităţii de

la Grădiştea sau Brăneşti. Pentru a suplini la început lipsa lor de experienţă au fost transferaţi în structurile de informaţii externe şi ofiţeri din aparatul de securitate intern, în special din contraspionaj şi contrainformaţii militare, care în ultimii ani se dovediseră stăpâni pe meseria lor.

O meserie ce se prefigura să nu mai semene deloc cu practicile anilor '50, ci să se apropie tot mai mult, prin spirit, ambiţie şi profesionalism de ceea ce fusese în perioada interbelică şi în timpul celui de-al doilea război mondial. Atât la cursurile de iniţiere, cât şi la Şcoala de ofiţeri a Ministerului de Interne de la Băneasa, unde se pregăteau viitorii ofiţeri de securitate, instructorii făceau tot mai des aluzie la fostul Serviciu Special de Informaţii (SSI) principala instituţie cu sarcini de spionaj şi contraspionaj înainte de comunizarea României. De asemenea, serviciile de învăţământ şi editorial au publicat în 1967 sub formă de broşură pentru uz intern – e adevărat într-o formă mult mai redusă şi prelucrată – „Memoriile" lui Eugen Cristescu160.

160 Eugen Cristescu, Secrete dezvăluite din culisele spionajului românesc, introducere şi note dr. Gheorghe I. Bodea, Cluj-Napoca, 2000.

La începutul anilor '70 au cunoscut lumina tiparului şi primele lucrări cu caracter istoric despre acţiunile de spionaj şi contraspionaj desfăşurate pe teritoriul României în perioada de dinainte de 23 august 1944.161

161 Vezi Horia Brestoiu, Acţiuni secrete în România, Bucureşti, 1973.

Ion Bodunescu, Ion Rusu-Şirianu, Descifrarea unei istorii necunoscute, Bucureşti, 1975.

C. Neagu, D. Marinescu, R. Georgescu, Fapte din umbră, 4 vol., Bucureşti, 1975 – 1977).

Elaborate de foşti ofiţeri de informaţii sau în colaborare cu scriitori sau oameni de cultură, astfel de lucrări au fost bine primite de istoriografie dar şi de către publicul larg iubitor de lecturi istorice. Se prezenta astfel o altă viziune asupra istoriei naţionale, în care rolul şi locul serviciilor de informaţii româneşti au început să capete treptat un interes aparte.

Toate acestea constituiau semne clare că autorităţile regimului comunist de la Bucureşti căutau să-şi consolideze poziţia şi să-şi câştige credibilitate prin întoarcerea la tradiţiile şi valorile naţionale. Această nouă orientare în activitatea de spionaj, sau după o formulă mai elevată „de informaţii externe", s-a accentuat cu deosebire după 1972, an ce coincide cu ridicarea instituţiei de la rangul de direcţie generală la cel de Departament, iar şeful acestuia fiind automat promovat şi în funcţia de prim-adjunct al ministrului de Interne.

După episodul demantelării „reţelei Caraman", se pare că Nicolae Ceauşescu şi-a respectat promisiunea făcută preşedintelui SUA, Richard Nixon, în 1970, ca serviciile secrete ale României să nu mai spioneze ţările NATO. Este un aspect sesizat şi recunoscut cu francheţe de Tjeerd Sleeswijk Visser, fostul director al Serviciului olandez de Informaţii militare: „Departamentele de contraspionaj aparţinând serviciilor naţionale de informaţii din statele NATO au condus în anii războiului rece monitorizări complexe asupra activităţii diplomaţilor români din „lagărul comunist„, suspectaţi a fi cadre de securitate. Astfel de operaţiuni de supraveghere, prin care se culegeau şi date de studiu referitoare la personalitatea acelor „ţinte" au pus în evidenţă că agenţii de

informații români aveau cu totul alt profil şi alte preocupări în raport cu cadrele KGB-ului şi ale celorlalte servicii de securitate din statele-satelit.

Agenții români nu erau marcați de mentalitatea confruntării de la bloc la bloc, iar controlul efectuat de-a lungul anilor indica clar că nu desfăşurau activități anti-NATO. Adaug la toate acestea faptul că rezultatul aceloraşi verificări, seriate, încrucişate, pe orizonturi largi de timp, nu au evidențiat participarea ofițerilor români la operațiuni comune cu KGB-ul" 162.

162 Radu Tudor, Fostul director al Serviciului Olandez de Informații Militare dezvăluie pentru ZIUA, în „Dosare ultrasecrete", 8 iunie 2002, p. IV.

Modificările majore în activitatea de informații externe s-au produs sub presiunea a două evenimente:

Primăvara de la Praga, 1968 şi defecțiunea generalului Ion Mihai Pacepa, 1978.

Dacă primul a avut menirea de a reaşeza activitatea spionajului românesc pe locul ce i se cuvenea în sistemul de apărare şi siguranță națională, cel de-al doilea a însemnat o adevărată prăbuşire, din care instituția nu şi-a mai putut reveni.

În legătură cu acest din urmă aspect, de un interes istoric aparte sunt afirmațiile făcute de Valentin Vâlcu, avocatul generalului Iulian Vlad, ultimul şef al Departamentului Securității Statului (DSS): „Momentul dramatic pentru Securitate a fost fuga lui Pacepa. Din acel moment Ceauşescu, în cel mai pur stil comunist, a rupt Securitatea de menirea ei reală, câştigată după 1965. Spionajul a fost canalizat cu totul spre sprijinirea politicii partidului în exterior. [...].

După Pacepa, care a fost o lovitură catastrofală (se ştie că Willy Brandt a demisionat pentru un caz asemănător) Ceauşescu a hotărât că Securitatea nu are nivel politico-ideologic. La conducerea Securității au fost numiți activişti de partid, care nu aveau nici o legătură cu domeniul. În loc să restructureze activitatea, pentru că nu se mai putea merge pe ce ştia Pacepa, Ceauşescu a luat o măsură uluitoare: a mărit de câteva ori numărul orelor de învățământ politic".

Concluzia formulată tranşant nu poate fi decât că: „ce a făcut Ceauşescu din Securitate, e o crimă împotriva unui organism necesar în orice stat" 163.

163 Vezi dialogul ziaristei Magdalena Amăriei cu Valentin Vâlcu, avocatul lui Iulian Vlad, în „Expresmagazin", nr. 9, 1991.

La fel de tulburătoare sunt şi afirmațiile făcute de generalul (r) Iulian Vlad, atunci când a fost pus în situația să vorbească despre măsurile impuse pentru reorientarea activității de informații externe, imediat după numirea sa, în octombrie 1987, în funcția de şef al DSS: „Am mărit cerințele, exigența şi controlul asupra activității specifice a Centrului de Informații Externe (subl. A.) care, de mai mulți ani, ca urmare, pe de o parte, a mai multor trădări ce au destabilizat munca pe zone întregi (sub. N.), iar pe de altă parte şi mai ales datorită orientării profund greşite date anterior activității, angrenând unitățile respective aproape exclusiv în acțiuni aşa-zis economice, a fost grav afectată funcția lor de bază, aceea de a culege informații pentru apărarea statului şi promovarea intereselor politice, economice şi de altă natură" 164.

164 Generalul Iulian Vlad dezvăluie secretul căderii lui Ceauşescu, în „Evenimentul zilei", nr. 76, 18 septembrie 1992.

Schimbări s-au produs în mod firesc şi în conducerea DIE, devenită după 1978, Centrul de Informaţii Externe (CIE). Din 1960 şi până în 1976, serviciul de spionaj al Securităţii a fost condus de generalul Nicolae Doicaru, urmat de generalul C. Dănescu (1976-1978), de Romus Dima (1978-1980), de generalul Nicolae Pleşiţă (1980-1984) şi apoi de generalul Aristotel Stamatoiu (1984 – 1989).

Principalele structuri şi competenţe.

După evenimentele din Cehoslovacia '68, pe fondul unei destinderi în relaţiile Est-Vest165, noul dispozitiv informativ-operativ al activităţii de informaţii externe s-a realizat printr-o serie de măsuri ce au vizat: crearea unor structuri care să corespundă mai bine noii conjuncturi politico-economice şi militare; înfiinţarea unor compartimente speciale şi desfiinţarea celor excesiv birocratizate şi cu randament scăzut; deschiderea unor linii de activitate viabile; numirea de noi cadre de comandă.

165 Vezi pe larg Martin Mc Cauly, Rusia, America şi războiul rece 1949-1991, Polirom, 1999, p. 77-92.

Pentru a se asigura condiţii optime de secretizare şi compartimentare a activităţii de informaţii externe au fost abandonate sediile deconspirate şi înlocuite cu noi clădiri şi spaţii corespunzătoare, dotate cu toate facilităţile necesare desfăşurării muncii, independent de logistica sediului central.

În cadrul DIE, la fel ca şi pentru structurile Securităţii interne, invazia trupelor Tratatului de la Varşovia în Cehoslovacia – cu excepţia armatei române – a pus problema elaborării unei strategii de protecţie.

Astfel, s-a întocmit un plan ce prevedea dezafectare rapidă a sediilor DIE, în caz de invazie din exterior, a fost revizuit întregul fond arhivistic şi s-a modernizat sistemul de evidenţă166.

166 Ştefan Cernea, Munca de informaţii externe de la SSI la SIE, în „Alerta", joi 25 ianuarie 2001, p. 12.

În caz de pericol iminent s-a prevăzut măsura extremă de distrugere a arhivei şi evidenţei. Pentru o mai bună acoperire a ofiţerilor care urmau să primească misiuni în domeniul securităţii externe, în 1969 a luat fiinţă Institutul de Economie Mondială.

Acesta fusese creat iniţial după modelul unei instituţii similare, coordonată de CIA, cu sediul la New York. Institutul românesc, al cărui prim conducător a fost numit savantul Costin Murgescu, iar ca adjunct generalul Gheorghe Marcu, dispunea de un personal format din specialişti şi tineri cercetători de perspectivă, care au primit grade militare, figurând ca ofiţeri DIE detaşaţi.

Memorialiştii susţin că „Institutul a stabilit legături cu instituţii similare, inclusiv cu cel din New York, făcând schimb de informaţii şi, foarte important, a obţinut burse, trimiţând la specializare dar şi la culegerea de informaţii, cca 60-80 de tineri economişti români" 167.

167 Neagu Cosma, Ion Stănescu, De la iscoadă la agentul modern în spionajul şi contraspionajul românesc, Bucureşti, 2001, p. 210.

Organigrama DIE cuprindea brigăzi care asociau două sau mai multe unități operative în funcție de specificul misiunilor şi aria geografică a competențelor. Erau structuri mult mai flexibile față de cele din perioada anilor '50, dispuse oricând la adaptări în funcție de conjunctură şi evoluția firească a situației operative.

Brigada „U" grupa câteva unități speciale, încadrate numai cu ofițeri acoperiți, mai numiți în literatura de specialitate şi ofițeri-fantomă168 sau ilegali 169.

168 Gheorghe Ionescu Olbojan, Good by domnule Pacepa! Bucureşti, 1992; Gheorghe Ionescu Olbojan, Fantomele lui Pacepa, 1994.

169 Geoffrey D'Aumale, Jean – Pierre Faure, Guide de l'espionage et du contre-espionage. Histoire et technique, Paris, 1998, p. 16.

Astfel de ofițeri beneficiau de o instruire strict individuală şi de un statut conspirat. Adevărata lor identitate nu era cunoscută decât de şeful ierarhic, şi, evident de şeful compartimentului de personal din Centrală.

Generalul (r) Nicolae Pleşiță susține că structuri similare Brigăzii „U" se întâlnesc în toate serviciile de informații 170.

170 „Lumea magazin", nr. 4/1999, p. 60.

În străinătate, ofițerii deplin conspirați, acționau sub diferite acoperiri oferite de reprezentanțele oficiale ale instituțiilor din țară sau de noul statut social şi profesional pe care şi-l asumau după stabilirea lor în statele de adopție.

În țările de interes pentru România, spre care erau dirijați mai mulți ofițeri acoperiți, se constituiau grupe operative conduse de cadre cu experiență.

Legătura cu Centrala se realiza prin comunicări telegrafice cifrate şi scrisori transmise prin curieri. Ofițerii acoperiți al căror statut nu le permitea să se asocieze grupelor operative, țineau legătura cu Centrala prin sisteme individuale de comunicare secretă. Desigur că această metodă nu reprezenta o noutate. Ea intrase de mult timp în practica marilor servicii de spionaj şi am întâlnit-o chiar în activitatea SSI-ului din vremea lui Mihail Moruzov 171 şi a lui Eugen Cristescu 172.

171 Vezi pe larg Cristian Troncotă, Mihail Moruzov şi Serviciul Secret de Informații al Armatei Române, Bucureşti, 1997, p. 47-48; Cristian Troncotă, Istoria serviciilor secrete româneşti. De la Cuza la Ceauşescu, Bucureşti, 1999, p. 140-143.

172 Cristian Troncotă, Eugen Cristescu – asul serviciilor secrete româneşti – memorii, mărturii, documente, Bucureşti, 1995, p. 39 – 42.

A fost folosită şi de DIE în anii '50, evident cu unele îmbunătățiri inspirate din experiența NKVD/KGB şi impusă de consilierii sovietici, în special în ceea ce priveşte legendarea şi instruirea ofițerilor care urmau să plece la post în străinătate.

Ceea ce a fost de noutate la sfârşitul anilor '60 şi începutul anilor '70, l-a reprezentat curajul factorilor de comandă din DIE de a o generaliza la cetățenii români din rândul minorităților etnice şi cu o pregătire universitară foarte solidă.

De asemenea, s-au folosit pentru acoperire şi căsătoriile mixte, ceea ce conferea ofițerilor posibilitatea de a penetra mai uşor mediile de interes pentru regimul politic de la Bucureşti.

În funcție de obiectivele urmărite, de spațiul geografic de interes, de mediul în care urmau să-şi desfăşoare activitate, viitorii ofițeri acoperiți erau selecționați de regulă din rândul tinerilor cu pregătire superioară, evitându-se în toate cazurile acele persoane care avuseseră legături cu Securitatea internă.

Era o măsură de protecție, foarte bine pusă la punct şi justificată, ceea ce explică şi faptul că în mai toate cazurile punctarea, recrutarea şi instruirea unor astfel de ofițeri erau precedate de o verificare amănunțită, făcută cu întregul arsenal de metode şi mijloace ale muncii de securitate, care uneori puteau să dureze şi unu-doi ani.

Dacă verificările – care însemnau practic o urmărire informativă în toată regula – nu duceau la depistarea unor calități deosebite şi/sau a posibilităților de construire a unei „biografii-legende" solide, se renunța la candidat. După verificări, persoanele selecționate erau contactate, li se explicau noile „oferte de serviciu", dar şi regulile activității conspirative pe care trebuiau să le respecte cu sfințenie.

Cei care acceptau intrau într-o primă fază de instruire, un fel de inițiere, care cuprindea pregătirea specifică în domeniul culegerii şi transmiterii secrete de informații, precum şi documentarea amănunțită despre spațiul geografic ori mediul de relații în care urma să-şi desfăşoare activitatea.

În această fază a instruirii, viitorul ofițer era pus în fața unor situații reale, comparabile cu cele din mediul sau spațiul spre care urma să fie dirijat. După trecerea testelor, în parametri de competitivitate, se începea o a doua fază de pregătire, în care se lucra la legendarea ofițerului cu identitatea sub care urma să activeze. De menționat că „biografia-legendă" nu era doar o simplă acoperire, ci ofițerul trebuia să devină în mod real cel care afirma că este. După însuşirea perfectă a noii biografii şi intrarea efectivă în pielea noului personaj, ofițerul trecea împreună cu instructorul la pregătirea sistemului de legătură care să-i asigure o permanentă comunicare cu Centrală.

Pe toată durata instruirii tinerilor ofițeri care urmau să activeze sub acoperire, nu putea lipsi evident pregătirea politico-ideologică, ce insista asupra unor valori atât de dragi regimului de la Bucureşti, precum: menținerea suveranității, independenței şi integrității național-statale; necesitatea dezvoltării economice, cultural şi tehnico-ştiințifice a țării; dezvoltarea relațiilor statornice ale României cu toate statele lumii, indiferent de orânduirea socială; susținerea şi promovarea în toate împrejurările a intereselor României etc., etc.

Instructorii aveau grijă însă, să nu se exagereze în acest domeniul, întrucât, orice încercare de a îndulci cu argumente ieftine realitatea românească – mai direct spus, „nivelul de trai material şi spiritual al poporului" – putea avea efectul de bumerang. După cum rezultă din destăinuirile unor memorialişti, din rândul foştilor ofițeri de securitate care au cunoscut activitatea acestor structuri, rezultă că Brigada „U" şi-ar fi adus o importantă contribuție la obținerea de date şi informații necesare dezvoltării unor ramuri şi sectoare industriale româneşti cum ar fi cea nucleară şi petrochimică.

La fel, bunele relații dintre România şi o serie de țări din Occident, Africa şi Asia ar fi avut la bază printre altele şi activitatea informativă a ofițerilor acoperiți173.

173 „Alerta", joi, 24 august 2000, p. 16.

Interesant este faptul că ofițerilor acoperiți li se interzicea, indiferent de conjunctură sau de situația operativă cu care s-ar fi confruntat, să se lase antrenați ori să participe direct la acțiunile îndreptate contra ordinii de drept din statele spre care erau dirijați ori să sprijine terorismul internațional.

Principala lor misiune era de a veghea permanent la păstrarea neştirbită a „biografiei-legendă", ca unică şansă de a întreține raporturi de colaborare cu factorii importanți din administrațiile tuturor statelor în care activau şi pentru ca fluxul informațional de interes pentru România să fie continuu şi de calitate.

În urma defecțiunii generalului Ion Mihai Pacepa, după 1978, mai mulți ofițeri acoperiți ai Brigăzii „U" – care se stabiliseră de ani de zile în străinătate – au fost nevoiți din rațiuni de protecție şi securitate, să renunțe la pozițiile lor sociale pe care şi le creaseră, unii chiar la familiile întemeiate în străinătate, repliindu-se în țară.

Din fericire pentru DIE/CIE, se pare că generalul defector Ion Mihai Pacepa nu reuşise să afle în totalitate componențele rezidențelor din statele în care se foloseau ofițerii acoperiți 174.

174 George Dora, Ofițerii fantomă, în „Alerta", joi 31 august, 2000, p.3; Mihai Pelin, Culisele spionajului românesc. D. I. E. 1955 – 1980, Bucureşti, 1997, p. 167-169.

Acesta a fost şi motivul pentru care Brigada „U" a fost reorganizată la sfârşitul anului 1978 în trei structuri noi – UM 0101, UM 0102 şi UM 0103 – ale căror competențe informativ-operative se deosebeau în funcție de repartizarea zonelor geografice.

Brigada „ZI" era o structură specializată în valorificarea informațiilor obținute atât din surse deschise (cu precădere mass-media cu circulație internațională), cât şi din surse secrete, de unde şi sigla „ZI" (ziare şi informații de interes).

Prelucrarea informațiilor şi datelor din astfel de surse era folosită pentru întocmirea buletinelor zilnice de informații care se trimiteau, de regulă, principalului beneficiar, adică şefului statului.

De asemenea, se întocmeau şi documente secrete, pe o problematică destul de largă, cum ar fi: politicile regionale şi internaționale; capacitățile de luptă şi de apărare ale unor țări; politicile economice, culturale şi religioase din zone şi state luate separat; acțiunile serviciilor secrete din alte țări; acțiunile antiromâneşti inițiate de posturi de radio sau ziare străine, precum şi de organizațiile revizioniste.

Stocarea ştirilor şi informațiilor se făcea pe domenii, teme şi conexiunea factorilor de risc. Ofițerii acestei brigăzi acționau în exteriorul țării sub acoperire de ziarişti, ataşați de presă sau funcționari internaționali în organisme de profil (cultură, drepturile omului, cercetători în variate domenii, precum educație, culte, învățământ etc.) 175.

175 „Alerta", 24 august 2000, p. 16.

Spionajul tehnico-ştiinţific a reprezentat o direcţie de bază în practica serviciilor de securitate ale Blocului Estic. În timpul războiului rece s-au înregistrat şi performanţe deosebite. De exemplu, pentru 5 milioane de mărci investite în acţiunile de spionaj iniţiate de STASI, R. D. Germană economisea 300 milioane în domeniul cercetării şi dezvoltării 176.

176 John O. Koehler, STASI. Faţa ascunsă a poliţiei secrete est-germane, vol. I, p. 230.

Asemănătoare „Diviziei ştiinţifice" din STASI, în instituţia securităţii româneşti Brigada „SD" era o structură specializată în activitatea de informaţii externe cu caracter ştiinţific şi aducerea în ţară a documentaţiilor şi aparaturii necesare institutelor de cercetare şi proiectare din industrie, de unde şi acronimul „SD" (ştiinţă şi dezvoltare).

După cum susţin o serie de memorialişti ai fostei Securităţi se pare că această brigadă şi-ar fi concentrat acţiunile, după 1970, pentru sprijinirea Elenei Ceauşescu de a se afirma ca „savant de renume mondial" în domeniul chimiei polimerilor.

Ofiţerii brigăzii erau recrutaţi dintre inginerii cercetători cu brevete de invenţii sau inovaţii şi care, sub legenda că mergeau în străinătate pentru studii, obţineau pe căi oficiale ori secrete, materiale documentare de interes, unele ţinute chiar sub cheie de instituţiile occidentale. Pe lângă contribuţia adusă la dezvoltarea industriei chimice româneşti, materialul documentar obţinut s-ar fi folosit şi în construcţia de maşini, a navelor de mare tonaj, a echipamentelor şi aparaturii de bord pentru avioanele civile şi militare.

Din alte surse rezultă însă că mare parte dintre aceste documentaţii aduse în ţară ar fi rămas însă nevalorificate datorită nivelului scăzut al înzestrării tehnice a industriei româneşti ori a insuficienţelor în pregătirea profesională a inginerilor constructori din România.

Începând cu 1982, această brigadă s-a transformat în Serviciul „SD" din cadrul Întreprinderii de Comerţ Exterior „Dunărea", şi a rămas până în decembrie 1989 ca un compartiment operativ al acestei întreprinderi 177.

177 „Alerta, 10 august 2000, p. 16.

Generalul Mihai Caraman, primul ofiţer de informaţii din blocul estic, care a penetrat informativ secretele NATO şi primul şef al spionajului românesc de după evenimentele din decembrie 1989, a declarat sub jurământ în faţa unei instanţe judecătoreşti, că: „Firma ICE Dunărea a fost o unitate militară din cadrul Direcţiei de Informaţii Externe şi avea o structură militară. În cadrul acestei firme se combinau relaţiile comerciale cu activităţile de ordin informativ. Activităţile speciale din cadrul ICE Dunărea se desfăşurau în zone care prezentau interes din punct de vedere comercial pentru România" 178.

178 „Evenimentul zilei", nr. 2739, 22 iunie 2001, p. 2.

Generalul (r) Nicolae Pleşiţă susţine că el a înfiinţat ICE „Dunărea" la sugestia lui Nicolae Ceauşescu. Iată şi motivul: „Gemeau depozitele ministerelor de mărfuri care nu se cereau. Era problema cea mai gravă a economiei socialiste. Pe de o parte se trăgea clopotul cu creşterea productivităţii muncii, iar pe de altă parte produsele proaste zăceau în magazii. Se ajunsese de fapt la o criză economică, motivul principal al prăbuşirii sistemului" 179.

179 „Lumea magazin”, nr. 2/2001, p. 47.

La fel ca şi predecesorul său, Gheorghe Gheorghiu-Dej, Nicolae Ceauşescu refuza pur şi simplu să vadă realitatea, mai precis gravele eşecuri ale economiei socialiste, supercentralizate. Orice eşec era considerat ca în anii '50, drept sabotaj sau rezultatul „acțiunilor duşmănoase” ale unor „reacționari dirijați din exterior”.

În realitate, la începutul anilor '80, pe un fond de criză, începuse să se generalizeze corupția în rândul funcționarilor din întreprinderile de comerț exterior.

Pentru a încerca să taie răul de la rădăcină, Nicolae Ceauşescu a preferat să încredințeze, deci unei structuri de spionaj, o parte din sarcinile de comerț exterior. Ingenioşi, ofițerii acestei structuri – selecționați din rândul specialiştilor – au căutat să folosească „dugheana”, cum era denumită cu ironie ICE – „Dunărea”, ca bază de lansare a unor operațiuni specifice de informații externe, şi acesta întrucât, în concepția şefului de atunci al CIE, „munca de informații nu este perisabilă ca regimurile politice” 180.

180 „Lumea magazin”, nr. 2/2001, p. 47.

La început treaba a mers mai bine, chiar Ceauşescu a fost nevoit să decoreze ICE – „Dunărea” cu titlul de „Erou al muncii socialiste”. Pe măsură ce exigențele din partea conducerii superioare de partid şi de stat creşteau, cifrele din plan se măreau de la an la an.

„Ne-a făcut plan de 400 000 de dolari pe an. Pe urmă 500 000, 800 000. Apoi, un milion de dolari. Nu aveau atât toate ministerele la un loc. Cu America aveam 500 000 de dolari oficial pe an. Ne fixa sarcini de plan şi eram nevoiți să antrenăm toți oamenii” – se mai destăinuie generalul (r) Nicolae Pleşiță 181.

181 „Lumea magazin”, nr. 2/2001, p. 47.

Un alt memorialist din rândul foştilor ofițeri de securitate, care a activat mulți ani în domeniul contrasabotajului şi a contraspionajului economic, a ținut să precizeze în fața Comisiei Senatoriale pentru Cercetarea Evenimentelor din Decembrie 1989 că: „Dunărea” a fost înființata prin HCM ca să vândă toate produsele României la export care nu se puteau vinde în mod normal: fiare, locomotive făcute la 23 august, VERD-uri se chemau”.

Faptul că numai după 6 luni de la înființare, ICE „Dunărea” a ajuns cea mai bună unitate de comerț exterior a României, nu se datorează – în opinia aceluiaşi memorialist – soluțiilor ingenioase adoptate, ci pur şi simplu transferului de valută încasată din exportul produselor competitive ale unităților economice care aveau contracte în derulare cu I. C. Danubiana, Chim-import-export, Azo-export, etc.

O astfel de practică a fost posibilă prin intervențiile lui Tudor Postelnicu, şeful DSS în perioada 1978-1987, pentru a-i face pe plac Elenei Ceauşescu182.

182 Şerban Sandulescu, Decembrie '89. Lovitura de stat a confiscat revoluția română, Bucureşti, p. 250 – 251.

Brigada „TS” a fost o altă structură a CIE direcționată pe problema tehnologiei de vârf din țările occidentale, de unde şi acronimul „TS” (tehnico-ştiințific). Erau vizate tehnologiile ținute sub embargou sau „secret tehnologic” în domeniile industriei electronice şi microelectronice, chimiei, alimentației,

radioactivelor, tehnicii de luptă, pulberilor explozibile, energiei nucleare, semințelor selecționate şi reproducerilor animale de mare valoare seminală etc.

De regulă obiectivele erau stabilite de şeful statului în urma cererilor făcute de ministerele interesate în obținerea de asemenea tehnologii. Solicitările aveau ca obiect teme de cercetare, pentru derutarea funcționarilor ministeriali, ce erau puşi să facă propunerile şi care nu trebuiau să cunoască modul în care doleanțele lor erau îndeplinite şi mai ales de către cine. Multe tehnologii aduse în țară au rămas ca material documentar nevalorificat, iar materialul seminal şi reproducătorii din agricultură şi-au pierdut valorile biologice inițiale, fie din nepriceperea beneficiarilor, fie din reaua credință a unor specialişti români care pretindeau că sunt mai docți decât colegii lor occidentali.

Din 1982 şi până în 1990, această brigadă a acționat ca un compartiment distinct în cadrul ICE „Dunărea", pentru mai buna acoperire contrainformativă a ofițerilor183.

183 „Alerta", joi 10 august 2000, p. 16; vezi şi Neagu Cosma, Ion Stănescu, op. Cit., p. 209.

DIE dispunea şi de o şcoală proprie pentru pregătirea ofițerilor. Ea se afla la Brăneşti, o ctitorie a serviciilor de spionaj sovietice din perioada în care România era ocupată de trupele Armatei Roşii – după al doilea război mondial – şi lăsată ca moştenire Securității imediat ce consilierii sovietici au fost retraşi.

Şcoala de la Brăneşti era legendată ca fiind Stația de Recepție a mesajelor cifrate emise de reprezentanțele diplomatice române din exterior. Aşezământul era dotat cu cele mai moderne sisteme de învățare a limbilor străine, a tehnicilor de spionaj, a protocolului diplomatic şi multe altele, necesare unei instrucții cum este cea de care trebuia să beneficieze ofițerii din structurile externe.

În şcoală se derulau trei categorii de cursuri: cele de inițiere în munca de culegere a informațiilor, cea de pregătire profesională şi cea de perfecționare a pregătirii profesionale. Instructorii şcolii erau recrutați dintre ofițerii de informații externe cu experiență şi care dintr-un motiv sau altul nu mai puteau executa misiuni în exterior 184.

184 Idem, joi 27 iulie 2000, p. 14.

De aici şi unele ironii, şcoala fiind denumită cu răutate „cimitirul elefanților". Întrucât dezinformarea este în arta informațiilor o măsură de protecție şi prevenire a deconspirărilor dar şi a identității ofițerilor din aceste structuri de spionaj, practic, mai toate serviciile secrete care se respectă au în componența lor structuri specializate în astfel de operațiuni.

De interes este şi opinia generalului (r) Nicolae Pleşiță, unul dintre puținii români care au avut în subordine o astfel de structură specializată: „Dezinformarea este o metodă fundamentală în războiul psihologic, un vârf de lance. Cine e mai inteligent câştigă războiul. Dezinformarea este la fel de importantă ca diversiunea. Simularea trebuie să fie perfectă" 185.

185 „Lumea magazin", nr. 4/2001, p. 44.

Intenționând să realizeze o modernizare efectivă a instituției, conducerea Securității a luat măsura de a organiza o unitate specială pentru realizarea acțiunilor de dezinformare.

Prin H. C. M. Nr. 715 din 6 aprilie 1968 s-a prevăzut constituirea Serviciului „D” pentru dezinformarea serviciilor de spionaj străine. Activitatea de dezinformare se organiza „în scopul apărării şi promovării intereselor țării în legătură cu acțiunile de ordin politic, militar, economic, tehnico-ştiințific şi cultural ce urmau a fi întreprinse atât pe plan intern, cât şi extern”.

Consiliul Securității Statului, împreună cu ministerele şi celelalte organe centrale, care potrivit competențelor şi normelor legale, întrețineau contacte cu misiunile diplomatice, militare, culturale şi turistice străine, întocmeau „planuri de dezinformare, în scopul de a le deruta şi a contracara acțiunile ostile întreprinse de acestea” 186.

186 Serviciul Român de Informații, Cartea Albă a Securității, perioada 1968-1978, vol. IV, Bucureşti, 1987, p. 61.

Din activitatea acestei structuri rezultă că dezinformarea s-a adresat în cele mai multe cazuri: serviciilor secrete străine care urmăreau activitatea DIE şi a Securității interne în conexiune cu politica regimului de la Bucureşti; guvernelor occidentale, în dorința de combatere a criticilor aduse lui Nicolae Ceauşescu şi guvernului prin posturile de radio străine, în special Europa Liberă şi Vocea Americii care transmiteau emisiuni în limba română, maghiară sau germană; opiniei publice interne cu privire la realitățile din Occident etc.

În realizarea obiectivelor sale, Serviciul „D” se bucura de tot sprijinul altor unități din DIE şi chiar al unor unități din interior, al rețelelor informative interne şi externe, al ziariştilor din țară şi al celor de peste hotare; al diplomaților de carieră şi funcționarilor internaționali; al asociațiilor culturale ale exilului românesc care erau loiale regimului de la Bucureşti; al oamenilor de afaceri străini interesați în relațiile comerciale cu România etc.187.

187 „Alerta”, joi 3 august 2000, p. 16.

Se pare că nici în acest domeniu, lucrurile nu au mers prea bine. Există atestări documentare ce demonstrează fără dubii că din dorința de a se evidenția, în fața „conducerii superioare de partid şi de stat”, Securitatea a recurs, nu de puține ori, la depăşirea propriilor atribuții, substituindu-se Ministerului de Externe.

Elocventă în acest sens este Nota întocmită de Direcția a III-a (contraspionaj) şi Serviciul „D” 188, la 9 februarie 1973, prin care se propunea „o acțiune de influențare şi dezinformare” asupra unui diplomat japonez.

188 Arh. SRI, fond „D”, dosar nr. 9633, vol. 5, f. 22-23.

Acțiunea s-a dovedit inoportună, dacă nu cumva total deplasată, întrucât diplomatul japonez se adresase cu toată sinceritatea unui funcționar român din Ministreul de Externe – care la acea dată se afla în postura de informator al organelor de securitate româneşti – cu rugămintea de a i se furniza date şi informații din presa română, deci care nu erau considerate secrete de stat, despre politica economică şi poziția României față de o serie de organizații şi organisme economice internaționale.

Într-o atare situație, conducerea Securității nu a găsit ceva mai bun de făcut decât să-i plaseze diplomatului japonez o serie de materiale „deja pregătite” – în sensul că fuseseră mai demult aprobate, de conducerea Ministerului de Interne, special pentru asemenea situații. Pe lângă datele

veridice, documentația „deja pregătită” strecura şi o serie de informații false, fără să se realizeze că printr-o astfel de acțiune se putea obține exact efectul invers, compromiterea credibilității autorităților româneşti.

Pentru ca CIE alături de celelalte unități centrale şi teritoriale de securitate să-şi poată realiza mai bine atribuțiile, fixate prin Decretul 221 din 1978, s-au întocmit programe speciale, direcții şi probleme de activitate, care purtau un nume de cod.

Eterul era un program de măsuri ce viza strângerea de informații despre agențiile de presă şi posturile de radio străine care transmiteau ştiri considerate de regimul de la Bucureşti ca tendențioase şi ostile României. Prin acest program Securitatea era interesată să-i identifice pe autorii materialelor „cu caracter dușmănos la adresa politicii partidului” trimise din România şi să țină într-o strânsă supraveghere rudele redactorilor de la emisiunile în limba română a posturilor de radio Europa Liberă, BBC, Vocea Americii, Deutsche Welle.

CIE împreună cu Direcția a III-a (contraspionaj), Direcția I (contrainformații interne) şi Serviciul „D” aveau sarcini precise şi cooperau în cadrul acestui program 189.

189 Dennis Deletant, Ceauşescu şi Securitatea. Constrângere şi disidență în România anilor 1965 – 1989, Bucureşti 1995, p. 313 – 315.

Se pare că o asemenea orientare nu a reprezentat o inițiativă a Securității ci a fost un rezultat al prețioaselor indicații ale organelor de partid traduse în practică de Tudor Postelnicu, imediat după ce a preluat conducerea DSS190.

190 Mihai Pelin, Operațiunile Melița şi Eterul. Istoria Europei Libere prin documente de securitate, Bucureşti, 1999, p. 9.

Energia a fost un program de măsuri speciale pentru a proteja sistemul energetic național şi strategia partidului în acest domeniu. Trebuiau prevenite defecțiunile, sabotajele, disfuncționalitățile sau orice alte evenimente ce puteau împiedica buna funcționare a sistemului energetic.

Atomul, un program de măsuri pentru protecția energiei nucleare, ce se baza pe Centrala de la Cernavodă şi pe uzina de apă grea de la Turnu-Severin.

Atlas, un program de măsuri pentru protejarea personalului românesc care lucra în străinătate în baza unor contracte semnate de statul român. De asemenea, era vizată şi calitatea utilijelor şi a materialelor produse în țară ce urmau să fie destinate exportului.

Mercur, un program pentru protejarea comerțului exterior. Se avea în vedere păstrarea secretului asupra detaliilor contractelor de import şi export. Principala beneficiară a programului era ICE „Dunărea”.

Problema Badea viza activitatea de prevenire a recrutărilor din rândul românilor de către serviciile de spionaj ale țărilor din Blocul-Estic. Contracararea spionajului sovietic era o acțiune codificată drept problema Gladiola iar a spionajului maghiar, problema Lotru.

Brânduşa a fost numele de cod al unei acțiuni speciale prin care serviciile de informații externe şi structurile de securitate interne trebuiau să coopereze în vederea internaționalizării problemei naționale româneşti, mai precis, situația românilor din afara granițelor statului şi pregătirii condițiilor ca într-un

context politic favorabil, România să-şi poată recupera teritoriile pierdute în urma celui de-al doilea război mondial (Basarabia, Bucovina de Nord, Ținutul Herța şi Insula Şerpilor).

Din nefericire pentru inițiatori, datorită agenților sovietici bine implantați în sferele de interes ale regimului de la Bucureşti, această acțiune specială a ajuns destul de repede la cunoştința Kremlinului, fapt pentru care KGB-ul i-a pus serios sub lupă pe „naționaliştii din fruntea partidului şi statului" (vezi infra).

Penetrări şi înfiltrări spectaculoase – Rețeaua Caraman.

Cel mai mediatizat caz de spionaj realizat de DIE a fost aşa-numita „rețea Caraman", sau, după o formulă apărută în Occident în 1972, „Cei treisprezece români care au speriat NATO" 191.

191 Pierre Accoce, Daniel Pauget, Rețeaua Caraman. Cei treisprezece români care au zguduit NATO, Bucureşti, Campania, 1999.

Prin rețeaua Caraman spionajul românesc „a dat Alianței Nord-Atlantice" -după cum spunea Ion Mihai Pacepa – „cea mai puternică şi costisitoare lovitură din istoria sa; a trimis Moscovei toate planurile militare ale NATO pentru următorii 20 de ani" 192.

192 Ion Mihai Pacepa, Dekremlinizarea spionajului român, în „Ziua", nr. 863, 21 aprilie, 1997.

Această spectaculoasă sustragere de documente secrete a avut şi antecedente, ceea ce înseamnă că serviciile de spionaj şi contraspionaj ale Securității ajunseseră deja în anii '60 la un nivel de profesionalism ce nu putea decât să stârnească invidii în rândurile păgubiților.

Este vorba despre acțiunea de la începutul anului 1964, când un agent român – nume de cod „Eugen Stănescu" – reuşise să spargă seiful Ambasadei Statelor Unite din Bucureşti şi să sustragă, prin fotocopiere, un important document care purta titlul: „Evreii din România – o minoritate care dispare" 193.

193 Vezi „Dosare ultrasecrete", 1 noiembrie 2003, p. IV.

La fel şi operațiunea „Pelegrinii" (evrei contra dolari), prin care structurile speciale din DIE au reuşit să înfiltreze ofițeri sub acoperire în mediile de interes israeliene cu misiunea de informare şi influență, dar „fără să facă rău Israelului"194.

194 Vezi „Dosare ultrasecrete", 8 noiembrie 2003, p. IV.

Fără astfel de acțiuni de penetrare şi infiltrare sub acoperire, serviciile de spionaj şi contraspionaj ale unui stat, indiferent de regimul politic, dictatură ori democrație, nici nu pot exista sau după o formulă mai consacrată, nu-şi pot justifica rațiunea de a funcționa. Mantelarea rețelei Caraman trebuie înțeleasă în contextul evoluției relațiilor internaționale între Est şi Vest. Se ştie că după 1953 (moartea lui Stalin), Hruşciov a făcut eforturi intense pentru a restabili bunele relații cu francmasoneria de stânga occidentală.

Noua colaborare avea să se manifeste explicit în ceea ce politologii au numit „spiritul Genevei" şi în „dezghețul hruşciovist".

Ambele concesii majore de politică externă şi internă făcute de Hruşciov francmasoneriei de stânga au avut ca țintă penetrarea structurilor nord-

atlantice. Franța gaullistă devenise, în acelaşi timp, un partener incomod – unii autori au folosit chiar şi termenul de „adversar” – al NATO, iar generalul de Gaulle şi Hruşciov au trasat o altă direcție integrării şi securității europene.

Nu este exclus ca prin această politică, preşedintele Franței să fi urmărit în subsidiar plătirea unei polițe către SUA, pentru umilința la care fusese supusă Franța în timpul crizei Suezului din 1956.

Recrutat de Securitate în 1952, Mihai Caraman a fost format timp de şase ani în şcoala românească de spionaj. În ultima lună a anului 1958 a fost trimis la Paris ca prim-secretar şi consilier comercial al Ambasadei române. Aceste funcții erau doar acoperiri care-i facilitau activitatea de informații.

În realitate era încadrat atunci în DIE, Serviciul Franța-Benelux-Italia şi se afla în grațiile lui Mihai Gavriliuc, şeful DIE.

Între 1960-1965, Caraman a creat o vastă rețea de spionaj, aflată în totalitate sub controlul KGB, recrutând funcționari ai NATO, de la Banca Mondială din Quai d'Orsay, Organizația de Cooperare şi Dezvoltare Economică, Ministerul Economiei şi Finanțelor.

Primul agent serios al lui Caraman din Franța a fost Robert van der Vielle, recrutat ca atare în 1961. Era cetățean argentinian, la acea vreme şef al biroului de documente secrete din sediul NATO. Al doilea agent important al lui Caraman a fost Françis Rousilhe, şeful biroului de documente secrete din cadrul biroului de traducători de la sediul NATO.

Ofițerul Ion Păduraru, aflat la Paris mai ales cu sarcini contrainformative, ştia că Françis Rousilhe era plătit de rezidența română de spionaj din Franța în monede de aur. Al treilea agent serios al lui Caraman a fost cetățeanul turc Nahit Imre 195.

195 Mihai Pelin, Rețeaua Caraman. O cacealma pe înțelesul tuturor, în „Independent”, nr. 39, marți, 17 aprilie, 2001, p. 11.

Se pare că un rol important i-a revenit şi lui Villeurbaune Charles Hernu, cel care va ajunge în timpul guvernării socialiste (în 1981) ministrul Apărării Franței.

Acesta a fost racolat mai întâi de către Serviciul secret bulgar (col. Raiko Nikolov) între 1953-1957, apoi de DIE român (Caraman) şi de KGB-ul sovietic (Vinogradov), între 1957-1963, dată după care Serviciul secret sovietic şi-a rezervat „exclusivitatea” asupra lui „Andr”, numele de cod al lui Hernu.

Întrucât Charles Hernu era membru (devenit ulterior conducător) al lojii francmasonice de stânga „Clubul iacobinilor”, în opinia unor autori, acțiunea sa ar trebui privită în dublu context: pe de o parte apropierea abilă a lui Hruşciov de cercurile masonice de stânga din Occident; pe de alta, penetrarea de către KGB şi celelalte servicii de securitate comuniste, prin aceste cercuri francmasonice de stânga, a structurilor nord-atlantice în anii '60.

Fiind principalii beneficiari ai prețioaselor informații furnizate de „Rețeaua Caraman”, sovieticii au pus la dispoziție sume de bani importante. Neagu Cosma şi Ion Stănescu dezvăluie că a fost vorba despre „sute de mii de dolari ce proveneau de la GRU, cu care Caraman şi-a plătit oamenii din rețea” 196.

196 Neagu Cosma, Ion Stănescu, De la iscoadă la agentul modern în spionajul şi contraspionajul românesc, Editura Paco, Bucureşti, 2001.

Toți aceştia au furnizat ofițerului român Mihai Caraman 60 de dosare, dintre care 16 „casnice", adică „top secret", de excepțională importanță, privind situația bugetelor militare ale statelor membre NATO, logistica organizației pe timp de pace şi de război, sistemul de alarmă al NATO etc.

Până în 1964, toate documentele procurate de Mihai Caraman din sediul Alianței Nord-Atlantice erau transmise integral serviciilor de informații sovietice.

Începând din acest an, partenerilor de la Moscova nu li s-au mai oferit decât sinteze, adică informații filtrate. Oricum, Moscova a dat acestor documente aprecieri elogioase.

Țările NATO au cheltuit sute de milioane de dolari ca să modifice planurile ce fuseseră date Kremlinului prin „Rețeaua Caraman". Din această cauză, spionajul românesc a fost considerat, cu o oarecare exagerare, „cel mai periculos dușman al NATO". A fost o acțiune originală a spionajului românesc, dar calitatea şi volumul informațiilor secrete au determinat KGB-ul să-l ia pe Mihai Caraman sub comanda sa.

În istoria serviciilor sovietice, se pare că Mihai Caraman a fost singurul ofițer român de securitate medaliat de KGB pentru „rezultate excepționale împotriva NATO".

Documentele din Arhiva fostei Securități preluate de SRI atestă doar că: „Sunt date din care rezultă că Mihai Caraman a fost decorat de sovietici şi că ar fi avut grad militar sovietic".

Alte aspecte despre „Rețeaua Caraman" care au apărut în literatura istoriografică şi în presă nu sunt confirmate de documentele româneşti, ceea ce înseamnă că trebuie să le privim cu maximă circumspecție. De exemplu, în lucrările despre istoria spionajului apărute în Franța se susține că Mihai Caraman ar fi sosit la Paris în decembrie 1958 „împreună cu soția sa Maria, o brunetă frumoasă".

Dimpotrivă, documentele româneşti atestă indubitabil că Mihai Caraman a plecat la Paris necăsătorit, ceea ce reprezenta o excepție în tradiția DIE 197.

197 Mihai, Pelin, DIE 1955-1980. Culisele spionajului românesc, Editura Evenimentul românesc, Bucureşti, 1997, passim.

În legătură cu relațiile dintre Caraman şi serviciile de spionaj sovietice, se poate spune că înainte sau după 1964 – data nu rezultă din documentele româneşti – Moscova a ținut să-l cunoască personal pe ofițerul român.

Inițial, acesta a purtat convorbiri la Bucureşti cu consilierul sovietic Skamarohin. Alte cadre din DIE nu au fost prezente la acest contact, dar este de presupus că discuțiile au fost înregistrate prin tehnici operative. Ulterior, Mihai Caraman a fost invitat de unul singur la Moscova, unde tehnica operativă a Securității din România nu mai funcționa. De altfel, şi la Paris, un ofițer rus îl invita frecvent pe Caraman la diverse manifestări de la Ambasada sovietică.

Mai târziu şi ofițerul Ion Păduraru – care s-a ocupat de protecția lui Caraman – a confirmat informațiile despre călătoria „superspionului român" la Moscova şi felicitările călduroase pe care i le-au adresat sovieticii. În plus, Ion

Păduraru a declarat că Mihai Caraman i-ar fi încredințat şi o confesiune strict personală: sovieticii îi acordaseră gradul de căpitan, de care era foarte mândru.

Dacă totul este adevărat, înseamnă că gradul de căpitan sovietic era mai important decât cel de maior român.

Documentele româneşti – cele rezultate în urma anchetei efectuate de o comisie condusă de generalul Emil Macri, între anii 1978-1980, după defecțiunea lui Pacepa – mai oferă şi alte aspecte interesante în legătură cu activitatea informativă a DIE contra NATO, asupra cărora literatura occidentală a păstrat tăcerea.

În opinia istoricului Mihai Pelin, această tăcere, coroborată cu imaginea de superspion creată asupra lui Caraman, nu este deloc întâmplătoare. Eforturile occidentalilor de a mediatiza cazul Caraman sub această lumină, adică despre o acțiune de superspionaj românesc, au fost şi sunt făcute pentru a proteja serviciile secrete franceze, în sensul de a nu le pune într-o postură jenantă față de partenerii din NATO.

Iată, în esență, şi principalele argumente susținute documentar.

În 1962, expirându-i contractul cu serviciile NATO, Robert van der Vielle l-a avizat din timp pe Mihai Caraman şi i-a propus un substitut pentru activitatea pe care o desfăşurase până atunci, în persoana unei femei care lucra tot la sediul NATO, într-un post cu acces la documentații secrete. Numele ei nu apărea în documente.

Robert van der Vielle a aranjat o întâlnire între persoana respectivă şi Mihai Caraman, înțelegerea a fost perfectată fără nici un fel de probleme, totul părea să fie în ordine, însă femeia a divulgat legătura pe care o contactase serviciilor specializate din Franța. Drept urmare, argentinianul a fost arestat, anchetat, deferit justiției şi condamnat.

Din documentele româneşti nu rezultă cât de reală a fost condamnarea sa şi dacă, într-adevăr, a efectuat pedeapsa. Cu toate acestea, autoritățile franceze implicate în investigații nu l-au deranjat cu nimic pe Mihai Caraman, beneficiarul efectiv al documentelor sustrase din sediul NATO.

Opiniei ofițerului Ion Păduraru – unul dintre cei care l-au cunoscut cel mai bine pe Caraman în acea perioadă – merită să i se acorde toată atenția şi, de ce nu, toată credibilitatea. Păduraru considera că explicația succeselor spectaculoase ale lui Caraman nu trebuie căutată în abilitatea acestuia, nici în calitățile lui de superspion, ci în conjunctura politică a Franței din acel timp.

Din 1958, când preluase puterea în Franța, generalul de Gaulle vădise o adversitate constantă față de supremația americană în structurile militare occidentale, şi de aici serioase rezerve față de NATO. În consecință, acțiunea de penetrare a secretelor NATO dezvoltată de Mihai Caraman, printr-un aşa-zis risc personal, coincidea cu anumite interese ale serviciilor secrete franceze din epoca respectivă, racordate la viziunile de politică externă ale preşedintelui.

Şi nu ar fi fost deloc exclus ca principalul informator şi furnizor de documente secrete al lui Caraman, Francis Rousilhe, să fi lucrat în acord cu serviciile secrete ale Franței, sau poate chiar în subordinea acestora. Altfel nu se explică de ce, în pofida căderii lui Robert van der Vielle, lui Mihai Caraman nu i s-a întâmplat absolut nimic.

Totuşi, o anumită întrebare nu poate fi evitată: de ce a căzut primul agent important al lui Caraman dacă jocul era acela pe care l-am schiţat mai sus?

Posibil că Robert van der Vielle ieşise din regula jocului şi trebuia înlocuit cu un agent care se conforma fără nici o abatere combinaţiilor puse la cale de serviciile secrete franceze în directă legătură cu francmasoneria de stânga. Când furnizându-le câte un agent valoros, când ascunzându-le agenţii pe care îi furnizau, DST (Direction de la Surveillance du Territoire – Serviciul de contraspionaj şi de securitate francez) şi serviciile de contrainformaţii militare ale Franţei încercau să le sugereze, lui Mihai Caraman şi stăpânilor săi, că acţiunea lor la Paris nu se putea desfăşura decât între anumite limite, strict precizate.

Cât timp francezii au fost interesaţi în funcţionarea neîntreruptă a canalului prin care secretele NATO curgeau spre Moscova, direct sau prin România, aureola de spion glorios a lui Caraman nu a contenit să sporească.

Din nefericire, acest mecanism ocult avea în substrat un viciu de fond, acesta fiind chiar viciul viziunii politice a lui Charles de Gaulle: credinţa nefastă că Uniunea Sovietică ar fi putut cotiza la anumite aspiraţii ale Europei Occidentale în general şi ale Franţei în mod special, toate de esenţă antiamericană. Şi, implicit, credinţa că Uniunea Sovietică ar fi putut fi adusă la sentimente mai bune faţă de Europa Occidentală.

Însă, în 1968, când Uniunea Sovietică, prin invazia brutală în Cehoslovacia, a ameninţat direct întreaga Europă Occidentală, mai periculos decât oricând altădată, iluziile lui Charles de Gaulle şi ale altor francezi care le-au nutrit s-au spulberat.

Ca o consecinţă subsidiară, practic neînsemnată în raport cu amploarea intereselor aflate în confruntare, invazia din Cehoslovacia a determinat şi căderea „reţelei lui Caraman", care nu a fost, de fapt, o cădere în sensul consacrat în arta informaţiilor, ci o demantelare a unui dispozitiv devenit inutil, prin intrarea în desuetudine a obiectivelor lui iniţiale198.

198 Vezi şi Laurenţiu Constantiniu, Reţeaua Caraman a acţionat în interesul lui Ceauşescu sau al KGB? În „Cotidianul", luni, 9 noiembrie, 1998, p.12.

Demantelarea „Reţelei Caraman" s-a produs în felul următor. La 16 octombrie 1967 serviciile NATO s-au mutat la Bruxelles iar „reţeaua Caraman" a fost preluată de Ion Tomescu (conspirativ „Jean") şi de secretarul II al ambasadei, Victor Dorobanţu (conspirativ „Viţea"), locotenent DIE.

Totul a funcţionat bine până în anul 1969, când Ion Iacobescu – oficial al III-lea secretar al Misiunii române la UNESCO, în realitate căpitan DIE şi adjunct al lui Caraman – a cerut azil politic la Ambasada Marii Britanii din Paris.

În opinia generalului (r) Neagu Cosma, căpitanul Ion Iakob (alias Ion Iacobescu) fusese recrutat de un anume Leonard Kirshen, agent britanic ce condusese până în 1948 o reţea de spionaj în România. Fiind descoperit, a fost judecat şi condamnat. După 15 ani de închisoare în România, Kirshen s-a

stabilit în Elveția de unde ar fi continuat activitatea informativă, reuşind să-l recruteze pe Iacobescu.

Acesta din urmă, prevenit de Pacepa că legătura lui cu spionajul britanic fusese depistată de contraspionajul român, a dezertat, plecând în America. A fost transportat cu un avion militar, pus special la dispoziția sa. Ulterior, Iacobescu a povestit, cu toate detaliile, la CIA despre penetrarea NATO de către spionajul românesc.

Tribunalul Militar din Bucureşti l-a condamnat la moarte pe căpitanul Ion Iacobescu pentru dezertarea şi trădarea sa.

Cu ocazia vizitei făcute de Nicolae Ceauşescu în SUA (26-27 octombrie 1970), preşedintele american Richard Nixon i-a spus, într-o conversație particulară, că România a făcut o mare greşeală când a penetrat NATO prin rețelele de spionaj, la cererea Moscovei. Ceauşescu a ordonat atunci oprirea oricăror acțiuni informative anti-NATO.

Fostul general de securitate Nicolae Pleşiță, care în perioada 1980-1984 a condus DIE, îl considera pe Caraman „un spion al secolului" şi „mândria noastră". Interesantă este şi opinia dlui Virgil Măgureanu199, fost director al SRI, despre performanța lui Caraman.

199 Virgil Măgureanu, Caraman a spart secrete teribile ale timpului său (interviu luat de Eugen Prună), în „Lumea magazin", nr. 5 (73), p. 56-57.

Într-un interviu luat de ziaristul Eugen Prună, dl Măgureanu afirma că Mihai Caraman „a reuşit să spargă nişte secrete teribile ale timpului său" şi că „din punct de vedere strict profesional (subl. N.) nu poate fi contestat de către cineva".

Ceea ce se mai poate adăuga este că generația de ofițeri de securitate de după 1970 a fost crescută şi instruită în cultul profesionalismului motivat de performanța lui Caraman, dar şi a disprețului pentru „epoca abuzurilor", eufemism ce vizează crimele şi atrocitățile produse de structurile Securității conduse de Pintilie, Nicolschi, Drăghici şi toți ceilalți torționari din perioada 1948-1960 200.

200 Vezi pe larg Cristian Troncotă, Politica de cadre în instituția securității regimului comunist din România (1948-1964), în „Revista istorică", Serie nouă, tom X, 1999, (I) nr. 3-4 (mai-august), p. 235-256, (II), nr. 5-6 (septembrie-decembrie), p. 443-458; idem, Practici şi mentalități în activitatea serviciilor de securitate ale regimului comunist din România (1948-1964), în „Arhivele totalitarismului", (I) nr. 24-25, (3-4/1999), p. 72-89; (II), nr. 26-27 (1-2/2000), p. 65-86; idem, Emigrația „duşman al poporului", în Magazin istoric", s.n., iulie 2001.

Acțiuni de „pedepsire" şi „intimidare" a disidenților români din Occident.

Un subiect controversat în activitatea serviciilor de informații şi securitate externe ale regimului comunist din România îl reprezintă antrenarea lor – din ordinul lui Nicolae Ceauşescu – în complicitate cu profesioniştii crimei organizate şi ai terorismului internațional, pentru „pedepsirea" şi „intimidarea" desidenților diasporei româneşti din Occident.

Din punct de vedere strict istoric fără îndoială că nu ne aflăm în fața unei situații inedite ori singulare. Şi alte servicii de informații şi securitate – chiar

din țări cu vechi tradiții democratice – au apelat în diferite momente sau conjuncturi politice fortuite, la organizațiile teroriste ori au inițiat cu forțe proprii, atentate, unele reuşite, altele dejucate de adversari, dar în mai toate cazurile astfel de acțiuni au fost justificate de cercurile puterii politice ca fiind pornite din „rațiuni de stat" ori „de securitate națională".

De exemplu, un document de mare răspândire cu privire la terorismul de stat îl constituie un raport al Senatului SUA, din octombrie 1975, asupra activității CIA. Sunt puşi direct în cauză trei foşti preşedinți ai SUA şi mai mulți foşti miniştri.

La 14 septembrie 1970, preşedintele Richard Nixon l-a convocat la Casa Albă pe şeful CIA, Richard Helms, căruia i-a împărtăşit opinia potrivit căreia venirea la putere a lui Salvator Allende în Chile era inacceptabilă intereselor SUA, fapt pentru care a dat ordin ca principala instituție de spionaj american să organizeze o lovitură de stat pentru a-l împiedica să devină preşedinte.

A urmat asasinarea preşedintelui René Scheineider, şef al Statului Major al armatei chiliene, la 22 octombrie 1970. Documentul citat precizează că generalul a fost asasinat de un grup de terorişti cărora CIA le-a furnizat arme în dimineața atentatului.

Sprijinindu-se pe dovezi şi probe de necontestat, documentul mai atesta că CIA a complotat şi pentru asasinarea lui Fidel Castro, preşedintele Cubei, precum şi a liderului zairez, Patrice Lumumba, în vremea când preşedinte al SUA era încă Dwight Eisenhower. Aceeaşi instituție a SUA ar fi fost amestecată şi în asasinarea altor conducători de state 201.

201 Traian Tandin, Terorismul internațional, (VII), în „Alerta", joi 21 decembrie 2000, p. 10; Miruna Munteanu, CIA şi MI 6 au răsturnat Guvernul de la Teheran, în august 1953, în „Dosare ultrasecrete", nr. 106, 20 mai 2000, p. 1-3; Idem, Americanii, complici cu Pinochet, în „Dosare ultrasecrete", nr. 133, 25 noiembrie 2000, p. 1; Idem, Operațiunea „Golful Porcilor": Dosarul intervenției americane în Cuba, în „Dosare ultrasecrete", nr. 8, 13 iunie 1998, p.1; Idem, Statele Unite pe banca acuzaților de la Havana, în „Dosare ultrasecrete", nr. 65, 17 iulie 1999, p.1.

În ceea ce priveşte KGB-ul, instituție recunoscută şi temută în lumea spionajului pentru acțiunile de lichidare a oponenților politici ai regimului comunist încă din perioada de dinaintea celui de-al doilea război mondial, coincidența face ca la începutul anilor '70, autoritățile de la Kremlin să interzică nu numai ofițerilor PGU (Pervoe Glavnoe Upravlenie – Direcția Întâi Centrală -serviciul de spionaj sovietic – în engleză: FCD, First Chief Directorate) ci şi instituțiilor similare din țările Tratatului de la Varşovia, de a se mai implica în misiuni represive contra conaționalilor din Occident care criticau comunismul.

Rațiunea care a stat la baza acestei hotărâri a avut în vedere că „acțiunile umede" implicau riscuri prea mari, iar în situația unor nereuşite sau divulgări, blocul sovietic putea fi pus într-o lumină total nefavorabilă. Moscova ținea foarte mult nu numai la prestigiu ci şi la imagine. O imagine care în epocă era serios şifonată în fața opiniei publice mondiale după evenimentele din Cehoslovacia, 1968, care demonstraseră pentru lumea civilizată ce înseamnă

doctrina Brejnev, adică „sprijinul frățesc”, după principiul „suveranității limitate”202.

202 „Lumea magazin”, nr. 4/1999, p. 63.

În atari condiții, PGU a trasat ca sarcină, suratelor mai mici din Tratatul de la Varşovia, folosirea în operații speciale de lichidare a teroriştilor profesionişti, recrutați din Occident, țările arabe şi de pe continentul latino-american. Prin această practică se sconta pe acoperirea unor astfel de acțiuni speciale, dar şi pe creşterea şanselor de reuşită. Au fost punctați şi selecționați şefi de organizații mafiote şi membri ai rețelelor traficanților de droguri.

Se miza evident pe contactele acestora cu lumea interlopă şi experiența în trecerile ilegale de frontieră.

Fostul general de securitate Nicolae Pleşiță chiar a mărturisit la un moment dat că Nicolae Ceauşescu i-a preferat pe mercenarii străini întrucât „nu mai credea în aparat”, adică în structurile şi ofițerii de securitate.

Unul dintre primii agenți recrutați de DIE a fost „Sandu” (nume conspirativ), un contrabandist francez care primise azil politic în România atunci când era în conflict cu Interpolul.

În 1976 „Sandu” s-a refugiat la Bucureşti, unde a fost instalat într-un apartament. Prima victimă a acestuia a fost Vasile Zăpârzan, un preot ortodox român din R. F. Germania.

Preacucernicul părinte şi-a găsit sfârşitul în 1976 în urma unui accident pus la cale de „Sandu”.

La 19 octombrie acelaşi an, „Sandu” a fost regizorul unui alt atentat, avându-l de data aceasta ca țintă pe Emil Georgescu, editorul politic al postului de radio Europa Liberă. Atentatul nu a reuşit, Emil Georgescu scăpând cu viață din accidentul de maşină înscenat pe o şosea laterală din apropierea Munchen-ului.

Un alt agent recrutat de DIE pentru misiuni speciale de pedepsire şi intimidare a fost „Felix” (nume conspirativ) cetățean american de origine română, unul dintre conducătorii unei familii mafiote din SUA. Misiunea acestuia a fost de a asasina pe un fost ofițer al DIE, Constantin Răuță care ceruse azil politic în Occident şi pe alți câțiva emigranți români din SUA. Datorită divulgărilor făcute de generalul Ioan Mihai Pacepa, imediat după dezertarea sa în iunie 1978, DIE a renunțat la seria de atentate planificate a fi realizate de „Felix” 203.

203 „Ziua”, nr. 884, luni 19 mai, 1997, p. 7.

Ținte ale unor acțiuni de intimidare ordonate de Nicolae Ceauşescu deveniseră şi cei implicați în demonstrația organizată de emigrația română şi maghiară de la New York, în ziua de 16 aprilie 1978.

Printre cei vizați au fost: Cornel Dumitrescu, redactor al ziarului „Lumea liberă” (New York) pe numele căruia se obținuse autorizația pentru demonstrație; Viorel Trifa, conducătorul Episcopatului Ortodox Român din SUA, asupra căruia Securitatea română, cu câțiva ani în urmă, în complicitate cu structuri similare ale SUA şi la inițiativa unor cercuri evreieşti influente 204, întreprinsese şi o acțiune de compromitere, avându-se în vedere trecutul lui în

Mişcarea Legionară; Lazlo Kolman, Lazlo Hamas şi Ferencz Koreseh, toți trei lideri ai emigrației maghiare din SUA.

204 Arhiva SRI, fond „d", cele patru volume de documente – fotocopii facsimil – pentru compromiterea lui Viorel Trifa.

În paralel, DIE lansase zvonul potrivit căruia toți aceşti emigranți erau „fascişti" şi „criminali de război", şi că se făcuseră vinovați în timpul celui de-al doilea război mondial de „asasinarea unor evrei". Pentru executarea acestor operațiuni speciale s-a constituit un comandament condus de şeful departamentului de emigrație din DIE (generalul Ion Afrim), din care au mai făcut parte cei doi rezidenți din SUA (generalii Aurel Florea şi Aurel Gheorghe), precum şi şeful Secției emigrație a rezidenței DIE din Washington (maior Mihai Alexandru Tănăsescu, conspirativ „Bebe").

În timpul vizitei sale oficiale în Anglia, mai 1978 – unde a fost primit cu toate onorurile din partea Casei Regale Britanice – Nicolae Ceauşescu l-a inclus şi pe Ion Rațiu pe lista celor ce trebuiau aduşi la tăcere.

Nepot al diplomatului român Viorel Țâlea, Ion Rațiu ceruse azil politic în Marea Britanie în toamna anului 1940, imediat după instaurarea regimului național – legionar în România. Ziarist talentat dar şi un prosper om de afaceri, Ion Rațiu a fost o figură importantă a emigrației româneşti din Occident. Datorită spiritului său foarte critic la adresa comunismului 205, Ion Rațiu şi familia sa din țară intraseră în vizorul organelor de securitate româneşti, fiind bănuit că desfăşoară „acțiuni de spionaj în beneficiul serviciilor secrete britanice".

205 Vezi Ion Rațiu, La Roumanie d'aujourd'hui, Paris, 1975.

Dar şi aceste acțiuni de intimidare, din partea Securității externe au rămas în stadiul de proiect datorită „defecțiunii" generalului Ion Mihai Pacepa. Oricum, de necontestat rămâne faptul că în urma dezvăluirilor făcute de Ion Mihai Pacepa, imediat după ce a primit azil politic în SUA, acțiunile de pedepsire şi intimidare asupra emigrației române din Occident, întreprinse de CIE au fost mai bine monitorizate de către serviciile secrete occidentale.

În paralel s-a declanşat şi o puternică acțiune de presă prin care ziarele de mare tiraj occidentale au atras atenția opiniei publice mondiale asupra războiului pe care Nicolae Ceauşescu, prin CIE l-a declanşat contra emigrației române. Probabil că acesta a fost şi motivul pentru care o serie de autorități publice occidentale au numit ulterior CIE ca „cel mai criminal serviciu de spionaj din Blocul Estic" 206.

206 „Ziua", loC. Cit.

Se pare că astfel de acuzații nu erau lipsite de temei, având în vedere că acțiunile „de pedepsire „şi „intimidare", inițiate de CIE, au continuat şi în deceniul '80. Este un aspect recunoscut chiar şi de generalul (r) Nicolae Pleşiță.

Acesta a mărturisit că la venirea sa ca şef al CIE, în 1980, ar fi găsit acolo o minusculă unitate specializată în lichidări, copie a unor structuri similare din cadrul serviciilor de informații străine. Întrucât o astfel de unitate „nu ne-ar fi avantajat", generalul Pleşiță a reprofilat sectorul, direcționându-l spre acțiuni antiteroriste, dar nu omite să precizeze că „au fost păstrate însă mai vechile sarcini doar pentru trădători".

Şi toate acestea pentru că în concepția aceluiaşi memorialist „din când în când nu strică să-i ciomăgeşti pe unii ca să le vină mintea la cap. Nu e democratic, dar e polițienesc" 207.

207 „Lumea magazin", nr. 11/2000, p. 45.

Va trebui să recunoaştem că în fața unui asemenea stil de exprimare, direct, simplu şi la obiect, Pleşiță reuşeşte ca nimeni altul să sintetizeze în câteva cuvinte esența muncii de securitate, atât în interiorul cât şi în exteriorul țării, cel puțin în ultimul deceniu al „epocii de aur".

Iată şi cum s-a materializat o astfel de concepție. În noiembrie 1980, agenții CIE au trimis pachete explozive (cartea cu Memoriile lui Hruşciov în limba spaniolă umplută cu exploziv plastic) celor trei conducători anticomunişti ai emigrației (Nicolae Penescu, Şerban Orăscu, Paul Goma), dar atentatele nu au reuşit datorită măsurilor de protecție. Ceauşescu era pornit contra acestora întrucât reuşiseră să demaşte jocurile sale oculte şi încălcarea drepturilor omului în fața celei de a treia Conferințe pentru Securitate şi Cooperare în Europa de la Madrid.

În aprilie 1982, agenți din legătura CIE au organizat un nou atentat împotriva lui Paul Goma, la Paris. Matei Haiducu, angajat al CIE, însărcinat cu această acțiune, s-a predat însă autorităților franceze, iar serviciile secrete din Hexagon au elaborat o combinație spre a-l compromite pe liderul de la Bucureşti.

Fiind fals informat, că Paul Goma îşi găsise sfârşitul, Ceauşescu a aprobat decorarea lui Haiducu (decorația fiindu-i înmânată în numele secretarului general, chiar de Nicolae Pleşiță, primul adjunct al ministrului de Interne şi şeful Securității externe) şi emigrarea mamei sale în Franța. Apoi s-a organizat la Paris o conferință de presă, în care serviciul de contraspionaj francez (DST) a expus în amănunt actul terorist pus la cale împotriva lui Paul Goma.

Preşedintele Franței, François Mitterand, care, deşi primise din partea lui Ceauşescu 400.000 de dolari pentru a-şi asigura victoria în campania electorală, a calificat totuşi DIE, drept „o bandă de asasini" şi, în semn de protest a anunțat public amânarea vizitei oficiale pe care urma să o întreprindă la Bucureşti, câteva zile mai târziu.

Generalul (r) Nicolae Pleşiță ne oferă şi un alt amănunt al acestui eveniment, în sensul că el ar reprezenta de fapt o poliță pe care serviciile secrete franceze au plătit-o CIE pentru faptul că nu reuşiseră în tentativa lor de a-l racola pe şeful spionajului românesc 208.

208 Idem, nr. 12/2000, p. 45.

La 28 iulie 1981, CIE a organizat o altă acțiune de pedepsire, de data aceasta asupra lui Emil Georgescu, care continua să prezinte de la microfonul postului de radio Europa Liberă, politica economică falimentară a lui Ceauşescu, exacerbarea cultului personalității şi nivelul de trai din ce în ce mai scăzut al cetățenilor României.

Emil Georgescu a fost atacat de doi francezi – Layoni şi Cottenceau – şi înjunghiat cu 22 de lovituri de cuțit în fața casei sale din München, dar a supraviețuit ca prin minune.

Raportul Serviciului de securitate al R. F. Germania (Bundesamt fur Werfossungsschutz) pe anul 1982 atestă că viața lui Emil Georgescu a fost salvată numai după numeroase intervenții medicale şi că cei doi atentatori fuseseră deja arestați şi condamnați. Documentul menționa, de asemenea, că infractorii au refuzat cu încăpățânare să dea orice informație în legătură cu cei care i-au angajat.

În cursul procesului, început în aprilie 1982, Layoni a declarat că atât el cât şi partenerul său fusesesră angajați de un român din Franța ca să-l „intimideze" pe Emil Georgescu. În ianuarie 1893, Ion Mihai Pacepa l-a identificat pe „Sandu" ca fiind unul dintre cei doi atentatori 209.

209 „Ziua", loC. Cit.

Afacerea Şacalul.

Arhivele fostelor organe de informații şi securitate est-germane (STASI) păstrează date interesante despre relațiile renumitului terorist internațional „Carlos" („Şacalul") cu oficialitățile regimului comunist de la Bucureşti, precum şi informații privind implicarea sa în câteva atentate comandate de dictatorul din Carpați. De asemenea, înainte de moartea sa misterioasă în 1982, fostul colonel de securitate Sergiu Nica a lăsat un raport în care oferea detalii despre legăturile sale cu „Carlos" şi persoanele implicate în organizarea unor acțiuni teroriste ordonate de Nicolae Ceauşescu asupra unor disidenți români refugiați în Occident.

În presa postdecembristă s-a vorbit şi despre câteva atentate care s-au produs la Paris, Viena, München (la postul de radio Europa Liberă), Praga şi Geneva (acesta din urmă vizându-l pe Ion Şerban, un fost agent al Securității româneşti). Toate acestea ar fi legate de numele lui „Carlos" şi ale câtorva ofițeri din serviciile de spionaj ale României. Mai mult, după ce în vara anului 1994, „Carlos" a fost răpit din Sudan – unde îşi găsise refugiul şi protecția – de către serviciile secrete franceze, organele de procuratură din Franța, Germania, Elveția, Cehia, Ungaria şi România au început efectuarea unor minuțioase investigații care au scos la iveală complicitatea serviciilor secrete din țările fostului Bloc Estic într-o serie de acțiuni ale terorismului internațional 210.

210 „Evenimentul zilei", nr. 2498, marți 5 septembrie 2000, p. 3.

Recent, fostul general de securitate Nicole Pleşiță a făcut, la rândul lui câteva dezvăluiri interesante privind legătura sa cu teroristul „Carlos", afirmând tranşant că „Şacalul" (Carlos) a fost agentul nostru, nu noi agenții lui" 211.

211 „Lumea magazin", nr. 10/2000, p. 47.

Prin urmare, există suficiente date atestate de documente arhivistice, memorialistice ori de cercetare penală, pe baza cărora se poate reconstitui aşa-zisa „afacere Carlos", un episod încă prea puțin şi de prea puțini cunoscut în istoria serviciilor de informații şi securitate româneşti. Având în vedere că procedurile judiciare din Hexagon nu sunt încă finalizate, vom sintetiza în cele ce urmează doar unele certitudini deja conturate.

Cel care a realizat din ordinul lui Nicolae Ceauşescu legătura între vârfurile Securității şi celebrul terorist „Carlos" a fost colonelul Sergiu Nica, de la UM 0620 (USLA), care îndeplinea în 1979 funcția de şef de serviciu. El

cunoştea cel mai bine acțiunile teroristului „Carlos” dar şi pe membrii grupului acestuia.

Despre „Carlos” se ştia că este cetățean venezuelean, pe numele adevărat Ilici Ramirez Sanchez, mai folosea numele conspirative „Salim”, ori „Mahomed Ali Aldares”, dar şi pseudonimul „Şacalul”, un fanatic extremist, inițiat încă de tânăr în operațiuni conspirative de către instructorii şcolilor speciale din Cuba şi URSS. Vorbea curent nu mai puțin de şapte limbi străine, inclusiv limba rusă, în care se inițiase în perioada studiilor de la Universitatea „Patrice Lumumba” din Moscova.

În anii '70-'80, „Carlos” a organizat şi condus o serie de atentate teroriste pe teritoriul unor țări occidentale, revendicate de palestinieni, irakieni, libieni şi mai ales sud-americani. Devenise cu timpul unul dinte oamenii de mare încredere şi foarte apropiat colaborator al lui Yasser Arafat, în probleme speciale ce țineau de realizarea idealului revoluției musulmane. Trăia mai mult pe teritoriul unor țări socialiste, unde se bucura de protecție din partea autorităților din Ungaria, Cehoslovacia, Polonia şi R. D. Germană.

Organele Securității interne din România îl urmăreau pe „Carlos” de mai mult timp, fotografia acestuia fiind dată în consemn, fiecărui angajat din structurile operative ale Ministerului de Interne, pentru urmărire generală pe țară.

Pe teritoriul României fusese semnalat pentru prima dată în 1973, intrat clandestin sub identitate de cetățean francez, pentru a se întâlni cu diplomați irakieni şi reprezentanți ai organizațiilor palestiniene. În România, „Carlos” a mai luat legătura şi cu refugiații chilieni, adepți ai preşedintelui Salvator Allende, răsturnat de la putere de forța militară a generalului Pinochet, sprijinit de CIA, adversara regimului socialist instaurat în Santiago de Chile.

Dintre aceşti refugiați „Carlos” a selecționat viitori terorişti internaționali, sub pretextul că îi va putea sprijini în acțiunile lor de restabilire a regimului socialist în patria lor. Legăturile dintre „Carlos” şi Nicolae Ceauşescu s-au realizat în anii următori prin intermediul lui Yasser Arafat, liderul OEP şi dr. George Habash, şeful FPEP (Frontul Popular pentru Eliberarea Palestinei). Acțiunile desfăşurate de „Carlos” erau în atenția serviciilor de securitate centrale din România, respectiv Serviciul K din cadrul DIE, Unității Speciale de Luptă Antiteroristă, Direcției a III-a (contraspionaj) şi Direcției a V-a (pază demnitari), care cooperau şi îl informau operativ pe şeful statului despre aspectele mai importante ce puteau aduce atingere securității naționale ori relațiilor internaționale ale statului român 212.

212 Dicționar pentru buzunarul agenților secreți, în „Alerta”, joi 14 septembrie 2000, p. 16.

Colonelul Sergiu Nica, transferat între timp la CIE, a primit ordin direct din partea şefului DSS – Tudor Postelnicu – să se deplaseze în Cehoslovacia pentru a-l contacta pe „Carlos” în vederea neutralizării lui Ion Mihai Pacepa. Deplasarea s-a realizat în 1979, iar colonelul Sergiu Nica a fost însoțit de colonelul Ion Diaconescu. Întâlnirea cu „Carlos” a avut loc într-un castel din Praga, pus la dispoziție de către oficialitățile statului cehoslovac.

Colaborarea Securității românești cu grupul lui „Carlos” este atestată și de un raport al STASI, din februarie 1981, în care se menționează printre altele: „Conform constatărilor operative, în august 1979, s-a stabilit contactul cu „Carlos„, Lilly și Abul Hakim, în timpul ședерii la Praga, de către doi angajați ai organelor de securitate românești. La această întâlnire i s-a oferit, deschis și direct, sprijin logistic grupului ce urma să desfășoare acțiuni contra statelor imperialiste. Neoficial, s-a mai înregistrat că, în ianuarie 1980, un membru de frunte al grupului „Carlos„, Kopp Magdalena, numită Lilly, a efectuat o călătorie în România, răspunzând unei invitații a organelor de securitate românești” 213.

213 „România liberă”, vineri 27 februarie 1988, p. 6.

În 1980, conducerea CIE a fost încredințata generalului Nicolae Pleșiță, căruia șeful statului i-a sugerat să continue legăturile cu „Carlos”. Acest lucru nu era greu de realizat, întrucât la București fuseseră deja instalate posturi telefonice conectate la rețeaua internațională. Lângă aparatele telefonice se aflau zi și noapte ofițeri de securitate, buni vorbitori de spaniolă și engleză.

Relațiile lui 'Carlos' cu generalul Pleșiță erau strict confidențiale. Într-un amplu interviu acordat ziaristului Viorel Patrichi, fostul șef al CIE de la începutul anilor '80, a recunoscut că s-a întâlnit cu renumitul terorist, care era la acea dată „mâna dreaptă a lui Arafat pentru Europa”. Relația Carlos-Pleșiță a avut două directive bine definite: prevenirea oricăror atentate teroriste pe teritoriul României și capturarea lui Pacepa.

Interesantă este explicația pe care generalul (r) Pleșiță a oferit-o presei postdecembriste în legătură cu rațiunea și rezultatele colaborării organelor de securitate românești cu persoane importante ale terorismului internațional: „Carlos împreună cu Arafat, al cărui subordonat era, ne-au adus servicii foarte mari. România n-a avut acte teroriste pe teritoriul ei și ne-am folosit de influența lui Arafat și a lui „Carlos„, de informațiile pe care ni le-a furnizat, demontând multe acțiuni ale grupărilor haotice, teroriste din Orient. Noi fiind placă turnantă aici. Între Orient și Occident era România. Tranzitul pe aici se făcea. Pe aici treceau toate mișcările serviciilor teroriste din Orient. Noi am reușit să dezamorsăm multe, nu toate și mai ales pe acelea care vizau teritoriul nostru. Ne mândrim cu asta” 214.

214 „Lumea magazin”, nr. 4/1999, p. 62.

Dacă primul obiectiv al colaborării poate fi considerat că a avut un anumit sens, cel de-al doilea, respectiv capturarea sau neutralizarea lui Pacepa nu s-a putut realiza, în primul rând, pentru că „generalul defector era bine păzit de serviciile specializate americane”, iar „Carlos” se pare că nu avea forțe pe teritoriul SUA.

Desigur că pot fi aduse în discuție și alte cauze, dacă e să avem în vedere legăturile lui „Carlos” cu serviciile secrete sovietice ori relația mai veche Pacepa – Saharovski – aspect asupra căruia vom reveni – într-o perioadă în care liderul de la București era perceput la Kremlin ca un „naționalist” ce submina coeziunea Blocului Estic.

Generalul Pleșiță, în calitate de șef al CIE, a avut inițiativa înființării unei noi structuri informative externe cu misiunea de a-i supraveghea pe trădătorii și disidenții români aflați în străinătate. Astfel de ținte trebuiau mai întâi

localizate, pentru ca apoi să devină obiect al acțiunilor lui „Carlos” şi a echipei sale. Pentru îndeplinirea acestui gen de misiuni, ordonate de la Bucureşti, „Carlos” ar fi cerut bani (aproximativ un milion de dolari), paşapoarte false şi arme. Din documentele aflate în arhivele fostelor organe de securitate româneşti şi publicate în ultimii ani, rezultă că pretențiile lui „Carlos” ar fi fost satisfăcute doar parțial.

De pildă, Adresa UM 0544 (CIE) cu nr. 102/71/00/10748 din 28 iunie 1981 atestă că în baza aprobării şefului DSS, Tudor Postelnicu, au fost scăzute din evidențele UM 0297 (unitatea cu profil logistic) o impresionantă cantitate de armament folosit şi comandat în executarea unor misiuni speciale 215.

215 Documentul a fost publicat, în facsimil, în „România libera”, vineri 27 februarie 1998, p. 6. Era vorba despre: aruncătoare de grenade antitanc, AG 7 şi RP 6, 6 puşti semiautomate cu lunetă, 7 pistoale mitralieră AKM, pistoale Stecikin, Walter şi Makarov, lunete, 5 grenade fumigene, 280 aprinzătoare electrice, 5 capse electrice, 550 capse pirotehnice detonate, 215 kg exploziv plastic, 150 m fitil detonat, 3753 cartuşe calibru 7, 62, 5040 cartuşe de 9 mm Makarov, 1669 cartuşe de 7,65 mm, 1306 cartuşe de 7,62 mm cu miez de oțel, la care se adaugă alte echipamente, dispozitive de iluminat pe timp de noapte, filtre, încărcătoare etc. Scăzământul acestui material s-a făcut în două tranşe, în iunie şi decembrie 1981, deci după seria de atentate, ceea ce alimentează suspiciunea potrivit căreia principalul beneficiar ar fi fost „Carlos” şi echipa sa. Din alte date publicate ar rezulta însă că cel puțin atentatul împotriva secției cehoslovace a postului de radio Europa Liberă ar fi fost efectuat cu explozibil de proveniență cehoslovacă (vezi Mihai Pelin, op. Cit., p. 10).

Pe lângă sprijinul logistic, organele de Securitate româneşti ar mai fi pus la dispoziția lui „Carlos” şi oamenilor săi baza de pregătire de la Recea (jud. Covasna). Comentariile pe un ton foarte dur realizate de secția română a Europei Libere la adresa politicii regimului comunist de la Bucureşti stârniseră mânia lui Ceauşescu. Potrivit afirmațiilor generalului Lajos Karasz – vice-ministru de Interne ungar la acea vreme – atentatul din februarie 1981 contra postului de radio Europa Liberă a fost comandat de CIE în urma ordinelor date personal de şeful statului român. Atentatul, care a zguduit opinia publică mondială, a fost realizat de „Carlos” şi a purtat numele codificat „Tangoul munchenez”.

Din documentele publicate până în prezent, rezultă că atentatul s-a produs în felul următor. La 14 octombrie 1980, „Carlos” s-a întâlnit cu câțiva membri ai grupului său de la Budapesta, într-o casă conspirativă pusă la dispoziție de serviciul de securitate ungar, pentru o şedință de analiză asupra planului de atentat. Au fost examinate şi discutate diverse rapoarte pe care le aveau despre cum arată clădirea postului de radio Europa Liberă, precum şi 5 filme alb-negru şi color, 60 de fotografii ale clădirii.

Materialele documentare au fost puse la dispoziția lui „Carlos” de către oamenii de legătură ai organelor Securității de la Bucureşti. La acea întâlnire au mai fost prezenți Johanes Weinrich şi Magdalena Kopp (Lilly) pe atunci amantă, ulterior devenită soția lui Carlos 216.

216 „România libera”, loC. Cit.

Din fotocopiile aflate în arhivele STASI, asupra notițelor luate de Weinrich la acea reuniune, rezultă că explozibilul urma să fie livrat de Securitatea română, printr-un ofițer de legătură numit „Andrei" (numele conspirativ al colonelului Sergiu Nica). Nevoile echipei lui „Carlos" mai includeau 8 aparate de comunicații radio (walkie-talkie), 9 pistoale, două cu amortizor, precum şi cinci grenade. „Carlos" a stabilit ca grupul să plece la Munchen, în noiembrie 1980, să aştepte acolo materialele şi echipamentele necesare acțiunii. La sfârşitul lunii ianuarie 1981, „Carlos" a plecat la Bucureşti, unde a rămas până la 5 februarie, deci cu 18 zile înainte de atentatul de la Munchen.

Bomba a fost instalată pe zidul clădirii postului de radio Europa Liberă, în dreptul departamentului cehoslovac, deşi era destinată celui românesc. Schema realizată cu ajutorul unor informații obținute de la surse din interiorul postului de radio, indica cu săgeți departamentul românesc.

La atentat au mai participat şi trei terorişti elvețieni, dintre care a fost ulterior identificat Bruno Bruget. Deflagrația s-a produs la 21 februarie 1981, ora 21 şi 47 minute. Capitala bavareză era înzăpezită, iar temperatura foarte scăzută. Era o zi geroasă de iarnă.

Explozia puternică a unei încărcături, estimată a fi avut 20 de kg, a spart geamurile imobilelor din cartier pe o rază de 1 km, a făcut o spărtură mare în zid de aproximativ 18 metri, a îndoit stâlpii de beton şi a distrus mai multe birouri. Nu s-au înregistrat morți, ci doar răniți: patru salariați ai postului de radio şi două persoane din clădirile învecinate. Rănile cele mai grave le-a suportat o angajată de la serviciul cehoslovac. Pagubele provocate au depăşit două milioane de dolari.

Într-un amplu raport al Securității ungare despre „Carlos", trimis securității est-germane – document păstrat în arhivele STASI – atestă că, îndată după explozia de la München, „Carlos" a plecat la Bucureşti unde, cei mai înalți demnitari ai Securității române l-ar fi felicitat pentru reuşita acțiunii 217.

217 Ibidem.

Chiar dacă, după finalizare, cercetările justiției franceze vor aduce la lumină noi probe sau vor infirma unele suspiciuni deja conturate în ceea ce priveşte complicitatea Securității externe a regimului comunist din România în aşa-zisa „afacere Şacalul", un lucru rămâne de necontestat, şi anume că prin astfel de practici politica lui Nicolae Ceauşescu din anii '80 „întorsese spatele Europei" 218, punându-se astfel într-un total dezacord cu tradițiile şi sentimentele poporului român.

218 Vezi pe larg Jean-Marie Le Breton, Sfârşitul lui Ceauşescu. Istoria unei revoluții, Cavallioti, 1997, p. 160.

Enigma defectorilor transfugi din Blocul Estic.

Un alt aspect ce merită interesul istoriografic se referă la ceea ce lucrările de specialitate, publicate recent în Occident evidențiază despre unii defectori/transfugi ai organelor de securitate din Blocul-Estic.

Doi autori francezi – Geoffrey D'Aumale şi Jean-Pierre Foure, în voluminoasa lor lucrare despre istoria tehnicilor de spionaj şi contraspionaj, apărută la Paris în 1998, disting două categorii de transfugi: transfugi propriu-zişi (exteriori) care îşi părăsesc țara din motive politice, ideologice sau

economice pentru a trece la inamic şi transfugi activi („transfugue-en-place”, sau interiori) cei care acceptă să rămână în țara de origine, dar care joacă rol de „cârtițe” pentru un serviciu de informații advers.

Potrivit unui act normativ, intitulat Final Report Senat Select Committee on Intelligence, elaborat de Congresul SUA la 24 aprilie 1976, „defectorul” este definit ca „persoana care, din rațiuni politice sau din alte rațiuni şi-a abandonat țara şi se află sau s-ar putea afla în posesia unor informații care interesează guvernul Statelor Unite” 219.

219 Apud Col. (r) Traian Stambert, Escală pe strada „cârtițelor”, Editura Paco, p. 11-12.

Mai mult, potrivit Public Law 110, un alt act normativ elaborat tot de Congresul SUA, „defectorii”, au fost împărțiți, în funcție de interesele urmărite, în trei categorii: personalități, agenți ai altor servicii de informații şi persoane care au spionat, trădat sau lucrat în favoarea SUA. (Incluşi sub incidența indicativului „110'S”, aceştia primesc salariu şi protecție din partea CIA; transfugi de importanță medie (diplomați de carieră, politicieni, militari, cercetători etc.) care n-au fost anterior în raporturi de subordonare sau conlucrare organizată cu serviciile americane de informații. (Afiliați indicativului „55'S”, aceştia sunt sprijiniți şi protejați de CIA, de la caz la caz; personalități din domeniul artistic, cultural, sportiv, ştiințific etc., care, din considerente propagandistice sau de altă natură, sunt bineveniți pe pământul american 220.

220 Ibidem.

Interesant e că nu toți sunt considerați trădători din punctul de vedere al țării pe care au părăsit-o. Serviciile secrete aveau obiceiul de a prelua sub control pe unii transfugi-defectori, ca metodă de a-şi implanta agenții cu o instruire specială în tabăra adversă.

Gestapo-ul a provocat prin acest sistem mari pierderi mişcărilor de rezistența din țările europene ocupate de armata germană, la fel şi sovieticii au obținut unele succese în perioada războiului rece 221, ceea ce înseamnă că din punct de vedere strict profesional pentru activitatea de informații, avem de-a face cu „defectori răi” şi „defectori buni”.

221 Geffray D'Aumale, Jean-Pierre Faure, op. Cit., p. 439-440.

La rândul său, Jacques Boud, în a sa monumentală enciclopedie despre tehnicile de informații şi serviciile secrete, apărută la Paris în 1998, prezintă un nou tablou al defectorilor transfugi, cu 52 ofițeri ai KGB şi GRU, 5 români, 4 cubanezi, 3 polonezi, un ceh şi un maghiar 222.

222 Jacques Baud, Encyclopedie du renseignement et des services secrets, Paris, 1998, p. 571.

Din studiul dosarelor de la fondul anchetă al fostei arhive de Securitate rezultă însă că numărul defectorilor români, care în perioada 1963-1985 au cerut azil politic în diferite țări occidentale, ca Franța, Anglia, SUA, Germania Federală, Belgia, Italia, Suedia şi Elveția, este mult mai mare 223, de unde se naşte o firească întrebare: Oare ce i-a nemulțumit atât de mult pe toți aceştia, încât să-i determine la gesturi care practic au luat proporția unui fenomen? 224.

223 Arh. SRI, fond „Y”, dosarele: nr. 65 884, vol. 1, f. 15; vol. 2, f. 12 – 13; nr. 65 659, vol. 1, f. 5 – 6; nr. 65 791, f. 44 – 45; nr. 65 733, f. 16 – 17; nr. 65 792, vol. 1, f. 17 – 18; nr. 65 776, f. 16 – 17; nr. 65 762, vol. 1, f. 22 – 23; nr. 65 843, f. 17- 18; nr. 65 843, f. 19 – 20; nr. 65 888, vol. 2, f. 4 – 5; nr. 65 619, vol. 1, f. 26 – 27.

224 Noțiunea de „defector – transfug” cuprinde, din punctul nostru de vedere, în primul rând ofițerii de securitate aflați în misiune în afara granițelor statului român şi care au refuzat înapoierea în țară, solicitând azil politic. O altă categorie se referă la foştii ofițeri ai organelor de Securitate care, după trecerea în rezervă, profitând de ocazia unor excursii în Occident, au refuzat înapoierea în țară. Dar cea mai numeroasă categorie o reprezintă informatorii Securității care, în timp ce erau activi – deci folosiți – au cerut azil politic în țările occidentale, unii dintre ei chiar şi pe spațiul sovietic. Numărul acestei din urma categorii este de ordinul sutelor.

Un posibil răspuns nu poate pierde din vedere explicația oferită de istoriografia occidentală despre această problemă, şi anume că o parte din defectorii-transfugi din Blocul Estic erau în realitate dirijați de serviciile secrete sovietice. Americanii au fost primii care şi-au dat seama despre această metodă, şi ca urmare, au înființat rapid un program special – Defector Program – administrat de CIA prin Interagency Defector Committe (IDC), în scopul de a coordona găzduirea şi exploatarea (debriefing) transfugilor. Până în 1990 au fost avuți în vedere defectorii din URSS, Cuba şi Tratatul de la Varşovia 225.

225 Jacques Boud, op. Cit., p. 570 – 571.

Rezultatele nu le cunoaştem, ele constituind, evident şi astăzi secrete de stat bine protejate. Dar cine citeşte cu atenție dezvăluirile memorialiştilor fostei Securități, e imposibil să nu constate unele ciudățenii.

Aşa, de exemplu, generalul Pleşiță susține că atât de bine informata Securitate nu a cunoscut totuşi, până la apariția cărții lui Ion Mihai Pacepa, Moştenirea Kremlinului, cine îl ajutase pe acesta să ajungă în DIE 226.

226 „Lumea magazin”, nr. 11/2000, p. 45.

Or, defectorul-transfug Pacepa, care şi el a fost supus timp de câțiva ani unui interogatoriu amănunțit (debriefing) de către serviciile americane, în cadrul Defector Program, recunoaşte că a fost adus în DIE de Alexandr Mihailovici Saharovski, nimeni altul decât mai marele consilierilor sovietietici din Securitate, din perioada 1949-1953 şi care, după retragerea lui din România, a ocupat, timp de 15 ani, funcția de şef al spionajului sovietic 227, ceea ce întăreşte serios suspiciunile că gestul său nu a fost chiar dezinteresat, putând avea şi alte conotații.

227 Cristopher Andrew, Oleg Gordievski, KGB. Istoria secretă a operațiunilor sale externe de la Lenin la Gorbaciov, Bucureşti, 1994, passim.

Extrem de interesantă, în acest sens, este dezvăluirea făcută de istoricul israelian, Shlomo Leibovici-Laiş, de pe vrema când ocupa „un post oficial sensibil” la Tel-Aviv. Cu ocazia unui dineu oficial, fiind întrebat de unul dintre „vânătorii (ofițerii români din DIE)” care-l căutau pe generalul defector, Ioan Mihai Pacepa, pentru cine lucrează acesta din urmă, istoricul israelian ar fi dat

următorul răspuns: „Ăsta (Pacepa – n.n.) a servit pe toți cei care i-au cerut servicii” 228.

228 Țesu Solomovici, Ceauşescu şi politica româno-israeliană, În „Dosare ultrasecrete”, 8 noiembrie 2003, p. IV.

O situație asemănătoare ar fi avut şi un alt ofițer al DIE, un anume Gheorghe Mandache. Din datele păstrate în documentele fostei Securități, rezultă că acesta era născut la 13 februarie 1933 într-o comună din județul Botoşani, de profesie strungar.

A fost încadrat în Securitate în 1951, fiind trimis la un curs de specializare de doi ani în URSS, unde a fost recrutat de organele de spionaj sovietic. Încadrat în DIE, a primit misiuni informative în R. D. Germană, unde s-a logodit cu Kothe Brunich, sub numele de cod Rudolf Breuman.

La 13 martie 1959 a fost declarat dispărut din Berlinul răsăritean. Împreună cu logodnica sa trecuse sectorul occidental al oraşului, stabilindu-se ulterior la Ulm, în sudul R. F. Germania.

În realitate, primise misiuni informative din partea serviciilor secrete sovietice, care-i controlau activitatea sub steag străin. Securitatea română a încercat să-l localizeze abia în 1973. Un an mai târziu s-a întreprins o acțiune de răpire a sa şi aducere sub escortă în România, care e eşuat.

„Gheorghe Mandache – prognoza un raport al Securității – nu a fost judecat şi nici condamnat în țara noastră, întrucât imediat după comiterea actului de trădare s-a apreciat că trădătorul va putea fi adus în țară” 229.

229 Apud Mihai Pelin, Ceea ce nu se spune: Defectorii, în „Cotidianul”, vineri, 24 noiembrie 2000, p. 8.

Între timp fapta ofițerului dezertor intrase sub prescripție. Interesantă este şi dezvăluirea făcută de generalul Nicolae Pleşiță, referitor la acest caz: „L-am lansat în Germania şi a acționat la ordinele ălora (adică KGB -n. N.) în interesul lor şi în detrimentul nostru.

Ăia au simulat dezertarea lui Mandache de la noi, iar el a devenit trădător. Realitatea e că nu era trădător” 230.

230 „Lumea magazin”, nr. 11/2000, p. 45.

Aceleaşi semne de întrebare le ridică şi tratamentul neuniform aplicat, după prăbuşirea Blocului Estic, asupra defectorilor-transfugi. În vreme ce unii au rămas în postura de trădători, alții au fost reabilitați cu acte în regulă chiar de noile autorități democratice, din Polonia (colonelul Ryszard Kuklinski 231), România (generalul Ion Mihai Pacepa) şi Federația Rusă (Boris Yutsin).

231 Ryszard Kuklinski a fost considerat unul dintre cei mai importanți spioni (transfuge en place – n.n.) ai CIA din estul Europei în timpul războiului rece. Fost ofițer de legătură între Cartierul General al Armatei poponiei şi Armata Uniunii Sovietice în perioada 1976-1981, Kuklinski a livrat Statelor Unite mii de documente secrete cuprinzând planurile militare ale Moscovei în eventualitatea unui război în Europa. În 1981, Kuklinski a solicitat CIA să-l evacueze din Polonia, cu puțin timp înainte de impunerea legii marțiale în această țară. În 1984, autoritățile poloneze l-au condamnat pe Ryszard Kuklinski la moarte pentru trădare, în timp ce acesta se afla în Statele Unite. Ulterior, în 1997, Kuklinski a fost achitat. Opinia publică poloneză a rămas

divizată în privința caracterului actului lui Kuklinski de a defecta în favoarea SUA. Lech Walesa, fost lider al sindicatului polonez Solidaritatea şi fost preşedinte al Poloniei, a refuzat în mai multe rânduri să îl reabiliteze pe Ryszard Kuklinski. A încetat din viață, în ziua de 10 februarie 2004, la spitalul militar din Tampa, Florida, în urma unei crize cardiace. („Ziua", 14-15 februarie 2004, p. 9.)

Un posibil răspuns – la întrebarea pusă anterior referitoare la motivele care au provocat această adevărată maree de „transfugi" din Blocul Estic către Occident, sau pusă în slujba intereselor occidentale, şi nu numai.

— Îl putem formula, dacă e să avem în vedere faptul că Departamentul de Stat din SUA, prin CIA, au pus bazele, în 1989, unei structuri informative denumită Trust Organization, cu sediul central în California şi cu filiere în Austria şi RFG. Nou creata organizație, în rândul căreia se aflau foşti ofițeri de informații transfugi, plecați din România, URSS, Polonia şi Cehoslovacia – printre aceştia numărându-se şi fostul general de securitate Ion Mihai Pacepa – primise următoarele misiuni: de a începe şi sprijini mişcarea de disidență în țările socialiste, organizarea şi dirijarea activităților informative în rândul emigrației originare din aceste țări, inițierea unor acțiuni îndreptate împotriva statelor socialiste prin intermediul elementelor ostile din rândul emigrației sau disidenților 232.

232 „Alerta", joi, 9 noiembrie 2000, p. 7.

Printre acțiunile considerate reuşite ale lui Trust Organization, Nota nr. 00444 din 14 noiembrie 1989 a CIE menționa contribuția adusă la destabilizarea situației din Polonia, Ungaria şi RDG. Potrivit datelor şi informațiilor deținute la jumătatea lunii noiembrie 1989 de principala structură de spionaj a Securității din România, Trust Organization îşi propusese să-şi concentreze acțiunile cu preponderență pe spațiul României şi Cehoslovaciei 233.

233 Constantin Sava, Constantin Monac, Adevăr despre Decembrie 1989. Conspirație. Diversiune. Revoluție. Documente din Arhivele Armatei, Bucureşti, Editura FORUM, 1999, p. 15.

Având în vedere evenimentele din noiembrie-decembrie 1989 de la Praga şi Bucureşti se pare că organizația care grupa foştii defectori din Blocul Estic a jucat un rol important, rol pe care îl vom putea cunoaşte mai bine pe măsură ce istoriografia va beneficia şi de alte documente ce se vor declasifica.

Până în prezent, doar fostul general de securitate, Ion Mihai Pacepa, face referire tranşant la acest aspect: „. Revolta din Decembrie 1989 a fost posibilă datorită eforturilor făcute de SUA pentru a demola imperiul sovietic, precum şi al acțiunilor îndelungate întreprinse în comun de românii din țară şi de cei din exil pentru a demola tirania lui Ceauşescu. Acesta este părerea unanimă a politicienilor şi istoricilor americani interesați în problemele româneşti" 234.

234 Vezi interviul lui Cornel Dumitrescu luat generalului (r) Ion Mihai Pacepa, în „Ziua", luni 19 februarie 2001, p. 7.

Acelaşi memorialist de excepție, Ion Mihai Pacepa, într-un interviu acordat ziaristului de limbă spaniolă – Carlos Alejandro Alfaro – şi publicat în septembrie 2002, a afirmat fără falsă modestie: „Mi-am riscat viața pentru a

ajuta curajosul popor român să se dezbare de Ceauşescu, şi sunt fericit să văd că România este din nou o țară liberă". Astfel de merite i-au fost recunoscute oficial şi de autoritățile româneşti postdecembriste 235.

235 Hotărârea Tribunalului Suprem al României, nr. 41/1999 a anulat sentința din 1978 prin care Ion Mihai Pacepa fusese condamnat la moarte, restituindu-i gradul de general şi proprietățile confiscate.

Teza este susținută şi de unul din „monştrii sacri" ai presei americane şi ai mediului de analiză strategică din Washington, Arnaud de Borchgrave. Cel care a intervievat 24 de defectori din fostul Bloc-Estic european susține tranşant că cinci foşti şefi ai CIA spun că Pacepa „a jucat un rol foarte important în căderea comunismului".

Prin urmare, noțiunea de defector, în concepția americană, ar trebui înțeleasă nu ca o simplă dezertare, ci trecerea pe baricada opusă şi continuarea luptei până la victorie, ceea ce au făcut, de altfel, şi naziştii care au plecat în Anglia pentru a lupta contra nazismului 236.

236 Vezi pe larg în „Jurnalul Național", 12 februarie 2004, p. 12-14.

SECURITATEA ŞI SERVICIILE SECRETE SOVIETICE.

De la fondarea lor, după model sovietic, şi până în anul 1968, serviciile de securitate din țările Blocului Est-European au fost controlate periodic de serviciile secrete sovietice în cadrul aşa-numitelor operațiuni „Baikal". S-a folosit, de regulă, metoda acoperirii sub steag străin, adică agenți ai KGB ori GRU – sub identitatea unor cetățeni occidentali, care vizitau România, Bulgaria, Polonia, Germania de Răsărit, Cehoslovacia, Ungaria – cu o dublă misiune: identificarea şi racolarea unor potențiale surse umane de informații; verificarea loialității şi eficienței serviciilor de securitate din aceste țări 237.

237 Cristopher Andrew and Vasili Mitrokhin, The Mitrokhin Arcive. The KGB în Europe and the West, London, Allen Lowe, Penguin Prese, 1999, p. 341.

Dintre celelalte state membre ale Tratatului de la Varşovia, România „se bucura" la începutul anilor '60 de o atenție sporită din partea serviciilor secrete sovietice. Guvernul de la Bucureşti inițiase deja un program de măsuri ce viza naționalizarea structurilor de informații şi securitate, ceea ce a însemnat, printre altele, înlăturarea din funcțiile importante de conducere a ofițerilor cu studii la Moscova, a celor căsătoriți cu rusoaice, precum şi menținerea pe o poziție fermă în problema retragerii consilierilor sovietici.

O dată cu instalarea la putere a lui Nicolae Ceauşescu, politica de autonomie a Securității româneşti față de serviciile secrete sovietice s-a manifestat şi în alte forme. De exemplu, în primăvara anului 1965 au fost „demascați" câțiva ofițeri din rândurile armatei române cu activitate în slujba serviciilor de spionaj sovietice, punându-li-se în vedere să întrerupă orice legătură 238.

238 Colonel (r) Gheorghe Manea, Labirintul Vieții prin sârmă ghimpată (biografii – memorii – amintiri), Bucureşti 1998, p. 87.

De asemenea, în iulie 1967, cu ocazia întâlnirii de la Budapesta a ofițerilor superiori ai direcțiilor de spionaj din serviciile de securitate est-europene, delegația română s-a opus propunerilor reprezentanților KGB de a se

intensifica măsurile specifice „împotriva Vaticanului în strânsă legătură cu cea desfăşurată contra inamicului principal [SUA – n.n.]" 239.

239 „Magazin istoric", s.n., februarie 2001, p. 81.

Momente de încordare, chiar de adversitate, între Securitatea română şi instituțiile similare sovietice s-au intensificat în contextul evenimentelor de la Praga, din 1968.

Şeful KGB, Iuri Andropov, a inițiat, începând cu luna martie 1968, operațiunile „Progres", prin care agenți experimentați ai serviciilor secrete sovietice au fost trimişi mai întâi în Cehoslovacia, ulterior şi în celelalte țări „frățeşti", tot sub acoperire de cetățeni ai statelor occidentale, numai că misiunea lor era alta, şi anume de a ține sub control situația opiniei publice, de a pătrunde în grupările subversive şi a detecta indiciile „sabotajului ideologic" întreprins de serviciile de informații ale membrilor NATO.

Prin astfel de acțiuni, care s-au bucurat de un real succes – evident, din punctul de vedere al Kremlinului – ni se dezvăluie că sovieticii au avut serioase rezerve asupra loialității serviciilor de securitate din țările Tratatului de la Varşovia 240.

240 Miruna Munteanu, Agenții KGB deplin conspirați în interiorul lagărului socialist. Operațiunile „Progres", în „Dosare ultrasecrete", an 3, nr. 87, sâmbătă 18 decembrie 1999, p. 2-3.

Documentele diplomatice publicate în ultimii ani, împreună cu memorialişti ai Armatei şi fostelor organe de securitate, inclusiv KGB, atestă că într-adevăr nimeni nu şi-a permis să asiste impasibil la acțiunile sovieticilor.

Un procedeu clasic în materie de operațiuni speciale.

Pe măsură ce, în primăvara anului 1968, în Cehoslovacia se derula procesul reformator inițiat de Alexandr Dubcek şi echipa sa de colaboratori, în România factorii de decizie primeau pe căi diplomatice informații despre „iritarea" Moscovei şi chiar inițierea, prin serviciile secrete sovietice, a unor acțiuni de diversiune ca preludiu la o eventuală intervenție armată 241.

241 Geoffray D' Aumale, Jean-Pierre Faure, Guide de l'espionage et du contre-espionage. Histoire et technique, Collection „Documents" dirigee par Pierre Drochline, Paris, 1998, p. 9 şi 29.

Pentru conducerea de la Bucureşti, mai îngrijorătoare se dovedeau informațiile obținute de Direcția de Informații Externe (DIE – serviciul de spionaj al Securității). Generalul (r) Neagu Cosma, fost şef al Direcției de Contraspionaj, împreună cu Ion Stănescu, preşedintele de atunci al Consiliului Securității Statului, dezvăluie că cele mai bune informații fuseseră obținute de la un ofițer polonez.

Aflat în contact operativ cu colonelul Ion Bichel, din DIE 242, ofițerul polonez a solicitat, la 20 iulie 1968, o întâlnire urgentă la Varşovia, în cadrul căreia a transmis că Brejnev personal, împreună cu Andropov – şeful KGB – şi comandanți ai Armatei Roşii au pregătit o invazie în Cehoslovacia, România şi Iugoslavia.

242 Dacă acest Ion Bichel este una şi aceeaşi persoană cu colonelul Ivan Bikel, la care face referire Nota DSS din 5 decembrie 1980, publicată de Mihai Pelin în lucrarea Culisele spionajului românesc. DIE 1955-1980 (doC. Nr. 1, p.

283-285) înseamnă că cei doi memorialişti se înşeală, în sensul că în 1968, Ion (Ivan) Bichel (Bikel) nu mai făcea parte din DIE. El fusese trecut în rezervă pentru unele abateri: „neglijarea sarcinilor specifice", pentru care fusese trimis la post, „în favoarea unor interese personale", adică sustragerea de valori din fondul destinat necesităților informativ-operative şi trafic de bunuri prin „eliminarea legii vamale". De asemenea, asupra colonelului Ivan Bikel pluteau suspiciuni, privind recrutarea sa în calitate de agent de către serviciile de informații vest-germane. În perioada 1966-1968, Bikel a îndeplinit oficial funcția de şef al protocolului la întreprinderea „Romtrans", ceea ce nu exclude însă posibilitatea să-şi fi păstrat legătura cu foste surse, inclusiv de pe spațiul polonez. Esențial este faptul că informația, privind intențiile sovieticilor de a invada Cehoslovacia şi România, obținută de la ofițerul polonez, nu poate fi contestată.

O astfel de acțiune se datora nemulțumirii Kremlinului față de politica lui Dubcek, Ceauşescu şi Tito. Un colectiv restrâns din Statul Major al Comandamentului Tratatului de la Varşovia lucra la elaborarea planului de detaliu. Din acel colectiv făcea parte şi ofițerul polonez, ceea ce înseamnă că era bine informat.

Invazia urma să se desfăşoare în etape, mai întâi Cehoslovacia, după care, la intervale de două-trei săptămâni, urmau România şi Iugoslavia 243.

243 Neagu Cosma, Ion Stănescu, În anul 1968 a fost programată şi invadarea României. Informații inedite din interiorul Serviciilor Speciale ale României, Bucureşti, 1999, p. 56.

Ofițerul polonez considera România ca „a doua sa patrie", unde, copil fiind, se refugiase cu familia în 1939, după ocuparea Poloniei de către armatele germane şi sovietice; învățase bine limba română, cunoştea obiceiurile şi păstra amintiri plăcute despre români şi țara lor. Povestea lui poate explica confesiunea făcută colonelului Bichel, dar şi informațiile de interes pentru Polonia primite de la ofițerul român. A existat, deci, la baza acestei legături, un interes reciproc.

Informațiile erau furnizate la 9 zile după ce „Pravda" comparase amenințător situația din Cehoslovacia cu cea din Ungaria anului 1956, şi la cinci zile după ce statele membre ale Tratatului de la Varşovia (cu excepția României) ceruseră ca în Cehoslovacia să se reinstaureze cenzura, să fie potoliți intelectualii, iar liberalizarea instituțională să se facă de jos în sus.

Mai mult, în ziua de 19 iulie, acelaşi cotidian sovietic „Pravda", publicase extrase dintr-un aşa-zis plan al CIA de sabotaj al țărilor socialiste, ca preludiu al eliberării R. D. Germană şi R. S. Cehoslovacia 244.

244 Joseph Rotschild, Întoarcerea la diversitate. Istoria politică a Europei Centrale şi de Est după al Doilea Război Mondial, Ediția a doua, Editura Antet, 1997, p. 247-248.

În realitate, astăzi ştim că „planul" fusese elaborat nu de americani, ci de Serviciul A (Dezinformare) din PGU (Direcția Întâi – Informații Externe) a KGB în scop diversionist 245.

245 Christopher Andrew, Oleg Gordievski, KGB. Istoria secretă a operațiunilor sale externe de la Lenin la Gorbaciov, Bucureşti, 1994, p. 486-495.

Chiar în ziua de 20 iulie 1968, când a avut loc întâlnirea dintre Bichel şi ofițerul polonez, începeau manevrele trupelor Tratatului de la Varşovia sub indicativul Operația „Sumava" pe teritoriul Cehoslovaciei.

Manevrele au durat 10 zile, după care Moscova a refuzat să-şi retragă trupele, motivând că peste 10 zile fuseseră deja planificate alte manevre în cadrul Tratatului de la Varşovia 246.

246 Alexandru Osca, dr. Teofil Oroianu, Gheorghe Nicolescu, Vasile Popa, Tentația libertății. Operațiunea „SUMAVA" – 1968, Bucureşti, 1999.

La început, Nicolae Ceauşescu a avut îndoieli în legătură cu veridicitatea informațiilor obținute de DIE, considerând că Securitatea română a căzut în capcana unei acțiuni de dezinformare din partea serviciilor secrete sovietice. Ion Stănescu susține că ar fi auzit textual de la Ceauşescu: „Informațiile pot fi adevărate numai dacă Brejnev e nebun! Numai un nebun, un descreierat ar face aşa ceva; mai trimiteți-l pe omul vostru să adâncească informația" 247.

247 Neagu Cosma, Ion Stănescu, op. Cit., p. 57.

După două săptămâni, colonelul Ion Bichel s-a întors de la o nouă întâlnire cu ofițerul polonez, care, îngrozit, i-ar fi raportat verbal: „. Toate pregătirile sunt făcute, iar data invaziei este stabilită pentru sfârşitul lunii august" 248.

248 Ibidem, p. 58.

Ofițerul polonez i-a prezentat apoi detaliile pe care le cunoştea despre planul de ocupație a Cehoslovaciei. Agenți bine pregătiți urmau să fie lansați din timp pe teritoriul cehoslovac, sub acoperiri variate, în special ca turişti, unii cu misiuni de provocare (lansarea unor lozinci antisovietice), alții cu misiunea de a lua sub control clădirile şi instituțiile importante, printre care Parlamentul, Guvernul, Poşta, Telegraful, Radioul, Televiziunea, Aeroportul din Praga etc. Coordonarea operațiilor revenea unui stat major operativ, ai cărui membri trebuia să se afle la Praga înaintea invaziei propriu-zise. La 5 august 1968, Securitatea a întocmit Nota-sinteză cu nr. 148, „privind unele acțiuni ostile întreprinse de autoritățile sovietice împotriva R. S. România" 249.

249 Daniel Grigorescu, Constantin Moraru, Trupe în apropierea frontierei şi „turişti" în interior, în „Magazin istoric", s.n., iulie 1998, p. 28-29 şi 32.

Documentul a fost redactat pe baza informațiilor obținute de la o serie de cetățeni români care se înapoiaseră din URSS şi de la cetățeni sovietici care vizitaseră România. Din analiza informațiilor obținute de la astfel de surse, precum şi din interceptarea rețelelor de radio militare sovietice, s-a conturat concluzia că URSS îşi întărea dispozitivul militar la granița cu România. Despre acțiunile întreprinse de serviciile secrete sovietice având ca țintă spațiul şi interesele României – în perioada imediat premergătoare invaziei în Cehoslovacia – fostul general de securitate Nicolae Pleşiță susține că „ruşii ne atacau în toate domeniile: armată, servicii secrete, racolări de persoane" şi că „informativ, ei se amestecau practic peste tot" 250.

250 Ochii şi urechile poporului. Convorbiri cu generalul Nicolae Pleşiță, p. 79.

Documentul Securității din 5 august 1968 atestă doar că serviciile secrete sovietice erau preocupate să cunoască în primul rând potențialul militar al României pregătit pentru o eventuală luptă de rezistență pe propriul teritoriu, în ipoteza unui atac din exterior. Organele de securitate obținuseră informații conform cărora ataşatul militar sovietic la Bucureşti, colonelul Vorenin, pregătea un material asupra situației militare din România. Pentru documentare, ofițerul sovietic luase legătura cu reprezentanți ai Comandamentului Forțelor Armate Unite din Bucureşti, „interesându-se îndeosebi de înzestrarea armatei române, precum şi de unele aspecte negative în instruirea acesteia". Vorenin folosea în obținerea informațiilor şi pe „ataşații militari ai celorlalte state socialiste" 251.

251 Daniel Grigorescu, Constantin Mocanu, op. Cit., p. 21. Mihai Pacepa, Cartea neagră a Securității, vol. 3, p. 114

De asemenea, serviciile secrete sovietice trimiseseră pe teritoriul României şi dirijaseră spre ambasadele româneşti din țările socialiste, sub diverse acoperiri, îndeosebi ca turişti, agenți bine instruiți şi cu sarcini operative precise atât în culegerea de informații cât mai ales pentru acțiuni de diversiune şi provocare. Documentul Securității, menționat anterior, oferă suficiente exemple în acest sens.

Fostul general de securitate, Ion Mihai Pacepa, care în iulie 1978 a cerut azil politic în SUA, îşi aminteşte că în ziua de 20 august 1968, când era ofițer de serviciu pe Ministerul Afacerilor Interne, a primit un telefon pe linia specială. Din dialogul purtat în limba germană, Pacepa a înțeles că de partea cealaltă a firului se afla un funcționar de la cabinetul lui Dubcek.

Cu o voce care-i trăda înspăimântarea, interlocutorul cehoslovac a ținut să informeze Bucureştiul că „avioane militare de transport sovietice, care nu fuseseră anunțate în prealabil, aterizau acum, unul după altul, pe aeroportul din Praga" 252.

252 Ion Mihai Pacepa, Cartea neagră a Securității, vol. 3, p. 114.

Nicolae Ceauşescu a fost informat imediat, iar generalul Nicolae Doicaru, şeful DIE la acea dată, i-a prezentat o notă cu problemele de interes operativ rezultate din interceptarea transmisiunilor radio ale unităților militare sovietice care invadau Cehoslovacia. Informațiile atestau fără dubii că avioane ale Diviziei 24 din Forțele Aeriene Strategice ale URSS ocupaseră aeroportul din Praga, încărcate cu soldați şi tancuri.

Prin urmare, informațiile primite de DIE de la ofițerul polonez, la 20 iulie şi 4 august 1968 despre iminenta invazie a trupelor sovietice în Cehoslovacia, fuseseră veridice, şi nicidecum o diversiune a KGB, după cum crezuse inițial Ceauşescu. Dar ceea ce trebuie subliniat este că o astfel de operațiune specială realizată de agenții serviciilor secrete sovietice în Cehoslovacia, în 1968, reprezintă suficiente similitudini cu ceea ce avea să se întâmple, aproape 10 ani mai târziu, în Afganistan 253 şi apoi în timpul evenimentelor din 1989, care au dus la prăbuşirea blocului estic european.

253 În decembrie 1979, agenți GRU acționaseră la fel de rapid, printr-o operațiune bine pregătită şi premergătoare invaziei propriu-zise a Armatei Roşii, pentru îndepărtarea autoproclamatului Hafizullah Amin (de orientare pro-chineză) şi înlocuirea lui cu Babrak Karmal (pro-sovietic), element format în URSS, chiar de către KGB (vezi Vladimir Alexe, Decembrie 1979: 100 de „turişti" sovietici aterizează la Kabul cu „Aeroflot". Pregătirea invaziei sovietice în Afganistan, în „Dosare ultrasecrete", an 3, nr. 87, sâmbătă, 8 ianuarie 2000, p. 1).

În terminologia sovietică, agenții care se infiltrează în spațiul țintă pentru a desfăşura acțiuni de diversiune se numeau „vâsautniki" şi erau în realitate ofițeri „spetznaz" din trupele speciale care acționau, de regulă, în civil. Dacă e să avem în vedere dezvăluirile făcute de preşedintele Cehiei, eminentul om de cultură Vaclav Havel, despre rolul agenților sovietici în montarea şi coordonarea perfectă a „revoluției de catifea" de la Praga 254, noiembrie 1989, ori atestările documentare indubitabile privind provocarea manifestațiilor protestatare din R. D. Germană – în vara şi toamna anului 1989 – care au dus la prăbuşirea zidului Berlinului 255, precum şi numărul neobişnuit de mare al turiştilor sovietici din România, în toamna aceluiaşi an 256, ca să nu mai punem la socoteală fenomenul terorist-diversionist din timpul revoluției române 257, atunci nu greşim cu nimic dacă afirmăm că ne aflăm în fața unui procedeu clasic în materie de operațiuni speciale sovietice.

254 Vladimir Alexe, „Revoluțiile" KGB din estul Europei, în „Ziua", sâmbătă, 15 decembrie 1999, p. 5; idem, „Revoluția de catifea" de la Praga a fost opera KGB-ului, în „Dosare ultrasecrete", sâmbătă 18 aprilie 1999, p. 1 şi 4. Mark Almond concluziona, în documentata sa lucrare (Gorbacev and the Est-European Revolution) publicată la Londra în 1990, că „revoluția de catifea" din Cehoslovacia a fost declasata de un complot al KGB-ului dirijat la fața locului de generalul Viktor Gruşko, sosit special în acest scop de la Moscova la Praga împreună cu rezidentul din Cehoslovacia la acea vreme, generalul Teslenko, precum şi de şeful StB-ului (Statni Bezpecnost – Securitatea Statului din Cehoslovacia), Alois Lorenc. La rândul său, Jacques Baud, în voluminoasa lucrare Encyclopédie du renseignement et des services secrets se referă la „rolul determinant" jucat de StB în evenimentele din 17 noiembrie 1989, care au dus la prăbuşirea regimului comunist. Operațiunea „KEIL" a avut drept obiectiv „provocarea de violențe de tipul celor care țineau de competența Poliției, pentru a discredita guvernul comunist.

255 Cunoscutul disident sovietic Vladimir Bukovski, în ziarul parizian „Libre Journal" din septembrie-octombrie 1990, făcea referire la o „antenă" ultra secretă a KGB, codificată „Linci" (Fulgerul), care acționa în R. D. Germană independent de sediul KGB de la Karlkorst şi fără să aibe contacte cu STASI. „Linci" era un grup de diversiune şi manipulare a maselor şi aparținea Diviziei a IV-a KGB, aflată sub comanda generalului Anatoli Novicov. Sarcina grupului consta în „restructurarea peisajului politic est-german, conform strategiei Kremlinului în vederea reunificării". Grupul „Linci" a organizat ample manifestații de stradă însumând câte 100.000 de oameni, cu caracter anticomunist şi chiar antisovietic, a inițiat demolarea Zidului Berlinului ori a

acționat pentru compromiterea unor lideri est-germani, printre care Hans Modrow. Toate acestea au avut rolul de a netezi drumul negocierilor dintre Helmut Kohl şi Mihail Gorbaciov. Relatările lui Bukovski sunt confirmate şi de istoricii germani Ralf Georg Reuth şi Andreas Bonte în lucrarea Das Komplot, publicată la München în 1993.

256 Din analiza situației intrărilor-ieşirilor la granița României, premergătoare acțiunilor revoluționare din decembrie 1989, s-au constatat creşteri față de 1988, de la 30879 la 67500. Grănicerii români au confirmat că în perioada premergătoare revoluției au trecut pe la punctele forntierei de stat cu Uniunea Sovietică multe autoturisme Lada şi Dacia cu câte două-trei persoane, în general bărbați tineri, atletici. Unii s-au cazat în hoteluri, uzând de legitimații false pe nume româneşti, alții prin cimitire sau la anumite adrese. „Trei dintre „musafiri„, negăsindu-şi adăpost au recurs chiar la sechestrări, începând cu 17 decembrie, timp de trei zile, a unei familii în apartamentul său. (Deci, un mod de acțiune tipic teroriştilor – N. N.). După depozițiile soției titularului locuinței, unul dintre ei dispărea zilnic, ca apoi să transmită telegrafic comunicate la un aparat aflat într-o geantă. Pe 19 decembrie au părăsit apartamentul şi l-au somat pe şoferul unei Dacii să-i ducă la Bucureşti. N-a mai fost nevoie să folosească acest autoturism, deoarece a sosit o Dacie Break care i-a luat şi au pornit împreună cu şoferul spre destinație". (Fragment citat dintr-un document publicat de Constantin Sava şi Constantin Monac în lucrarea Adevăr despre Decembrie 1989. Conspirație. Diversiune. Revoluție. Documente din Arhivele Armatei, Bucureşti, 1999, p. 22-23).

257 Ofițerul de securitate, pe atunci în grad de căpitan, Ovidiu Soare, care se afla în misiune în zona MApN raporta: „În prima noapte (22-23 decembrie 1989, teroriştii) au desfăşurat un atac concentrat din Complexul „Orizont" şi dintre blocurile situate în fața ministerului, astfel:

— Trăgeau cu arme cu lunetă (.) efectul ucigător fiind extrem de eficace (toate victimele au fost lovite în cap);

— În cursul nopții strângeau cadavrele (din rândurile lor) pentru a nu putea fi găsite la ivirea zorilor;

— Acționau cu un fanatism extrem, până la sinucidere (.) unul dintre ei încercând să penetreze în unitate, înarmat fiind doar cu un cuțit (a sărit gardul cu agilitate deosebită, s-a ghemuit, dar a fost reperat şi împuşcat. (.) Nu avea documente asupra sa;

— Printre blocuri erau grupuri de câte 2-3, în prima noapte civili, iar în a doua noapte, în uniforme militare;

— De a doua zi au ocupat poziții de tragere în apartamente situate în blocurile din fața ministerului. Unul dintre apartamente l-au ocupat ucigând o fată de 19 ani care locuia acolo" (ibidem, p. 159).

Astfel de fapte şi evenimente au început să fie mai bine cunoscute în istoriografie, dar nerecunoscute încă suficient de cei implicați. Şi e normal să fie aşa, având în vedere că secretele serviciilor secrete nu sunt aduse la lumină decât în conjuncturi politice favorabile şi pentru a crea imagine. Dacă nu se respectă aceste două condiții, riscul este ca secretele să nu fie dezvăluite sau recunoscute niciodată. Este o regulă nescrisă a frontului secret.

Măsuri de apărare.

Revenind la episodul crizei cehoslovace din august 1968, să menționăm că autoritățile de la Bucureşti au reacționat, de data aceasta, fără ezitare. După cum se ştie, Ceauşescu a convocat în ziua de 21 august „o mare adunare populară" în fața sediului CC al PCR, la care a rostit o cuvântare prin care a „demascat" şi „înfierat" actul de agresiune asupra „unui stat socialist liber şi independent" 258.

258 Vezi pe larg Petre Out, Ceauşescu, rebelul din Tratatul de la Varşovia, în „Dosarele istoriei", nr. 10 (15), 1997, p. 34-40; idem, O altfel de plenară, în „Document – Buletinul Arhivelor Militare", an 1, nr. 1/1988, p. 42-44.

Față de această reacție, memorialistul Victor Dimitriu, fost ambasador al României la Paris, a lansat o stupefiantă ipoteză, potrivit căreia Nicolae Ceauşescu ar fi fost în realitate „omul de confidență al serviciilor securității militare sovietice" şi practic nu ar fi făcut altceva decât să-şi intre în rol şi să joace după un diabolic scenariu plămădit la Moscova. Acelaşi memorialist consideră că „în acele zile, Bucureştiul era împânzit de zvonuri, privind ocuparea iminentă a României de către ruşi şi pe care membrii Securității le răspândeau cu aere confidențiale" 259.

259 Apud, prof. Univ. Dr. Ioan Scurtu, Ceauşescu către Tito: „Suntem hotărâți să apărăm independența țării", în „Magazin istoric", s.N. Februarie 1998, p. 9-14.

Nu există până în prezent o bază documentară care să susțină o astfel de explicație, ceea ce desigur nu înseamnă că trebuie exclusă până la proba contrarie. Ea se bazează pe deducții logice şi pe trecutul lui Nicolae Ceauşescu, de absolvent, la începutul anilor '50, a două cursuri la şcolile academice militare sovietice.

Pe aceleaşi coordonate se poate înscrie şi un alt argument ce ține tot de domeniul serviciilor secrete şi anume că „Rețeaua Caraman" – condusă de ofițeri ai Securității – care funcționase pe teritoriul francez contra NATO, dar principalul beneficiar fiind Kremlinul, încă nu fusese demantelată la acea dată, ceea ce presupune că sovieticii nu puteau risca în mod real o deteriorare brutală a relațiilor cu regimul de la Bucureşti 260.

260 Pierre Accoce, Daniel Pouget, Rețeaua Caraman. Cei treisprezece români care au zguduit NATO, Bucureşti, 1999.

În schimb, majoritatea istoricilor şi politologilor care s-au ocupat de analiza crizei cehoslovace din 1968 apreciază, şi nu fără temei, că denunțarea invaziei de către Nicolae Ceauşescu la mitingul din 21 august, a fost un act de curaj care îi face cinste atât lui, cât şi țării sale, ceea ce la vremea respectivă şi în anii imediat următori, s-a bucurat de respectul întregii lumi 261.

261 Mihai Bărbulescu, Dennis Deletant, Keith Hitchins, Şerban Papacostea, Pompiliu Teodor, Istoria României, Bucureşti, 1998, p. 537; vezi şi Ioan Scurtu, loC. Cit.; Florin Constantiniu, O istorie sinceră a poporului român, Bucureşti, 1997, p. 506-510.

Dar în primul rând s-a bucurat de sprijinul unanim al românilor. Generalul de corp de armată (r) Vasile Bărboi îşi amintea că „era o stare

generală de însufleţire, de unitate naţională şi solidaritate, de comunicare sufletească, fiindcă fiecare cetăţean simţea că ţara este în pericol" 262.

262 General de corp de armată (r) Vasile Bărboi, Amintirile unui veteran de război. Vara lui 1968. Un moment de demnitate, în „Dosarele istoriei", an V, nr. 1 (41)/2000, p. 56-57.

Seriozitatea cu care liderul de la Bucureşti a receptat pericolul unei invazii din partea armatelor Tratatului de la Varşovia l-a determinat să fixeze măsuri precise pentru Ministerul Apărării Naţionale şi Ministerul Afacerilor Interne. În ceea ce priveşte organele de securitate, acestea au fost puse în stare de alarmă, iar blindatele şi trupele de securitate au întărit dispozitivele de apărare în jurul clădirilor principalelor instituţii.

În clădirile direcţiilor centrale de securitate s-au ridicat baricade din saci de nisip la ferestrele şi uşile de acces, prevăzute cu puncte de foc şi rezerve de muniţie.

În concepţia lui Ceauşescu, în caz de atac neprovocat asupra teritoriului ţării, Securitatea trebuia să organizeze, prin aparatul informativ, un război de partizani.

Un alt fost general de securitate, Grigore Răduică, îşi amintea că: „Ceauşescu a cerut imediat şi o serie de măsuri pentru protecţia lui personală. El devenise conştient că în cazul repetării scenariului din Cehoslovacia, ar pierde cu siguranţă poziţia sa de conducător al partidului şi statului. Iată de ce se temea foarte tare să nu fie răpit sau omorât prin otrăvire, iradiere ori prin alte mijloace" 263.

263 General-locotenent (r) Grigore Răduică, Celălalt Ceauşescu. Mărturii din umbra deciziilor politice, în „Magazin istoric", s.n., februarie 1998, p. 15-17.

După cum atestă alte documente publicate după '90, Ceauşescu rămăsese convins că moartea predecesorului său, Gheorghiu-Dej, fusese provocată prin iradiere de către serviciile secrete sovietice 264.

264 Vladimir Alexe, Anatomia unei crime politice: asasinarea lui Gheorghe Gheorghiu-Dej, în „Dosare ultrasecrete", an 1, nr. 17, sâmbătă 15 august 1998, p. 1; Ion Mihai Pacepa, Moştenirea Kremlinului. Rolul spionajului în sistemul comunist de guvernare, p. 256.

Pentru a nu împărtăşi aceeaşi soartă, el a dat dispoziţie Institutului de fizică atomică din Bucureşti, să realizeze un dozimetru de forma unui stilou pe care să-l poarte permanent şi să se pună astfel la adăpost de o eventuală iradiere. Aparatul era construit în aşa fel încât emitea un semnal caracteristic atunci când înregistra doze de radioactivitate mai mari decât cele normal admise. Stiloul dozimetric conţinea o substanţă reactivă, care trebuia completată periodic 265.

265 Grigore Răduică, loC. Cit.

Din destăinuirile generalului Nicolae Pleşiţă aflăm că prin intermediul structurilor de spionaj tehnico-ştiinţific din DIE, Securitatea a folosit şi aparatură mai sofisticată adusă din Occident pentru controlul radioactiv asupra încăperilor şi locurilor în care era prezent şeful statului 266.

266 Ochii şi urechile poporului. Convorbiri cu generalul Nicolea Pleşiţă, p. 72.

Alte dispoziții date de Ceauşescu şefilor Securității şi Armatei făceau referire la studierea căilor rutiere de la sud de Carpații Meridionali, care puteau fi folosite pentru o deplasare sigură şi rapidă în caz de necesitate. În ipoteza că evenimentele evoluau de aşa natură încât securitatea comandantului suprem nu mai putea fi asigurată în țară, trebuia scos şi transportat într-un stat prieten, respectiv în China.

Generalul Pleşiță îşi aminteşte şi el că în toamna lui 1968, când situația „era pe muchie de cuțit", întrucât „sovieticii se pregăteau să ne atace", Securitatea a întocmit un plan de retragere în munți, unde a depozitat alimente şi arme.

Dar ceea ce este extrem de interesant, Pleşiță vorbeşte despre pregătirea de către direcțiile operative ale Securității a unor „colaboratori cu rol dublu pentru spatele frontului" 267, iar Pacepa aminteşte despre „crearea unei rețele de case conspirative în oraşele şi centrele rurale importante ale țării şi amenajarea lor ca puncte de comandă pentru organele centrale şi regionale de Securitate în vederea organizării şi conducerii unui război de partizani" (sau mişcare națională de rezistență) 268.

267 Ochii şi urechile poporului. Convorbiri cu generalul Nicolea Pleşiță, p. 143.

268 Ion Mihai Pacepa, Cartea neagră a Securității, vol. 3, p. 113.

În scopul unei mai bune adaptări la noua conjunctură politică internațională, Consiliul Securității Statului a propus, iar conducerea superioară de partid şi de stat a aprobat, începând cu 27 septembrie 1968, să se înființeze în structura trupelor de securitate alte cinci batalioane, care împreună cu cele deja existente ridica numărul lor la 13. Doar două batalioane mai aveau în responsabilitate câte patru județe, nouă aveau în subordine câte trei județe, iar două batalioane răspundeau de două județe 269.

269 Clara Cosminescu, Trupele de securitate în 1968. Organizare, structură şi zone de responsabilitate, în Totalitarism şi rezistență, teroare şi represiune în România comunistă, C. N. S. A. S., „Studii", I, Bucureşti, 2001, p. 97-100.

În toamna anului 1968, în contextul în care se prefigura – după Cehoslovacia – o invazie a armatelor sovietice în România, conducerea Securității, cu aprobarea lui Ceauşescu, a luat inițiativa de a se fotocopia întreaga Arhivă operativă. Operațiunea a durat câțiva ani, iar copiile pe microfilme au fost depozitate într-un loc sigur.

De la această dată şi până în decembrie '89, toate dosarele Securității care se clasau în Arhivă la fondurile operative au fost microfilmate în dublu exemplar: unul pentru exploatare, iar al doilea pentru depozitul de rezervă. Doar dosarele de la fondul penal, sau ceea ce istoricii studiază la fondul „Y" (penal) au fost microfilmate selectiv, respectiv probele stabilite de instanțele judecătoreşti militare, sentințele şi alte documente importante ori cu valoare istorică.

De asemenea, valoarea deosebită a informațiilor conținute de documentele din Arhiva Ministerului Apărării Naționale, fondul M. St. M.

— Secția 2-a Informații, a impus protejarea lor şi crearea unui fond de asigurare prin microfilmare selectivă a dosarelor, operațiune executată până în anul 1973 270.

270 Vezi Lenuța Nicolescu, Secția 2-a Informații a Marelui Stat Major, în „Document – Buletinul Arhivelor Militare", an 1, nr. 1/1998, p. 63.

Măsuri de protecție s-au luat şi pentru fondurile speciale de la Arhivele Statului, Arhiva Ministerului de Externe, Arhiva CC al PCR şi Secția de manuscrise a Academiei. S-a dorit, probabil, să se evite situația din 1944-1945, când trupele sovietice prezente pe teritoriul României fuseseră însoțite de echipe specializate în trierea arhivelor secrete.

Toate aceste măsuri, la care s-au adăugat şi alte ordine şi hotărâri ale Consiliului Securității Statului specifice profilului de activitate pentru fiecare Direcție centrală şi teritorială, au fost adunate, sistematizate şi sintetizate punctual, în aşa numitul Plan de Mobilizare, care până în 1989 a fost actualizat permanent în funcție de evoluția raporturilor dintre România şi URSS 271.

271 Ion Mihai Pacepa, op. Cit., p. 113-114.

Până în ultimii ani ai regimului comunist din România, Planul de Mobilizare a fost masiv actualizat, primind denumirea codificată „IS-Rovine-70". Acest plan se referea la o acțiune integrată concepției politice şi militare a României, cunoscută ca „război al întregului popor".

Planul specifica punctual măsurile pe care Ministerul Apărării Naționale, Secția Specială a CC al PCR, Ministerul de Interne (inclusiv Departamentul Securității Statului) şi Gărzile Patriotice urmau să le adopte în cazul unui război neprovocat, soldat cu ocuparea temporară a teritoriului României de către trupe inamice. În esență măsurile vizau ex-filtrarea rapidă a conducerii de partid şi de stat, dar şi evacuarea principalelor ministere.

Inamicul nu era numit, dar măsurile lăsau să se înțeleagă faptul că direcția posibilă de atac venea dinspre granița de Est. Deci ipoteza unei agresiuni făcea referire la o posibilă invazie a armatelor sovietice ca în situația din 1968 de la Praga. Evacuarea lui Nicolae Ceauşescu şi a principalilor săi colaboratori urma să se facă prin tunelul care lega clădirea Comitetului Central de clădirea Palatului Regal. În continuare, prin intermediul rețelei de canalizare a Bucureştiului, se preconiza ieşirea la suprafață în diferite puncte ale oraşului.

În acele zone organele DSS pregătiseră din timp case conspirative pentru adăpostirea provizorie a conducerii statului, care ulterior putea să folosească rutele de salvare „Luceafărul", „Venus", „Saturn", „Soarele" pentru părăsirea Capitalei şi ajungerea la amplasamentele strategice ale Marelui Stat Major, de unde ar fi urmat să conducă lupta de rezistență.

În plan se prevăzuseră şase maşini şi două elicoptere pentru deplasarea comandantului suprem şi a celorlalți lideri ai partidului, la care se adăugau aproximativ 15 maşini şi patru elicoptere de luptă pentru protecția personalităților respective. Pentru derutarea şi dezinformarea inamicului, planul prevedea o serie de detalii care ar fi permis îndreptarea atenției virtualului inamic spre rute de deplasare false şi spre convoaie-momeală de limuzine 272.

272 Apud „Alerta", joi 5 octombrie 2000, p. 7.

Îngrijorarea autorităților de partid şi de stat de la Bucureşti, privind pericolul unei invazii sovietice în România a fost îndreptățită, aspect dovedit recent şi de documentele Oficiului Arhivelor Publice din Marea Britanie care au cunoscut lumina tiparului în paginile cotidianului londonez „The Observer", din 8 ianuarie 2000. Documentele dezvăluie că la începutul lunii septembrie 1968, serviciile secrete britanice şi olandeze reuşiseră să afle detalii ale planului de invadare a României pregătit la Moscova.

Potrivit acestui plan, trupele sovietice, ungare şi poloneze urmau să invadeze România la 22 noiembrie, ora 4 dimineața. Ministrul de Externe britanic, Michael Stewart a transmis la Bucureşti, în ziua de 21 noiembrie, un telex cu următorul conținut: „Am analizat informațiile de ultimă oră şi am ajuns la concluzia că ruşii pregătesc în cel mai scurt timp [subl. N.] o acțiune militară împotriva României".

Totalul efectivelor trupelor de invazie se putea ridica la 150.000 de militari273.

273 D. Constantin, R. Căplescu, Documente senzaționale despre implicațiile cotropirii Cehoslovaciei, în 1968, în „Adevărul", din 10 ianuarie 2000, p. 1 şi 9; Miruna Munteanu, Invazia sovietică în România era planificată pentru 22 noiembrie 1968, în „Dosare ultrasecrete", an 3, nr. 89, sâmbătă, 15 ianuarie 2000, p. 1.

Totuşi, documentele secrete britanice declasificate lasă să se înțeleagă faptul că nu situația României îngrijora cel mai tare autoritățile de la Londra.

Teama acestora era că trupele sovietice îşi puteau continua marşul victorios până la Belgrad, ceea ce Marea Britanie şi partenerii din Alianța Nord-Atlantică nu puteau admite, întrucât țara lui Tito era considerată „inima strategică a Europei".

Londra îşi planificase deja să înarmeze formațiunile de luptă iugoslave şi să expedieze în zonă unități de elită, aşa cum procedase şi Churchil în al doilea război mondial, când i-a ajutat pe partizanii sârbi.

În stadiul actual al cercetărilor, istoriografia nu dispune de documente care să explice motivul pentru care URSS a renunțat să pună în aplicare planul de invazie a României şi Iugoslaviei, câmpul ipotezelor rămânând în continuare deschis.

Contrainformațiile militare neutralizează agenți sovietici.

În armată, activitățile informative ale agenturii GRU (Serviciul de informații al Armatei Roşii) au presupus din partea Direcției a IV-a (contrainformațiile militare) din Securitatea română o ripostă concretizată în special prin trecerea în rezervă a ofițerilor căsătoriți cu rusoaice şi deschiderea unor mape de verificare pentru ofițerii care studiaseră în URSS.

Măsurile operative au dus la unele rezultate notabile, concretizate în finalizarea unor cazuri de notorietate. Astfel, în 1967, în urma unui complex de măsuri specifice, contrainformațiile militare l-au documentat pe colonelul Petrescu, de la Brigada de grăniceri Turnu-Severin, ca fiind agent GRU. La percheziția domiciliară s-a găsit o stație de emisie-recepție. Ofițerul nu a fost deferit Justiției militare, luându-se doar măsura trecerii sale în rezervă.

Un alt caz a fost rezolvat tot în 1967, avându-l de data aceasta ca obiectiv pe colonelul Iulian Ungureanu. Acesta făcea parte din categoria ofițerilor superiori cu studii în URSS, era căsătorit cu o rusoaică, iar până în 1956 îndeplinise funcția de comandant al Şcolii de Ofițeri pentru Ministerul de Interne din Oradea. După această dată, ofițerul fusese promovat într-o direcție operativă din aparatul central al Consiliului Securității Statului.

Contrainformațiile l-au surprins pe colonelul Ungureanu în timp ce transmitea informații secrete unui agent din rezidența GRU din România. Şi de data aceasta singura măsură preventivă care s-a luat a fost trecerea ofițerului în rezervă. După vara fierbinte a anului 1968, la propunerea Direcției a IV-a o serie de ofițeri superiori au fost schimbați din funcții pe motiv că în timpul evenimentelor de la Praga „săvârşiseră abateri" sau „nu executaseră ordinele M. St. M. Al armatei române privind dislocarea unor trupe, ocuparea unor aliniamente pe căile eventuale de acces ale armatei sovietice" 274.

274 Vezi pe larg în „Alerta", joi 5 octombrie 2000, p. 7.

În realitate, organele de contrainformații militare izbutiseră să identifice o mare parte din agentura secretă folosită de serviciile de informații sovietice, precum şi o serie de colaboratori recrutați sau reactivați din rândul ofițerilor armatei române. Printre cazurile mai importante de acest gen se numără cele în care au fost implicați generalii Ioan Şerb, Floca Arhip şi Vasile Petruț.

Cazul generalului Ioan Şerb reprezintă pentru contrainformațiile militare o spectaculoasă lovitură dată agenturii GRU din România. Cu studii militare făcute în URSS, Ioan Şerb a promovat rapid în ierarhia militară, ajungând şeful trupelor de grăniceri. Pe vremea când se afla în URSS, Ioan Şerb a avut o „întâmplătoare aventură intimă" cu o rusoaică, în urma căreia a rezultat un copil. În țară, Ioan Şerb era căsătorit şi avea doi copii, ceea ce îl făcea vulnerabil în plan contrainformativ, în sensul că putea fi uşor şantajabil pentru a fi atras la coaborare.

Conform datelor publicate până acum de istoriografie, rezultă că Ioan Şerb ar fi fost recrutat de GRU, încă din perioada studiilor în URSS, având misiunea de a informa despre comportamentul celorlalți cursanți români. Fără a rupe legăturile cu sovieticii, după revenirea sa în țară, Ioan Şerb a fost ținut o perioadă de timp în conservare, reuşind să promoveze până la funcția de ministru adjunct în Ministerul de Interne.

Ulterior a fost transferat în Ministerul Apărării Naționale, luând parte la acțiuni pe linia Tratatului de la Varşovia, ceea ce îi permitea să aibă contacte oficiale cu ofițeri superiori sovietici. Ca urmare, Ioan Şerb ar fi fost reactivat de către agenții GRU, în 1964, deci într-un moment în care relațiile URSS cu România intraseră într-o fază de criză.

În vara anului 1968, generalul Ion Şerb ocupa funcția de comandant al Armatei a 2-a Bucureşti. În zilele imediat următoare ocupării Cehoslovaciei, când situația României era critică, generalul Şerb a fost surprins, de agenții structurilor de contrainformații, comentând şi neexecutând ordinele ministrului Apărării Naționale. Mai mult, generalul Şerb se pare că ar fi oferit unor agenți sovietici o serie de date şi informații de interes, printre care:

— Dislocarea forțelor militare româneşti din Moldova, în scopul respingerii unei posibile ofensive a armatelor sovietice;

— Diferite tematici ale aplicațiilor militare;

— Documentare asupra colaborării Ministerului Apărării Naționale cu Gărzile Patriotice;

— Tipurile de armament (altele decât cele din Tratatul de la Varşovia) procurate de armata română;

— Relațiile militare dintre România şi Iugoslavia.

Simțind că este supravegheat, generalul Şerb a cerut ministrului Apărării să i se asigure o protecție specială, prin gardă militară, atât la serviciu cât şi la domiciliu. La sugestia organelor de contrainformații, generalul Şerb a fost schimbat de la conducerea Armatei a 2-a şi numit adjunct la Comandamentul trupelor de infanterie şi tancuri, organism ce exercita comanda doar la nivel logistic şi nu la trupe reale.

Chiar şi în noua funcție, simțind că e în continuare supravegheat de contrainformații, generalul Şerb a ales soluția, mai puțin inspirată, de a lua legătura cu Ambasada URSS din Bucureşti. Din datele pe care contrainformațiile militare le dețineau despre generalul Şerb, rezulta că acesta era sigur de intrarea trupelor sovietice pe teritoriul României, situație în care i se promisese funcția de ministru al Apărării.

Probabil că, fiind bazat pe această convingere, a acționat imprudent, intrând cu un taxi în curtea oficiului diplomatic respectiv. În 1971, ofițerii de contrainformații care se ocupau de acest caz au pus la punct un plan de arestare a generalului Şerb, într-un mod conspirativ şi cu avizul ministrului Apărării.

În anchetă, generalul Şerb a recunoscut că a trădat în favoarea sovieticilor. Conform opticii lui Ceauşescu, s-a interzis să fie judecat pentru spionaj, fiind doar condamnat pentru „neglijență în serviciu" şi retrogradat la gradul de soldat275.

275 Vezi şi Grigore Răduică, loC. Cit.

După revoluția din decembrie 1989, Ioan Şerb a fost ales primar în comuna sa natală, Malul cu Flori, din județul Dâmbovița (vezi „Alerta", joi 31 august 2000, p. 7).

În toamna anului 1968, după evenimentele din Cehoslovacia, s-a desfăşurat pe teritoriul României, la Bacău, o aplicație specială pentru apărarea antiaeriană, fără trupe, la care sovieticii au prezentat o expoziție cu variante de rachete sol-sol şi aer-aer, pe care conducerea Armatei Roşii dorea ca partea română să le achiziționeze. Rachetele urmau să intre în dotarea Comandamentului Apărării Antiaeriene276.

276 „Alerta", joi 5 octombrie 2000, p. 7.

Până la urmă nu s-a realizat acest lucru, întrucât partea română a sesizat că rachetele sovietice erau depăşite din punct de vedere tehnic şi operativ. La aplicația de la Bacău, şeful grupei de ofițeri români era generalul Floca Arhip, adjunct al ministrului Apărării Naționale, iar din partea conducerii armatei sovietice, delegația a fost condusă de mareşalul Andrei Greciko.

Din datele obținute de organele de contrainformații militare românești, pe timpul aplicației, a rezultat că generalul Floca Arhip, într-o evidentă contradicție cu ceilalți ofițeri români din delegație, susținea ca partea română să cumpere rachetele şi focoasele aviatice de la sovietici, ceea ce a tras un serios semnal de alarmă.

Analizându-se apoi anumite date şi informații despre cariera şi relațiile generalului Arhip, s-a stabilit un plan de supraveghere foarte strictă a acestuia, inclusiv folosirea tehnicii operative, insistându-se mai ales asupra persoanelor pe care le contacta din rândul sovieticilor. În acest fel, contrainformațiile au reuşit să înregistreze dialogul purtat de mareşalul Greciko cu generalul Arhip, în cadrul unei întâlniri conspirative.

Pe fond, subiectul discuției a fost o raportare de către generalul român a îndeplinirii sarcinilor pe care le primise de la spionajul sovietic cu ocazia unei şedințe pe linie de comandă militară a Tratatului de la Varşovia.

Generalului Arhip i s-a trasat ca sarcină, de către mareşalul Greciko, „stabilirea nominală a potențialilor colaboratori din rândul conducerii armatei, partidului şi statului" 277.

277 Idem, joi 12 octombrie 2000, p. 7.

Erau preferați ofițeri şi activişti români cu vederi prosovietice. Generalul român i-a prezentat interlocutorului său şi un tabel nominal cu relațiile apropiate ale acestora. Prin urmare, din analiza convorbirii înregistrate a rezultat că generalul Arhip era rezident, cu vechi ştate de serviciu în slujba GRU şi avea în legătură operativă alți agenți din rândul ofițerilor armatei române.

Ca măsuri de neutralizare – conducerea Ministerului Apărării Naționale, cu avizul lui Ceauşescu – a hotărât pensionarea forțată a generalului Floca Arhip şi scoaterea din rândul armatei a tuturor ofițerilor care rămăseseră fideli URSS.

Un alt caz interesant rezolvat de contrainformațiile militare se referă la generalul Vasile Petruț. Acesta fusese comandant al trupelor de grăniceri, ulterior fiind promovat în Direcția Propagandă din Secția Politică Superioară a Armatei, datorită prieteniei sale cu generalul Ilie Ceauşescu, şeful Consiliului Superior Politic.

În calitate de comandant al Trupelor de grăniceri, generalul Petruț avea întinse legături oficiale cu omologii săi sovietici din Tratatul de la Varşovia, fapt pentru care a şi intrat în vizorul organelor de contrainformații, fiind suspectat că la anumite întâlniri şi-ar fi depăşit competențele prevăzute de cadrul strict oficial.

Din urmărirea informativă s-a constatat că generalul Petruț îl protejase pe colonelul Dumitru Cociuban, din Direcția de Informații a Marelui Stat Major, despre care organele de contrainformații militare dețineau date că întreținea legături neoficiale cu agenți ai rezidenturii GRU din România.

Colonelul Cociuban fusese surprins când, în loc să ofere structurilor specializate românești date asupra unui vas al SUA acostat la Constanța, în echipajul căruia s-ar fi aflat agenți acoperiți ai CIA, le-a transmis mai întâi sovieticilor.

În momentul în care a fost informat despre fapta colonelului Cociuban, generalul Petruț a luat asupra acestuia măsura de trecere în rezervă „conform normelor care prevedeau că agenții sovietici nu pot fi deferiți justiției”278.

278 Idem, joi 31 august 2000, p. 7.

În final, colonelul Cociuban a fost luat sub protecția directă a lui Iosif Uglar, membru supleant al CC al PCR şi preşedinte al Comitetului pentru Consiliile Populare. Din alte surse memorialistice se confirmă că liderii de la Kremlin nu renunțaseră la aducerea sub ascultare a regimului de la Bucureşti, iar pentru a-şi atige scopurile, Brejnev a pus mai mult accentul pe acțiunile serviciilor secrete sovietice.

Ion Mihai Pacepa susține că în iulie 1969, serviciile secrete sovietice definitivaseră deja operațiunea „Nistru” (Dnestr) care viza aducerea la conducerea României a unui membru PCR loial URSS 279.

279 Ion Mihai Pacepa, op. Cit., p. 117-121.

Încadrată istoric, decizia Moscovei ar fi fost luată în contextul primei mari defecțiuni de răsunet, respectiv a căpitanului Ion Iacobescu din DIE, care a dus la demantelarea „Rețelei Caraman”.

Coroborarea datelor de interes istoric dezvăluite de principalii memorialişti ai fostei Securități – Pacepa, Neagu, Stănescu, Pleşiță şi Răduică – conturează concluzia că operațiunea planificată de sovietici viza mai multe direcții:

1) atragerea la colaborare şi reactivarea unor generali din Armată şi Securitate, precum şi a unor activişti PCR, cu studii la Moscova, care să formeze împreună nucleul de bază pentru răsturnarea lui Ceauşescu;

2) acțiuni diversioniste pentru compromiterea lui Ceauşescu, atât în țară cât şi în Occident;

3) provocarea unor stări de spirit nefavorabile regimului de la Bucureşti în rândul minorităților etnice din România care să ducă la reacții represive din partea organelor de securitate şi Armatei, ceea ce putea fi folosit ca pretext pentru o eventuală intervenție militară sovietică cu rol „pacifist”.

La Bucureşti, şeful statului a continuat să ia măsuri contrainformative „pe linia Uniunii Sovietice” şi a țărilor vecine din Tratatul de la Varşovia.

Structura Securității specializată în acest domeniu – UM 0920/A, devenită ulterior UM 110 – a fost încadrată cu noi ofițeri aduşi din celelalte direcții centrale, numărul acestora ajungând la aproximativ 1000.

Despre existența acestei unități speciale a Securității aveau cunoştință şi serviciile secrete occidentale. Iată ce dezvăluie în acest sens, Tjeerd Sleeswijk Visser, fostul director al Serviciului Olandez de Informații Militare: „Monitorizările noastre ale celor din Vest care am gestionat în timpul „războiului rece„, activitatea generală de contrainformații la nivel național dar şi în ceea ce priveşte protecția informațiilor clasificate ale Alianței Euro-Atlantice, au evidențiat de la începutul anilor '70, după „Primăvara de la Praga„, că organele române de securitate îşi creaseră departamente interne şi externe specializate în contra-spionaj anti-KGB care au funcționat până la căderea regimului Ceauşescu” 280.

280 Vezi Radu Tudor, Fostul director al Serviciului Olandez de Informații Militare dezvăluie pentru ZIUA, în „Dosare ultrasecrete", 8 iunie 2002, p. IV.

Tot din ordinul comandantului suprem, la începutul anilor '70 s-a făcut o a doua epurare mascată a întregului aparat de securitate, ofițerii cu studii la Moscova, dar mai ales cei proveniți din rândul minorităților etnice, au fost transferați sub diverse motive în sectoare administrative sau folosiți în activități funcționăreşti de rutină din Ministerul de Interne, noile lor locuri de muncă nepermițându-le divulgarea secretelor de interes pentru sovietici.

O soartă asemănătoare au avut-o şi ofițerii cu funcții înalte din M. Ap. N., unii dintre ei suspectați de legături neoficiale cu sovieticii. Generalul de divizie (r) Marin Pancea, fost şef al Direcției de Informații a Armatei îşi aminteşte că s-a luat hotărârea „înlăturării din funcțiile superioare de conducere din armată a ofițerilor şi generalilor care aveau studii în URSS şi care nu prezentau suficiente garanții şi încredere pentru funcțiile respective".

O altă măsură a vizat situația ofițerilor români cu soții de origine sovietică. Acestea au fost sfătuite să-şi ia cetățenie română. Doar unele au acceptat. „Ca urmare – menționează acelaşi memorialist – ofițerii respectivi au fost scoşi din armată. Unii dintre ei au părăsit țara, mergând după soții în Uniunea Sovietică, unde au fost imediat încadrați pe funcții similare în Armata Roşie. Acestora li s-a promis că, într-un viitor apropiat, conducătorii politici naționalişti de la Bucureşti vor fi înlăturați, iar ei vor fi din nou înrolați în armata română şi vor primi cele mai înalte funcții în organismul militar"281.

281 General de divizie (r) Marin Pancea, Armata. Securitatea. Populația. Revoluție sau lovitură de stat, Bucureşti, 1999, p. 40.

Cutezanțe, imprudențe, duplicități şi eşecuri.

Pe motiv că „se acumulaseră multe probleme spinoase" între PCUS şi PCR, liderul de la Kremlin, Leonid Ilici Brejnev, l-a invitat pe Nicolae Ceauşescu la Moscova, la 19 mai 1970, pentru a le discuta, clarifica şi pe cât posibil a le rezolva. Din stenograma acestei întrevederi, rezultă că lui Ceauşescu i se reproşa că „România cochetează cu puterile imperialiste (referire la vizita preşedintelui SUA, Richard Nixon, în România – n.n.)", refuzul de a rupe relațiile diplomatice cu Israelul, aşa cum făcuseră toate celelalte țări socialiste din Blocul Estic European, precum şi faptul că această politică era prezentată de la Bucureşti „drept expresie a independenței" față de Moscova.

După ce-i explică rațiunile de politică externă ale statului român, Ceauşescu trece la ofensivă, reproşând lui Brejnev despre numărul prea mare de spioni ruşi care cotrobăiesc prin România.

„Rugăm să ajungem la o înțelegere – spune Ceauşescu. Dacă vă interesează ceva, întrebați-ne pe noi. Vă închipuiți ce s-ar întâmpla dacă am trimite în judecată cetățenii români pentru asemenea activități? (de spionaj – n.n.)".

Luat pe nepregătite, dar şi într-o stare de perplexitate față de cutezanța liderului de la Bucureşti, Brejnev a negat: „La noi există o interdicție categorică, există o hotărâre a Biroului Politic. Nici în China nu se face muncă informativă. Dacă aveți fapte, poate sunt unele greşeli de interpretare" 282.

282 Vezi Țesu Solomovici, Ceauşescu şi politica româno-israeliană, loC. Cit.

După cum rezultă din faptele reconstituite în acest capitol, Kremlinul, prin serviciile de informații, urmărea cu foarte mare atenție ce se întâmpla în România la vârful piramidei politice.

Stilul foarte agresiv prin care au acționat serviciile secrete sovietice pe teritoriul României a fost favorizat în special de megalomania lui Ceauşescu şi de sfidătoarea promovare pe linie de partid şi de stat a soției sale, Elena Ceauşescu.

De asemenea, trecerea pe linie moartă a lui Virgil Trofin, Cornel Burtică, Ion Iliescu, Vasile Patilineț, Ion Ioniță ş.a., a contribuit la apariția în rândul membrilor de frunte ai PCR a unei surde opoziții față de măsurile luate de Ceauşescu, ca şi față de exacerbarea cultului personalității. Toți cei bănuiți de „relații dubioase cu Moscova" au fost puşi imediat sub urmărirea organelor de securitate specializate. Acest lucru este confirmat şi de fostul general de securitate, Ion Mihai Pacepa, care, într-un interviu acordat postului de televiziune maghiar „Dunai TV", a recunoscut că Ion Iliescu „a fost interceptat ani de zile cu microfoanele tip „UM 0920/A„, încă din anul 1972" 283.

283 „Ziua", joi 24 martie 2001, p. 7.

Greu de aflat cine l-a sfătuit, dar cert rămâne faptul că Nicolae Ceauşescu a considerat că – pentru a-i contracara pe sovietici – e bine să treacă la ofensivă.

Cunoscând că Brejnev fusese în timpul carierei sale prim-secretar al Partidului Comunist din Republica Sovietică Moldova, liderul de la Bucureşti a ordonat Securității să-i întocmească un dosar amănunțit asupra acelei perioade. La finalizare, lucrarea proba faptul că Brejnev condusese în Moldova Sovietică procesul de represiune şi exterminare a populației româneşti după 1945.

Cu ocazia unei noi întâlniri cu Brejnev, Ceauşescu i-a înmânat dosarul respectiv, ceea ce a stârnit şi mai mult mânia conducerii de la Moscova284.

284 Vezi pe larg în „Alerta", joi, 24 august 2000, p. 7.

Confruntarea dintre Securitatea română şi serviciile secrete sovietice a fost, încă de la început, inegală. Chiar şi prin concepție ori felul cum a fost gândită şi structurată, activitatea informativă contra sovieticilor a lăsat prea puține şanse de reală eficiență pentru organele de securitate româneşti.

Generalul (r) Nicolae Pleşiță susține că a întocmit un studiu comparat între potențialul informativ al Securității contra Estului cu dispozitivul similar contra Vestului, iar concluzia a fost că sectorul estic era „mult mai subțire încadrat" şi aceasta într-un moment în care „Estul era atunci mai puternic decât Vestul" 285.

285 Ochii şi urechile poporului. Convorbiri cu generalul Nicolae Pleşiță, p. 141.

De aici şi evaluarea justă că România se afla într-o situație extrem de periculoasă, ceea ce lasă să deducem că pentru regimul de la Bucureşti, în mod paradoxal, principalul factor de risc nu mai era „uneltirile imperialismului occidental", ci acțiunile oculte ale URSS.

Este o concluzie formulată tranşant şi de generalul (r) Marin Pancea: „clar că ameninţările pentru România nu veneau dinspre NATO, ci dinspre răsărit” 286.

286 Marin Pancea, op. Cit., p. 38.

De asemenea, serviciile de informaţii militare sovietice au reuşit să afle rapid despre aranjamentele dintre România şi Franţa în ceea ce priveşte livrarea de tehnică militară performantă – mai precis cumpărarea de către guvernul român a unor avioane Mirage şi aparatură de transmisiuni – motiv pentru care, după căderea guvernului De Gaulle, URSS a recurs la noi şi puternice presiuni asupra regimului de la Bucureşti287.

287 Ibidem, p. 39.

De aici şi obsesia lui Ceauşescu că pe frontul secret totul trebuia făcut cu maximă prudenţă pentru evitarea oricăror provocări sau acţiuni diversioniste care ar fi putut oferi Kremlinului pretexte pentru a interveni în România.

În fapt, sovieticii au continuat să practice pe teritoriul României „spionajul total”, principiu aplicat de regulă doar pentru ţările considerate inamice.

Elocvent este cazul instrumentat de UM 0920/A, între anii 1969-1970, referitor la felul în care KGB-ul a acţionat pentru sustragerea unor documente secrete. Ofiţerii şi agenţii serviciilor secrete sovietice specializate pe domeniul economic acţionau la Bucureşti sub acoperirea de specialişti ai GKS – Comitetul de Stat pentru relaţii economice – care era subordonat direct Consiliului de Miniştri al URSS.

Din 1969, GKS-ul era interesat să vândă părţii române un dispozitiv complex de acţionare a ecluzei de la Hidrocentrala Porţile de Fier, asigurând instalarea şi service-ul agregatelor. Specialiştii români au constatat în urma unor probe că dispozitivul de fabricaţie sovietică este prea puţin performant, fapt pentru care au apelat la firma austriacă „Mobey” pentru achiziţionarea unei instalaţii similare, dar mult mai competitivă.

Contractul semnat între partea română şi cea austriacă prevedea o clauză separată, privind păstrarea secretă a datelor tehnice de fabricaţie. În atari condiţii au intrat imediat pe fir agenţii serviciului secret sovietic.

Principalii protagonişti au fost Mihail Vlasov – adjunctul directorului GKS – şi inginerul sovietic Alexandru Vorobiov, despre care contraspionajul românesc deţinea date că ambii erau ofiţeri KGB sub acoperire. Aceştia colaborau şi cu un inginer român, reprezentant al părţii române, ce fusese recrutat de serviciul secret sovietic încă din timpul facultăţii pe care o absolvise la Moscova, dar lăsat în „adormire” şi apoi reactivat ca agent.

Din supravegherea informativă efectuată de organele de securitate româneşti asupra celor trei rezultă fără dubii că întâlnirile dintre cei doi „specialişti” sovietici şi inginerul român respectau regulile conspirativităţii, iar scopul lor era ca documentaţia tehnică a instalaţiei de ecluzare, aparţinând firmei austriece, să fie fotocopiată.

Documentaţia secretă era păstrată în biroul de documente secrete, unde, prin atribuţiile de serviciu, inginerul român avea acces.

Pentru protecţia contrainformativă a documentaţiei, organele de securitate instalaseră în încăpere microfoane şi aparate de fotografiat cu declanşare automată. Aşa s-a reuşit flagrantul.

În toamna anului 1970, inginerul român însoţit de Vorobiov au pătruns în biroul unde se afla documentaţia tehnică, pe care au fotocopiat-o, numai că întreaga acţiune a fost înregistrată de aparatele de fotografiat instalate pentru protecţie.

Ofiţerii români de contraspionaj care au lucrat la acest caz au fost în cele din urmă dezamăgiţi, întrucât conducerea Securităţii a dispus să nu se ia nici un fel de măsuri penale, sub motivul că „se puteau deteriora şi mai mult relaţiile României cu URSS" 288.

288 Vezi pe larg acest caz, prezentat cu toate detaliile tehnice pentru activitatea de informaţii, la George Dora, KGB în România, XXIII, în „Alerta", joi 7 septembrie 2000, p. 7.

Această lipsă de ripostă în faţa cazurilor de spionaj iniţiate de KGB intrase deja în practica obişnuită, atât a conducerii Securităţii cât şi a Comitetului Central al PCR. Agenţii sovietici nu erau deranjaţi decât în cazuri excepţionale, dar şi atunci cu menajamente. În general, se recurgea la măsura „intoxicării", sau dacă acest lucru nu era posibil, agenţii care lucrau pentru sovietici erau îndepărtaţi şi puşi sub observaţie.

Aşa s-a întâmpalat şi în cazul privind sustragerea documentaţiei tehnice a instalaţiei de ecluzare de la Porţile de Fier. Sovieticii nu au putut fotocopia decât o parte din planurile tehnice reale, restul fiind contrafăcute de către specialiştii români. Pentru eşecul acţiunii, întrucât sustrăseseră o documentaţie incompletă şi care nu putea fi folosită, cei doi „specialişti" sovietici (în realitate ofiţeri KGB sub acoperire) au fost retraşi de la post, iar inginerul român abandonat ca agent şi „marginalizat" de regimul de la Bucureşti.

Prudenţa excesivă şi frica endemică faţă de sovietici a dus în alte cazuri la eşecuri ireparabile din partea instituţiei Securităţii regimului comunist din România.

Generalii Răduică şi Pleşiţă şi-au amintit şi un caz concret din 1971, când Ceauşescu l-a chemat pe Ion Stănescu – pe atunci şeful CSS – şi i-a cerut să-i expedieze şefului KGB, Iuri Andropov, „un material". Era vorba despre scrisoarea unui cetăţean din RSS Moldovenească, Alexandru Usatiuc Bulgăr.

Acesta se prezentase la Comitetul Central al PCR şi solicitase o audienţă de urgenţă la secretarul general al partidului dar, nereuşind acest lucru, lăsase scrisoarea la cabinet, iar Securitatea a intrat imediat pe fir.

În scrisoare, Usatiuc insista ca autorităţile de la Bucureşti să pretindă URSS restituirea imediată a Basarabiei, motivând că în acel moment existau condiţii favorabile din punct de vedere politic, iar opinia publică era dispusă să sprijine o astfel de acţiune289.

289 Grigore Răduică, op. Cit., p. 16.

Ulterior, când Securitatea l-a informat pe Ceauşescu despre scrisoarea lui Usatiuc, acesta a interpretat-o ca pe o provocare a KGB-ului. Nu mai puţin

adevărat că ofițerii Securității au dat dovadă de „superficialiate profesională”, pe care au recunoscut-o ulterior, ceea ce nu-i scuză în nici un fel.

Eroarea a constat în lipsa de verificări, chiar şi de rutină, înainte de a i se raporta şefului statului, pentru a stabili dacă Usatiuc şi grupul său de patrioți unionişti basarabeni – din care mai făceau parte Valeriu Graur, Gheorghe Ghimpu şi Alexandru Şoltoianu – acționa cu sinceritate şi din proprie inițiativă.

Consecințele au fost dezastruoase pentru românii din Basarabia. KGB-ul a declanşat o anchetă teribilă printre grupurile de români „diversionişti” din Basarabia. Cei patru au fost anchetați, excluşi din partid, dați afară din servicii şi apoi deportați în Siberia.

Explicația oferită de generalul Nicolae Pleşiță este că Securitatea nu a avut, din lipsă de potențial informativ, posibilitatea să facă verificări serioase despre starea de spirit din Basarabia, ori să verifice grupurile de patrioți basarabeni care puteau fi folosite în interesul României. Şi toate acestea din cauza lui Ceauşescu care „se temea de ruşi”.

„Acceptase – precizează Pleşiță – să ne ocupăm contrainformativ de ei, dar ne-a interzis să dezvoltăm munca de informații în Uniunea Sovietică şi să ne mulțumim numai la nivelul ambasadelor” 290.

290 Ochii şi urechile poporului. Convorbiri cu generalul Nicolae Pleşiță, p. 75-77.

Naționaliştii de la Bucureşti în pericol.

Probabil că Nicolae Ceauşescu a realizat marea eroare pe care a făcut-o – interzicând activitatea informativă pe teritoriul URSS – şi a încercat să mai repare ceva, dar datorită viziunilor sale megalomanice şi-a atras adversari şi mai puternici. Aşa se explică inițierea acțiunii „Brânduşa”, de competența UM 0920/A, prin care se urmărea pregătirea condițiilor pentru ca, într-un moment de conjunctură favorabil, România să-şi poată reîntregi frontierele cu Basarabia, Bucovina de Nord, Ținutul Herța şi Insula Şerpilor.

Deşi a fost ținută într-o deplină conspirativitate, KGB-ul a aflat imediat de acțiunea „Brânduşa”, ceea ce dovedeşte că dispunea de agenți foarte bine plasați în sfera puterii de la Bucureşti, şi a luat măsuri în consecință. Sovieticii şi-au înființat şi ei o unitate specială care să urmărească demersurile românilor, iar C. C. Al PCUS a destinat o secție specială pe lângă Secretariatul său General cu sarcina de a supraveghea politica României față de teritoriile revendicate.

Şi tot în replică, serviciile se informații şi securitate sovietice au început să sprijine din umbră organizațiile revizioniste şi naționaliste maghiare din exil, care, printr-o propagandă stridentă, revendicau Transilvania. Mai mult, au fost puşi în mişcare, tot la ordinul Kremlinului, şi comuniştii de la Sofia, prin a căror acțiuni de propagandă, au început să revendice Sudul Dobrogei, considerat de ei „pământ bulgăresc” 291.

291 Vezi Dicționar pentru buzunarul agenților secreți, în „Alerta”, nr. 18, joi 3 august 2000, p.16.

Insuccesele care se țineau lanț în activitatea aşa-zisei unități anti-KGB pot fi acum explicitate şi susținute documentar. Cel mai elocvent exemplu ni-l oferă cazul generalului Iosif Constantin, cel care din 1962 şi până în 1986 a

condus mai întâi biroul, ulterior Serviciul special transformat în unitate de sine stătătoare (UM 0921/A, respectiv UM 0110 din 1978) cu sarcini de contracarare a acțiunilor serviciilor de informații ale țărilor socialiste, dintre care spionajul sovietic ocupa un loc aparte.

O fişă de cadre întocmită la 22 iunie 1979, pentru informarea conducerii DSS, atestă că între anii 1951-1958, colonelul Iosif Constantin fusese încadrat ca ofițer operativ la Regiunea de Securitate Constanța. În această calitate activase în grupul de ofițeri care a „descoperit" acțiunile de sabotaj de la Canalul Dunăre – Marea Neagră. Pentru astfel de „merite deosebite", ofițerul fusese avansat în grad şi funcție, ulterior transferat din ordinul generalului Nicolae Doicaru în DIE.

Din 1969, când colonelul Iosif Constatntin a devenit şeful Serviciului independent pentru țările socialiste, a manifestat interes pentru deplasările în capitala URSS, „unde s-a întâlnit cu fostul şef al consilierilor sovietici care lucraseră în cadrul DIE", nimeni altul decât Alexandr Mihailovici Saharovski, devenit şeful spionajului din KGB.

În întreaga sa activitate profesională, colonelul Iosif Constantin nu arătase calități deosebite şi nu se remarcase prin competență, ba dimpotrivă, dovedise că era o fire slugarnică şi total aservită față de şefii săi ierarhici, generalii Nicolae Doicaru şi Ion Mihai Pacepa.

Interesant este că după trecerea unității pe care o conducea în subordinea generalului Nicolae Pleşiță – la acea dată, secretar de stat în conducerea Ministerului de Interne – documentul sus citat menționa despre Iosif Constantin că: „. Încălcând flagrant şi sistematic regulile de muncă cu privire la compartimentare şi conspirativitate, el a continuat să se prezinte la aceştia [adică la Doicaru şi Pacepa – n.n.], prilej cu care le raporta despre misiunile pe care le primea şi problemele de muncă specifice unității pe care o conducea" 292.

292 Mihai Pelin, Culisele spionajului românesc. DIE 1955 – 1980, Bucureşti, 1997, p. 278-279.

Abia după dezertarea generalului Ion Mihai Pacepa, 24 iulie 1978, s-a dezvăluit că generalul Nicolae Doicaru îl folosise pe colonelul Iosif Constantin „cât se putea de discret, ca ofițer de legătură cu serviciile de informații sovietice". Din această postură, şeful unității anti-KGB a minimalizat „pe orice cale pericolul pe care-l reprezenta activitatea serviciilor de informații din țările socialiste pentru cadrele noastre" 293.

293 Ibidem, p. 207.

Iată deci, bine documentat un alt crud adevăr ce ține de resortul organelor de securitate ale regimului comunist din România. Un ofițer, comandant al unității ce era destinată să apere interesele româneşti față de acțiunile spionajului sovietic, avea în realitate simpatii prosovietice şi era folosit ca agent de legătură între înalți resposabili din conducerea Securității de la Bucureşti cu serviciile similare sovietice.

Aşadar, marile eşecuri ale UM 0920/A, devenită din 1978 UM 0110, nu pot fi puse în exclusivitate pe seama „fricii" sau a „prudenței" lui Ceauşescu de a nu deranja prea mult Kremlinul. Ele pot fi trecute la fel de bine şi în contul

celor aflaţi în fruntea acelei unităţi specializate, care, în loc să-şi facă datoria, pactizazeră cu diavolul, dacă nu cumva erau chiar oştenii lui.

Un alt eveniment important pentru fundamentarea concepţiei şi chiar a atitudinii lui Nicolae Ceauşescu faţă de agresivitatea spionajului sovietic, l-a constituit vizita sa în China, iunie 1971.

Conform dezvăluirilor lui Pacepa, Ceauşescu ar fi aflat cu acel prilej că organele de securitate chineze – Gonganbu – dejucaseră o încercare de asasinare a preşedintelui Mao Tze Dung.

Atentatul fusese pregătit de mareşalul Lin Biao, comandantul armatei chineze. În momentul în care acesta a încercat să fugă în URSS, avionul care-l transporta s-a prăbuşit în Mongolia. De aici şi concluzia că atentatul fusese planificat de serviciile secrete sovietice (PGU) în complicitate cu înalţi demnitari de la Pekin, în intenţia de a se instala în China un guvern pro-sovietic. Mao şi Ciu En Lai i-ar fi povestit lui Ceauşescu că toţi cei implicaţi în tentativa de „lovitură de stat" erau cetăţeni chinezi care studiaseră în URSS294.

294 Ion Mihai Pacepa, op. Cit., p. 115.

Informaţiile furnizate de chinezi l-au pus serios în gardă pe Ceauşescu. Aceeaşi agresivitate din partea agenţilor sovietici se constata şi pe teritoriul României, unde fusese demascat şi apoi neutralizat generalul Grigore Naum, şeful Direcţiei de contrainformaţii militare a Securităţii, pe care sovieticii îl considerau ca pe unul dintre cei mai importanţi agenţi, cu un rol cheie într-o acţiune de înlăturare a lui Ceauşescu.

Acesta se afla în bune relaţii cu Constantin Pârvulescu, un vechi activist de partid, devotat sovieticilor şi reactivat de KGB. Tentativa celor doi, Pârvulescu şi Naum de a organiza o structură anticeauşistă a fost rapid descoperită şi descurajată prin îndepărtarea celor doi din orice funcţii de decizie, precum şi prin atenţionarea colaboratorilor oficiali 295.

295 Vezi pe larg în „Alerta", joi 24 august 2000, p. 7.

Oricum, serviciile secrete sovietice puseseră serios lupa pe regimul de la Bucureşti. Concludent în acest sens este raportul KGB dezvăluit de „Arhiva Mitrokhin": „Exploatând linia antisovietică din interiorul Partidului Comunist Chinez şi din Guvernul Chinez, conducerea română a deschis drumul către aşa-numita autonomie şi independenţă faţă de Uniunea Sovietică.

Naţionalismul înfloreşte în România. Autorii şi avocaţii acestui naţionalism sunt chiar conducătorii Partidului şi statului. Conducerea Partidului Comunist nu avansează deschis pretenţia teritorială. Face tot posibilul pentru a demonstra că, istoric şi etnic, şi din alte puncte de vedere, Moldova şi Ţinutul Cernăuţi aparţin României.

Declaraţia făcută de Mao în discuţia sa cu socialiştii japonezi despre anexarea ilegală a Basarabiei de către URSS îşi are originea în România. Ziarul francez „Le Monde" a publicat în două rânduri articole care aruncă dubii asupra legalităţii includerii Basarabiei în Uniunea Sovietică. Nu este imposibil ca iniţiativa publicării acestor articole să fi venit din România" 296.

296 Cristopher Andrew and Vasili Mitrokhin, op. Cit., p. 352.

Agenţii KGB deplin conspiraţi, trimişi în România la începutul anilor '70, primiseră instrucţiuni să culeagă informaţii despre relaţiile României cu Statele

Unite şi cu China şi eventualele revendicări teritoriale referitoare la Basarabia şi Bucovina de Nord.

Ei aveau, însă, şi misiunea de a raporta regulat despre:

— Grupările de orientare anti-sovietică;

— Poziția minorităților maghiare şi germane;

— Cultul personalității practicat de Ceauşescu;

— Starea de spirit generală în rândurile PCR.

Potrivit documentelor „Arhivei Mitrokhin", principalele surse de informații ale celor 13 agenți sovietici care activau atunci pe teritoriul României urmau să fie infiltrate în anturajul ziarului „Scânteia" şi al publicației de limbă germană „Volk und Kultur" 297.

297 Ibidem.

Alte detalii despre felul în care au acționat agenții serviciilor secrete sovietice pe teritoriul României au fost dezvăluite de ofițerul KGB defector, Oleg Kalughin.

Deşi legăturile oficiale ale Securității cu KGB-ul, după 1968, fuseseră extrem de reduse, Oleg Kalughin mărturiseşte că a venit în România, în vara anului 1972, în fruntea unei delegații de 10 ofițeri împreună cu soțiile. Au petrecut o vacanță reuşită într-o vilă din Mangalia, unde au fost salutați de şeful Securității, apoi la Bucureşti, fiind primiți chiar de ministrul de Interne.

Kalughin povesteşte că la Bucureşti ar fi avut o întâlnire cu colonelul Victor Dorobanțu, pe care îl cunoscuse pe vremea când lucraseră împreună la Washington. Surpriza a fost că ofițerul român din Securitate, care la acea dată ocupa funcția de adjunct al şefului DIE, s-ar fi lansat într-o diatribă contra lui Ceauşescu, pe care l-a făcut „trădător".

Despre Elena Ceauşescu, Dorobanțu i-a dat să înțeleagă interlocutorului, că aceasta împreună cu anturajul ei nu urmăreau decât puterea.

„Noi cei din Securitate – s-ar fi exprimat Dorobanțu – începem să realizăm că Ceauşescu va trebui dat jos". Kalughin mai precizează şi un alt amănunt interesant, şi anume că nu reuşise să înțeleagă dacă era vorba de un strigăt de ajutor sau de o provocare.

Fireşte, când s-a întors la Moscova, Kalughin a informat conducerea KGB şi departamentul care se ocupa de Europa de Est că trebuia să stabilească imediat o cale de comunicare cu Dorobanțu, dar nu mai ştie ce a urmat298.

298 Fen Montaigne, Oleg Kalughin, Spymaster. My 32 Years în Intelligence and Espionage against the West, London, 1994, p. 341.

Pe fondul tensionării relațiilor dintre Bucureşti şi Moscova, precum şi a semnalării unor nemulțumiri venite din interiorul României cu privire la direcția în care se îndrepta politica lui Ceauşescu, sovieticii se pare că au reluat ideea unei intervenții în forță.

O astfel de interpretare este sugerată de un document al BND (serviciul de informații al R. F. Germania), emis în 1973. Documentul informa factorii de decizie de la Bonn că ministrul sovietic al Apărării, mareşalul Andrei Greciko, ar fi avut o întrevedere cu secretarul general al Partidului Socialist Unit din R. D. Germania, Erik Honeker, ocazie cu care mareşalul sovietic a afirmat că „într-o perspectivă mai lungă, lucrurile nu mai pot continua astfel cu România".

În acelaşi context s-ar mai fi afirmat că mareşalul Greciko discutase şi cu secretarul general al PCUS, Leonid Brejnev, inclusiv despre „o soluție militară, respectiv ocuparea României prin forța armată” 299.

299 „Alerta”, joi 5 octombrie 2000, p. 7.

Un fost ofițer de securitate, locotenent-colonelul (r) Dumitru Burlan, care a lucrat timp de 22 de ani neîntrerupți în cadrul unor direcții centrale importante, cum ar fi Direcția de filaj şi investigații ori Direcția a V-a pază şi gardă demnitari, îşi aminteşte că în toamna anului 1973 a îndeplinit o misiune extrem de importantă, dar şi riscantă.

L-a înlocuit pe Nicolae Ceauşescu, fiind sosia lui. Securitatea a recurs la astfel de procedee întrucât „intrase în posesia unor date conform cărora s-ar fi pus la cale un atentat împotriva lui Ceauşescu. La acțiune urmau să participe ofițeri specializați din prietenoasele state sovietice” 300.

300 Locotenent colonel (r) Dumitru Burlan, „Am fost sosia lui Ceauşescu”, în „Național”, 8 iulie 2003, p. 11.

Pe acest fond extrem de tensionat avem acum şi explicația refuzului guvernului român de a trimite o delegație de ofițeri la consfătuirea serviciilor de securitate est-europene, care s-a desfăşurat în februarie 1975 301.

301 „Magazin istoric”, s.n., februarie 2001, p. 81.

Dezvăluirile făcute de un alt memorialist al fostei Securități, confirmă că la jumătatea anilor '70 serviciile secrete societice monitorizau îndeaproape evoluția românilor care trecuseră prin universitățile din URSS.

„Indiferent de natura şi gradul acestora – mărturiseşte Vasile Moraru, fost ofițer în DIE – toți cei care studiaseră la Moscova sau în alte centre universitare aveau fişe biografice în cartotecile speciale ale serviciilor de informații, în fruntea cărora se afla, desigur, vestitul şi temutul KGB” 302.

302 Vasile Moraru, Cu Doicaru în Kuweit, în „Alerta”, an II, nr. 44, 19 martie 2001, p. 5.

Memorialistul face referire la o vizită a sa în Kuweit, în vara anului 1976, când, însoțindu-l pe şeful DIE, Nicolae Doicaru, a aflat că un agent sovietic sub acoperire – profesor la o catedră de limbi orientale – a încercat să-l activeze ca agent pe un fost student de-al său, devenit între timp ambasador al României în Kuweit.

Din acest caz, Doicaru a tras concluzia că sovieticii îşi racolează mai uşor agenții pe teritoriul unei terțe țări întrucât scapă mai uşor de supravegherea organelor de contrainformații. După „defecțiunea Pacepa”, s-a aşternut un adevărat „îngheț” în relațiile dintre Securitatea română şi KGB.

Aspecte interesante în acest sens au fost dezvăluite de generalul (r) Traian Ciceo, care timp de 18 ani a desfăşurat activitate în cadrul DIE/CIE pe spațiul țărilor occidentale (Franța, Italia, Austria, Germania, Belgia, SUA, Canada).

Iată ce mărturiseşte fostul spion: „Aveam interdicție totală să mă întâlnesc sau să răspund invitațiilor ambasadei sovietice. Spionilor sovietici, adică. În Franța ştiam 180 de spioni KGB. De fapt erau mult mai mulți. Ăştia erau oficiali sau semioficiali. N-am avut dreptul şi nici plăcerea, să particip la nici o misiune a lor” 303.

303 „Evenimentul zilei”, nr. 3268, 29 ianuarie 2003, p. 5.

Au existat momente tensionate şi chiar acuzaţii, potrivit cărora românii ar cocheta cu occidentalii.

„Chiar există un episod – spune acelaşi memorialist – în urma căruia m-am ales cu acuze din partea ruşilor, după ce am scăpat o femeie-maior a americanilor din mâinile lor.”304.

304 Ibidem.

La începutul anilor '80, serviciile secrete sovietice şi-au intensificat supravegherea asupra regimului de la Bucureşti. De exemplu, Oleg Gordievski, un alt memorialist de excepţie din rândul foştilor ofiţeri KGB, îşi amintea că în anul 1983, Direcţia a XI-a a PGU (compartiment de spionaj specializat pe relaţia cu Europa de Est) întocmise un amplu studiu în care se releva că România „era în pragul falimentului şi că un colaps economic avea să intervină în următoarele luni”.

Moscova se arăta îngrijorată de consecinţele unei asemenea situaţii care ar fi putut determina orientarea guvernului de la Bucureşti spre Occident. Mai mult, în ultimii doi ani petrecuţi la Londra (1984-1985), în calitate de rezident adjunct şi apoi de rezident KGB, acelaşi Gordievski mărturiseşte că a primit în repetate rânduri solicitări de la Centru pentru „obţinerea de informaţii asupra atitudinii occidentale faţă de România” 305.

305 Cristopher Andrew, Oleg Gordievski, op. Cit., p. 462.

Dezvăluirile lui Kalughin în legătură cu setea de putere a Elenei Ceauşescu sunt confirmate şi de alţi doi memorialişti ai fostei Securităţi, care aduc şi alte detalii de interes istoric.

Bunăoară, colonelul (r) Gheorghe Raţiu susţine că soţia secretarului general devenise în ultimii ani „conducătorul ocult al ţării”, îşi crease o „reţea informativă proprie, de prim rang, recrutată la cabinetele secretarilor Comitetului Central şi în rândul unor activişti din nomenclatura superioară de partid” 306.

306 Colonel (r) dr. Gheorghe Raţiu, Raze de lumină pe cărări întunecate, Bucureşti 1996, p. 350.

La rândul lui, generalul (r) Nicolae Pleşiţă susţine că Elena Ceauşescu „superviza sectorul de cadre al CC, pe care l-a transformat într-un fel de reţea, pentru a concura Securitatea”.

În anii 1986-1987, ar fi pus la cale răsturnarea de la putere a propriului soţ, iar pentru a-şi atinge scopul ar fi pregătit „un guvern fantomă” cu Nicu Ceauşescu secretar general al PCR, Nicolae Ceauşescu „preşedinte de onoare”, Elena Ceauşescu „preşedinte executiv”, iar Constantin Olteanu „prim-ministru”.

Unul dintre conspiratori s-ar fi dus cu lista noului guvern la Moscova, acolo unde Mihail Gorbaciov s-ar fi exprimat că nu are nimic împotrivă dacă Ceauşescu va fi răsturnat, numai că ei, adică sovieticii, nu se amestecă. Un răspuns, desigur, formal, întrucât serviciile secrete sovietice „îl lucrau pe Ceauşescu, conform celor stabilite la Malta”.

Securitatea a cunoscut despre acest complot cu totul întâmplător. Un obscur ofiţer de securitate, care instalase tehnică operativă într-o încăpere, dar

în cu totul alt scop, a reuşit să-i înregistreze pe complotişti, după care l-a contactat pe Nicu Ceauşescu, punându-l în gardă că „se ştie despre ce se pune la cale pentru ianuarie 1990".

Pleşiță îşi încheie amintirile despre acest caz cu precizarea că „nici un ofițer de securitate nu a fost de partea Leanei" şi că „revolta populară le-a dejucat planurile complotiştilor" 307.

307 Ochii şi urechile poporului. Convorbiri cu generalul Nicolae Pleşiță, p. 105.

Parcă în completarea tuturor, Ion Mihai Pacepa îşi plasează dezvăluirile în legătură cu modul concret în care au acționat agenții sovietici pe teritoriul României pentru răsturnarea lui Ceauşescu.

Evident că memorialistul nu dezvăluie de unde cunoştea toate amănuntele, întrucât la acea dată se afla în SUA. Doar într-un singur caz devine plauzibil, şi anume, dacă i se rezervase şi lui un anumit rol, aspect asupra căruia ne-am referit pe larg, pe bază de atestări documentare, în subcapitolul despre problema defectorilor-transfugi.

Agenții PGU şi GRU nu au luat în calcul inițiativele aventuriste ale unor grupuri dizidente ori protestatare din România ci au avut misiunea precisă de a crea ei o structură de rezervă formată din cadre aflate în eşaloanele doi şi trei, ale ierarhiei de partid şi de stat, şi care să fie pregătită ca la momentul oportun să-l poată înlocui pe Ceauşescu pentru a salva sistemul.

Pe aceleaşi coordonate istorice, abia la zece ani după evenimentele din decembrie '89, Silviu Brucan, unul din principalii protagonişti ai grupului care a preluat puterea în România după fuga lui Ceauşescu, referindu-se la discuția pe care a avut-o în vara anului 1988 cu Mihail Gorbaciov, a precizat: „Evenimentele au decurs după planul întocmit din timp., provocând fenomene de isterie națională". „Atunci n-a fost revoluție, ci o „lovitură de palat„ înfăptuită prin manipularea şi folosirea capitalului de nemulțumire a românilor. Că n-a fost o revoluție au demonstrat-o şi evenimentele care au urmat" 308.

308 „Național", an III, nr. 757, marți, 30 noiembrie 1999, p. 12

Că în decembrie 1989 a avut loc şi o lovitură de stat inițiată de sovietici, în paralel cu revolta poporului român, rămâne încă o problemă de rezolvat pentru istoriografie, având în vedere accesul extrem de limitat la documentele de primă mână.

Totuşi, e greu de crezut că serviciile secrete sovietice care dovediseră pragmatism şi multă răbdare față de regimul lui Ceauşescu, şi-ar fi permis să rateze o asemenea conjunctură, în decembrie 1989, când liderul de la Bucureşti a fost contestat de imensa majoritate a poporului român.

Ceea ce se cunoaşte deja este că în ultimii ani ai regimului comunist din România, rezidențele spionajului sovietic au primit misiunea de a obține date şi informații cât mai amănunțite despre: posibilii succesori ai lui Ceauşescu; disidenții din rândul PCR; viața de familie a cuplului prezidențial. S-au accentuat preocupările pentru contactarea unor vechi activişti de frunte ai partidului care se situau pe o poziție critică față de Ceauşescu, dar au fost studiate şi alte categorii de cetățeni nemulțumiți.

Structurile româneşti de contraspionaj, în special UM 0110 – la comanda căreia în 1986, generalul Iosif Constantin a fost înlocuit cu generalul Victor Niculcioiu – au constatat că „serviciile de informaţii sovietice au trecut la marşutizarea agenturii, respectiv la aducerea la Bucureşti, sub diferite acoperiri (ataşaţi de presă, secretari de ambasadă, consilieri etc) a unor cadre de informaţii KGB şi GRU de origine basarabeană" 309.

309 Vezi pe larg în „Alerta", joi 12 octombrie 2000, p. 7.

Printre aceştia, cei care au avut o activitate mai pronunţată, până în decembrie 1989, se numără Victor Volodin – corespondent de presă la „Izvestia" – Vladimir Vidraşcu de la „Pravda" şi Popov, consilier la Ambasada URSS de la Bucureşti. De regulă, Directoratul I al KGB, condus de Evgheni Primakov, folosea metoda acoperirii ofiţerilor de informaţii sub calitatea de ziarişti de la marile cotidiene sau agenţiile de ştiri sovietice. Toţi memorialiştii cu funcţii importante în fosta Securitate susţin că organele de contraspionaj au reuşit să-i identifice pe cei vizaţi de sovietici a fi atraşi în complot. Dar nu acest lucru este important, ci faptul că niciunul dintre complotişti nu a fost trimis în faţa justiţiei pentru a fi judecat şi condamnat sub acuzaţia de „trădare" sau „complicitate la acţiuni contra intereselor statului român".

La fel ca şi predecesorul său, Gheorghiu-Dej, Nicolae Ceauşescu a manifestat aceeaşi teamă de a nu irita Kremlinul. Ca urmare, Ceauşescu a interzis până şi interogarea celor dovediţi că urmau instrucţiunile agenţilor sovietici ori se aflau în contact operativ cu diplomaţii şi ataşaţii militari sovietici. Ordinul său categoric a fost ca fiecare agent al Moscovei, real sau presupus, să fie „neutralizat individual" fără a stârni contrareacţii dure din partea URSS 310.

310 Grigore Răduică, loC. Cit.

Alţii au fost îndepărtaţi din funcţii şi apoi „rotiţi" în mod repetat, atât pentru „a nu prinde rădăcini", cât mai ales pentru a îngreuna contactarea lor de către ofiţerii de informaţii sovietici. Este greu de evaluat câtă eficienţă au avut astfel de măsuri, nu pentru regimul şi soarta lui Ceauşescu, ci în primul rând pentru securitatea naţională, dacă e să nu pierdem totuşi din vedere evenimentele sângeroase de la sfârşitul lui decembrie 1989.

Desigur că astfel de erori au grăbit prăbuşirea lui Ceauşescu, dar fără ca ele singure să poată juca un rol determinant.

Decisivă s-a dovedit situaţia internă din România, în egală măsură cu jocul de interese al celor două superputeri, SUA şi URSS. La sfârşitul anilor '80, România era cuprinsă de un val crescând de nemulţumiri şi o destabilizare generală ce anunţau parcă revolta populară.

O asftel de situaţie era percepută la Washington ca având un posibil „efect de domino", în sensul că putea să perturbe echilibrul din întreaga regiune balcanică, ceea ce SUA dorea să evite în acel moment.

Aşa se face că în cadrul convorbirilor sovieto-americane de la Moscova, din decembrie 1989, reprezentanţii Casei Albe i-au propus lui Mihail Gorbaciov să trimită un contingent limitat de menţinere a păcii în România".

Liderul de la Kremlin nu a mai dorit să-şi asume rolul fratelui mai mare în relaţiile cu celelalte ţări din Blocul Estic, rămânând consecvent declaraţiei făcute în acest sens încă din 1985.

Prin urmare, Moscova a transmis Washingtonului un refuz categoric, grăbind astfel deznodământul regimului de la Bucureşti.

Un deznodământ pe care l-a prevăzut, l-a premeditat şi l-a monitorizat prin agenţii serviciilor secrete infiltraţi în sfera puterii, în mass-media, în cercurile intelectualităţii româneşti influente – atât din ţară cât şi din străinătate – şi nu în ultimul rând, printre acei defectori-transfugi ai Blocului Estic din Occident.

Cu un asemenea dispozitiv, era evident că prezenţa pe teritoriul României, fie şi a unui mic contingent al Armatei Roşii311, era inutilă dar şi extrem de riscantă, întrucât ura generalizată şi de nestăpânit a românilor contra clanului ceauşist se putea transforma rapid într-un ultranaţionalism feroce contra ocupantului sovietic nepoftit.

311 Comandantul trupelor sovietice aflate în ziua de 22-23 decembrie 1989 pe Podul de la Ungheni avea ordin de la Moscova de a sprijini noile autorităţi de la Bucureşti, care abia preluaseră puterea. Generalul Ştefan Guşe l-a mandatat, din partea conducerii M. Ap. N., pe colonelul Ion Cioară – aflat pe Podul de la Ungheni – să transmită trupelor sovietice ordinul clar „de a nu pătrunde nici un metru pe pământul românesc" (vezi Doru Dragomir, Generalul Ion Cioară este cel care a respins trupele sovietice în decembrie 1989, pe Podul de la Ungheni, în „Ziua", marţi 31 iulie 2001, p. 7).

De altfel, un document declasificat ce conţine previziunile cu privire la principalele evoluţii din Europa răsăriteană, elaborat de CIA în februarie 1990, nu omite să sublinieze „rolul relativ pozitiv jucat de Moscova în evenimentele din decembrie 1989" 312.

312 Vezi pe larg Miruna Munteanu, România anului 1990, văzută de CIA, în „Dosare ultrasecrete", 29 ianuarie 2005, p. 1.

IULIAN VLAD – SINGURUL ROMÂN PROFESIONIST ÎN FRUNTEA SECURITĂŢII

„Dorim să se cunoască faptul că generalul-colonel (r) Vlad N. Iulian este singurul român profesionist care a fost în fruntea aparatului de informaţii şi contrainformaţii al României de la Eugen Cristescu încoace. Prin îndrumarea şi modul în care a condus aparatul de securitate a demonstrat că pe primul plan prevala interesul major al naţiei şi nicidecum al clicii ceauşiste" 313.

313 Vezi scrisoarea semnată de col. (r) Traian Bara, col. (r) Ion Sandu, col. (r) Dumitru Stoicescu, col. (r) Vasile Drăgoi, col. (r) Vasile Bobocescu, Lt. Col. (r) Luciana Bara, în „Europa", august 1990.

Cine parcurge cu atenţie acest text desprins dintr-un memoriu întocmit de un grup de ofiţeri superiori din fostul Departament al Securităţii Statului, prin care se solicita în august 1990 „obiectivitate maximă în judecarea generalului Iulian Vlad", nu poate să-i scape două aspecte esenţiale.

În primul rând faptul că profesionişti ai instituţiei (pentru că au existat şi din aceştia) îşi asumau responsabilitatea – într-o atmosferă total ostilă, în care sintagma securişti-terorişti rămăsese încă vie în mentalul colectiv, din timpul

revoluției – de a atrage atenția opiniei publice, cu câteva zile înainte de începerea proceselor intentate ultimului şef al DSS, că nu se dorea din partea lor nimic altceva decât o judecată obiectivă, în cadrul legii.

Era o mare şansă pentru regimul democratic, abia instaurat, de a păşi cu dreptul, în sensul că principiile statului de drept puteau deveni realități, şi nicidecum simple slogane electorale, repetate până la saturație de noii politicieni.

Acum, după ce au trecut mai bine de un deceniu de la acel moment şi putem privi evenimentele cu mai multă luciditate, echilibru, detaşare şi obiectivitate, va trebui să recunoaştem cu părere de rău că nu s-a ținut cont de acest avertisment.

În al doilea rând, comparația cu Eugen Cristescu nu este deloc întâmplătoare. Ea venea din partea unor profesionişti care cunoşteau foarte bine destinul tragic al şefului Serviciului Special de Informații din perioada regimului autoritar al guvernării mareşalului Ion Antonescu şi tocmai de aceea doreau ca istoria să nu se mai repete în părțile ei negative.

Atât Eugen Cristescu cât şi Iulian Vlad proveneau din familii de români plugari, cu o situație mai mult decât modestă, urcaseră treptele ierarhiei profesionale până la cel mai înalt nivel doar prin propriile lor calități şi realizări.

Numai că momentul în care au accedat la funcția supremă a instituției s-a consumat într-o conjunctură politică internă şi internațională extrem de tensionată. Dar şi unul şi celălalt şi-au asumat responsabilitatea comenzii cu gândul de a-şi ajuta țara şi conaționalii într-un moment de grea cumpănă.

Din nefericire, amândoi au avut parte, în cele din urmă, de o judecată politică, fiind supuşi la umilințe nemeritate. Eugen Cristescu a fost acuzat în aşa-zisul „proces al marii trădări naționale" pentru crime de război şi dezastrul țării, dar fără ca să se poată aduce nici măcar o singură probă în susținere314.

314 Vezi pe larg Cristian Troncotă, Eugen Cristescu asul serviciilor secrete româneşti – memorii, mărturii, documente – Bucureşti 1994.

La rândul lui, Iulian Vlad a fost acuzat mai întâi de „genocid", apoi de „complicitate la genocid", ceea ce, de asemenea, n-a putut fi probat juridic, iar documentele „micului proces al marii trădării naționale" – după expresia unei ziariste315 – stau mărturie.

315 Roxana Dascălu, Micul proces al marii trădări naționale, în „Tinerama", 8-10 noiembrie 1990, p. 5.

Eugen Cristescu a fost considerat de ziarişti interesați ai vremii ca fiind şeful Gestapoului român316, iar Iulian Vlad comparat, nici mai mult nici mai puțin cu Kaltenbrunner317.

316 „Curierul", 28 septembrie 1944.

317 Octavian Paler, Procesul teroarei, în „România liberă", vineri 12 iulie 1991.

Fostul şef al SSI-ului a fost condamnat la moarte, sentința fiindu-i comutată ulterior la închisoare grea pe viață, iar Iulian Vlad la 14 ani închisoare şi degradare militară. Spre deosebire de Eugen Cristescu – care a decedat în temniță – Iulian Vlad a supraviețuit detenției.

Dar nu acest aspect mai are importanță în judecarea istoriei, ci faptul că mai există un element de asemănare, aproape până la identitate, între cei doi. Este vorba despre poziția lor față de factorul de decizie supremă în stat. Amândoi şi-au dovedit loialitatea, Cristescu față de Ion Antonescu, Vlad față de Nicolae Ceauşescu, doar până la un punct.

Meritul lor istoric este că au înțeles foarte bine care este limita loialității: interesele poporului român.

Fără să trădeze ori să treacă de partea cealaltă a baricadei, datoria lor a fost de a asigura continuitatea instituției. Este o regulă nescrisă a frontului secret şi un principiu fundamental respectat de mai toate instituțiile similare din toate statele.

Şi aceasta pentru că în situații de prăbuşiri inerente ale unui regim politic, continuitatea național-statală se realizează prin conservarea a tot ceea ce a fost preponderent pozitiv în activitatea acelor instituții care asigură sistemul imunitar al statului şi a națiunii (armata şi serviciile de informații şi securitate).

Iată şi motivul pentru care personalitatea generalului Iulian Vlad trebuie să-şi găsească locul în orice disertație istorică dedicată serviciilor secrete româneşti. A face altfel înseamnă a lăsa premeditat un loc gol, care, alături de alte mistere şi enigme, precum şi de o sumedenie de controverse, inerente domeniului, ar putea fi echivalentă cu o falsificare a istoriei. Prin urmare, nu este vorba de o încercare de reabilitare, ci pur şi simplu de un demers analitic bazat pe surse memorialistice şi documentare, atât cât au fost accesibile în actualul stadiu al cercetării.

De la învățător la şef al Securității.

Aşadar, cine a fost Iulian Vlad şi de ce a intrat, în contextul evenimentelor din decembrie 1989, în contradicție cu revoluționarii, nu cu cei din stradă, ci cu cei „de profesie", adică cu acei activişti ai PCR, mai vechi sau mai noi, care au preluat puterea imediat după fuga cuplului dictatorial? Vom încerca în continuare o sinteză a datelor şi informațiilor oferite de mass-media românească postdecembristă la care am adăugat propria investigație, ce vine să introducă în circuitul ştiințific o serie de informații şi documente rămase până acum inedite.

Iulian Vlad s-a născut la 23 februarie 1931 în satul Gogoşița, din județul Dolj. Clasele primare le-a absolvit la şcoala din comuna natală, după care a urmat cursurile Liceului Gheorghe Chițu din Craiova.

Provine dintr-o familie modestă de agricultori, oameni harnici şi cu credința în Dumnezeu.

Mama sa, Eugenia, fusese crescută de patru mame vitrege.

Tatăl său, Nicolae, în tinerețe cântăreț bisericesc, apoi perceptor şi inspector financiar, a luptat ca militar în termen pe Frontul de Est în al doilea război mondial.

După zece ani de prizonierat în URSS s-a întors acasă, în momentul când băiatul cel mare, Iulian, era deja elev în anul doi de liceu.

Iată cum descrie ziaristul Constantin Preda casa generalului Iulian Vlad din satul natal, pe care a vizitat-o în noiembrie 1990, acolo unde nu se mai afla

decât mama sa Eugenia, în vârstă de 78 de ani, la acea dată: „Este o casă simplă de țară. Modestă chiar. Nici vorbă de acareturi, de avere sau de vreun picior de palat. Înăuntru e o atmosferă apăsătoare, aproape de doliu, o melopee nesfârşită. Pereții casei sunt văruiți în alb. Undeva, într-un colț, o maşină veche de cusut (marca Singer), pe masă un ceasornic vechi parcă şi el de când lumea, apoi un calendar bisericesc, un ulcior minuscul de apă, câteva macaturi decolorate de vreme, o pictură naivă (gen Ghiță Mitrăchiță) şi, în rest, fotografii, fotografii ale generalului, în aproape toate ipostazele. Pe lângă lucruri mai vechi, aproape de neluat în seamă [se mai află] o etajeră cu cărți prăfuite (Voltaire, Balzac, Aristotel, Gorki, Tolstoi, Z. Stancu, M. Preda etc.), almanahuri, tratate de pedagogie" 318.

318 Constantin Preda, Acasă la părinții lui Iulian Vlad, în „Țara", nr. 30 din 11 noiembrie 1990.

Mama sa, Eugenia, îşi amintea că în copilărie şi adolescență, fiul ei, Iulian, era „mai mult timid şi nu era răutăcios cu nimeni. Nu s-a răzbunat niciodată pe nimeni. Îi plăcea să citească şi, la şcoală, la Craiova, a fost mereu premiant" 319.

319 Ibidem.

Locuitorii satului Gogoşița, acolo unde „până şi stâlpii de telegraf au o nostalgie a lor", prietenii din copilărie păstrau încă în memorie amintiri interesante despre Iulian Vlad.

Victor Marin, fost brigadier la CAP spunea: „Eu îl cunosc pe domnul general de prin '36, de când păşteam oile cu el. A fost un băiat cinstit, nu i-a plăcut niciodată să se ia la harță cu nimeni, cum se mai întâmpla pe atunci.

I-a plăcut mult cartea. Până şi cu copii stătea de vorbă. Barem pe bătrâni îi respecta de pomenire. Când venea acasă, îi lua pe taică-său şi pe nevastă-sa şi se ducea cu eI. Pe dealul unde a copilărit. Sau dacă, de exemplu, venea careva la el acasă, niciodată ai lui nu spuneau că nu este acolo, ci, dimpotrivă, îi primea pe toți cu mare omenie. Nu numai cu mine s-a purtat frumos, ci cu tot satul" 320.

320 Ibidem, în „Țara", nr. 29, din 29 octombrie – 4 noiembrie 1990.

Un alt consătean, Ion Marin, îşi aducea şi el aminte: „Tot la fel, am copilărit şi eu cu dl general, şi el şi sora sa au fost oameni cuminți. Când tatăl dumisale a fost prizonier în Rusia, el, mic aşa cum era, a ținut rosturile casei. Parcă îmi amintesc, avea chiar şi un car cu boi. Să-l fi văzut desculț, prin mărăcini, ducând oile de la spate. Pe atunci erau alte vremuri. Eu, până pe la 16 ani, aveam o cămaşă lungă de îmi ajungea până la călcâie. Ne zicea întotdeauna: „Măi fraților, să fiți cuminți şi cinstiți!„ „ 321.

321 Ibidem.

După terminarea studiilor liceale, Iulian Vlad s-a înscris la Institutul Pedagogic din Bucureşti, pe care l-a absolvit cu rezultate foarte bune. A activat apoi, pentru o scurtă perioadă, ca învățător la o şcoală generală, după care a fost chemat să-şi satisfacă stagiul militar. Începând cu data de 1 mai 1952 a fost încadrat ca ofițer activ, cu gradul de sublocotenent, în Ministerul de Interne.

Din cei 37 de ani cât a lucrat neîntrerupt în Ministerul de Interne, 25 a activat exclusiv în domeniul învățământului, urcând treaptă cu treaptă „de la simplu ofițer direcționar" la şef de birou, şef de secție, şef de serviciu, locțiitor şef de direcție, până la funcția de şef al Direcției Învățământ, denumită ulterior şi Direcția Centrală de Cadre şi Învățământ. Timp de trei ani (1975-1977) a îndeplinit şi funcția de comandant al Şcolii Militare de ofițeri activi a Ministerului de Interne de la Băneasa, unde a predat cursul de drept322.

322 „Evenimentul zilei", nr. 73, din 5 septembrie 1992.

În toată această perioadă, după cum singur a mărturisit cu modestie, s-a remarcat „mai mult în plan teoretic, al pregătirii şi realizării convocărilor de învățământ şi instruire, al elaborării unor materiale de sinteză şi bilanț" 323.

323 Ibidem.

În schimb, cei care l-au cunoscut mai îndeaproape şi au lucrat alături de el, fac referiri la o serie de calități cu care s-a impus: curajul, patriotismul, modestia, cinstea, corectitudinea, onoarea militară, exigența față de subordonați.

Dar, ca orice şef al unei instituții care îşi desfăşoară activitatea la limita legii, generalul Iulian Vlad a făcut şi greşeli, alteori a dat dovadă de conservatorism şi imobilism în rezolvarea unor cazuri mai deosebite. De aici şi percepția diferită în rândul subordonaților.

De pildă, un absolvent al Şcolii de ofițeri de la Băneasa, Aurel Preda, îşi amintea şi un episod din perioada evenimentelor provocate de cutremurul din 4 martie 1977: „În acea perioadă, eram elev la fosta Şcoală militară de ofițeri a Ministerului de Interne Băneasa, Bucureşti, arma miliție, comandant fiind generalul Vlad Iulian. Momentul producerii cutremurului l-a surprins pe fostul comandant al şcolii în zona Aeroportului Băneasa în timp ce se îndrepta spre locuința sa. Dându-şi seama de greaua cumpănă prin care trec locuitorii Capitalei, fostul comandant s-a gândit la popor, la onoarea de militar cu care a fost investit, întorcându-se imediat în şcoală pentru a alarma, mobiliza şi deplasa efectivele şcolii în Bucureşti pentru salvarea de vieți omeneşti, asigurarea ordinii şi liniştii publice, paza unor obiective grav afectate. Îmi amintesc cu emoție de cuvintele rostite de fostul comandant, generalul Iulian Vlad, venit imediat în şcoală: „Copii, poporul român trăieşte un eveniment tragic, de curajul bărbăția şi spiritul de sacrificiu de care dumneavoastră trebuie să dați dovadă, depind salvarea multor vieți omeneşti aflate sub dărâmături. Să nu uitați nici un moment jurământul dat față de țară".

În haosul ce domnea în acele momente în Capitală, fostul comandant a ordonat mobilizarea rapidă, reuşind ca într-un timp foarte scurt, elevii şi cadrele să fie prezente acolo unde era nevoie de ei. În zilele şi nopțile tragice ce au urmat, efectivele şcolii, în fruntea căreia se afla generalul Iulian Vlad, şi-au făcut datoria cu prisosință"324.

324 „Europa", nr. 12, noiembrie 1990.

Din vara anului 1977, generalul Iulian Vlad a fost numit în funcția de secretar de stat la Ministerul de Interne, cu atribuții specifice în coordonarea structurilor de contraspionaj.

Se pare că imediat după această promovare s-a confruntat cu un caz mai deosebit, soldat cu grave consecințe atât pentru prestigiul instituției cât şi pentru cariera şi chiar viața unor ofițeri de securitate.

Colonelul (r) I. T. Cărbunescu, ce activase în structurile de contraspionaj, a dezvăluit presei, postdecembriste că generalul Iulian Vlad ar fi dovedit, în acest caz, inabilitate, oportunism şi chiar rea credință, până la complicitate cu spionajul străin.

Ofițerul povesteşte că în 1979 – deci pe vremea când Iulian Vlad era adjunctul lui Tudor Postelnicu la conducerea DSS – i s-a prezentat „un caz suspect de trădare fără precedent în istoria țării, chiar din interiorul CPEX", ulterior stabilindu-se că respectivul demnitar ținea o legătură impersonală cu un ataşat militar acreditat la Bucureşti.

Inițial, generalul Iulian Vlad, a înțeles corect gravitatea situației, fiind hotărât să acționeze pentru anihilarea trădătorului.

Ulterior şi-ar fi schimbat optica, acreditând ideea că s-ar afla în fața unei acțiuni, nu de spionaj, ci de compromitere a unui cadru de valoare din conducerea partidului. De aici şi măsurile ordonate pentru „sabotarea a tot ceea ce a putut crea mai bun contraspionajul în elucidarea acestui caz".

Din punctul de vedere al colonelului Cărbunescu, consecințele atitudinii generalului Vlad ar fi fost grave, nu numai în evoluția periculoasă a situației operative din acel timp, prin „muşamalizarea afacerii", ci şi prin crearea unor nedumeriri şi îngrijorări în rândul generalilor şi ofițerilor de securitate cu responsabilități în domeniul contrasponajului.

La fel de grav este considerat şi faptul că trei dintre ofițerii implicați în acest caz au fost trecuți în rezervă, unul internat într-un spital la secția de neuropsihiatrie, iar altul decedat în condiții suspecte – în concediu – „fiind pescuit asfixiat din apa Mării Negre, lăsând doi orfani minori" 325.

325 „Zig – Zag", nr. 38, decembrie 1990.

În anul 1984 generalul Iulian Vlad a fost promovat adjunct de ministru cu aceleaşi atribuții, iar din octombrie 1987 până în decembrie 1989 l-a înlocuit pe Tudor Postelnicu la şefia DSS, în rang de ministru secretar de stat 326.

326 Şerban Săndulescu, Decembrie '89. Lovitura de stat a confiscat revoluția română, p. 185.

Numirea într-o asemenea funcție s-a făcut într-un moment în care instituția era total discreditată în fața conducerii superioare de partid şi de stat: trădări după trădări (nu mai puțin de 30 de ofițeri din structurile de informații externe care dezertaseră în timpul misiunii, cerând azil politic în Occident), la care se adaugă o deprofesionalizare aproape generalizată a ofițerilor de informații atât din structurile externe cât şi din cele interne, datorată ingerințelor ori pretențiilor tot mai aberante ale cuplului dictatorial.

Din nefericire pentru el, în timpul celor doi ani petrecuți în fruntea DSS-ului, generalul Iulian Vlad n-a putut să îndrepte o asemenea situație, aspect recunoscut cu obiectivitate chiar în „şedința de analiză şi comunicări de ordine", din ziua de 31 octombrie 1989, când, de față cu şefii unităților centrale

de securitate, a precizat că „unul din duşmanii cei mai mari este munca noastră slabă, în mare parte ineficientă" 327.

327 Din agenda de lucru a unui ofițer de securitate, în „Strict secret", an II, nr. 54, 7-13 mai 1991.

Iată deci atestări documentare care vin să demonstreze, fără putință de tăgadă, că în realitate, Securitatea, acea temută sau diabolică „gardă pretoriană" – ca să folosim expresia unui reputat analist politic328 – nu mai era decât o instituție care trăia prin faima cruzimilor din anii '50 şi pentru care cea mai gravă amenințare nu o reprezenta nici „imperialismul occidental", nici „uneltirile reacționarilor ori ale elementelor declasate din interior" ci pur şi simplu ineficiența propriei activități.

328 Octavian Paler, loC. Cit.

„De data asta noi l-am salvat pe nebun"

Doar la câteva săptămâni după ce a preluat conducerea DSS, generalul Iulian Vlad s-a confruntat cu revolta muncitorilor braşoveni, din 15 noiembrie 1987, pe care a caracterizat-o ca fiind „o treabă spontană, dar bine făcută, fără amestec străin" 329.

329 Şerban Săndulescu, op. Cit, p.

Coroborarea unor informații obținute de la foşti ofițeri de securitate implicați în acele evenimente, care au dorit să-şi păstreze anonimatul, cu datele deja publicate ne dezvăluie câteva aspecte interesante pentru istoriografie. Astfel, după o înțelegere tacită cu generalul Iulian Vlad, colonelul Dumitru Nătălețu – şeful Securității județene Braşov – ar fi „ocolit" ordinul transmis de ministrul de Interne, Tudor Postelnicu, prin care se ceruse intervenția în forță şi folosirea mijloacelor represive contra „elementelor declasate".

Ca urmare, ofițerii de securitate s-au mărginit doar la măsuri strict informative pentru a calma spiritele şi a-i depista pe liderii şi „elementele mai active" din rândurile protestatarilor.

Din totalul celor arestați, doar 10-15 muncitori braşoveni au fost trimişi în fața justiției, fiind acuzați de „tulburare a liniştii publice", şi primind pedepse mai mult „simbolice", cu executarea la locul de muncă. Şi toate acestea datorită lui Nicolae Ceauşescu, care „nu putea să accepte ideea că are în țară opoziție" chiar din rândul muncitorilor, după cum a mărturisit Iulian Vlad330.

330 Ibidem.

Pentru evenimentele de la Braşov s-a găsit şi un „acar Păun". Cel sacrificat, colonelul Nătălețu, a fost imediat schimbat din funcție şi amenințat cu Tribunalul Militar de către Tudor Postelnicu. Subtil, Iulian Vlad a stăruit pe lângă ministrul de Interne, că o astfel de soluție nu era deloc oportună, mai ales în acel context.

Exista într-adevăr riscul de a se crea o stare de nemulțumire, de data aceasta în rândul ofițerilor de securitate care lucrau în domeniul contrainformațiilor interne. Aceştia – şi e vorba în special de cei care se implicaseră în liniştirea muncitorilor protestatari – se considerau nevinovați. Evenimentele izbucniseră de la un conflict de muncă real – întârzierea din partea conducerii uzinei Tractorul de a le achita salariaților drepturile băneşti sub motivația unor restanțe în planul de producție331.

331 „Magazin istoric”, s.n., noiembrie 1997.

Ofițerii de securitate dovediseră inteligență, în sensul că găsiseră metode mai eficiente pentru normalizarea situației decât cele represive ordonate de ministrul de Interne. Majoritatea dintre ei rămăseseră convinşi că orice inabilitate din partea lor, mai ales recurgerea la forță, putea avea urmări grave atât pentru regimul politic, cât şi pentru instituția Securității statului.

Nu este exclus ca acesta să fi fost şi motivul real pentru care CC al PCR nu a făcut o analiză supra evenimentelor de la Braşov din noiembrie 1987. În schimb, conducerea DSS, personal generalul Iulian Vlad a formulat câteva concluzii expuse în şedinşa anuală de bilanț şi materializate în actualizarea Ordinului 02600, privind păstrarea ordinii publice332.

332 Şerban Săndulescu, op. Cit., p. 186.

De asemenea, din ordinul şefului DSS, colonelul Dumitru Nătălețu a fost transferat ca simplu lucrător la compartimentul Arhive din cadrul Centrului de Informatică şi Documentare, iar după câteva luni a ieşit la pensie. În discuțiile cu tinerii ofițeri de la compartimentul Arhivă, colonelul Nătălețu a scăpat la un moment dat afirmația că „de data asta noi l-am salvat pe nebun, dar dacă se vor mai repeta evenimentele de la Braşov, n-o s-o mai facă nimeni”.

Temători şi suspicioşi, ca nu cumva să fie puşi în fața unei provocări, cei care au auzit această afirmație s-au făcut că nu înțeleg despre ce nebun era vorba. Dacă şi-ar fi dovedit curiozitatea puteau risca, ulterior, o confruntare cu organele de contrainformații, ceea ce desigur că nimeni nu-şi putea dori. Abia în timpul evenimentelor din decembrie 1989 şi-au adus aminte de aceste vorbe, înțelegându-le tâlcul.

Oricum, prin felul în care a acționat pentru liniştirea spiritelor după evenimentele de la Braşov, în ciuda faptului că a fost nevoit să sacrifice un ofițer de valoare, generalul Iulian Vlad a câştigat de partea sa încrederea majorității ofițerilor de securitate, mai vechi sau mai noi, aspect extrem de important pentru confruntarea ce avea să urmeze în decembrie 1989.

Există însă şi mărturia unui revoluționar braşovean, potrivit căreia, după evenimente, în timpul anchetelor, ar fi fost bătut la tălpi cu bâta chiar de generalul Iulian Vlad333.

333 Vezi „România liberă”, 14 noiembrie 1990.

Nu ştim să se fi făcut vreo confruntare între cei doi, în fața organelor de procuratură, pentru elucidarea acestui episod, fapt pentru care continuă să rămână multe semne de întrebare asupra seriozității lui.

Un alt aspect mai puțin cunoscut din activitatea generalului Iulian Vlad este că prefera să se documenteze singur – şi nu prin consilieri – asupra unor probleme considerate de el ca fiind de excepțională importanță pentru securitatea statului român.

Aşa se explică prezența sa, la începutul lunii august 1989, la sediul unității care gestiona Arhiva Securității, din cadrul CID, pentru a studia dosarele şi întreaga documentație despre revoluția maghiară din 1956.

S-a uitat cu multă atenție, ceasuri întregi, asupra albumelor de fotografii ce reprezentau tricolorul maghiar cu stema comunistă decupată, precum şi scenele terifiante cu ofițeri de securitate maghiari masacrați de către

revoluționarii budapestani pentru că deschiseseră focul, fără ordin din partea superiorilor, asupra demonstranților.

Probabil că de aici şi din experiența evenimentelor de la Braşov s-a fundamentat în mintea generalului Iulian Vlad convingerea că aparatul de securitate al regimului comunist din România, într-un context de evenimente asemănătoare nu ar avea altă şansă de salvare decât să evite implicarea în acțiuni cu caracter represiv, iar întreaga activitate să fie direcționată doar spre procurarea, prelucrarea şi analiza informațiilor.

Cele trei procese intentate după revoluția română din decembrie '89 demonstrează că generalul Iulian Vlad a acționat în acest sens. Mai mult, s-a străduit să-şi disciplineze din timp subordonații pentru a nu avea surpriza unor „colonei nebuni" – adică ofițeri scăpați de sub control, ce puteau acționa haotic – după formula folosită de George Bush şi Mihail Gorbaciov în cadrul întâlnirii lor de la Malta334.

334 Vezi pe larg Fenixul roşu.

La fel de importantă este şi mărturia colonelului de securitate, Dumitru Răşină, fost şef al Inspectoratului de Securitate Arad, făcută în fața Comisiei Senatoriale pentru Cercetarea Evenimentelor din Decembrie 1989.

Este vorba despre întrunirea din 11 noiembrie 1989, ordonată de şeful DSS şi desfăşurată concomitent în trei oraşe: la Bucureşti cu şefii de securitate din Muntenia şi Oltenia – şedință condusă de generalul Iulian Vlad –, la Braşov cu şefii structurilor de securitate din județele transilvănene şi bănățene – prezidată de generalul Aristotel Stamatoiu – şeful de atunci al CIE, şi la Iaşi cu şefii de securitate din județele moldovene şi dobrogene, condusă de generalul Victor Neculcioiu, la acea vreme şef al UM 0110 (aşa-zisa unitate anti-KGB).

La aceeaşi oră, respectiv 11, cei trei înalți demnitari ai DSS au citit textul unei note din conținutul căreia rezultau patru idei forte:

1) din informațiile deținute de conducerea DSS rezulta că secretarul general al partidului şi preşedintele Republicii, Nicolae Ceauşescu, urma să fie înlăturat, existând chiar mai multe variante, inclusiv aceea a prinderii şi judecării lui, în situația în care s-ar fi opus schimbării şi ar fi încercat să fugă într-un loc de unde putea conduce o eventuală mişcare de rezistență;

2) prin ordinul conducerii DSS, ofițerilor operativi li se interzicea să-şi contacteze rețeaua de informatori (agentura secretă) pentru a verifica informațiile privind înlăturarea cuplului dictatorial;

3) prin acelaşi ordin, ofițerii operativi puteau să primească din partea agenturii doar informații, sesizări ori reclamații ale oamenilor muncii din întreprinderi şi alte sectoare productive despre distrugeri, furturi ori sustrageri de bunuri de valoare;

4) în cazul unor mişcări de stradă cu caracter protestatar, îndreptate contra lui Ceauşescu, „şeful Securității cu întregul aparat din subordine nu se implică în acțiuni represive" 335.

335 Şerban Săndulescu, op. Cit., p.

Până la identificarea acestui document, dacă mai există clasat în vreun depozit de arhivă, şi publicarea lui integrală – ceea ce ar fi benefic pentru istoriografie – se poate formula concluzia că instituția Securității statului

român, prin posibilitățile informative interne şi externe, aflase din timp ce se pregătea României, iar prin acțiunea din 11 noiembrie 1989 i s-a schimbat practic obiectivul prioritar al misiunilor.

Dacă până atunci, prioritar pentru DSS era „apărarea secretarului general al partidului şi a familiei conducătoare", de la acea dată Securitatea urma să se limiteze doar la acțiuni strict informative.

Că o astfel de hotărâre, am putea-o numi istorică, a fost luată de generalul Iulian Vlad în deplină cunoştiință de cauză, ca unică soluție pentru a salva instituția, într-un context intern şi internațional total ostil, o demonstrează şi documentele de informare ale DSS.

De exemplu, un raport olograf, strict secret, semnat şi parafat de generalul Iulian Vlad şi adresat secretarului general al partidului, atrăgea atenția asupra a două chestiuni esențiale în legătură cu întâlnirea dintre George Bush şi Mihail Gorbaciov care urma să aibe loc peste câteva zile la Malta, 2-3 decembrie 1989:

1) „În cadrul noilor convorbiri la nivel înalt dintre SUA şi URSS, organizate la inițiativa sovieticilor, cele două părți vor aborda cu prioritate probleme privind redefinirea sferelor de influență şi elaborarea unei noi strategii comune care să le asigure, în continuare, un rol dominant în toate problemele internaționale";

2) „Din datele de care dispunem rezultă că la întâlnirea dintre Bush şi Gorbaciov ar urma să se discute şi problema exercitării de noi presiuni coordonate asupra acelor țări socialiste care nu au trecut la aplicarea de „reforme reale„, fiind avute în vedere îndeosebi R. P. Chineză, Cuba şi România" 336.

336 Xerocopia documentului în posesia autorului.

După câte ştim, ulterior, în declarațiile de presă, Mihail Gorbaciov a negat discutarea la Malta a situației României337.

337 Dumitru Preda, Mihai Retegan, Principiul dominoului, Bucureşti, 2000, p. 27.

Un alt document al DSS, extrem de interesant, este „Rezumatul informațiilor mai deosebite din telegrame", elaborat la 18 decembrie 1989.

În capitolul 4, care sintetiza informațiile obținute prin filieră argentiniană, se menționa: „În perioada următoare, guvernul român va fi supus la presiuni psihologice în scopul înlocuirii lui cu altul în care PCR să nu mai aibă rolul conducător.

— URSS şi Ungaria, prin intermediul radioteleviziunii, vor incita populația Transilvaniei la revolte împotriva guvernului de la Bucureşti.

— URSS va acționa pentru a obține sprijin în România, în direcția „reactivării" unor români care au studiat în Uniunea Sovietică şi simpatizează cursul politic din această țară" 338.

338 Serocopia documentului în posesia autorului.

Întrebat de senatorul Şerban Săndulescu, membru al Comisiei Senatoriale pentru Cercetarea Evenimentelor din Decembrie 1989, dacă Securitatea a ştiut despre legăturile ofițerilor KGB de pe teritoriul României,

generalul Iulian Vlad a răspuns: „Îi cunoşteam, erau agenţi activi în conservare339.

339 Şerban Săndulescu, op. Cit, p. 191.

Probabil că prin astfel de informaţii, Securitatea l-a convins pe Ceauşescu să-i convoace – în seara de 20 decembrie – la sediul CC pe reprezentanţii Ambasadei URSS, pentru a le cere retragerea ofiţerilor sovietici care se aflau la Timişoara340.

340 Dumitru Preda, Mihai Retegan, op. Cit, p. 28.

Duplicitar faţă de „revoluţionarii de profesie"

Despre felul în care generalul Iulian Vlad a gândit şi a acţionat în timpul evenimentelor din decembrie 1989, documentele publicate, precum şi depoziţiile celor chemaţi de organele Procuraturii Militare să depună ca martori în procesele intentate fostului şef al DSS, stau mărturie341.

341 Iulian Vlad s-a închis pentru a nu vorbi, dialog al ziaristei Magdalena Amancei cu Valentin Vâlcu, avocatul lui Iulian Vlad, în „Expres magazin", nr. 8-9/1991; Angela Băcescu, Procesul lui Iulian Vlad înscenare politico-judiciară, în „Europa", ianuarie -martie 1991; Rolul real al Securităţii în revoluţie, în „Totuşi iubirea", mai 1991; Magdalena Amancei, Destituit de Ceauşescu, arestat de Iliescu., în „Expres magazin", nr. 21/1991; Mircea Bunea, Procesele revoluţiei, în „Adevărul" februarie-iulie 1991; Em. Marinache, Un mare erou, sau un criminal cabotin?! În „Palatul de justiţie", nr. 7/1991.

Ele demonstrează fără dubii următoarele:

— Trupele de securitate au primit ordin să intre în dispozitiv la Timişoara fără cartuşe de război, ceea ce a stârnit mânia lui Ceauşescu, deopotrivă cu a celor care l-au trimis ulterior pe Iulian Vlad în faţa instanţelor de judecată;

— La Bucureşti, în noaptea de 21 spre 22 decembrie, generalul Iulian Vlad i-a sugerat generalului Vasile Milea o acţiune energică din partea Armatei şi a Securităţii, pentru a-l aresta pe Ceauşescu, ceea ce ar fi avut darul de a calma spiritele.

Acest lucru nu a fost posibil, întrucât nu a primit acceptul din partea ministrului Apărării Naţionale, din motive încă insuficient explicate, dar fără îndoială că ar fi dat peste cap tot ceea ce se planificase.

După fuga cuplului dictatorial din clădirea CC, generalul Iulian Vlad a ordonat ca dispozitivul de securitate al clădirii să fie ridicat şi, alături de generalul Ştefan Guşe, s-a pus la dispoziţia revoluţionarilor, reuşind împreună şi sub supravegherea acestora să dea ordine pentru a preveni declaşarea unui război civil.

Sintagma terorişti-securişti a fost inventată şi propagată cu sârg de agenţii creatori ai curentelor de opinie aflaţi în directă legătură cu agenţii KGB şi cu „revoluţionarii de profesie", pentru ca aceştia din urmă să-şi consolideze puterea, în mijlocul unor sângeroase evenimente revoluţionare transmise în direct la radio şi televiziune.

Poate că nu întâmplător, un alt memorialist de excepţie din rândul foştilor generali de securitate – Ion Mihai Pacepa – a dezvăluit presei: „Cei care au preluat conducerea revoltei populare din ţară au avut meritul istoric de a-şi instala cartierul general la sediul Televiziunii Române.

Aceasta a făcut ca revolta să se desfăşoare cu iuţeala fulgerului în întreaga ţară. Nu mă îndoiesc că istoria va consemna şi această tactică romanească realizată în comun de românii din ţară şi de cei din exil, şi că ea va fi repetată în alte ţări care continuă să fie subjugate de tiranii totalitare" 342.

342 Vezi interviul luat de Cornel Dumitrescu generalului Ion Mihai Pacepa în „Ziua", 19 februarie 2001, p. 7.

Prin urmare, totul fusese bine pus la punct, în cele mai mici detalii, tocmai pentru ca surprizele să poată fi evitate. România a fost un poligon de încercare a acestei „noi tactici revoluţionare".

În România s-a făcut şcoală pentru o nouă generaţie de „revoluţionari de profesie".

O altă problemă ce trebuie lămurită este de ce liderii Frontului Salvării Naţionale – noua structură politică ce a preluat conducerea statului român – nu au avut încredere în generalul Iulian Vlad? Şi de ce a fost arestat în ziua de 31 decembrie 1989, chiar în momentul în care finalizase un plan de măsuri pentru elucidarea problemei teroriştilor?

Un posibil răspuns vine chiar din partea lui Silviu Brucan, cel mai consecvent şi înverşunat contestatar al generalului Iulian Vlad, pe care l-a acuzat, în repetate rânduri, de „duplicitate", deci activitate potrivnică faţă de interesele FSN 343, şi nicidecum faţă de ceea ce doreau protestatarii din stradă.

343 Silviu Brucan, Cine şi de ce nu vrea „să-l supere pe generalul Vlad", în „Adevărul", 29 ianuarie 1991; idem, Teroriştii au existat, numai dacă nu se doreşte nu se poate afla adevărul despre ei, în „Adevărul", 30

Din perspectiva istorică va trebui să recunoaştem că „obsesiile" şi „neliniştile" brucaniene nu sunt deloc întâmplătoare. Crescut la şcoala „revoluţionarilor de profesie" de la sfârşitul anilor '40, dar şi în spiritul disciplinei faţă de cei care l-au instruit, „marele analist politic" – în viziunea căruia revoluţia democratică din România nu putea avea deplin succes decât după trecerea a cel puţin 20 de ani, perioadă în care trebuie implementat un vast program de reforme, de data aceasta în sens capitalist – a rămas fixat pe ideea că o revoluţie, în adevăratul înţeles doctrinar, nu poate fi făcută şi condusă decât de „revoluţionarii de profesie".

Nemulţumiţii de conjunctură, naivii şi oportunişti, adică cei dispuşi să treacă foarte uşor pe baricada opusă în momentele prielnice, sau cei care aveau alte viziuni despre înlăturarea lui Ceauşescu, nu aveau ce căuta în conducerea revoluţiei. Rolul lor era doar de a aplauda succesele revoluţiei, adică de a se lăsa manipulaţi şi de a nu ieşi din rândurile aşa-numitului „stupid people".

Consecinţele unei asemenea concepţii s-au văzut în decembrie 1989, în România. Ele sunt cunoscute, dar încă nerecunoscute de cei responsabili.

În schimb, generalul Iulian Vlad, un om de a cărui onestitate şi bune intenţii nu s-a îndoit, şi nu se mai poate îndoi nimeni de bună credinţă, crescut în spiritul desciplinei şi onoarei militare – specifice muncii de securitate –, un bun teoretician în domeniul său de activitate, s-a dovedit în cele din urmă şi un veritabil comandant, în sensul că a ştiut să-şi ferească subordonaţii, cu unele mici excepţii (masacrarea soldaţilor din trupele de securitate la Otopeni şi a

grupei de luptători antiterorişti în faţa clădirii Ministerului Apărării Naţionale344) de a cădea pradă uşoară în faţa furiei „revoluţionarilor de profesie”.

344 Colonel (r) Ion Sandu, Revoluţie. Terorism. Antiterorism. Contrarevoluţie. Decembrie '89. Scenariul şi regia, Carte interviu de Dan Lupescu, Craiova, 1999, p. 46-55; vezi şi Armata română în revoluţia din decembrie 1989 – Studiu documentar – Ediţia a II-a revăzută şi completată, Bucureşti, 1998, p. 244-245 şi 252-255; Elizabeth Spencer, Masacrul de la Otopeni, Editura Viitorul Românesc, 1993.

Setoşi de răzbunare, de jocul „de-a războiul” ori de-a „teroriştii”, cu tribunale revoluţionare şi sentinţe politice dinainte stabilite, „revoluţionarii de profesie” nu-i puteau ierta generalului Iulian Vlad verticalitatea, adică faptul că nu li se alăturase încă de la început.

Bine documentat şi inteligent, primul şi ultimul ofiţer român ajuns în fruntea Securităţii, cunoscând bine că instituţia pe care o conducea nu putea apare în postura de organizaţie pucistă, dar nici teroristă, pentru că era deprofesionalizată, a prevăzut totuşi prăbuşirea regimului ceauşist – un regim „diabolic”, „corupt”, „ineficient” şi „total lipsit de credibilitate în faţa poporului român”, după propriile-i expresii345.

345 Generalul Iulian Vlad, Secretul căderii lui Ceauşescu, în „Evenimentul zilei” nr. 72, 14 septembrie 1992.

Desigur că nu a fost singurul care a împărtăşit astfel de opinii sau convingeri. Dar, spre deosebire de ianuarie 1991, „revoluţionarii de profesie” – pe care de altfel îi avea pe listă, ştiind bine şi cine se afla în spatele lor – generalul Iulian Vlad rămăsese convins că îndepărtarea lui Nicolae Ceauşescu se putea realiza fără „explozii de nemulţumire” ori „evenimente dureroase”, deci exact invers de cum gândeau analiştii de la Moscova încă din februarie 1989 346.

346 Vezi pe larg Dumitru Preda, Mihai Retegan, op. Cit., p. 18-19.

Schimbarea de regim se putea face, în concepţia lui Iulian Vlad prin conservarea acelor forţe vii ale naţiunii, capabile să sprijine consolidarea noii guvernări democratice.

Pentru că a avut alte viziuni decât strategii din jurul lui Gorbaciov şi chiar a acţionat pentru a le pune în practică, ultimul şef al DSS s-a dovedit a fi cel puţin inocent. Cine se putea împotrivi atunci Moscovei?

Iată o întrebare pe care o considerăm retorică şi din nefericire se pare că generalul Iulian Vlad ori nu şi-a pus-o ori a evitat să şi-o pună. Nu trebuie exclusă nici varianta că şi-a pus-o, numai că într-o astfel de ipostază înseamnă că din prea mult patriotism sau naţionalism a refuzat să accepte simplitatea, evidenţa şi logica răspunsului.

Pentru o astfel de inabilitate, căci inabilitate se cheamă atunci când încerci să gândeşti altfel decât „revoluţionarii de profesie”, generalul Iulian Vlad a trebuit să plătească.

Dar nu oricum, ci de aşa natură încât să ia asupra sa – culmea ironiei – toate năroziile, crimele, duplicităţile şi trădările înfăptuite timp de patru decenii de o instituţie creată şi direcţionată, alteori supravegheată ori manipulată

tocmai de şefii cei mari – părinții spirituali şi instructorii de clasă – ai „revoluționarilor de profesie”.

Pe frontul secret, duplicitatea se plăteşte extrem de aspru, chiar şi atunci când este făcută cu buna intenție de a mai salva ceva din ceea ce este valoros şi mai poate fi util societății.

ÎN LOC DE ÎNCHEIERE.

Duplicitarii „epocii de aur” i-au întrecut pe torționari (ofițerii de securitate ai anilor '50) la toate capitolele. Rafinați, mai inteligenți, subtili şi şcoliți în țară au avut parte de o educație patriotică – uneori cu accente naționaliste, dar în esență bine motivată – au evitat cu bună ştiință, dar nici n-au mai fost lăsați să lovească prin ignorarea legii în „duşmanii de clasă”; şi-au creat structuri specializate în prelucrarea şi evidența automată a datelor, şi-au însuşit tehnologia specifică şi performantă din Occident, şi-au creat unități de luptă antiteroriste şi servicii de analiză şi sinteză după moda timpului şi practicile suratelor mai mari, dar au făcut marea imprudență, care până la urmă le-a fost fatală, ca la ordinul „iubitului conducător” să se lanseze într-o confruntare dură şi fără prea mulți sorți de izbândă contra diabolicelor servicii secrete sovietice.

Dar şi de data aceasta se pare că tot duplicitatea i-a salvat de a împărtăşi soarta securiştilor maghiari din 1956.

Omniprezenta Securitate, singura instituție „competentă” în a-i împărți pe români în „buni” şi „răi”, de care s-a temut atât de mult poporul român, ori care a făcut la un moment dat să se „zguduie” chiar NATO, a devenit în ultimii ani ai regimului comunist un monstru cu picioare de lut care, la cea mai serioasă confruntare s-a prăbuşit, dar a reuşit să-şi conserve structurile de bază şi forțele sub aripa ocrotitoare a Ministerului Apărării Naționale.

Duplicitatea a fost spiritul predominant în care şi-au desfăşurat activitatea majoritatea ofițerilor acestei instituții, cel puțin în ultimii ani ai regimului comunist. Duplicitatea se regăsea nu numai în activitatea profesională, ci în tot ceea ce se gândea şi se realiza în familie, în cercuri de prieteni, în discuții şi chiar în gestica ofițerului de securitate ca „simplu cetățean”.

Să reflectăm bine şi la următorul aspect. Ofițerii de securitate au fost crescuți la fel ca şi cei din Ministerul Apărării Naționale, în spiritul disciplinei ostăşeşti, al dragostei față de patrie, popor şi conducător; au fost pregătiți pentru ca la ordin să poată lovi necruțător în orice contestatar sau opozant al regimului, dar puşi într-o astfel de situație, în decembrie 1989, totuşi n-au făcut-o, în sensul de represiune cu proporții de genocid.

Dar să nu uităm că au aplaudat imediat victoria revoluției şi dispariția comandantului suprem, deşi nimeni nu le-a cerut-o şi nimeni nu-i instruise pentru o asemenea eventualitate, cu excepția, probabil a unui grupuscul de inițiați.

Restul, au acceptat duplicitatea ca pe o fatalitate, oricum preferabilă posturii de „pucişti” sau „terorişti”.

Printr-o astfel de atitudine, total neaşteptată din partea celor care au preluat puterea după fuga cuplului dictatorial, au încurcat multe socoteli, bine

fundamentate de altfel, teoretic dar şi practic, de o serie de ideologi şi strategi de profesie.

Puteau fi toate acestea posibile – adică o schimbare de atitudine de 180 de grade de la o zi la alta – fără ca sentimentul de duplicitate să fi fost cuibărit în străfundul sufletelor lor şi alimentat ani de zile de contradicţia dintre voinţa sinceră de a-şi apăra ţara şi aberantele slogane propagandistice ori viziuni megalomanice ale cuplului dictatorial?

Categoric că nu, dar atenţie la faptul că o astfel de mentalitate poate găsi un teren mult mai fertil în condiţiile unui regim în care libertatea, proprietatea şi democraţia – în sensul de separare reală a puterilor în stat – sunt proclamate constituţional, dar nu şi garantate.

Şi aceasta pentru că instituţiile care trebuie să ofere garanţii şi să vegheze la apărarea valorilor naţionale fundamentale – şi probabil că nu numnai ele – sunt încă în tranziţie. O tranziţie care după mai bine de un deceniu pare să se permanetizeze şi riscă să creeze la rândul ei alţi duplicitari. Marea corupţie, ca principal factor de risc puntru securitatea naţională este un argument, dar şi un serios semnal de alarmă.

DOCUMENTE

1967 iulie 22.

Decretul nr. 710 privind organizarea şi funcţionarea Ministerului Afacerilor Interne.

Consiliul de Stat al Republicii Socialiste România:

CAPITOLUL I.

Dispoziţii generale.

Art. 1.

— Ministerul Afacerilor Interne înfăptuieşte politica Partidului Comunist Român şi a statului cu privire la asigurarea securităţii statului şi a ordinii publice, apărarea proprietăţii socialiste şi personale, a drepturilor şi intereselor legale ale persoanelor. În îndeplinirea sarcinilor sale, Ministerul Afacerilor Interne se sprojină şi pe concursul larg al cetăţenilor, pe influenţa educativă a colectivităţii oamenilor muncii.

CAPITOLUL II.

Organizarea ministerului.

SECŢIUNEA I.

Conducerea ministerului.

Art. 2.

— Ministerul Afacerilor Interne este condus de ministrul afacerilor interne, care, în îndeplinirea atribuţiilor sale, este ajutat de prim-adjuncţi ai ministrului, de adjuncţi ai ministrului şi de secretari generali. Atribuţiile primilor adjuncţi ai ministrului, ale adjuncţilor ministrului şi ale secretarilor generali se stabilesc prin ordin al ministrului.

SECŢIUNEA II.

Departamentul Securităţii Statului.

Art. 3.

— În cadrul Ministerului Afacerilor Interne funcţionează Departamentul Securităţii Statului, condus de Consiliul Securităţii Statului. Consiliul

Securității Statului conduce întreaga activitate a organelor de securitate pentru asigurarea prevenirii, descoperirii şi lichidării acțiunilor îndreptate împotriva securității statului.

Art. 4.

— Consiliul Securității Statului se compune din preşedinte – cu rang de ministru – prim-vicepreşedinte, vicepreşedinți şi membri numiți prin hotărâre a Consiliului de Miniştri.

Preşedintele Consiliului este prim-adjunct al ministrului afacerilor interne. Consiliul Securității Statului este organ deliberativ şi îşi desfăşoară activitatea potrivit principiului muncii şi conducerii colective. Consiliul răspunde față de conducerea de partid şi de stat pentru întreaga activitate a organelor securității statului.

Art. 5.

— Departamentul Securității Statului este alcătuit din direcții generale, direcții, servicii centrale şi are în subordine direcții regionale, precum şi trupe de securitate.

Art. 6.

— Normele de organizare şi funcționare ale Departamentului Securității Statului, sarcinile şi modul de funcționare ale Consiliului Securității Statului, precum şi modul de angajare şi încadrare a personalului departamentului se stabilesc prin regulament aprobat de Consiliul de Miniştri.

SECȚIUNEA III.

Colegiul, Consiliul tehnico-ştiințific şi Comisiile ministerului.

Art. 7.

— În cadrul Ministerului Afacerilor Interne funcționează Colegiul ministerului, Consiliul tehnico-ştiințific, Comisia de coordonare a activității ştiințifice şi Comisia pentru paşapoarte şi vize. Colegiul Ministerului Afacerilor Interne se organizează şi funcționează potrivit normelor legale. Organizarea şi atribuțiile Consiliului tehnico-ştiințific se stabilesc prin regulament aprobat de ministru, iar membrii Consiliului sunt numiți prin ordinul ministrului. Organizarea şi funcționarea Comisiei de coordonare a activității ştiințifice se stabilesc prin regulament aprobat de ministru şi avizat de Consiliul Național al Cercetării Ştiințifice. Atribuțiile şi compunerea Comisiei pentru paşapoarte şi vize se stabilesc prin hotărâre a Consiliului de Miniştri. Modul de funcționare şi persoanele care fac parte din Comisie se stabilesc de ministru.

SECȚIUNEA IV.

Structura organizatorică.

Art. 8.

— Din structura organizatorică a MinisteruluiAfacerilor Interne mai fac parte direcții generale, direcții, servicii centrale şi comandamente de armă, al căror număr şi denumire se stabilesc prin hotărâre a Consiliului de Miniştri.

Ministerul Afacerilor Interne are în subordinea sa organe teritoriale, mari unități şi unități militare, instituții de învățământ şi întreprinderi.

Art. 9.

— Sarcinile în vederea îndeplinirii atribuțiilor, normele de organizare şi funcționare ale organelor Ministerului Afacerilor Interne, ale marilor unități şi

unităţi militare, ale instituţiilor şi întreprinderilor subordonate, se stabilesc de ministrul afacerilor interne.

Art. 10.

— Efectivele Ministerului Afacerilor Interne se stabilesc prin hotărâre a Consiliului de Miniştri.

Art. 11.

— Personalul Ministerului Afacerilor Interne se compune din militari şi angajaţi civili. Prevederile statutelor Corpului ofiţerilor, Corpului maiştrilor militari şi Corpului subofiţerilor Forţelor Armate ale Republicii Socialiste România se aplică tuturor ofiţerilor, maiştrilor militari şi subofiţerilor din Ministerul Afacerilor Interne. Angajaţii civili sunt supuşi dispoziţiilor Codului muncii şi prevederilor legilor în vigoare.

CAPITOLUL III.

Atribuţii.

Art. 12.

— Ministerul Afacerilor Interne are următoarele atribuţii: a) menţine ordinea publică; b) apără proprietatea socialistă şi cea personală prin dispoziţii legale; c) ia măsuri pentru prevenirea, descoperirea şi lichidarea acţiunilor de încălcare a drepturilor şi intereselor legale ale persoanelor; d) asigură prevenirea şi descoperirea infracţiunilor, identificarea şi prinderea infractorilor; organizează activitatea pe care organele sale o desfăşoară, potrivit legii, în cursul procesului penal; organizează locurile de detenţie şi arestare şi asigurară paza persoanelor reţinute sau arestate; e) organizează educarea minorilor internaţi în instituţii de educare ale Ministerului Afacerilor Interne, prin şcoli generale, învăţământ profesional şi prin activităţi cu caracter cultural-educativ; f) asigură executarea pedepselor privative de libertate, reeducarea condamnaţilor prin muncă şi activităţi cultural-educative; asigură executarea închisorii contravenţionale şi organizează efectuarea, de către cei cărora li s-a aplicat acestă sancţiune, a unor activităţi utile; g) ia măsuri de asigurare a securităţii circulaţiei pe drumurile publice, îndrumează, supraveghează şi controlează circulaţia; stabileşte restricţii în circulaţie pietonilor şi a vehicolelor atunci când considerente de menţinere a ordinii publice impun astfel de restricţii; h) organizează, îndrumează şi controlează activitatea de prevenire şi stingere a incendiilor; i) asigură respectarea normelor legale la care sunt supuse obiectele şi materiile ce prezintă pericol public ori pot fi folosite la săvârşirea unor infracţiuni; j) organizează ţinerea evidenţei populaţiei şi eliberarea, potrivit legii, a documentelor care certifică identitatea, domiciliul şi cetăţenia română; organizează ţinerea evidenţei străinilor şi eliberarea documentelor care certifică identitatea celor care domiciliază în ţară şi în cazurile determinate de lege, a celor cu reşedinţa în Republica Socialistă România; k) organizează activitatea, care îi revine potrivit legii, de eliberare a documentelor de trecere a frontierei de stat a Republicii Socialiste România l) organizează, îndrumează şi controlează evidenţa, păstrarea, completarea şi folosirea materialelor documentare ce fac parte din Fondul arhivistic de stat; m) organizează, conduce şi îndrumează pregătirea militară, profesională de spacialitate şi politică a militarilor din Ministerul Afacerilor Interne, activi şi de

rezervă; n) organizează cercetarea ştiinţifică şi editează publicaţii şi lucrări în domeniul său de activitate; o) asigură asistenţa medicală şi socială a personalului, precum şi a familiilor şi urmaşilor acestuia, potrivit legii; p) planifică şi coordonează activitatea economică şi financiară a organelor de stat, dotarea cu materiale şi mijloace tehnice necesare, muniţie şi tehnică de luptă, precum şi pentru materialele şi mijloacele tehnice specifice activităţii ministerului; r) angajează, potrivit normelor legale, personalul ministerului şi pe cel de conducere al întreprinderilor subordonate; s) exercită orice alte atribuţii ce îi sunt date prin lege.

Art. 13.

— În exercitarea atribuţiilor ce le revin potrivit legii, organele Ministerului Afacerilor Interne au următoarele drepturi şi obligaţii: a) să participe la luarea măsurilor pentru prevenirea calamităţilor şi înlăturarea urmărilor acestora; b) să acorde sprijin persoanelor cu funcţii ce implică exerciţiul autorităţii de stat, dacă acestea întâmpină rezistenţă fizică în exercitarea sarcinilor de serviciu; c) să legitimeze şi să stabilească identitatea persoanelor care au încălcat dispoziţiile legale sau sunt suspecte. Măsura legitimării se ia de ofiţeri şi subofiţeri care prezintă legitimaţia de serviciu; d) să conducă în faţa organelor de urmărire penală pe cei care periclitează prin acţiunile lor securitatea statului, ordinea publică, viaţa persoanelor sau alte valori sociale; e) intră în incinta organizaţiilor socialiste, pentru îndeplinirea atribuţiilor legale, precum şi în locuinţa unor persoane, pentru a curma acţiunile care periclitează în mod flagrant viaţa cetăţenilor sau ordinea publică, la cererea persoanei vătămate sau când iau cunoştiinţă că s-a săvârşit o astfel de acţiune.

Art. 14.

— Ofiţerii şi subofiţerii din Ministerul Afacerilor Interne sunt obligaţi să intervină, chiar în afara orelor de program şi a atribuţiilor de serviciu, când iau cunoştinţă de existenţa unor acţiuni îndreptate împotriva securităţii statului, ordinii publice, vieţii şi integrităţii corporale a persoanelor, proprietăţii socialiste sau personale.

Art. 15.

— Ministrul afacerilor interne, în îndeplinirea atribuţiilor sale, emite pe baza şi în vederea executării legilor şi hotărârilor Consiliului de Miniştri, regulamente, ordine şi instrucţiuni, precum şi alte acte provăzute de lege.

CAPITOLUL IV.

Dispoziţii finale şi tranzitorii.

Art. 16.

— Timpul servit ca ofiţer şi subofiţer militarizat se consideră ca vechime în serviciul militar la acordarea drepturilor ce se cuvin militarilor pentru vechime în serviciu.

Art. 17.

— Decretul nr. 141 din 30 mai 1963, privind organizarea şi funcţionarea Ministerului Afacerilor Interne, cu modificările ulterioare, se abrogă.

„Buletinul Oficial” al Republicii Socialiste România nr. 65 din 22 iulie 1967.

1968 septembrie 30.

Raportul prezentat de generalul maior Nicolae Doicaru, vicepreşedinte al Consiliului Securităţii Statului, cu ocazia convocării ofiţerilor din unităţile informative centrale şi teritoriale de securitate, despre evenimentele din Cehoslovacia şi situaţia internaţională.

Invadarea Cehoslovaciei constituie o acţiune care, prin amploarea şi rapiditatea executării sale, dovedeşte că a fost pregătită cu mult timp înainte, potrivit unor date, imediat după Plenara C. C. Al P. C. Din Cehoslovacia, din ianuarie a.c.

Manevrele desfăşurate de trupele străine pe teritoriul Cehoslovaciei în lunile mai-iunie a.C. Au constituit un prim mijloc pentru exercitarea de presiuni asupra conducătorilor acestei ţări, sondarea reacţiilor interne şi internaţionale faţă de asemenea amestec, precum şi cunoaşterea amănunţită a situaţiei forţelor armate cehoslovace. Executarea invaziei propriu-zise a fost precedată de o intensă activitate de informare a conducerii sovietice de către organele de specialitate, activitate în care au fost antrenate toate mijloacele, legale şi ilegale.

După înţelegerea de la Bratislava347, URSS a continuat să concentreze trupe în Polonia, Ungaria şi R. D. Germană, la graniţele acestor ţări cu Cehoslovacia.

347 La 3 august 1968 a avut loc la Bratislava o întâlnire a reprezentanţilor partidelor comuniste şi muncitoreşti din Bulgaria, R. S. Cehoslovacia, R. D. Germania, R. P. Polonia, R. P. Ungaria şi URSS care a avut ca obiect de discuţie „problemele de actualitate ale luptei pentru socialism, întărirea comunităţii socialiste şi a coeziunii mişcării comuniste internaţionale (vezi Relaţii internaţionale postbelice, vol., 1965-1980, Editura politică, Bucureşti, 1983, p. 111).

În acest timp, se încheiase concentrarea în zonă a efectivelor prevăzute a participa la invadare. Pentru a masca aceste pregătiri secrete, sovieticii au dirijat atenţia opiniei publice mondiale către o altă zonă – Ţările Baltice – unde au organizat special, în acest scop, mari manevre militare cu trupe.

În acelaşi timp, trupele sovietice, care au participat la manevrele din Cehoslovacia, au început să fie retrase treptat, deşi cu tărăgănare. Pentru ocuparea principalelor obiective din Praga – aeroportul civil Ruzyne, sediile C. C. Al P. C. C., Preşedinţia Republicii şi cea a Consiliului de Miniştri, M. A. I., M. F. A., Parlamentul, Radiodifuziunea, Televiziunea şi P. T. T.

— Au fost trimişi în secret, înaintea sosirii trupelor de desant, ofiţeri ai organelor de informaţii sovietice. Aceştia sosiseră în R. S. Cehoslovacia cu mult timp înainte, sub diferite acoperiri, îndeosebi ca turişti, precum şi ca membri ai numeroaselor delegaţii venite simultan, pe mai multe linii, organizând rezidenţe ilegale.

Cu circa 10 zile înainte, ofiţeri sovietici îmbrăcaţi în haine civile, ca turişti, au fost trimişi în Cehoslovacia pentru a face recunoaşterea punctelor şi obiectivelor militare importante. În noaptea de 20 spre 21 august, aceştia şi-au schimbat hainele civile cu uniforme militare şi au îndeplinit funcţii de ofiţeri de stat-major. De asemenea, generalul Pavlovski, comandantul trupelor de ocupaţie, se afla în această perioadă, împreună cu statul său major, la Praga.

S-a prevăzut, de asemenea, ca trupele celorlalte țări participante la invadare să ocupe acele zone din teritoriu care sunt locuite de cetățeni de limbă germană, poloneză şi maghiară, contând pe un sprijin din partea acestei populații.

În cadrul activității de subminare desfăşurate, organele serviciilor de informații şi contrainformații sovietice, strecurate pe teritoriul Cehoslovaciei, au instigat populația la cereri de desființare a miliției populare – gărzile muncitoreşti din Cehoslovacia.

Sunt date care atestă şi faptul că, în paralel, lucrători ai organelor de informații est-germane, sub aceeaşi acoperire (turişti etc.), se dădeau drept vizitatori din R. F. G. Şi organizau discuții publice, în scop provocator, ori instigau populația la atacuri împotriva partidului comunist.

Tot în această perioadă, a pregătirii invaziei, în Bulgaria, elemente special instruite au împrăştiat zvonuri cum că România ar avea trupe pregătite pentru a ocupa Cadrilaterul.

În R. P. Ungară s-a intensificat în aceeaşi perioadă activitatea iredentistă. După pregătirea în deplină conspirativitate a acțiunii de invadare a Cehoslovaciei, în noaptea de 20/21 august, aeroportul central din Praga a fost ocupat prin surprindere.

Astfel, în ziua de 20 august, către orele 21, 30, prin cursa normală Varşovia-Praga (avion IL-18), au sosit 80 de ofițeri sovietici – sub acoperire de turişti – îmbrăcați în haine civile, dar înarmați. Aceştia, după primirea vizitei de sosire şi ridicarea bagajelor personale, s-au dispersat în aerogară, fără a o părăsi.

După aproximativ 15 minute, un alt avion IL-18 sovietic a cerut aprobarea să aterizeze, pe motiv că ar avea o defecțiune la bord, lucru ce i s-a aprobat. Imediat după aterizarea acestuia, fără a avea aprobare, a aterizat pe urmele lui şi al treilea avion. Din ultimile două avioane au debarcat aproximativ câte 80 de pretinşi turişti, care, de asemenea, erau ofițeri sovietici înarmați.

Conducerea aeroportului, deşi a sesizat că se produce un eveniment deosebit, nu a reuşit totuşi să raporteze şi să ia măsuri, deoarece a fost blocată de ofițerii sovietici sosiți cu primul avion, iar restul ofițerilor sosiți cu avioanele următoare au blocat toate obiectivele exterioare, interzicând decolarea chiar şi a avioanelor străine. A rezultat că aceşti ofițeri erau specialişti în probleme de navigație şi transporturi aeriene, întrucât ulterior au asigurat aterizarea avioanelor militare ce transportau trupe şi tehnică de luptă.

În aceeaşi zi, la orele 23.25, generalul-locotenent Iamşcicov, fost ofițer de legătură al Tratatului de la Varşovia – C. F. A. U.

— Devenit şeful statului major al trupelor de ocupație, s-a prezentat la ministrul apărării al Republicii Socialiste Cehoslovacia, care, în acest moment conducea o şedință a Consiliului Militar, şi i-a spus următoarele: „Îți fac cunoscut că la orele 23.20 trupele armatelor URSS, R. D. Germane, R. P. Polone, R. P. Ungare şi R. P. Bulgare au trecut granița Cehoslovaciei şi, din acest moment, eu comand aici".

Ulterior şi generalul de armată Pavlovski, comandantul trupelor de ocupație, s-a adresat ministrului apărării R. S. Cehoslovace şi locțiitorilor săi,

după acelaşi sistem. În cursul nopții de 20/21 august, concomitent au început să pătrundă în Cehoslovacia, din mai multe direcții, trupe terestre sovietice, poloneze, maghiare, est-germane şi bulgare.

Ținând cont de specificul terenului din R. S. Cehoslovacia şi mai ales de faptul că dintre țările socialiste (cu excepția URSS), Cehoslovacia dispune de cel mai mare număr de tancuri (3200 bucăți) şi puternice forțe aeriene (peste 1000 de avioane şi elicoptere), şi aşteptându-se la o eventuală ripostă (militară sau civilă) din partea Cehoslovaciei, comandantul trupelor sovietice a dispus folosirea masivă a trupelor de tancuri şi blindate, respectiv două armate de tancuri şi două armate de moto-mecanizate, sprijinite de puternice forțe aeriene.

Efectivele de invazie ale celor cinci state, dislocate în Cehoslovacia, sunt evaluate la proximativ 300.000 de oameni, circa 7500 tancuri şi transportoare blindate, precum şi 1500 de avioane de transport, vânătoare şi elicoptere. Toate aceste unități au în dotare tehnica de luptă cea mai modernă, tot armamentul şi mijloacele de luptă (tancurile, blindatele, aviația etc.) fiind noi, iar efectivele sunt alcătuite din contingente active.

Militarii trupelor de invazie, cu excepția unora dintre comandanți, nu au fost informați asupra caracterului real al acțiunii la care participau. În urma contactului cu populația şi a aflării adevărului în legătură cu situația din Cehoslovacia, moralul trupelor de ocupație – îndeosebi al celor din Praga – a suferit o asemenea scădere, încât a impus înlocuirea unora din efectivele inițiale cu unități proaspete.

De subliniat că în rândul trupelor poloneze au avut loc fenomene de fraternizare cu populația. Ca urmare a neîncrederii comandamentului sovietic în loialitatea efectivelor celorlalte țări participante, în timpul acțiunii de invadare, fiecare subunitate a fost însoțită de un cadru al serviciului de contrainformații sovietic.

Amplasarea unităților acestor țări s-a făcut în imediata apropiere a formațiunilor sovietice. Dacă, din punct de vedere militar, acțiunea de invadare a constituit o reuşită deplină, prin conspirarea operațiunilor, organizarea minuțioasă şi rapiditatea executării etc., din punct de vedere politic, ea a fost un eşec, ceea ce dovedeşte cât de greşit fuseseră informate forurile sovietice despre situația din Cehoslovacia.

S-a constatat, de la început, că populația a întâmpinat cu ostilitate trupele ocupate, participând în grupuri organizate la publicarea de ziare ilegale, continuarea emisiunilor de radio cehoslovace prin stații de radio ascunse, au editat manifeste prin care cereau refuzarea oricărui sprijin.

Populația a organizat o rezistență pasivă, folosind metode şi forme noi. Astfel, pentru a deruta organele sovietice, au fost scoase tăblițele indicatoare ale străzilor sau au fost mutate în locul altora; au fost schimbate indicatoarele de direcție ale localităților, derutând trupele de ocupație; în unele locuri li s-a refuzat apa potabilă, din magazine au fost retrase alimentele.

În prezent, când în localuri intră militari ai trupelor de ocupație, localnicii părăsesc în mod ostentativ localul respectiv. Menționez că în timpul pătrunderii în Cehoslovacia a trupelor de ocupație au avut loc ciocniri, în cursul cărora au

fost victime din rândul populației civile, a membrilor de partid şi UTC-iştilor, care nu înțelegeau şi nu pot înțelege comportarea trupelor de ocupație.

Victime au căzut şi din rândul trupelor de ocupație. Dar în ce împrejurări anume? Nu ca urmare a unor acțiuni deschise, din partea populației, ci iată cum. La Praga a avut loc şi o ambuscadă între trupele bulgare şi sovietice, care voiau să ocupe un pod peste Vâltava. Cu acest prilej s-au înregistrat numeroase victime în rândul trupelor de ocupație. E drept că victime mai numeroase – din această încăierare – au căzut de la sovietici, comparativ cu cele ale bulgarilor.

După ocuparea militară a Cehoslovaciei, organele de securitate ale URSS au încercat să pună sub controlul lor şi să dirijeze activitatea organelor de securitate cehoslovace, atât pe plan imtern, cât şi în exterior.

Astfel, organele de securitate sovietice au exercitat presiuni asupra cadrelor de conducere din aparatul de securitate cehoslovac, pentru a le determina să colaboreze, şi au reinstalat în funcții unele cadre cu vederi prosovietice, care fuseseră scoase anterior, pentru că au întreprins acțiuni de represiune ilegale.

Acțiunea URSS în Cehoslovacia a avut consecințe asupra atitudinii țărilor occidentale şi a contribuit la realizarea unei strânse colaborări militare a țărilor NATO, problema reînoirii tratatului, în anul 1969, nemaifiind decât o chestiune de procedură. Se aşteptă ca şi Franța să-şi întărească întrucâtva legăturile cu acest organism.

URSS a comunicat, în mod secret, guvernelor țărilor membre NATO că nu intenționează să întreprindă, dincolo de granița cehoslovacă, nici o măsură de natură să pericliteze interesele Alianței Atlantice şi a dat garanții că va respecta întrutotul status quo-ul în Europa Centrală. Totuşi, pentru a preîntâmpina orice surprize, NATO a hotărât să întărească unitățile sale militare din Germania Federală, în special din preajma graniței cu Cehoslovacia, în care scop au fost transferate în această regiune noi efective, însumând circa 18 divizii.

Toate țările NATO au căzut de acord asupra sistării oricăror măsuri de diminuare a cheltuielilor şi forțelor militare, hotărâte anterior. Comandamentul suprem al NATO a recomandat Flotei a 6-a americane din Mediterana să ia măsuri comune cu flota turcă şi flota greacă, pentru ca în caz de nevoie să poată acționa împotriva Flotei sovietice din Marea Mediterană şi Marea Neagră.

Țările NATO vor folosi în continuare tribuna ONU pentru a condamna în fața opiniei publice mondiale politica URSS şi a obține avantaje politice maxime.

În preajma şi după declanşarea invaziei Cehoslovaciei, în apropierea frontierelor țării noastre cu unele țări socialiste, au fost executate puternice concentrări de trupe străine.

Potrivit informațiilor pe care le deținem, la granițele de nord-est ale țării noastre şi în imediata lor apropiere, au fost concentrate trupe sovietice de diferite genuri de arme, cu un efectiv de circa 235.000 de militari.

Aceste efective sunt subordonate următoarelor trei comandamente:

— Comandamentul din zona sudică, cu statul major la Odessa şi cu un efectiv de circa 80.000 de militari, dispunând de importante forțe de aviație şi marină;

— Comandamentul din zona nordică, cu satul major la Lvov şi cu un efectiv de circa 75.000 de militari;

— Comandamentul din zona centrală, cu statul major la Kiev, care dispune de circa 80.000 de militari.

În această perioadă, unități ale flotei militare sovietice, printre care şi nave speciale de debarcare şi desant maritim, staționau în dreptul Gurilor Dunării şi al litoralului românesc, în afara apelor teritoriale.

De asemenea, în R. P. Ungară s-au efectuat mari mişcări de trupe maghiare şi sovietice. Imediat după invadarea Cehoslovaciei, mari unități maghiare au făcut deplasări spre granițele țării noastre, concomitent cu concentrările de trupe sovietice şi bulgare. În centrele unde se află concentrate unități maghiare s-au luat măsuri preventive pentru îngrădirea accesului persoanelor străine, iar militarii activi au fost consemnați în cazărmi, permisiile şi concediile acestora au fost suspendate, ceea ce echivalează cu decretarea stării de alarmă.

De asemenea, a fost suspendată lăsarea la vatră a contingentelor de militari activi al căror stagiu expira în această perioadă şi au fost efectuate concentrări din rândul unor categorii de rezervişti.

Menționez că unitățile sovietice staționate în Ungaria au jucat un rol important în ocuparea Cehoslovaciei, fiind primele elemente care au blocat punctele de frontieră ale Cehoslovaciei. Importante mişcări de trupe au avut loc în această perioadă şi pe teritoriul R. P. Bulgaria. Din datele pe care le deținem, rezultă că în ultima decadă a lunii august şi primele zile ale lunii septembrie a.C. S-a făcut o deplasare masivă de trupe în partea de nord-est a R. P. Bulgaria, spre frontiera cu R. S. România.

De la 5-6 septembrie a.c., a început reîntoarcerea acestor unități militare bulgare spre garnizoanele lor de reşedință, operațiunea continuând şi în prezent. În această acțiune au fost concentrate trupe din toate armele, în special în următoarele trei zone: Tolbuhin, Ruse şi Târgovişte-Sumen.

Astfel, în zona Tolbuhin au fost identificate mai multe unități de infanterie, artilerie şi mecanizate şi o vastă activitate desfăşurată de unități de transmisiuni pentru asigurarea legăturilor cu fir radio între comandamentul din Tolbuhin şi unitățile dislocate în jurul acestei localități.

În zona Ruse erau dislocate unități de pontonieri, geniu şi pionieri, precum şi unități de infanterie şi artilerie motorizată.

În zona Târgovişte-Sumen erau staționate unități mecanizate cu artilerie reactivă şi unități de transmisiuni.

În toată această perioadă, pe şoselele care duc spre localitățile susmenționate s-au deplasat numeroase vehicule militare auxiliare. Pe aeroporturile din apropiere de Tolbuhin şi Ruse s-a desfăşurat o vie activitate, efectuându-se numeroase zboruri atât ziua cât şi noaptea. Desfăşurarea evenimentelor din Cehoslovacia, atitudinea țării noastre față de acestea, precum şi perspectiva unei acțiuni militare împotriva României – rezultată din

răspândirea unor ştiri prin presa şi posturile de radio şi televiziune ale diferitelor țări din Europa şi America – au produs vii discuții şi luări de poziție, atât în rândul emigrației române, cât şi în rândurile fugarilor maghiari şi de alte naționalități.

Astfel, în rândul emigranților din R. F. Germania, Franța, SUA etc., majoritatea se pronunță pentru declanşarea unei puternice campanii de propagandă antisovietică şi procehoslovacă, prin demonstrații, adunări, publicații, proteste etc., considerând că în felul acesta se va atrage atenția asupra României, care ar fi în pericol.

Cu toate acestea, din datele pe care le deținem rezultă că, concomitent, atât înaintea evenimentelor din Cehoslovacia, cât şi ulterior, unele organizații fasciste, vârfurile legionare aflate în străinătate şi îndeosebi Horia Sima, au continuat să desfăşoare activitatea duşmănoasă împotriva regimului din țară, căutând în acelaşi timp să convingă emigrația română că legionarii au rămas singurii luptători împotriva comunismului, deoarece reprezentanții fostelor partide istorice (PNȚ, PNL, PDSI) ar fi pactizat cu regimul din țară.

De asemenea, se constată o reactivare a elementelor maghiare iredentiste. Din date obținute rezultă că, în ultima perioadă, emigrația reacționară maghiară stabilită în diferite țări din Europa Occidentală şi America, desfăşoară în continuare activitate iredentistă pe tema Transilvaniei, antrenând la astfel de acțiuni şi unele personalități politice şi culturale autohtone.

Acțiunile desfăşurate de emigrația maghiară sunt inițiate şi conduse de organizații cunoscute cu activitate iredentistă şi duşmănoasă statului nostru, cum sunt: Comitetul Federal Maghiar din Munchen, condus de Zatureczky Gyula, redactor la secția maghiară a „Europei Libere"; Mişcarea pentru Independența Transilvaniei (Londra) şi altele.

Organizațiile emigrației reacționare maghiare desfăşoară propagandă iredentistă sub diverse forme şi întreprind acțiuni cu caracter politic şi cultural, legate în special de apropiata aniversare a semicentenarului unirii Transilvaniei cu România.

În Franța, iredentiştii maghiari pregătesc apariția unei lucrări intitulate „România Mică".

În Austria, printre emigranții maghiari internați în lagărul de la Traiskirchen se desfăşoară propagandă ostilă țării noastre, pe tema Transilvaniei, răspândindu-se ideea că a sosit momentul ca Ardealul să fie luat de la România şi să fie anexat Ungariei.

În diferite țări, au fost difuzate lucrări cu conținut iredentist, s-au retipărit ziare şi publicații maghiare cu conținut duşmănos la adresa țării noastre şi s-au luat măsuri de introducere a unor asemenea materiale în România prin posibilitățile oferite de turism.

Din aceleaşi date rezultă că au fost trimişi emisari pe lângă persoanele cu munci de răspundere şi cu vederi iredentiste maghiare din Transilvania pentru a crea o stare de spirit necorespunzătoare în rândul populației maghiare din România. Cunoaştem, de asemenea, că şi autoritățile maghiare acționează prin cei ce au rude în Transilvania, încurajându-i să se deplaseze în vizită la

acestea, în scopul de a culege informații cu privire la gradul de alarmare a populației şi despre amplasarea unităților militare române.

Prin această campanie, organele sovietice şi maghiare urmăresc să contracareze măsurile conducerii de partid române luate în cadrul vizitelor recente întreprinse în Transilvania.

Arh. SRI, fond „D", dosar nr. 10 141, vol. I, f. 123-130.

1973 februarie 9.

Notă întocmită de Direcția a III-a şi Serviciul „D", privind inițierea unei acțiuni de dezinformare a diplomatului japonez „Onisie".

Ministerul de Interne Strict secret.

Direcția a III-a şi Serviciul „D"

9 februarie 1973

NOTĂ privind inițierea unei acțiuni de influență şi dezinformare.

Organele noastre dețin date din care rezultă că diplomatul japonez „Onisie" este preocupat de obținerea unor informații cu privire la politica economică şi la poziția țării noastre față de diverse organizații şi organisme economice internaționale, pe baza cărora întocmeşte lunar rapoarte. În acest scop, el a cerut unei surse a Direcției a III-a să-i extragă din presă (subl. N.) şi publicații româneşti tot ce se referă la importuri, tarife vamale, situația balanței noastre de plăți externe, Legea Comerțului Exterior, cea a societăților mixte, precum şi la atitudinea R. S. România față de anumite organisme şi organizații internaționale, printre care:

Piața Comună, GATT, Fondul Monetar Internațional şi Banca Internațională de Reconstrucție şi Dezvoltare.

Având în vedere situația creată şi mai ales perspectiva realizării vizitei preşedintelui Consiliului de Stat al R. S. România în Japonia, apreciem oportună declanşarea unei acțiuni de influență şi dezinformare a diplomatului „Onisie", care să se desfăşoare în timp şi în cadrul căreia să urmărim promovarea unor interese politice, economice şi de altă natură ale statului nostru în relațiile cu Japonia.

În prima etapă a acestei acțiuni – în care urmărim îndeosebi întărirea poziției sursei şi crearea unor condiții ca aceasta să poată plasa, în viitor, date şi versiuni de influență şi dezinformare mai deosebite – ne propunem să înarmăm sursa cu conținutul Legii Comerțului Exterior şi al Decretului nr. 424 referitor la constituirea, organizarea şi funcționarea societăților mixte, urmând ca, plecând de la acestea, în discuțiile ce le va purta sau în materialele ce le va prezenta diplomatului japonez, să planeze treptat datele şi versiunile cuprinse în nota anexă, care avem interes să ajungă la cunoştința oficialităților japoneze.

Menționăm că datele şi versiunile ce urmează a fi plasate diplomatului japonez răspund în parte la problemele ridicate de acesta în discuțiile cu sursa. Plasarea lor către diverşi cetățeni străini a fost aprobată de conducerea ministerului, în unele lucrări de influență şi dezinformare prezentate anterior. Întrucât socotim că „Onisie" va manifesta interes față de aceste probleme, solicitând sursei sprijin în continuare, în întocmirea rapoartelor sale lunare, vom reveni cu noi propuneri.

Şeful Direcției a III-a Şeful Serviciului „D" (ss indesc.) (ss. Indesc.)

Arh. SRI, fond „D”, dosar nr. 9633, vol. 5, f. 22-23.

1977 mai 25.

Ordinul Ministrului de Interne, Teodor Coman, nr. 001050, pentru intrarea în vigoare a Instrucțiunilor privind organizarea şi funcționarea evidențelor de securitate.

STRICT SECRET.

În temeiul art. 21 din Decretul nr. 130/1972 privind înființarea, organizarea şi funcționarea Ministerului de Interne şi a hotărârii adoptată de Biroul Executiv al Consiliului de conducere al ministerului, în şedința din 12 mai 1977;

O R D O N

— Cu data prezentului ordin intră în vigoare Instrucțiunile privind organizarea şi funcționarea evidențelor de securitate, care fac parte integrantă din acest ordin.

— Comandanții (şefii) de unități vor lua măsuri pentru însuşirea şi aplicarea întocmai a prevederilor ordinului de către toate cadrele din subordine, în care scop se va organiza studiul şi dezbaterea acestuia în cadrul învățământului profesional la locul de muncă.

— Centrul de informatică şi documentare va sprijini aparatul informativ în însuşirea temeinică a prevederilor prezentului ordin şi va controla modul în care este aplicat, raportând rezultatul conducerii Miniaterului de Interne.

— Instrucțiunile nr. 00251 din 01 iunie 1973 privind organizarea evidențelor de securitate şi regulamentul de aplicare al acestora, se abrogă. De asemenea, se abrogă dispoziția din Ordinul nr. 00444/1974, art. 3 alineatul 6 care prevede că străinii intrați în țară, cunoscuți ca fiind în atenție vor fi comunicați, prin telex, tuturor inspectoratelor județene.

MINISTRUL DE INTERNE.

Teodor Coman „România liberă”, 10 decembrie 2001, p. 3.

1977 mai 25.

Instrucțiuni privind organizarea şi funcționarea evidențelor de Securitate.

Capitolul I.

Dispoziții generale.

Art. 1.

În conformitate cu reglementările privind desfăşurarea muncii informativ-operative a organelor de Securitate, a concepției şi măsurilor de perfecționare a sistemului informativ-operativ, în cadrul Ministerului de Interne se organizează evidențele de Securitate.

Art. 2.

Evidențele de Securitate – mijloc al muncii informativ-operative – concentrează, prelucrează şi furnizează date cu valoare operativă în vederea realizării în timp util a măsurilor de prevenire, descoperire şi lichidare a acțiunilor îndreptate împotriva orânduirii sociale şi de stat din țara noastră.

Art. 3.

Prin conținutul lor şi modul în care sunt organizate şi funcționează, evidențele de securitate furnizează date şi informații necesare analizelor de fenomen şi pentru informarea organelor de decizie la toate nivelurile cu privire

la stadiul, ritmul, calitatea şi eficienţa măsurilor operative întreprinse în problemele şi obiectivele muncii de Securitate.

Capitolul II.

Principii de organizare şi funcţionare a evidenţelor de Securitate.

Art. 4.

Evidenţele de Securitate se organizează centralizat pe ţară, la CENTRUL DE INFORMATICĂ ŞI DOCUMENTARE, iar pe plan local, la inspectoratele judeţene şi al municipiului Bucureşti şi serviciile de contrainformaţii militare. Ele concentrează date şi informaţii despre categorii de persoane, fapte şi evenimente ce au format sau formează obiectul activităţii informativ-operative, despre persoanele cu antecedente politice reacţionare, despre cele care au fost condamnate pentru infracţiuni date în competenţa organelor de cercetare ale Securităţii şi alte categorii de informaţii operativ sau documentar neceasre muncii. În scopul evitării creării unor evidenţe, orice altă evidenţă de Securitate sau de lucru solicitată de unităţi se impune a fi motivată pe baza unui studiu întocmit împreună cu Centrul de informatică şi documentare şi aprobat de conducerea ministerului.

Art. 5.

Pentru ca evidenţele de securitate să reflecte realitatea informativ-operativă, unităţile Ministerului de Interne au obligaţia de a furniza datele necesare constituirii şi actualizării acestora.

Art. 6.

În organizarea şi exploatarea datelor şi informaţiilor din evidenţe se asigură respectarea principiilor şi compartimentării muncii.

Art. 7.

Centrul de Informatică şi Documentare coordonează şi sprijină organizarea unitară şi folosirea eficientă a acestor evidenţe, iniţiază şi coreleză măsurile de raţionalizare impuse de trecerea şi prelucrarea datelor pe care le conţin.

Art. 8.

Evidenţele de Securitate funcţionează în sistem automat şi manual, până la generalizarea prelucrării automate a datelor. Prelucrarea statistică a datelor din aceste evidenţe pentru întreg aparatul de Securitate, se face de către Centrul de informatică şi documentare şi compartimentele corespondente acestuia din unităţi, serviciilor informatice solicitându-le numai acele date care nu sunt în evidenţele manuale şi automate.

Capitolul III.

Structura, conţinutul şi întreţinerea Evidenţelor de Securitate.

Art. 9.

Evidenţele de Securitate, din punct de vedere al structurii şi scopului pentru care sunt create, se compun din: a) Evidenţe – baze de date despre persoane;

— Cartoteca generală documentară;

— Baze de date despre persoanele lucrate în cadrul urmăririi şi supravegherii informative; aflate în urmărirea penală; aflate în reţeaua informativă; autori de înscrisuri identificaţi, persoane care au solicitat plecarea

definitivă din țară; care au călătorit în interes de serviciu sau personal în străinătate şi au refuzat să se înapoieze în țară la expirarea vizei sau care au trecut fraudulos frontiera;

— Baze de date de interes operativ referitoare la străini;

— Evidențe paşapoarte; b) Baze de date cuprinzând informații de interes operativ sau documentar, organizate pe linii de muncă şi probleme; c) Evidența fondurilor arhivistice de Securitate.

Secțiunea I.

Cartoteca generală documentară.

Art. 10.

Cartoteca generală documentară este o bază de date, organizată alfabetic pe fişe tip, la Centrul de Informatică şi Documentare pentru persoanele din întreaga țară şi la Inspectoratele Ministerului de Interne pentru persoanele din raza lor de competență. Cuprinde date despre următoarele categorii de persoane:

— Aflate în urmărire informativă, asupra cărora se continuă supravegherea informativă în cadrul dosarului de obiectiv-problemă, aflate în urmărire penală ori care au făcut obiectul unor asemenea activități;

— Aflate în rețeaua informativă sau care au făcut parte din această categorie;

— Cu antecedente politice reacționare;

— Condamnate pentru infracțiuni care au fost sau sunt de competența organelor de cercetare ale Securității.

— Asupra cărora au fost întreprinse măsuri de prevenire (destrămarea unor anturaje, avertizarea, punerea în dezbatere publică, întreruperea şederii în țară, declararea ca persoană indezirabilă etc.);

— Care au călătorit în interes de serviciu sau personal în străinătate şi au refuzat să se înapoieze în țară la expirarea vizei;

— Care au trecut sau care au încercat să treacă fraudulos frontiera;

— Care au cerut aprobarea de a pleca definitiv din țară;

— Care au solicitat căsătoria cu străini;

— Cetățeni străini care au vizitat reprezentanțe străine din R. S. România în afara cadrului oficial şi aceia care întrețin legături cu străini, dacă după verificarea temeinică a informațiilor rezultă date de interes operativ;

— Străini stabiliți în România;

— Alte persoane cunoscute cu interes operativ în fondurile arhivistice şi de Securitate.

Art. 11.

Datele despre unele categorii de persoane din cartoteca generală documentară aflate în preocuparea actuală a organelor de Securitate, prevăzute la art. 9 litera „a", alineatul 2, sunt prelucrate în mod prioritar în sistem automat în scopul realizării lucrărilor de analiză şi sinteză pentru informarea cadrelor de decizie sau pentru cerințe specifice unităților centrale, Inspectoratelor județene şi al municipiului Bucureşti.

Art. 12.

Generalizarea prelucrări automate a datelor din cartoteca generală documentară va fi precedată de o selecție, preluându-se în sistemul automat numai datele cu valoare operativă. La Secțiunea de selecție vor participa şi organele informativ-operative care, odată cu clarificarea aspectelor ce rezultă din informațiile prezente despre persoanele luate în lucru, vor verifica şi materialele incerte, referitoare la antecedentele politice reacționare în cazul când persoanele pe care le lucrează sunr cunoscute cu astfel de materiale în arhivă.

Art. 13.

Introducerea de date în cartoteca generală documentară şi în sistemele cu prelucrare automată aferente se face: a) la începutul urmăririi informative asupra unei persoane sau continuarea supravegherii informative în cazul dosarului de obiectiv sau problemă, după deciderea acestui mod de soluționare a materialelor de primă sesizare în termenul de 30 de zile prevăzut de ordinul privind organizarea şi desfăşurarea muncii informativ-operative a organelor de Securitate; b) la începerea urmăririi penale sau la întreprinderea măsurilor de prevenire; c) la introducerea unei persoane în rețeaua informativă; d) la identificarea de persoane cu probleme de interes operativ în procesul prelucrării arhivelor; e) la confirmarea unor informații despre persoane semnalate cu antecedente politice reacționare. Comunicarea acestor date se face prin fişe model 3 (anexa nr. 2) în cazul începerii urmăririi penale şi prin fişe model 2 (anexa nr. 1) în celelalte situații, întocmite de către ofițerii din unitățile informativ-operative, care soluționează cazurile şi de formațiunile de paşapoarte pentru persoanele ce provin din evidența acestora. Aceste fişe vor fi însoțite, după caz, şi de formulare specifice prelucrării automate.

Art. 14.

Nu se introduc fişe în cartoteca generală documentară pentru persoanele care se găsesc în următoarele situații: a) s-au obținut informații la primă sesizare ce se află în verificări, în termenul celor 30 de zile; b) dacă după verificarea informațiilor de primă sesizare s-a decis clasarea acestora pentru neconfirmare, c) persoanele care au săvârşit fapte de mică importanță ori s-au manifestat datorită unor nemulțumiri personale, dacă asupra lor au fost întreprinse măsuri de prevenire pe baza materialelor de primă sesizare şi nu S. A decis continuarea supravegherii informative în cadrul dosarului de obiectiv sau problemă, începerea urmăririi informative sau penale. Pentru aceste persoane se preiau date numai prin intermediul formularelor pentru prelucrarea automată şi vor fi folosite în analize de fenomen sau evaluări a măsurilor întreprinse fără a se furniza informații nominale, d) în cazul militarilor în termen care se află în rețeaua informativă a serviciilor de contrainformații, pe durata cât îşi satisfac serviciul militar. Evidența acestora va fi ținută (statistic) de către compartimentele de informatică şi documentare din cadrul serviciilor de contrainformații militare, fiecare pentru rețeaua proprie.

Art. 15.

Fişele model 2 destinate a fi introduse în cartoteca generală documentară, întocmite pentru persoanele aflate în urmărire sau supraveghere

informativă ori în rețeaua activă vor fi completate la rubrica „esența informațiilor” cu formula „în atenția indicativului.” urmată de inițialele numelui de familie şi prenumele ofițerului. Numărul de înregistrare al dosarului va fi trecut la rubrica „observații”.

Art. 16.

În situația când prezentarea unei noi fişe pentru înregistrare se constată că persoana la care se referă se află într-o formă de lucru activă, se va restitui fişa şi se vor menționa pe aceasta indicativul unității şi inițialele numelui şi prenumelui ofițerului care o are în atenție.

Art. 17.

Actualizările (modificările) datelor din cartotecă şi sistemele de prelucrare automată aferente sunt generate de următoarele situații:

— Trecerea unei persoane dintr-o categorie de evidență în alta;

— Trecerea în sfera de competență a altei unități sau compartiment de muncă (transferul);

— Parcurgerea diverselor faze ale urmăririi penale sau întreprinderea unor măsuri de prevenire;

— Schimbarea datelor de identificare sau a altor date despre persoane (inclusiv decesul).

Art. 18.

Trecerea unei persoane dintr-o categorie de evidență în alta se face astfel:

— La încetarea urmăririi informative, a supravegherii în cadrul dosarului de obiectiv-problemă, se va completa numai formularul specific prelucrării automate, pe baza căruia se vor consemna şi pe fişa veche din cartotecă datele necesare, referitoare la modul de soluționare;

— La încetarea legăturii cu o persoană din rețeaua informativă, modificarea se va opera pe baza comunicării unităților informativ-operative, în fişa veche menționându-se data încetării şi numărul de înregistrare al dosarului personal în arhivă (precedat de litera „R”);

— În toate celelalte cazuri trecerea dintr-o categorie de evidență în alta se va face prin completarea şi introducerea unei noi fişe care să cuprindă informațiile specifice noii categorii.

Art. 19.

Trecerea în sfera de competență a altei unități (transferul) se face prin compartimentele de informatică şi documentare ale unităților respective. Între unitățile centrale sau între două compartimente ale aceleiaşi unități, transferul se face direct între acestea, iar unitatea sau compartimentul predător comunică operația de transfer la organul de evidență unde s-a făcut înregistrarea inițială.

Pentru persoanele din rețeaua informativă transferurile la alte unități se fac pe bază de comunicări scrise trimise compartimentelor de informatică şi documentare, iar în cazul persoanelor ce formează obiectul urmăririi sau supravegherii informative, pe baza formularelor pentru prelucrarea automată, completate cu informațiile prevăzute pentru aceste situații. În termen de 10 zile unitatea primitoare va hotărî reînregistrarea sau returnarea materialului. La înregistrare se va întocmi o nouă fişe care va fi introdusă în cartoteca generală documentară, iar pentru persoanele ale căror date sunt prelucrate automat se

va întocmi şi formularul tip calculator. În cazul persoanelor aflate în urmărire sau supraveghere informativă care nu au fost reînregistrare în termenul prevăzut, Centrul de informatică şi documentare va întocmi trimestrial liste nominale care vor fi trimise şefilor de unităţi pentru a dispune măsuri.

Art. 20.

Modificările generate de parcurgerea diferitelor faze ale urmăririi penale se operează pe baza comunicărilor scrise trimise de organele de cercetare penală, procuratură sau justiţie. Pe fişele model 3 se vor menţiona schimbările survenite în situaţia juridică a persoanelor, inclusiv punerea în libertate.

Art. 21.

Schimbarea numelui de familie, prenumelui, domiciliului, decesul sau a celorlalte date referitoare la persoanele existente în cartotecă se operează în fişele vechi, pe baza comunicărilor oficiale de la organele de Miliţie sau pe baza datelor obţinute de organele informativ-operative în procesul muncii, ce se vor comunica prin formulare pentru prelucrarea automată.

Art. 22.

Scoaterea fişelor din cartoteca generală documentară şi distrugerea acestora (pe bază de proces-verbal) are loc în următoarele situaţii: A. Când se constată că persoana a fost luată în mod greşit în evidenţă; B. Când se transferă la UM 0920 materiale sau dosare, numai fişele care se referă la acestea, menţinându-se în continuare fişele despre persoanele care sunt cunoscute şi cu alte fonduri în arhivă, ce nu fac obiectul transferului.

C. Când s-a constatat neconfirmarea materialelor iniţiale, săvârşirea unor fapte de mică importanţă ori manifestări datorită unor nemulţumiri personale, dacă persoana nu figurează cu alte materiale în arhivă. Aprobarea de scoatere (în astfel de cazuri) va fi dată de şefii unităţilor sau locţiitorii acestora, iar materialele respective vor fi clasate la fondul corespondenţă.

D. În cazul decesului persoanelor ce au făcut parte din reţeaua informativă dacă nu sunt cunoscute cu antecedente politice reacţionare sau penale.

Secţiunea II.

Baze de date de interes referitoare la străini.

Art. 23.

Evidenţa alfabetică generală concetrează date despre străinii veniţi temporar în ţara noastră. Se organizează la Centrul de Informatică şi Documentare, pe întreaga ţară, pe baza fişelor tip şi a taloanelor de intrare-ieşire. Fişele şi taloanele se distrug după trecerea a 5 ani de la intrarea în ţară cu excepţia acelora ce se referă la persoane care în decursul unui an calendaristic au intrat de cel puţin 3 ori.

Art. 24.

Evidenţa nominală a străinilor şi a celor declaraţi persoane indezirabile, se constituie la Centrul de informatică şi documentare pe baza fişelor tip cartotecă, trimise de către unităţile informativ-operative de Securitate, paşapoarte, miliţie şi Biroul Naţional de Interpol, pentru a fi anunţate despre intrarea în ţară a persoanelor respective. Această evidenţă funcţionează în sistem mixt-automat şi manual – până la generalizarea sistemului automat. La

inspectoratele județene şi al municipiului Bucureşti se ține numai evidența străinilor din atenția acestora.

Art. 25.

Evidența străinilor despre care s-au obținut materiale de primă sesizare ce nu au fost exploatate din motive justificate, se organizează la Centrul de informatică şi documentare pe bază de fişe tip cartotecă, în scopul prelucrării şi coroborării datelor rezultate şi punerea lor la dispoziția aparatului informativ pentru exploatare. Materialele se trimit Centrului de informatică şi documentare în termen de 45 de zile de la data obținerii lor.

Această evidență cuprinde şi materialele referitoare la străini, neconfirmate în cadrul termenului de 30 de zile prevăzut de ordinul privind organizarea şi desfăşurarea muncii informative. Materialele îndrumate la Centrul de informatică şi documentare vor avea înscrise pe ele ordinul rezolutiv, motivat, al şefului compartimentului care le-a obținut.

Materialele informative ce se referă la străini care îşi desfăşoară activitatea în cadrul reprezentanțelor străine (diplomatice, consulare, comerciale şi de transporturi) nu vor fi cuprinse în această evidență, ci vor fi trimise nemijlocit Direcției a III-a, de unitățile care le-au obținut.

Cetățenii români care apar în aceste materiale ca legături, vor fi semnalați de către unitățile ce le-au obținut organelor de Securitate cu competență asupra locului de domiciliu, care în urma verificărilor, vor hotărî asupra trecerii acestora în evidențele de Securitate.

Art. 26.

Evidența nominală a străinilor intrați în țară cu arme de vânătoare sau sportive, se constituie pe fişe tip, completate la Centrul de informatică şi documentare, pe gaza datelor transmise de PCTF. În fişe se menționează tipul şi cantitatea armamentului şi muniției, atât la intrarea cât şi la ieşirea străinului din țară. Fişele respective se păstrează timp de 5 ani de la ultima intrare.

Art. 27.

Evidența autovehiculelor înmatriculate în alte țări, cu care călătoresc străinii ce vin în România, este constituită la Centrul de informatică şi documentare din fişe completate pe baza comunicărilor făcute de PCTF. Se organizează pe ani calendaristici şi se păstrează 3 ani de la data intrării în țară.

Art. 28.

Evidența statistică a intrării-ieşirii străinilor, înregistrează şi prelucrează automat traficul zilnic prin PCTF şi dispersarea la un moment dat pe teritoriul României. Se completează cu date pe baza statisticilor zilnice transmise de PCTF şi informațiile de paşapoarte.

Art. 29.

Baza de date şi informații despre cadre şi agenți ai serviciilor de spionaj şi legăturile suspecte ale acestora în rândul cetățenilor români, înmagazinează şi prelucrează automat date refritoare la modul de acțiune al serviciilor de spionaj străine împotriva României, metode, mijloace şi procedee folosite, cadre şi agenți ai acestora, precum şi despre cetățenii români aflați în atenția acestor servicii. Introducerea de noi informații, precum şi modificările ce intervin se vor

comunica la Centrul de informatică şi documentare de către toate unitățile informativ-operative, imediat ce au fost obținute, prin intermediul compartimentelor de analiză-sinteză-informatică.

Secțiunea III.

Baze de date cuprinzând informații de interes operativ sau documentare.

A. Sistemul de prelucrare automată a datelor obținute în procesul muncii operative de securitate.

Art. 30.

Sistemul de prelucrare automată a datelor înmagazinează şi prelucrează informații obținute în procesul muncii informativ-operative, sub formă de text, structurate pe probleme, oboective, linii de muncă, necesare efectuării de analize a fenomenului operativ, în vederea fundamentării actului de decizie.

Art. 31.

Introducerea de date în acest sistem, precum şi modificarea sau completarea celor existente se face printr-o selectare, grupare şi structurare pe linii de muncă şi probleme. Aceste activități vor fi executate de către colectivele (grupele) de analiză-sinteză-informatică din unități, iar informațiile astfel prelucrate vor fi transmise Centrului de informatică şi documentare.

B. Baze de date a faptelor şi evenimentelor cu autori neidentificați.

Art 32.

Înmagazinează şi prelucrează în sistem automat de date despre date şi evenimente ce fac sau au făcut obiectul muncii de Securitate, pentru identificarea autorilor. Introducerea de noi date în acestă bază, precum şi modificările ulterioare, transferul sau rezolvarea cazurilor se comunică la Centrul de informatică şi documentare, prin intermediul formularului pentru prelucrarea automată, completat de ofițerii ce se ocupă de soluționarea cazului. La identificarea autorilor, ofițerii care execută urmărire sau supravegherea informativă a acestora, vor întocmi fişe şi formulare tip calculator pe baza cărora persoanele vor fi cuprinse în cartoteca generală documentară şi sistemele de prelucrare automată.

Secțiunea IV.

Evidența rețelei informative.

Art. 33.

Se organizează de către toate unitățile Ministerului de Interne pe bază de fişă model 1, conform anexei 3, fiecare pentru rețeaua proprie. Va funcționa în sistem manual până la finalizarea prelucrării automate. Modificările în aceste evidențe se execută pe baza comunicărilor făcute de organele operative.

Secțiunea V.

Evidențele de paşapoarte.

Art. 34.

Se organizează şi funcționează la Direcția pentru paşapoarte, evidența străinilor şi controlul trecerii frontierei şi formațiunilor corespondente din inspectoratele Ministerului de Interne, ca evidență de lucru pe baza reglementărilor din acest sector de activitate. Ele constituie o importantă sursă de informare pentru organele operative.

Art. 35.

În evidențele de paşapoarte se concentrează date despre următoarele categorii de persoane: A. Cetățeni români care au solicitat plecarea definitivă din țară; B. Cetățeni români care au solicitat căsătoria cu străini; C. Cetățeni români care au călătorit temporar în străinătate; D. Rude de gradul I şi II ale românilor rămaşi în străinătate; E. Străini care au solicitat şi li s-a aprobat stabilirea în România; F. Străini veniți temporar în țară şi asupra cărora a fost începută urmărirea penală, au fost declarați indezirabili, li s-a întrerupt şederea în România, au declarat pierderea, furtul sau distrugerea actelor de trecere a frontierei de stat, ori au decedat pe teritoriul statului român; G. Străini veniți temporar în România pe o perioadă mai mare de 120 de zile.

Art. 36.

Furnizarea de relații ofițerilor de securitate din evidențele de paşapoarte se face pe baza cererii de verificare tip, (anexa nr. 11) pe care se va aplica ştampila unității şi a legitimației de serviciu.

Art. 37.

Pe măsura trecerii la prelucrarea automată a categoriilor de persoane ce compun evidențele de paşapoarte, acestea se vor înmagazina o singură dată, în fişierele automate din care se vor furniza relații. La direcția pentru paşapoarte, evidența străinilor şi trecerii frontierei şi la formațiunile corespondente din inspectoratele județene vor funcționa numai evidențe de lucru pentru nevoi proprii.

Secțiunea VI.

Evidența fondurilor arhivistice şi de securitate.

Art. 38.

Arhivele de Securitate concentrează şi organizează în dosare materiale de interes informativ sau documentar provenite din activitatea informativ-operativă a organelor de Securitate şi din fostele arhive ale aparatului burghez de represiune. Se organizează la Centrul de informatică şi documentare cu materialele provenite din activitatea informativ-operativă a unităților centrale şi a Inspectoratului municipiului Bucureşti, iar la inspectoratele județene, cu materialele provenite din activitatea acestora.

Art. 39.

Serviciile de contrainformații militare vor arhiva la Centrul de informatică şi documentare materiale ce privesc cadrele militare active, precum şi pe cele care au domiciliul pe raza municipiului bucureşti. Celelalte materiale se arhivează la inspectoratele pe raza cărora domiciliază persoanele la care se referă. Toate dosarele trimise pentru arhivare la inspectoratele județene precum şi dosarele personale ce se trimit în acelaşi scop Centrului de informatică şi documentare vor fi însoțite de fişa model 2 (anexa 1) pentru cuprinderea în cartoteca generală documentară.

Art. 40.

Arhivele de Securitate sunt organizate pe fonduri, în funcție de problemele la care se referă materialele ce le alcătuiesc. Aceste fonduri sunt: a. Fondul informativ – cuprinde materialele rezultate din urmărirea informativă, supravegherea informativă în cadrul dosarelor de obiectiv-problemă şi

materialele informative rezultate din prelucrarea arhivelor fostelor organe de represiune burgheze348;

348 Prin organe de represiune burgheze, documentul face referire la fostele instituții care au funcționat înainte de înființarea Securității: Biroul (Secția) a II-a din Marele Stat Major, Serviciul Secret de Informații al Armatei Române, Serviciul Special de Informații de la Preşedinția Consiliului de Miniştri şi Direcția Generală a Poliției de Siguranță din Ministerul de Interne.

B. Fondul rețea – cuprinde dosarele personale şi mapele anexă ale persoanelor ce au făcut parte din rețeaua informativă. Tot la acest fond se vor clasa şi materialele despre persoanele care au refuzat colaborarea cu organele de Securitate. Mapele anexă se păstrează în arhivă timp de 5 ani; c. Fondul de urmărire penală – cuprinde dosarele persoanelor cercetate pentru infracțiuni care au fost sau sunt date în competența organelor de cercetare ale Securității, dosarele de penitenciar şi mapele de evidență a bunurilor349;

349 Este vorba despre lucrurile confiscate sau reținute în urma percheziților şi folosite ca prebe în dosarul de cercetare penală. În funcție de sentințele definitive pronunțate de tribunalele militare – întrucât infracțiunile la adresa securității statului erau în exclusivitate de competența acestor instanțe – bunurile respective puteau fi restituite posesorilor sau reținute definitiv în fondul de protocol al Ministerului de interne, fiind valorificare ca atare.

D. Fondul documentar – cuprinde materiale de sinteză, informări şi planuri de muncă referitoare la activitatea informativ-operativă a organelor de Securitate, materiale provenite de la organele burgheze de represiune, fostele organizații şi partide politice burgheze, precum şi alte materiale cu caracter documentar ce reprezintă interes pentru organele de Securitate. La inspectoratele județene acest fond va conține numai materialele care se referă la activitatea informativă a aparatului de Securitate; e. Fondul de corespondență – cuprinde corespondența operativă între unitățile Ministerului de Interne, întrea acestea şi unități socialiste, condici de înregistrare a corespondenței, cereri ale unor persoane fizice sau juridice de rezolvare a unor probleme, precum şi alte materiale ce nu conțin date concludente referitoare la activități ostile.

Art. 41.

Introducerea de materiale în arhivele de securitate are loc la încetarea legăturii cu persoanele din rețeaua informativă, soluționarea definitivă a cazurilor de urmărire penală de către organele procuraturii sau instanțele de judecată, precum şi în cazul neconfirmării materialelor de primă sesizare.

Art. 42.

Operațiunea de clasare în arhive se face pe fonduri, asigurându-se concentrarea îmântr-un dosar a materialelor ce se referă la aceeaşi persoană. Dosarele de urmărire penală, mapele de evidența bunurilor şi mapele anexă trebuie să conțină şi opise cu materialele ce le conțin.

Art. 43.

Nu se primesc pentru clasare materiale referitoare la persoanele care au făcut obiectul urmăririi sau supravegherii informative dacă din acestea rezultă aspecte de activitate duşmănoasă neclarificate, legături ale celui urmărit fără

date de identificare şi fără să fie specificată hotărârea în legătură cu acestea, precum şi fără semnătura şefului competent să aprobe clasarea în fiecare caz în parte.

Art. 44.

Informațiile de primă sesizare asupra cărora, în termenul de 30 de zile prevăzut, se decidea clasarea pentru neconfirmare, vor fi arhivate astfel:

— Dacă persoanele la care se referă figurează cu alte materiale în fondul informativ, materialele se conexează la acestea, iar dacă figurează cu fond de urmărire penală, se constituie fond informativ;

— Materialele referitoare la străinii necunoscuți cu materiale în arhivă se trimit la Centrul de informatică şi documentare unde se vor păstra în evidența străinilor cu materiale, în vederea completării cu alte date;

— Materialele referitoare la cetățenii români care nu sunt cunoscuți cu dosare la fondurile arhivistice, se concentrează la dosarul de obiectiv-problemă şi annual vor fi clasate la fondul de corespondență, în volume separate constituie pe probleme sau obiective, menționându-se pe tabelul nr. 5 numărul sub care se păstrează în arhivă. Regăsirea acestor materiale se realizează numai prin dosarul de obiectiv-problemă.

Art. 45.

Materialele destinate a fi clasate la fondul de corespondență se concentrează annual în dosare şi se predau la compartimentele de informatică şi documentare în anul constituirii acestor dosare.

Art. 46.

Centrul de informatică şi documentare organizează la nivel central un fond de microfilme cu caracter de asigurare, constituit din categoruule cele mai importante de materiale aflate în arhivele de securitate. De asemenea, realizează un fond de microfilme, care, la cerearea aparatului informativ va fi pus la dispoziția acestuia pentru documentare, urmând ca materialelel de arhivă în original să fie date la studiu numai în cazuri deosebite. Activitatea de microfilmare se execută atât la Centrul de informatică şi documentare cât şi la compartimentele corespondente din inspectorate, iar prelucrarea peliculei, înregistrarea şi depozitarea acesteia se face numai la Centrul de informatică şi documentare.

Art. 47.

Centrul de informatică şi documentare organizează activitatea de rstaurare a materialelor din arhivă supuse procesului de deteriorare sau degradare.

Art. 48.

Depozitarea materialelor de arhivă se face în încăperi amenajate special în acest scop, asigurându-se măsurile de protecție şi securitate a acestora. Accesul în încăperile arhivelor îl au numai persoanele care au sarcini de serviciu pe această linie.

Capitolul IV.

Formele de organizare şi păstrare a materialelor obținute în activitatea informativ-operativă. Înregistrarea şi evidența acestora.

Art. 49.

Materialele obținute în procesul muncii se organizează, concentrează şi păstrează în cadrul unităților informativ-operative şi de cercetare penală de Securitate până la soluționarea situației persoanelor la care se referă, în dosare specifice formelor de lucru. Aceste dosare sunt: a) dosare de obiectiv-problemă; b) dosare de urmărire informativă; c) dosare de urmărire penală; d) dosare personale (informatori, colaboratori, rezidenți, gazde case de întâlniri).

Art. 50.

Dosarele de obiectiv-problemă se deschid când se constată necesitatea coordonării eforturilor pentru cunoaşterea şi stăpânirea unor fenomene, tendințe sau manifestări ce intră în preocupările organelor de Securitate, în locuri unde se concentrează date secrete, valori materiale şi spirituale, pentru apărarea creațiilor tehnico-ştiințifice, culturale şi a autorilor acestora, precum şi a persoanelor care lucrează cu informații, date ori documente ce constituie secrete de stat. În aceste dosare se introduc materiale cu caracter operativ sau documentar ce caracterizează problema sau obiectivul. De asemenea, fiecare dosar va conține un tabel în care vor fi evidențiate toate persoanele ce aparțin problemei sau obiectivului în virtutea antecedentelor lor penale sau politice reacționare, cunoscute în cartoteca generală documentară pentru aceste motive. Persoanele despre care s-au obținut materiale de primă sesizare vor fi ținute în evidența dosarului de obiectiv-problemă, pe bază de tabel, conform anexei nr. 5. Materialele referitoare la acestea vor fi păstrate atât pe durata verificării în cadrul ceor 30 de zile cât şi în timpul supravegherii informative, în mape care vor purta numărul de înregistrare al dosarului de obiectiv-problemă şi cel de ordine din tabelul anexă nr. 5 la care se află întregistrată persoana. Mapele care conțin informațiile neconfirmate în termen de 30 de zile vor fi clasate potrivit prevederilor de la art. 44. În cartoteca generală documentară vor fi introduse fişe numai după verificarea efectuată în termen de 30 de zile, dacă s-a hotărât continuarea supravegherii informative în această formă de lucru. În cazul dosarelor de problemă, aceste tabele vor reflecta situația din teritoriul de competență al fiecărei unități. Organizarea dosarelor de obiectiv-problemă se face conform anexei nr. 4.

Art. 51.

Dosarele de problemă se deschid sau închid la propunerea direcțiilor centrale de profil, cu aprobarea ministrului de Interne, şi funcționează pentru întreaga țară, iar dosarele de obiectiv, cu aprobarea şefilor de unități pentru instituțiile sau întreprinderile din raza de competență.

Art. 52.

Dosarele de urmărire informativă şi de urmărire penală concentrează toate materialele obținute în procesul soluționării cazurilor şi se organizează, în cazul urmăririi informative, conform anexei nr. 7, iar în cazul urmăririi penale, în baza prevederilor Codului de procedură penală, conform anexei nr. 8.

Art. 53.

Începerea urmăririi informative se aprobă, în aparatul central, de către şefii unităților, locțiitorii lor sau şefii serviciilor; la inspectoratele județene de către şefii inspectoratelor, şefii Securității şi locțiitorii lor, iar în cadrul serviciilor de contrainformații militare de către şefii acestora.

Aprobarea pentru încetarea urmăririi informative se dă de către şefii nemijlociți ai celor care au aprobat începerea urmăririi.

Şefii de unități au dreptul de a aproba atât începerea cât şi încetarea urmăririi informative, cu excepția cazurilor pe care le rezolvă personal, pentru care încetarea urmăririi se face cu aprobarea adjunctului ministrului care îi coordonează.

Art. 54.

Dosarele personale concentrează toate materialele de verificare obținute despre persoanele din rețeaua informativă şi se organizează conform anexei nr. 9. Materialele informative originale se păstrează în mape anexă, organizate conform anexei nr. 10.

Art. 55.

Dosarele de probleme, obiectiv, urmărire informativă şi urmărire penală se înregistrează în termen de cinci zile de la obținerea abrobării, la Centrul de informatică şi documentare în cazul unităților centrale şi la compartimentele de informatică şi documentare proprii, pentru celelalte unități, în registre special destinate acestui scop.

Dosarele personale şi mapele anexă se întregistrează, în aceleaşi condiții, în evidențele proprii fiecărei unități.

Art. 56.

La înregistrarea dosarelor, ofițerii vor prezenta compartimentelor de informatică şi documentare fişele şi, după caz, formularul pentru prelucarea automată (completat în clar) necesare cuprinderii în evidențele de Securitate a persoanei, faptei sau evenimentului (la care se referă dosarul).

Aceste fişe vor fi prezentate şi pentru persoanele identificate în dosarele deschise pentru fapte cu autori necunoscuți.

Art. 57.

Pentru cazurile de competența organelor de Securitate lucrate de cadre de miliție, conform reglementărilor existente, operațiunile de luare şi scoatere din evidențe se execută prin intermediul compartimentelor pe linia cărora se află cazurile.

În aceste situații, pe fişele ce se introduc în evidențe, la rubrica observații, se va trece denumirea organului şi ofițerului sau subofițerului de Miliție care lucrează cazul.

Esența sau motivul luării în lucru (în evidență) vor reda cât mai fidel conținutul informațiilor care au determinat introducerea persoanei într-o categorie de evidență.

Art. 58.

Datele personale introduse în fişe tip cartotecă şi în formularele pentru prelucrarea automată trebuie să fie completate pe baza celor rezultate din actele de identitate.

Lipsa unor date personale obligatorii din aceste formulare duce la respingerea înregistrăruu persoanei în forma de evidență respectivă.

Art. 59.

La Centrul de informatică şi documentare şi compartimentele corespondente din instectorate se primesc spre conservare-custodie350, în baza

proceselor-verbale de percheziție sau a altor acte procedurale, corpurile delicte şi bunurile ridicate în cauzele penale, precum şi bunurile provenite din anumite acțiuni, când nu se cunoaşte proprietarul acestora.

350 În custodia arhivei Securității se aflau dosarele instrumentate de Tribunalele şi Procuraturile Militare, precum şi dosarele de penitenciar (-n. A.)

Armele muniția, materialele inflamabile, toxice, radioactive, precum şi bunurile perisabile se predau direct organelor de specialitate, la compartimentele de informatică şi documentare, prezentându-se documentele justificative.

Art. 60.

La cererea ofițerilor de cercetare penală, ofițerii din Centrul de informatică şi documentare şi din compartimentele corespondente din inspectorate351 vor participa la instituirea sechestrului asiguratoriu asupra bunurilor persoanelor aflate în cercetare, ale căror locuințe sunt sau urmează să fie sigilate.

351 La Inspectoratele județene de securitate aceste compartimente purtau denumirea de B. I. D. (Birouri de informatică şi documentare – N. A.).

Cu ocazia instituirii sechestrului se preiau în custodie locuința şi bunurile persoanei.

Art. 61.

Locuințele care au fost sigilate, rămase libere după predarea bunurilor, vor fi puse la dispoziția organelor competente sau a proprietarilor, în raport de fondul locativ din care fac parte şi de situația juridică a acestora.

Capitolul V.

Exploatarea evidențelor de securitate.

Art. 62.

Exploatarea datelor cuprinse în evidențele de Securitate se realizează în sistem automat şi manual, prin efectuarea de prelucrări necesare analizelor de fenomen, fundamentării actelor de decizie şi stabilirii modului de ducere la îndeplinire a ordinelor şi directivelor, precum şi furnizarea de relații pentru nevoi operative curente, despre persoanele curinse în aceste evidențe.

Art. 63.

Efectuarea de prelucrări şi furnizarea rezultatelor acestora se face compartimentat, fiecare unitate putând solicita date în funcție de componența şi conținutul datelor înmagazinate. Furnizarea de date ce reflectă preocupări sau activități ale altor unități se face numai cu acordul conducerii acestora sau cu aprobarea conducerii ministerului.

Art. 64.

Lucrările ce se elaborează pe baza datelor şi informațiilor din evidențele de Securitate se stabilesc în funcție de necesități, potrivit prevederilor planurilor tematice, a planurilor comune de măsuri ale unităților titulare de lucrări şi Centrului de informatică şi documentare, la ordinul conducerii ministerului sau în baza cererilor scrise ale unităților informativ-operative, precum şi atunci când din înmagazinarea şi prelucrarea curentă rezultă date de interes operativ pentru organele de Securitate, care impun a fi prezentate în vederea exploatării lor.

Art. 65.

Exploatarea prin analiză şi coroborarea diverselor categorii de date şi informaţii prelucrate se execută de către Serviciul central de analiză-sinteză, colectivele de analiză-sinteză-informatică ale direcţiilor centrale şi grupele de analiză-sinteză, din inspectorate. Forma şi modul de colectare a indicatorilor în lucrările ce se elaborează se stabilesc anticipat, de către aceste colective şi cadre din compartimentele ce concentrează şi prelucrează date.

Art. 66.

Furnizarea de relaţii despre persoanele cuprinse în evidenţele de Securitate organizate la Centrul de informatică şi documentare se face direct ofiţerilor din unităţile informativ-operative şi de cercetare penală de Securitate cu sediul în municipiul Bucureşti, în baza cererilor de verificare tip, conform anexei nr. II, semnate de ofiţerul care solicită verificarea şi aprobate de şeful său nemijlocit. În acelaşi mod se furnizează relaţii din evidenţele locale organizate la inspectoratele judeţene, ofiţerilor din compartimentele informativ-operative de Securitate.

Răspunsul constă în menţionarea indicativului unităţii şi iniţialele ofiţerului care are persoana în atenţie – dacă aceasta face obiectul activităţii informativ-operative prezentenumărul dosarului, locul de arhivare şi, după caz, esenţa unformaţiilor. Pentru persoanele ce nu figurează în evidenţe se va aplica ştampila „necunoscut”.

Art. 67.

Ofiţerii aflaţi în misiune pot solicita relaţii din evidenţele de Securitate locale pe bază de delegaţie sau cu aprobarea şefilor de unităţi ori a locţiitorilor acestora.

Art. 68.

Când ofiţerii din aparatul informativ solicită relaţii din evidenţele de Securitate de la unităţi cu sediul în alte localităţi, cererile de verificare vor fi trimise prin poşta specială, iar răspunsul în acest caz va fi însoţit de o sinteză a materialelor din arhivă în care figurează persoanele verificate.

Art. 69.

Organele Miliţiei şi de Paşapoarte solicită relaţii din evidenţele de securitate prin intermediul formularelor specifice acestor compartimente, trimise Centrul de informatică şi documentare prin adresă sau predare direct la compartimentele de informatică şi documentare din inspectorate. Datele vor fi comunicate în mod selectiv şi cu asigurarea conspirării surselor şi a metodelor muncii de securitate.

Pentru persoanele ce fac obiectul activităţii informative prezente, în formularea răspunsului este obligatoriu şi avizul organului informativ-operativ.

Art. 70.

Furnizarea de relaţii din cartoteca generală documentară se face în termen de 3 zile, iar în cazuri urgente în cel mult 24 de ore.

În cazurile când se impune şi studierea materialelor arhivistice, cererile urgente vor fi rezolvate în 24 de ore, iar celelalte în termen de 10 zile.

Art. 71.

Exploatarea datelor şi informaţiilor din evidenţele cuprinzând străinii se execută prin verificarea zilnică a tuturor persoanelor intrate în R. S. România în fişierul celor în atenţie şi anunţarea unităţilor interesate despre persoanele ce le au în lucru. De asemenea, la cererea unităţilor interesate despre acesată categorie de persoane se dau relaţii în acelaşi mod ca din celelalte evidenţe de Securitate.

Art. 72.

Materialele informative de primă sesizare privind străinii, care timp de 5 ani nu au mau fost completate cu alte date sau informaţii, se clasează în arhivă la fondul informativ.

Art. 73.

Consultarea fondului de microfilme şi a materialelor de arhivă ce se referă la persoanele despre care s-au solicitat relaţii se face personal de către ofiţerii ce au acces la date de evidenţe sau de către cadre anume desemnate din compartimentele de informatică şi documentare. Acestea din urmă vor sintetiza materialele studiate şi vor comunica date selectiv în funcţie de solicitanţi, asigurând conspirativitatea surselor şi a metodelor muncii de Securitate.

Studierea se face în încăperi special amenajate. Sunt interzise adnotări, sublinieri sau scoateri de file din dosarele de arhivă.

Capitolul VI.

Dispoziţii finale.

Art 74.

Centrul de informatică şi documentare răspunde de modul cum se organizează şi exploatează evidenţele de securitate, executând, în acest scop, activităţi de sprijin, îndrumare şi control.

Periodic, şeful Centrului de informatică şi documentare va raporta conducerii ministerului de Interne constatările făcute şi va propune măsuri de îmbunătăţire a activităţilor pe această linie.

Art. 75.

Şeful Centrului de informatică şi documentare va propune reglementări metodologice de lucru, potrivit necesităţilor ce vor apare în raţionalizarea şi perfecţionarea sistemelor de evidenţă, care vor fi supuse aprobării primului adjunct al ministrului care coordonează munca de securitate.

Arh SRI, fond „D", document publicat şi de Marius Oprea, Banalitatea răului. O istorie a Securităţii în documente 1949-1989, Editura Polirom, Bucureşti, 2002, p. 433-445.

1978 aprilie 3.

Fragmente din Decretul Consiliului de Stat nr. 121 privind atribuţiile Departamentului Securităţii Statului şi ale trupelor de securitate.

Atribuţii ale Departamentului securităţii statului şi organelor din subordine a) răspunde de modul în care se aplică politica partidului şi statului în domeniul securităţii statului; b) organizează şi desfăşoară activitatea de apărare a securităţii statului în scopul prevenirii, descoperirii şi lichidării acţiunilor serviciilor de spionaj străine şi persoanelor din străinătate, întreprinse împotriva suveranităţii, independenţei şi integrităţii statului român; c) organizează activitatea de informaţii externe pentru cunoaşterea şi

contracararea planurilor şi acţiunilor ostile statului român; d) acţionează pentru contracararea şi neutralizarea activităţilor cu caracter fascist, naţionalist-iredentist şi de propagandă îndreptată împotriva orânduirii socialiste; e) acţionează pentru cunoaşterea, prevenirea şi lichidarea oricăror fapte de natură să submineze economia naţională şi să aducă atingere securităţii statului; f) asigură securitatea conducerii partidului şi statului, precum şi a conducătorilor de partide şi de state străini pe timpul prezenţei acestora în Republica Socialistă România; g) organizează activitatea de prevenire, descoperire, neutralizare şi lichidare a acţiunilor teroriste pe teritoriul Republicii Socialiste România în cooperare cu alte ministere, instituţii şi organizaţii socialiste; h) ia măsuri pentru apărarea secretului de stat în cadrul organizaţiilor socialiste şi verifică, potrivit legii, modul de aplicare a dispoziţiilor legale; i) organizează şi desfăşoară activitatea de contrainformaţii, în scopul prevenirii, descoperirii şi lichidării acţiunilor serviciilor de spionaj străine şi a oricăror alte acţiuni îndreptate împotriva capacităţii de apărare a ţării şi a forţelor armate ale Republicii Socialiste România; j) organizează şi desfăşoară activitatea de comunicaţii guvernamentale, precum şi de contrainformaţii radio pe teritoriul Republicii Socialiste România; k) organizează şi execută, potrivit legii, activitatea de urmărire penală a infracţiunilor date în competenţa securităţii statului; l) organizează, potrivit legii, colectarea, transportul şi distribuirea corespondenţei secrete; m) realizează informarea cetăţenilor în legătură cu cazurile de infracţiuni şi alte fapte care privesc securitatea statului şi asigură pregătirea contrainformativă a populaţiei. [.]

Atribuţii ale trupelor de securitate a) participă la îndeplinirea unor misiuni privind apărarea securităţii statului; b) participă la asigurarea securităţii conducerii partidului şi statului şi a conducătorilor de partide şi de state străini pe timpul prezenţei acestora în Republica Socialistă România; c) asigură paza unor obiective de importanţă deosebită stabilite prin decret prezidenţial; d) participă, la nevoie, la menţinerea ordinii şi liniştii publice; e) participă la activitatea de prevenire, neutralizare şi lichidare a acţiunilor elementelor teroriste pe teritoriul Republicii Socialiste România; f) participă, în cooperare cu unităţi ale Ministerului Apărării Naţionale şi ale gărzilor patriotice, la îndeplinirea unor misiuni speciale; g) participă la limitarea şi înlăturarea urmărilor calamităţilor naturale, precum şi la unele activităţi în economia naţională. [.] „Buletinul Oficial", nr. 29 din 8 aprilie 1978.

1980 martie 11.

Articol publicat în ziarul „Scânteia" referitor la un caz de trădare din partea unui cetăţean român, în realitate ofiţer în direcţia de spionaj a Securităţii, care, fiind în misiune, a refuzat înapoierea în ţară.

O flagrantă încălcare a normelor de drept internaţional.

Zilele trecute, agenţia americană U. P. I. A transmis o ştire referitoare la o declaraţie a purtătorului de cuvânt al Departamentului de Stat al SUA – Tom Reston – în care se afirmă că soţia unui diplomat român, Cristina Horodincă, ar fi cerut azil politic în SUA.

În informația agenției, după ce se spune că un secretar III al Ambasadei Române la Washington a cerut acum două săptămâni azil politic în SUA se afirmă că soția sa, „care se părea că a hotărât să părăsească SUA dar a leşinat pe aeroportul din Washington", în timp ce aştepta avionul „a fost dusă la spitalul ortopedic național din Washington, unde s-a constatat că suferă de crize de leşin" şi că acolo „şi-a schimbat părerea cu privire la înapoierea în patrie" şi a anunțat aceasta „în timpul unei discuții de cinci minute cu o asistentă medicală" şi de față cu oficialități, fiind apoi transportată într-o direcție necunoscută. Luând cunoştiință de această relatare a U. P. I., de altfel foarte confuză şi contradictorie, AGERPRES a cerut lămuriri la Ministerul Afacerilor Externe şi a aflat următoarele:

Într-adevăr, cetățeanul Nicolae Horodincă s-a dovedit a fi un trădător. El a încercat, fugind de la Ambasadă, să-şi ia cu forța familia şi astfel se face că Cristina Horodincă împreună cu copilul ei de trei ani, s-a trezit fără voia sa la o bază militară americană. Cristina Horodincă a fost transmutată succesiv în trei locuri şi supusă ore în şir interogatoriilor şi presiunilor pentru a o determina să accepte să rămână în Statele Unite ale Americii.

Însuşi Departamentul de Stat a recunoscut că Cristina Horodincă nu ştia nimic în prealabil de trădarea soțului şi că ea a reclamat să i se permită repatrierea împreună cu copilul. Agenția americană U. P. I., ca şi domnul Reston uită cu desăvârşire să spună că Cristina Horodincă a reuşit să fugă cu copilul de sub pază, după trei zile de detenție, refugiindu-se în Ambasada română.

Aici ea a relatat despre întâmplările dramatice prin care a trecut. Ceea ce iarăşi a omis să declare purtătorul de cuvânt american este faptul că Cristina Horodincă şi-a reafirmat hotărârea de a veni în țară în fața reprezentanților Departamentului de Stat şi serviciului de emigrare, cărora le-a cerut personal în mod oficial, să i se înapoieze paşaportul diplomatic, ce i-a fost confiscat în mod abuziv, pentru a putea pleca cât mai grabnic, împreună cu copilul spre patrie. Departamentul de Stat a înapoiat paşaportul şi, la cererea expresă a ambasadei române de a se acorda sprijin în vederea evitării oricăror provocări la plecare, a dat asigurări că s-au luat toate măsurile de rigoare.

Cum s-au realizat însă în fapt asigurările date?

În momentul când se pregătea să se urce la bordul avionului, pe aeroportul din Wasington, Cristina Horodincă a recunoscut pe unul din anchetatorii ei. Ea a fost bruscată de oamenii care au încercat să-i smulgă copilul.

În această înfruntare cu reprezentanții serviciilor americane, Cristina Horodincă a leşinat. Deşi reprezentanții Ambasadei române au cerut în mod expres să i se permită transportarea de urgență a Cristinei Horodincă la punctul sanitar din aeroport, organele americane au intervenit şi au transportat-o într-o ambulanță, care după cât se pare, era pregătită dinainte, la Spitalul național ortopedic din apropierea Washingtonului, unde se afla „întâmplător" un doctor care, aşa cum relata o altă ştire a U. P. I., „o cunoştea se pare", şi a identificat-o ca fiind soția lui Nicolae Horodincă.

La spital, după ce şi-a revenit, Cristina Horodincă a cerut să i se permită să se întoarcă, iar medicii au declarat că în decurs de 30 minute poate să-şi continue drumul spre aeroport.

Între timp însă, au venit agenţii poliţiei şi F. B. I.-ului, care i-au obligat pe membrii Ambasadei române să părăsească spitalul, iar Cristinei Horodincă i-au interzis să plece, izolând-o şi punând-o sub pază poliţienească.

Imediat, Ministerul Afacerilor Externe român s-a adresat Departamentului de Stat al SUA, atât prin intermediul Ambasadei române la Washington, cât şi prin intermediul Ambasadei SUA la Bucureşti, solicitând ca Cristina Horodincă să fie imediat eliberată pentru a se putea întoarce în ţară. De-abia după patru zile s-a permis reprezentanţilor Ambasadei române să meargă la spital, însoţiţi de reprezentanţi ai Departamentului de Stat al SUA, care au declarat că trebuie să se convingă dacă Cristina Horodincă doreşte cu adevărat să se întoarcă în acasă, pretinzând că, după cunoştinţa lor, ea şi-ar fi schimbat hotărârea.

După cum se pare, Departamentul de Stat uitase că el însuşi recunoscuse faţă de Ambasada română că Cristina Horodincă nu a cerut azil politic şi că ea şi-ar fi manifestat clar voinţa de a se întoarce în ţară, în faţa reprezentanţilor autorităţilor americane. Dealtfel, agenţia americană A. P. Relata: „Purtătorul de cuvânt al Departamentului de Stat, Tom Reston, a declarat că Cristina Horodincă a informat autorităţile americane că doreşte să se întoarcă în România, împreună cu fiul ei". Cine poate crede că o femeie care şi-a riscat viaţa fugind din locul unde era anchetată, după ce a fost supusă unor presiuni şi încercări de a fi reţinută cu forţa şi obligată să-şi urmeze soţul trădător, îşi schimba de la o zi la alta hotărârea?

Personalul Ambasadei române a putut constata starea profundă de depresie morală în care se găsea în spital Cristina Horodincă, fapt din care rezultă clar că ea fusese supusă unor noi şi puternice presiuni – şi nu este exclus să i se fi aplicat un tratament medical „adecvat" – pentru a o determina să facă declaraţiile cerute.

În lumina celor de mai sus, este evident că ceea ce s-a întâmplat la aeroport este un act tipic de răpire, iar declaraţiile ulterioare ale Departamentului de Stat reprezintă o poveste cusută cu aţă albă, care încearcă să acopere această operaţiune a serviciilor americane.

Este limpede că ne aflăm în faţa unui act inadmisibil şi incalificabil de răpire a unui diplomat străin şi de menţinere a sa ca ostatic, de violare flagrantă a principiilor şi relaţiilor între state, precum şi a principiilor umanitare.

Ministerul Afacerilor Externe român va continua să acţioneze pe lângă autorităţile americane pentru a pune capăt reţinerii ca ostatică a Cristinei Horodincă şi a copilului său, pentr a-i elibera neîntârziat spre a se reîntoarce în patrie, în sânul familiei.

La cererea mamei Cristinei Horodincă, Ministerul Afacerilor Externe a organizat o întâlnire între aceasta şi ambasadorul SUA la Bucureşti, căruia aceasta i-a predat o scrisoare adresată preşedintelui Jimmy Carter, prin care îl roagă să intervină, cu autoritatea sa, pentru a i se asigura Cristinei Horodincă

şi copilului ei întoarcerea în patrie. Ministerul Afacerilor Externe român insistă cu toată energia pentru eliberarea imediată a Cristinei Horodincă, punându-se astfel capăt gravelor acțiuni ilegale comise de F. B. I. Şi C. I. A. Față de un cetățean român.

Opinia publică din România speră că autoritățile din Statele Unite ale Americii vor dovedi spirit de înțelegere şi vor reveni asupra măsurilor luate, vor da neîntârziat satisfacție părții române. Aceasta este în interesul dezvoltării în continuare a bunelor raporturi de colaborare dintre Republica Socialistă România şi Statele Unite ale Americii, a prieteniei dintre popoarele român şi american.

„Scânteia", 11 martie 1980.

1989 decembrie 1.

Raport olograf, semnat şi parafat de generalul colonel Iulian Vlad – şeful D. S. S. – adresat preşedintelui României, Nicolae Ceauşescu, privind problemele ce urmau a fi abordate, în cadrul întâlnirii de la Malta, între Mihail Gorbaciov şi George Bush.

Nr. 0075/989

Strict secret.

Raportăm următoarele informații obținute pe mai multe linii, cu privire la.

Întâlnirea dintre Bush şi Gorbaciov:

1. În cadrul noilor convorbiri la nivel înalt dintre S. U. A. Şi U. R. S. S., organizate la inițiativa sovieticilor, cele două părți vor aborda cu prioritate probleme privind redefinirea sferelor de influență şi elaborarea unei noi strategii comune care să le asigure, în continuare, un rol dominant în toate problemele internaționale.

— Este de aşteptat să se ajungă la noi înțelegeri de restrângere a zonelor de confruntare directă în favoarea celor de convergență a intereselor.

— Sunt date că U. R. S. S. Va face noi concesii în favoarea americanilor în schimbul obținerii de ajutoare economice şi financiare.

— Se urmăreşte stabilirea unui nou echilibru pe continentul european care să permită atenuarea treptată a diferențelor de sistem politic şi economic între țările socialiste şi cele capitaliste şi asigurarea transpunerii în practică a conceptelor privind „dezideologizarea relațiilor internaționale" şi crearea aşa-numitei „case comune europene".

— În acest context, se va aborda şi problema existenței celor două blocuri militare, în sensul menținerii acestora încă o anumită perioadă, cel puțin până la stabilizarea situației din Europa de est.

— În ceea ce priveşte intensificarea preocupărilor guvernului de la Bonn pentru reunificarea Germaniei, se va conveni să fie spijinite, dar pentru o perioadă temporizate spre a fi încadrate în „procesul de integrare europeană".

— Ambele părți se vor pronunța pentru accelerarea negocierilor bilaterale de reducere a armamentelor şi cheltuielilor militare, U. R. S. S. Fiind interesată să aloce mai multe fonduri pentru satisfacerea unor necesități interne, iar S. U. A. Să diminueze deficitul mare al balanței de plăți. Este posibil ca, în timpul întâlnirii, Bush să facă publică intenția de a reduce efectivele americane

staționate în Europa, ca un răspuns la măsurile similare adoptate unilateral de U. R. S. S.

— Pe planul relațiilor bilaterale, preşedintele S. U. A. Va manifesta disponibilitate pentru sprijinirea economică a U. R. S. S., condiționat de extinderea reformelor sovietice prin luarea în considerare în şi mai mare măsură a mecanismelor economiei de piață.

— Pe lângă solicitarea expresă de ajutoare financiare, Gorbaciov va insista pentru obținerea de către U. R. S. S. A clauzei națiunii celei mai favorizate din partea S. U. A., precum şi pentru reducerea restricțiilor pe linia transferului de tehnologie.

NOTĂ:

— Din datele de care dispunem rezultă că la întâlnirea dintre Bush şi Gorbaciov ar urma să se discute şi problema exercitării de noi presiuni coordonate asupra acelor țări socialiste care nu au trecut la aplicarea de „reforme reale", fiind avute în vedere îndeosebi R. P. Chineză, Cuba şi România.

— Cu privire la țara noastră, Bush va releva că statele membre ale NATO vor continua aplicarea de restricții în relațiile lor cu România şi va solicita ca şi U. R. S. S. Să procedeze în mod similar, mai ales prin reducerea livrărilor sovietice de țiței, gaz metan şi minereu de fier.

2. În cadrul consultărilor din ultimile zile cu Administrația de la Washington, guvernele Angliei, Franței, R. F. Germania şi Italia au insistat pentruevitarea aboptării de către S. U. A. Şi U. R. S. S. A unor hotărâri definitive referitoare la modificarea echilibrului militar din Europa fără consultarea prealabilă şi consimțământul țărilor vest-europenerealizarea treptată a reducerii armamentelor şi efectivelor dislocate în Europa, urmând ca problema unor diminuări semnificative să fie analizată numai după ce vor exista garanții certe că U. R. S. S. Este dispusă să renunțe la forța sa militarărespectarea de către S. U. A. A înțelegerilor convenite anterior cu statele vest-europene ca fiecare dintre acestea să aibă un rol sporit în influențarea situației din Europa de est, astfel încât să-şi asigure promovarea propriilor interese pe termen lung în această zonă. Franța şi Anglia au solicitat totodată ca, în perspectiva constituirii unei confederații a celor două state germane, să se prevină deplasarea centrului de putere din Europa către Germania unificată, precum şi o polarizare politico-economică şi chiar militară între aceasta şi U. R. S. S. De genul celei existente înaintea celui de al doilea război mondial.

Să trăiți tovarăşe Preşedinte!

General-colonel (ss) I. Vlad (L. Ş.)

Xerox în posesia autorului.

1989 decembrie 18.

Buletin de informare întocmit de Serviciul de Cercetare Analiză şi Sinteză din Centrul de Informatică şi Documentare (unitate a Departamentului Securității Statului).

Strict secret.

Exemplar unic.

R E Z U M A T I.

Informații mai deosebite din telegrame R. S. România

1. În acțiunea „ORIENT '89”, autoritățile iraniene acordă o atenție prioritară finalizării măsurii pregătitoare pentru vizita înaltului oaspete român.

— Preşedintele Iranului a avut la 17 decembrie a.C. O şedință de lucru cu principalii factori implicați în pregătirea acțiunii, care l-au informat cu privire la stadiul negocierilor asupra documentelor ce vor fi semnate şi măsurile luate pentru asigurarea desfăşurării vizitei în bune condiții, după care a dat dispoziții să se acționeze pe toate planurile pentru ca vizita preşedintelui României să se desfăşoare ireproşabil şi cu rezultate deosebite.

— Nu se ridică probleme deosebite, existând garanții că vizita se va desfăşura în condiții de securitate deplină, autoritățile controlând pe deplin situația.

— Au fost puse la punct aspectele privind constituirea coloanei oficiale, măsurile de gardare şi intervenție, siguranța traseului, a reşedinței şi a locurilor unde se vor desfăşura activitățile prevăzute în program.

— S-a suplimentat paza la reşedința oficială şi la obiectivele ce vor fi vizitate, iar în fața ambasadei noastre se află un soldat înarmat, precum şi cadre în civil ale poliției şi securității.

— La reşedință au fost arborate portretele tovarăşului Comandant suprem şi drapelele R. S. România pe traseele de la aeroport la reşedință şi de la reşedință la ambasada țării noastreModificările la reşedință s-au efectuatAcordul cultural a fost definitivat.

— La comunicatul comun, partea iraniană nu a renunțat la poziția proprie în problema Afganistanului, existând posibilitatea ca acest punct să nu mai figureze în Comunicat.

— La 18 decembrie a.c., ora 10.00, tovarăşul viceprim-ministru I. Radu a fost solicitat să aibe o întâlnire cu ministrul iranian al apărării.

— Există garanții că interviul cu tovarăşul Comandant suprem va apare la 18 decembrie a.c., în ziarul „Teheran Times” în condiții corespunzătoare, iar pe toată durata vizitei presa iraniană va marca evenimentul (telegramă Teheran).

Agenția France Presse şi posturi de radio occidentale cu emisiuni în limba română au relatat că sute de manifestanți au împiedicat forțele de ordine din Timişoara să-l evacueze pe Tokes Laszlo din sediul bisericii reformate unde se adăpostise.

— Ziarul „Die Welt” scrie că celor 300-700 de persoane care s-au adunat în fața bisericii din Timişoara li s-au alăturat şi alți simpatizanți, ajungând la circa 5000. Potrivit altor ştiri, la manifestație ar fi participat circa 10 000 persoane.

— Se susține că au avut loc confruntări sângeroase, sute de manifestanți au fost bătuți şi mulți dintre ei au fost arestați.

— Duminică dimineața, România ar fi închis granița cu Ungaria prin punctul de trecere a frontierei la Nădlag, iar zona în care se află oraşele Timişoara şi Arad ar fi fost încercuite de forțele de securitate.

— Duminică seara în fața Ambasadei R. S. România din Budapesta a avut loc o demonstrație antiromânească de susținere a lui Tokes Laszlo la care

au participat circa 150 persoane, membri ai Forumului Democratic Ungar, care au purtat lozinci ostile țării noastre şi care a durat 30 de minute.

La încheierea manifestației, fără incidente, s-a precizat că se va organiza una şi luni seara la orele 21, 30, ora locală.

— Gyozo Modvay, secretar al „Mişcării internaționale Tokes Laszlo" a anunțat că gruparea sa va organiza la 19 decembrie a.C. În oraşul Hotvan „prima demonstrație națională" în favoarea minorității maghiare, la care vor participa Matyas Szuros, preşedintele interimar al Ungariei, Kalman Kulcsar, ministrul justiției, Istvan Palgy din partea colegiului pentru minorități etnice şi Erno Raffy, istoric, deputat în Parlament.

— Zoltan Sido, preşedintele „CSEMADOK" (organizație oficială a maghiarilor cehoslovaci), într-un interviu acordat cotidianului ungar „Magyar Hirlap" şi-a exprimat „protestul împotriva politicii naționale a României", adăugând că organizația pe care o conduce „îşi ridică glasul în favoarea lui Tokes Laszlo şi Suto Andras" (telegramă Budapesta).

3. Postul de radio „B. B. C." relatează că la Braşov ar fi avut loc o demonstrație, la 8 decembrie, de 30 de minute în fața uzinei „Steagul Roşu" la care au participat 200-300 muncitori care au cerut „hrană, căldură şi libertate". Demonstrația a fost dispersată de miliție.

4. Factori de decizie argentiniană apreciază:

— În perioada următoare guvernul român va fi supus la presiuni psihologice în scopul înlocuirii lui cu altul, în care P. C. R. Să nu mai aibă rolul conducător.

— U. R. S. S. Şi Ungaria, prin intermediul radioteleviziunii vor incita populația Transilvaniei la revoltă împotriva guvernului de la Bucureşti.

— U. R. S. S. Va acționa pentru a obține sprijin în România în direcția „reactivării" unor români care au studiat în Uniunea Sovietică şi simpatizează cursul politic din această țară.

— U. R. S. S., S. U. A. Şi unele țări vest-europene vor acționa pentru limitarea schimburilor economice cu țara noastră.

— S. U. A. Intenționează să întrerupă livrarea de uraniu către România.

— U. R. S. S. Şi S. U. A. Fac puternice presiuni asupra unor state sudamericane, inclusiv Argentina, pentru ca acestea să nu mai întrețină legături economice cu România „până ce această țară nu se democratizează".

— Directoratele ziarelor argentiniene au primit indicația precisă de a nu mai publica articole favorabile despre România şi tovarăşul Comandant suprem (telegramă Buenos Aires).

Xerox în posesia autorului.

1989 decembrie 30.

Ordinul S/184 semnat de generalul colonel Iulian Vlad şi adresat tuturor unităților centrale şi teritoriale de informații ale Ministerului Apărării Naționale.

MINISTERUL APĂRĂRII NAȚIONALE.

SECRET DE SERVICIU.

Nr. S/184 din 30 decembrie 1989

Exemplar nr. 1

Orele 09,30

Către.

Toate unitățile centrale şi teritoriale de informații ale Ministerului Apărării Naționale.

Din dispoziția ministrului Apărării Naționale, general de armată Nicolae Militaru, ordon tuturor şefilor unităților centrale şi teritoriale de informații (foste de securitate, actualmente în structura Ministerului Apărării Naționale) următoarele:

1. Potrivit ordinelor repetate transmise anterior verbal şefilor unităților centrale şi telefonic şefilor unităților teritoriale, se interzice cu desăvârşire distrugerea oricărui document privind activitatea informativ-operativă.

2. Şefii unităților centrale şi teritoriale de informații vor lua măsuri de protecție strictă a tuturor documentelor privind activitatea informativ-operativă, precum şi a întregului fond de arhivă.

3. Şefii unităților centrale şi teritoriale de informații sunt direct răspunzători de executarea întocmai a prevederilor prezentului ordin de către toate cadrele din subordine.

Din însărcinarea ministrului Apărării Naționale.

General-colonel.

Iulian V. Vlad.

Xerox în posesia autorului.

1990 martie 20.

Memoriu întocmit de generalul col. (r) Iulian Vlad şi adresat domnului Ion Iliescu – Preşedintele Consiliului Provizoriu de Uniune Națională.

Domniei Sale.

Domnului ION ILIESCU.

Preşedintele Consiliului Provizoriu de Uniune Națională.

Domnule Preşedinte.

Subsemnatul gl. În rez. Vlad V. Iulian, cu profund respect vă cer scuze pentru timpul pe care vi-l răpeşte parcurgerea acestui raport, ținând seama de marile răspunderi ce le aveți în conducerea țării.

Încep prin a vă adresa din adâncul sufletului rugămintea de a mă ierta pentru că nu v-am venit în întâmpinare cu mult mai devreme decât atunci când m-am pus la dispoziția revoluției, a Consiliului Frontului Salvării Naționale şi a Dumneavoastră cu toate forțele ce le-am avut sub comandă, cu întregul efectiv al Ministerului de Interne.

Încrederea ce mi s-a acordat încă din amiaza zilei de 22 decembrie 1989 ca timp de zece zile şi zece nopți – care au fost zile şi nopți de foc – să mă aflu în preajma Dumneavoastră şi a unor membri importanți ai Consiliului Frontului Salvării Naționale, să duc la îndeplinire sarcinile şi să execut misiunile care mi s-au încredințat în cadrul Comandamentului Militar Suprem, constituie pentru mine, pentru viața mea un punct de cea mai mare onoare pentru care vă exprim întreaga gratitudine şi recunoştință.

În ceea ce am făcut în această perioadă, pornind din gânduri şi convingeri profunde, am pus tot sufletul, întreaga mea pricepere şi putere de muncă. Aceste gânduri şi convingeri m-au animat şi anterior. Aşa se explică faptul că am luat unele măsuri şi am dat ordine care contraveneau dispozițiilor

dictatorului, fiind pe deplin conştient de riscurile grave la care m-am expus. Pentru mine, în cei doi ani cât m-am aflat în funcţia avută a fost un fapt de convingere şi de conduită de a face tot posibilul să nu fie trimişi oameni la închisoare şi, indiferent de situaţie, de a nu se trage în oameni, în popor.

De aceea nu este întâmplătoare sau de conjunctură poziţia ce am avut-o şi hotărârea ce am luat-o în legătură cu evenimentele de la Timişoara de a NU se folosi armele de foc. De asemenea, în dimineaţa zilei de 22 decembrie 1989, cu mai multe ore înainte de fuga dictatorului, am dat ordin unităţilor trupelor de securitate care asigurau întreg perimetrul Pieţei Palatului şi al sediului CC al PCR, ca atunci când va pătrunde poporul în piaţă să NU se tragă sub nici o formă. Şi nu s-a tras.

În aceeaşi dimineaţă am dat ordin şefului Serviciului Gărzi din Direcţia de Securitate şi Gardă, care asigurau cu un detaşament numeros, format numai din cadre, paza interioară a sediului CC al PCR, ca atunci când poporul va ajunge în piaţă şi va intra în sediu sub nici o formă să nu se tragă. Şi nu s-a tras.

Acelaşi ordin l-am dat şi şefului Unităţii Speciale de Luptă Antiteroristă, care asigura cu un detaşament rezerva de intervenţie în sprijinul trupelor de securitate şi al Direcţiei de Securitate şi Gardă, respectiv în Piaţa Palatului şi la Sediul CC al PCR. Nici acest detaşament NU a tras nici măcar un foc de avertisment. Nu este, cred, necesar, să spun ce ar fi putut să aibă loc în cazul în care nu-mi asumam o asemenea responsabilitate. Dacă dictatorul ar fi aflat despre existenţa unor astfel de ordine sau dacă vreunul din comandanţii cărora le-am dat dispoziţiile respective m-ar fi trădat, în mod cert în acele împrejurări, când atmosfera era indescriptibilă iar dictatorul se afla la apogeul crizei demenţiale, avându-se în vedere şi sinuciderea între timp a generalului Milea, şi modul cum a fost calificată, s-ar fi dispus împuşcarea mea pe loc fără nici o judecată.

Avea atunci şi o confirmare a faptului că la Timişoara în noaptea de 16/17 decembrie 1989, nedând ordin să se tragă, l-am trădat.

Într-adevăr, pe dictatorul Ceauşescu l-am trădat. Între el şi popor am ales poporul. Pentru nimeni şi niciodată nu aş fi făcut altfel. După cele ce au avut loc în şedinţa C. P. Ex. Din 17 decembrie 1989 şi după ce a ordonat ca la Timişoara să se tragă în manifestanţi, între mine ca ostaş, ca ofiţer şi cel ce s-a autointitulat Comandant Suprem al Forţelor Armate s-a rupt orice legământ de credinţă dat prin jurământul militar.

Moralmente m-am considerat eliberat şi am acţionat în consecinţă, cu toate riscurile, fără să prevăd (dar câţi ar fi putut să prevadă?!) desfăşurarea exactă şi, aş putea zice, fulgerătoare a evenimentelor. Am cel puţin satisfacţia şi mândria că am trecut cu totul şi cu un minut mai devreme de partea revoluţiei şi a conducătorilor ei. Încă înainte de fuga dictatorului am început a ordona telefonic dispecerului central al Ministerului de Interne, Departamentului Securităţii Statului, Inspectoratului General al Miliţiei, Comandamentului Trupelor de Securitate, precum şi Inspectoratelor judeţene ale M. I., securităţilor şi miliţiilor judeţene să NU se tragă în popor, iar cadrele şi soldaţii să se alăture revoluţiei şi să se pună la dispoziţia conducătorilor ei. Prin

ordinele date şi prin tot ceea ce am mai făcut, începând de la primele ore ale zilei de 22 decembrie 1989, m-am integrat total revoluției, punându-mă cu întreaga mea ființă în serviciul ei.

Imediat după intrarea revoluționarilor în fostul sediu al CC al PCR m-am prezentat la Ministerul Apărării Naționale şi am primit primele ordine de acțiune, inclusiv pentru căutarea şi capturarea dictatorilor şi începerea activității în Grupa operativă împreună cu şeful Marelui Stat Major, generalul Guşă, pentru conducerea operațiunilor militare şi specifice.

Am lucrat în cadrul acestei grupe mai multe zile şi nopți în şir, inițial până în după-amiaza zilei de 23 decembrie 1989 la fostul sediu al CC al PCR, iar apoi, până la 28 decembrie 1989 în Comandamentul Militar Superior la Ministerul Apărării Naționale.

Nu am căderea să-mi apreciez activitatea depusă în toată această perioadă, dar sunt convins că se va face cu toată obiectivitatea de către cei în drept. Ceea ce pot şi trebuie să spun este că n-am precupețit absolut nimic, iar dacă viața se cerea s-o dau, în orice clipă eram gata pentru aceasta. Sunt mulți oameni care au fost permanent lângă mine în tot acest timp, au văzut ce am făcut şi au auzit ce ordine şi dispoziții am dat unităților de securitate şi, în general, tuturor unităților Ministerului de Interne.

De asemenea, în după-amiaza zilei de 22 decembrie 1989 m-am adresat prin radio-televiziune, tuturor unităților Ministerului de Interne, cadrelor de conducere, ofițerilor, subofițerilor şi soldaților cu apelul cunoscut, al cărui ecou şi urmări, din câte mi s-a spus ulterior, au fost deosebit de importante.

Mulți şefi de unități centrale, de inspectorate, de securități şi de miliții județene, de mari unități şi unități ale trupelor etc. Din toate zonele țării mi-au relatat că apelul respectiv a fost esențial pentru orientarea imediată a ceea ce aveau de făcut unitățile Ministerului de Interne din întreaga țară.

În seara zilei de 28 decembrie 1989 am plecat de la Ministerul Apărării Naționale şi am început activitatea la sediul Ministerului de Interne. Încă din noaptea respectivă şi în zilele următoare am declanşat o amplă mobilizare a tuturor unităților pentru a le scoate din situația în care se aflau şi a le pune în acțiune. Începuseră deja să vină informații, unele din ele făcând obiectul câtorva buletine care, cred că v-au fost înaintate.

Concepusem, de asemenea, un program operativ de măsuri care să anjajeze, fără excepție, toate forțele şi mijloacele muncii de securitate pentru curmarea acțiunilor teroriste, iar autorii lor să primească pedeapsa cea mai aspră.

Regret însă din adâncul inimii că în această luptă de cea mai mare importanță, precum şi pentru clarificarea problemelor de fond ce le-a pus acțiunea criminală, timpul şi mijloacele de care am dispus nu mi-au mai permis să-mi aduc întreaga contribuție pe care am dorit-o din tot sufletul.

În ziua de 31 decembrie 1989, împreună cu cei doi adjuncți şi cu un număr de şefi de unități centrale, am fost arestat.

Domnule Preşedinte, Aceasta este activitatea mea, prezentată, în datele ei esențiale, din ziua victoriei revoluției, din perioada care a precedat-o şi din zilele care au urmat-o.

Aşa după cum se poate constata, în momentele esențiale, hotărâtoare nu am stat în rezervă sau în expectativă şi nici n-am aşteptat să fiu chemat ci am venit cu tot ce am avut şi am acționat cu întreaga convingere şi hotărâre în sprijinul revoluției, pentru victoria şi consolidarea ei.

Supun atenției Dumneavoastră aceste date întrucât sunt convins că atunci când s-a dispus arestarea mea, la 31 decembrie 1989, nu vă erau cunoscute. Cu atât mai mult consider că este necesar să vă raportez situația mea cu cât în ziua de 19 martie 1990 mi s-a adus la cunoştiință învinuirea şi mandatul de arestare pentru o faptă penală extrem de gravă, complicitate la genocid.

Este incredibil, cutremurător şi de neînțeles în acelaşi timp!

Pentru că nu am dat ordin securității județului şi trupelor de securitate de la Timişoara să tragă în demonstranți, Ceauşescu m-a destituit şi m-a amenințat cu plutonul de execuție.

Cu toate acestea, începând de la acea dată şi până în ziua victoriei revoluției, prin tot ceea ce am întreprins, neexistând ordinele dictatorului sau luând măsuri contra lor, am căutat să fac tot posibilul să împiedic represiunea sângeroasă şi să nu implic nici unitățile de securitate şi nici pe mine în astfel de acțiuni.

În cele 80 de zile de când sunt arestat am aşteptat cu încredere verificarea şi clarificarea tuturor aspectelor esențiale legate de activitatea mea. Am considerat că era normal şi necesar să se facă acest lucru şi l-am înțeles. De altfel cred că cercetările efectuate până în prezent nu infirmă pe fond şi nu pot să infirme ceea ce v-am înfățişat, întrucât aceasta şi numai aceasta este realitatea faptelor.

Este nestrămutată credința ce o am în adevăr şi îmi pun toate speranțele în dreptatea ce trebuie s-o facă oamenii legii, în cei care cercetează şi apreciază faptele, în justiție.

Dar, în această împrejurare cumplită din viața mea, mă adresez Dumneavoastră, Domnule Preşedinte, cu rugămintea fierbinte de a dispune să se analizeze situația mea în vederea adoptării unei hotărâri politice şi nu juridice.

Cred că datele şi faptele ce vi le-am prezentat sunt de natură să argumenteze şi să susțină posibilitatea unei asemenea măsuri. Dacă am greşit venind în fața Dumneavoastră cu această rugăminte, vă cer din toată inima iertare. Trăiesc, însă, o mare tragedie.

Doresc să vă încredințez că stima şi respectul ce vi le port vor rămâne vii şi neîntinate până la sfârşitul vieții.

Să trăiți!

I. V. Vlad „Evenimentul zilei”, 19 septembrie 1992.

1990 martie 31.

Declarația generalului-colonel Iulian Vlad, redactată în timpul detenției, despre instituția Securității statului în ultimii ai regimului comunist din România.

Subsemnatul Vlad V. Iulian, fost ministru secretar de stat la Ministerul de Interne şi şef al Departamentului Securității Statului, privind retrospectiv

activitatea din ultimii ani a securității şi propria mea muncă, declar următoarele:

În ultimii circa zece ani, pe măsură ce dictatura se accentua şi făcea să crească tot mai mult nemulțumirile populației, unitățile de securitate cunoşteau din ce în ce mai slab situația operativă.

Explicația de fond a acestui fapt constă în pierderea într-o tot mai mare măsură a sprijinului din partea cetățenilor. Chiar rețeaua informativă, cu toate măsurile luate de primenire şi întinerire (sau poate tocmai din această cauză), furniza mai puține informații, în timp ce problematica operativă devenea tot mai amplă şi complexă.

Oamenii îşi dăduseră seama că Securitatea Statului, împreună cu alte organisme pe care se baza ori prin care se exercita puterea, era o instituție la dispoziția dictatorilor pentru asigurarea protecției lor personale şi întărirea dictaturii.

Limitarea accentuată a drepturilor şi libertăților persoanei printr-o multitudine de legi, decrete şi alte acte cu caracter normativ, reprimarea într-o formă sau alta a oricărei critici la adresa puterii şi mai ales a dictatorului, îngrădirea sau chiar interzicerea contactelor cu străinii şi străinătatea etc au făcut ca pe fondul unor grave şi îndelungate lipsuri de ordin material, ale alimentelor, ale căldurii, ale curentului electric, ale apărării sănătății şi altele, starea de nemulțumire a oamenilor la adresa regimului şi a lui Ceauşescu să se amplifice tot mai mult şi să se extindă vizibil şi asupra securității.

Toate acestea s-au accentuat în perioada când în funcția de şef al Securității a fost Postelnicu Tudor. Pentru Securitatea Statului numirea lui Postelnicu ca şef al acestei instituții a fost de cea mai rea inspirație cu putință. Sau poate în mod special a fost căutat cineva care să întruchipeze o multitudine de trăsături dintre cele mai rele şi care timp de zece ani să dea o orientare dură şi un curs negativ întregii munci.

Dintru început, prin măsurile pe care le-a luat, Postelnicu a pus la dispoziția celor doi dictatori întreaga Securitate pentru a se servi de ea în scopurile lor dictatoriale.

De asemenea, s-a folosit şi el de această instituție pentru a-şi asigura ascensiunea cât mai mult cu putință. Urmărind punerea în aplicare cu orice chip a indicațiilor şi orientărilor pe care le aducea de la cei doi dictatori, a făcut ca an de an Departamentul Securității Statului să fie tot mai aservit dictatorilor, iar munca de securitate să se îndepărteze de la unele din sarcinile ei esențiale (contraspionajul, culegerea de informații pentru asigurarea securității externe a statului, antiterorismul etc.).

Aşa s-a ajuns ca într-o serie de documente cu caracter normativ, ca şi în analize şi bilanțuri să se statueze ca sarcină prioritară a Securității Statului asigurarea protecției de securitate a lui Ceauşescu şi a familiei sale, cerându-se ca întreaga activitate să se subordoneze acestui scop. De aici tot ce era împotriva dictatorului devenea un fapt de pericol la adresa securității statului şi intra în preocupările unităților de securitate. Aşa se explică de altfel extinderea şi angajarea Securității într-o tot mai mare măsură pe linia aşa-zisă a comentariilor, a scrisorilor anonime şi, în general, a înscrisurilor de orice fel cu

caracter numit ostil, a legăturilor cu posturile de radio şi cu alte mijloace de propagandă din străinătate, precum şi a contactelor cu străinii, culminând în această problemă cu atribuțiile ce i-au fost fixate prin Decretul 408/1984, un act normativ absurd, jignitor şi ruşinos.

Multe prejudicii i s-au adus muncii de securitate, prestigiului instituției şi chiar bunului renume al țării de către aşa-zisa activitate de aport valutar pe care o realizau cu prioritate unitățile externe U. M.0544 şi U. M.0195, precum şi U. M.0650 din Securitatea internă.

În afară de faptul că sumele respective de cele mai multe ori reprezentau o câtime din prețul de vânzare a mărfurilor şi pe care statul oricum le-ar fi încasat în condițiile unor negocieri corecte, ofițerii de securitate trebuiau să intre în tot felul de combinații cu străinii, nu de puține ori compromițătoare, iar controlul activității lor şi al valutei nu era sigur.

Tot atât de rău era şi faptul că unitățile respective fuseseră într-o bună măsură deturnate de la misiunile pentru care au fost create şi care erau utile țării. Cu toate încercările pe care le-am făcut de a scoate din preocupările Securității această sarcină sau măcar de a o reduce substanțial, nu am reuşit.

Dimpotrivă, Postelnicu a ridicat-o la rangul de atribuție prioritară pentru îndeplinirea căreia trebuia să-şi aducă contribuția întregul aparat. În aceste condiții a luat ființă şi I. C. E. „Dunărea" considerată ca fiind una dintre cele mai importante „creații" ale fostului şef al Departamentului, ținând-o în subordine şi ca ministru de Interne. În afară de faptul că toată lumea ştia că este o unitate de securitate, ba încă a Centrului de Informații Externe, ceea ce era inadmisibil îl constituia modul cum îşi selecta din economia națională mărfurile pentru export, precum şi faptul că aparatul securității şi chiar al întregului Minister de Interne lucra într-un fel sau altul pentru „Dunărea", inclusiv prin acțiuni de influență şi presiune care se făceau atât la întreprinderile producătoare cât şi la ministerele tutelare.

De menționat că lucrătorii acestei aşa-zise întreprinderi de comerț exterior, fiind ofițeri de informații, erau remunerați ca atare şi nu ca salariații întreprinderilor similare după alt barem şi în funcție de realizarea planului. Aşa a ajuns I. C. E. „Dunărea" erou al muncii socialiste, iar în jurul Securității aprecierile negative şi atmosfera proastă să se extindă.

Deservicii i-au adus Securității şi relațiile incorecte, chiar rele pe care Postelnicu le-a avut cu majoritatea membrilor şi membrilor supleanți ai C. P. Ex., cu mulți dintre miniştri şi alți conducători de instituții centrale şi chiar cu o parte din foştii săi colegi, prim-secretari de județe.

Fiind sigur de protecția ce o avea, dând frâu liber multiplelor sale trăsături negative de caracter şi urmărind, probabil, şi alte scopuri, multora din cei la care m-am referit, ca să-i facă să le fie teamă de el şi într-un fel chiar să-i subordoneze, le-a dat să înțeleagă în diverse moduri că are anumite „date" despre ei, că la „conducere" se cunosc unele „lucruri" etc., sfârşind „acolo unde insinuările nu aveau efect, cu amenințarea directă".

Evident că a profitat din plin şi de lipsa de personalitate şi poziție a acestora, determinată de teama oportunistă că îşi pierd privilegiile căpătate.

Regretabil este că unii dintre cei de mai sus au văzut în Postelnicu Securitatea în totalitatea ei şi au apreciat-o ca atare.

Tot în perioada la care mă refer, Securitatea a fost angajată foarte mult în aşa-numitele avize pe linie de cadre ce se cereau pentru persoanele care urmau să încadreze funcţii din diverse nomenclaturi. Din superficialitate inadmisibilă, incompetenţă în aprecierea datelor şi faptelor, ori datorită unei interpretări rigide şi dogmatice a unor date etc, s-au făcut multe greşeli în legătură cu aceste avize.

Dar s-au săvârşit şi abuzuri. Aşa, de exemplu, în „celebra" Comisie de Cadre prezidată de soţia dictatorului, un rol foarte important l-a avut în toţi aceşti ani Postelnicu care „adapta" avizele potrivit comenzilor primite sau în conformitate cu interesele ce le urmărea. Se înţelege că cei afectaţi de aceste avize, mai devreme sau mai târziu, aflând de unde li se trage, nu puteau să aibă decât resentimente faţă de Securitate şi în cele mai multe cazuri în mod justificat.

Aproape toţi şefii de unităţi centrale şi alţi ofiţeri ştiau ce metamorfoză cunoşteau diversele materiale care îi erau prezentate cu propunerea de a fi înaintate. Cele mai multe dintre acestea erau importante pentru cunoaşterea situaţiei reale din diverse domenii economice şi sociale.

În funcţie de interesul anume ce-l urmărea, de gradul de apropiere, de simpatie ori de antipatie ce-l avea faţă de conducătorul ministerului, întreprinderii sau instituţiei respective etc., materialul revenea de nerecunoscut din cauza eliminărilor din text sau completărilor ce i se aduceau cu lucruri absolut imaginare ori mistificate.

Când după ce am fost numit în funcţia de şef al Departamentului s-au returnat la mine (probabil din greşală) mai multe asemenea materiale trimise anterior de Postelnicu, am rămas stupefiat văzând ce a putut să scrie şi cât de grav a deturnat sensul informaţiilor. M-am referit în cele de mai sus doar la câteva din sarcinile şi activităţile Securităţii care, atât prin conţinut cât şi prin modul cum a fost orientată şi ordonată aducerea lor la îndeplinire, au determinat nemulţumiri sau reacţii negative.

Mai mult chiar, Securitatea fiind prezentă peste tot unde era prezent şi dictatorul, nemulţumirea şi ura ce s-au acumulat la adresa lui nu puteau să nu se răsfrângă şi asupra Securităţii. În aceste condiţii şi împrejurări a trebuit să preiau funcţia de şef al Departamentului Securităţii Statului, pe care n-am dorit-o şi n-am urmărit s-o obţin.

Situaţia politică internă devenea tot mai încordată, iar relaţiile României cu străinătatea se deteriorau pe zi ce trecea. În acest context politic dictatura se accentua şi, prin consecvenţă, situaţia operativă de securitate devenea tot mai complexă şi mai critică. Era evident că în asemenea condiţii organele de securitate vor avea să se confrunte cu probleme deosebite de natură să le opună aspiraţiilor şi acţiunilor ce ar fi vizat stabilitatea regimului.

Aceasta era de fapt problema problemelor care mă frământa şi mă preocupa pentru că niciodată n-am putut să concep că mă pot împotrivi voinţei poporului.

Pe de altă parte Securitatea, ca instituție, punea o serie de probleme dintre cele mai deosebite din cauza orientărilor de muncă ce le avusese timp de aproape zece ani şi care nu mai putea să fie aplicate datorită extremismului şi lipsei de discernământ ce le generau, a bazei operative extinse la absurd, a pierderii prin măsurile arbitrare luate a unui important fond de cadre capabile şi bine pregătite şi numirea în locul lor a altora slabe sau compromise, promovate pe baza relațiilor personale sau a atitudinii servile.

Totodată, ştiam că nefiind agreată de Postelnicu numirea mea în această funcție (ulterior am avut confirmarea, aflând că el susținuse alte propuneri) era de prevăzut că se vor crea inevitabil mari probleme şi pentru muncă şi pentru mine.

Evident că eu sub nici o formă nu puteam să continui cu orientările obtuze, arbitrare şi abuzive date de el activității cu stilul de muncă dur şi arogant ce l-a practicat, cu lipsa de conlucrare cu factorii de conducere din ministere şi unități economice şi social-culturale, cu prezentarea inexactă a realităților din diverse domenii şi, mai cu seamă, a stării de spirit negative şi tot mai accentuate a populației determinată de nemulțumirile cauzate de îngrădirea sau chiar suprimarea de fapt a unor drepturi, de nenumărate lipsuri de ordin material, de controlul tot mai strict politic şi polițienesc ce se exercita asupra cetățenilor țării etc.

Din aceste motive şi altele de ordin personal nu doream să fiu numit în funcția respectivă. De altfel, când am fost chemat şi mi s-a adus la cunoştință numirea, raportând că am probleme acute cu sănătatea mi s-a răspuns scurt şi categoric că „fiind militar trebuie să ştii că ordinele se execută".

Pe parcursul activității, în câteva împrejurări când am fost sever atenționat pentru neluarea unor măsuri „ferme", mi s-a spus că: „după cum se vede nu ai de gând să te pui serios pe treabă".

Atât în cei doi ani cât am fost în funcție, dar mai cu seamă în împrejurarea dramatică pentru mine în care mă aflu acum, am regretat şi regret profund că atunci când am fost numit nu m-am menținut mai ferm pe poziție, refuzând funcția.

În definitiv, în afara unor măsuri disciplinare (retrogradarea sau trecerea în rezervă şi alte sancțiuni politice) n-avea altceva ce să-mi facă. Acum însă totul este tardiv! Dacă am evocat cele de mai sus, am făcut-o din dorința de a se şti care a fost realitatea.

Am stat de multe ori şi m-am gândit de ce am fost preferat înaintea altora pentru această funcție mai cu seamă că s-au înşelat atât asupra unor aptitudini „specifice" cu care era necesar să fiu dotat şi, în mod deosebit, asupra devotamentului şi spiritului de sacrificiu ce trebuia să le dovedesc.

Cred că au influențat aprecierile laudative ce mi-au fost aduse de unii şefi de state cu prilejul vizitelor ce le-am efectuat în străinătate şi de a căror pregătire m-am ocupat timp de peste 11 ani (după generalii Doicaru şi Pacepa).

În pregătirea acelor vizite – pe linie de securitate dar şi cu contribuția pe linie politică, economică şi diplomatică – m-am străduit ca sarcinile şi misiunile ce le-am avut să fie cât mai bine duse la îndeplinire, gândind că fac un lucru bun şi util pentru țară. În acest fel am fost remarcat de unii şefi importanți de

state la care avusesem onoarea să mă prezint înainte de începerea vizitelor oficiale şi care, ulterior, au comunicat impresiile lor.

În câteva împrejurări astfel de aprecieri s-au făcut fiind şi eu de faţă. Privind retrospectiv lucrurile, cred că aceasta ar putea fi explicaţia întrucât nimic din activitatea mea trecută n-ar fi fost de natură să mă recomande pentru această funcţie.

Din cei 37 de ani cât am lucrat în Ministerul de Interne (1952-1989), timp de 25 de ani (1952-1977) am muncit exclusiv în domeniul învăţământului, de la simplu ofiţer direcţional, urcând treaptă cu treaptă – şef de birou, şef de secţie, şef de serviciu, locţiitor şef de direcţie – până la funcţia de şef al Direcţiei învăţământ, ulterior cadre şi învăţământ.

Timp de trei ani am îndeplinit şi funcţia de comandant al Şcolii militare de ofiţeri activi a Ministerului de Interne. Ca urmare a formaţiei mele de bază (învăţător), a pregătirii de specialitate (jurist) şi a activităţii de peste două decenii şi jumătate în munca de învăţământ, a firii mele, precum şi a lipsei totale a experienţei practice în munca operativă, activitatea mea în conducerea Departamentului nu a fost aşa cum o cereau funcţiile respective, adică a unui om de acţiune.

M-am remarcat, aceasta este realitatea, mai mult în plan teoretic, al pregătirii şi realizării convocărilor de învăţământ şi instruire, al elaborării unor materiale, al analizelor şi bilanţurilor etc.

Lipsa experienţei practice şi-a pus amprenta şi în activitatea mea cu unităţile ce le aveam în coordonare. În primii 4-5 ani mai mult am învăţat eu de la şefii unităţilor respective şi de la alte cadre cu experienţă decât au beneficiat unităţile în cauză de pe urma îndrumării şi controlului meu.

Pe de altă parte, datorită felului de a fi dar şi a experienţei de viaţă, a celor văzute, auzite, dar mai ales citite, am căutat să fiu cât mai atent în tot ceea ce fac, să manifest moderaţie şi prudenţă, dar mai cu seamă să nu-mi pierd calităţile şi sentimentele omeneşti. Foarte important şi în acelaşi timp poate apărea de necrezut dar acesta este adevărul, că după ce am fost numit şef al Departamentului, cunoscând multe lucruri pe care anterior nu le ştiam sau nici nu le bănuiam, văzând cum se luau hotărârile şi cum se conducea ţara şi observând la cei doi dictatori mai de-aproape acele manifestări şi trăsături care au scârbit un popor şi o lume, sentimentele mele de respect nu numai că nu s-au întărit ci, dimpotrivă, mi-am spus că eu nu sunt făcut pentru a-i servi cu devotament şi spirit de sacrificiu, aşa cum o cereau calitatea de militar şi obligaţiile funcţiei.

Recunosc că o mare influenţă a avut asupra mea şi faptul că, aşa cum am spus, mergând în numeroase ţări am cunoscut lumea, putând face comparaţii şi desprinde multe concluzii. Fiind numit în funcţia de şef al Departamentului şi dându-mi seama pe fiecare zi ce trecea care este mersul evenimentelor, mi-am întărit convingerea că lucrurile nu mai pot continua mlt timp astfel şi că ţara trebuie să iasă din situaţia grea în care se găsea.

Am început activitatea prin a înainta masiv informaţii şi date despre stări de fapt şi probleme pe care consideram că nu le cunoaşte. Pe atunci mai aveam

impresia că unele lucruri nu i se raportează şi, deci, nu le ştie pentru a lua măsuri.

Parțial era adevărat dar şi ulterior când le-a cunoscut exact rezultatul a fost acelaşi, adică nul. Până în octombrie – noiembrie 1987 în general, nu s-a raportat prin materiale scrise şi în mod documentat despre starea de spirit, pentru că fostul şef al Departamentului nu a voit să iasă cu asemenea materiale.

În analize ale Consiliului de Conducere sau ale Biroului Executiv ori chiar în convocări cu şefii de unități am fost nu o dată criticat de Postelnicu referitor la modul cum pun problemele din acest punct de vedere, apreciindu-se simplist că „asta e poziția de indelectual care nu are încredere în tăria partidului şi în capacitatea lui de a rezolva toate problemele".

Chiar după ce am fost numit şef al Departamentului a încercat în mai multe rânduri să mă împiedice să raportez asemenea informații. De altfel, în câteva împrejurări când ne găseam împreună la Ceauşescu şi prezentându-i astfel de probleme, Postelnicu, fără măcar să ştie despre ce este vorba m-a contrazis, spunând că lucrurile nu stau chiar aşa.

Probabil că din cauză că anterior nu li se dăduseră astfel de informații şi pentru că în general nu le plăcea şi nu acceptau să li se vorbească despre nemulțumiri sau stări de lucruri negative determinate de hotărâri politice ori de dispoziții ale lor a făcut ca în mai multe rânduri să înregistrez ecouri negative şi chiar să mi se spună că sunt alarmist şi nu analizez politic şi destul de profund lucrurile.

Cu toate acestea am continuat să prezint sistematic tot mai multe informații despre astfel de probleme. Stările proaste de lucruri din mai toate domeniile şi nemulțumirile poporului erau sesizate şi cunoscute la mai multe nivele ale ierarhiei de partid şi de stat dar nimeni n-a întreprins niciodată nimic serios pentru schimbarea situației.

Dacă n-au avut curajul pentru acțiuni mai hotărâte, majoritatea celor care se aflau în fruntea acestor eşaloane n-au dovedit nici corectitudinea necesară de a înfățişa realitatea aşa cum era în domeniile de care răspundeau şi a susține că adevărul era acela. Pentru că ştiau că place şi se practică minciuna, s-au bălăcit tot timpul în minciună, în oportunism şi în servilism. Ca să nu poată spune că n-au fost informați şi nu cunosc situația, s-au trimis concomitent şi celor din conducerea guvernului foarte multe rapoarte şi note cu informații şi date referioare la problemele cele mai deosebite din economie şi din alte sectoare de activitate.

Astfel, în ultimii doi ani s-au înaintat sute de informații despre situația deosebită din industria minieră, din sistemul energiei electrice, din industria petrochimică, din industria sidelurgică, din construcțiile de maşini şi din celelalte ramuri industriale şi domenii de activitate. S-a informat documentat despre lipsa unor materii prime, materiale şi componente indispensabile industriei şi care nu se puteau produce în țară, despre stocurile imense de autocamioane, tractoare şi alte maşini care nu aveau desfacere la export şi erau expuse degradării, aşteptând de ani de zile sub cerul liber să fie vândute.

S-au trimis mai multe rapoarte documentate cu situaţia falimentară a Întreprinderii „Olcit” şi a altor întreprinderi sau societăţi mixte. S-a prezentat, de asemenea, bine argumentată şi documentată starea exactă de lucruri de la Centrala atomo-elecrică de la Cernavodă, informându-se despre greutăţile reale şi despre imposibilitatea inclusiv tehnică, de a fi pusă în funcţiune la termenele arbitrar fixate.

Au fost furnizate aceste informaţii de către Securitate în timp ce cadre de cea mai mare răspundere din conducerea guvernului sau a ministerelor de resort dădeau dictatorului asigurări că totul se poate face şi că se pot devansa şi termenele, făcând chiar propuneri în acest sens.

În ciuda opoziţiei ministrului de Interne, Postelnicu, de a nu se raporta nici un fel de informaţii cu privire la realitatea producţiei agricole, spunând că „ştie conducerea mai bine care este situaţia” şi că „rolul organelor de securitate şi de miliţie este acela de a asigura măsuri să nu se fure din produsele agricole” am trimis totuşi numeroase informări.

La fel cu privire la stările grave de lucruri din zootehnie, unde în afara minciunilor sfruntate cu privire la efective, mureau pe capete animalele şi păsările pentru că nu aveau ce să mănânce. De asemenea, am dat informări cu pivire la situaţia deplorabilă din industria alimentară, inclusiv cu privire la folosirea unor procedee tehnologice, materii prime şi ingrediente cu consecinţe nocive, chiar grave pentru sănătatea populaţiei. Am trimis numeroase informări şi rapoarte cu privire la lipsa cronică de pe piaţă a produselor alimentare şi despre situaţiile mincinoase ce erau prezentate de Ministerul Comerţului interior şi ministerele producătoare.

Prin mai multe rapoarte şi note s-au prezentat stările de lucruri deosebite ce existau în domeniul sănătăţii şi, mai cu seamă privind lipsa medicamentelor precum şi a căldurii şi alimentelor în spitale. Am dat, de asemenea, mai multe informări despre neprimirea drepturilor în natură sau în bani de către ţăranii cooperatori şi despre starea de nemulţumire creată în rândurile acestora şi a unei însemnate părţi a populaţiei, în general, în legătură cu aberantul plan de sistematizare a localităţilor rurale.

Numeroase informări am prezentat şi în legătură cu nemulţumirile foarte repetate ale muncitorilor privind neplata salariilor la sfârşit de lună sau a reţinerilor masive, fără vina acestora, fiind prevenite în acest fel situaţii grave.

Consider că nu greşesc dacă afirm că în ultimii ani despre multe din problemele cele mai grave care existau în economie şi în alte sectoare de cea mai mare importanţă, numai Securitatea a fost cea care a informat, prezentând lucrurile aşa cum erau în realitate pe baza datelor de care dispunea.

Mulţi, chiar foarte mulţi conducători de întreprinderi şi, ceea ce ar părea de necrezut dar aceasta este realitatea, majoritatea miniştrilor mulţumeau, chipurile, Securităţii pentru că a informat despre una sau alta din stările de lucruri respective în loc ca ei să fi prezentat situaţia aşa cum era şi să fi cerut rezolvarea problemelor ce le depăşeau competenţele.

Dar era mai comod pentru ei să informeze Securitatea!

De ce membrii C. P. Ex., secretarii CC, conducerea guvernului, care cunoşteau situaţia din economie, starea de lucruri inadmisibilă în ce priveşte

aprovizionarea populației cu alimente şi alte mărfuri de larg consum de primă necesitate, problemele grave devenite cronice cu căldura şi energia electrică, precum şi stările de nemulțumire de masă din aceste cauze şi din numeroase altele, n-au manifestat nici cea mai mică împotrivire?

Poate că unii dintre aceşti foşti demnitari de partid şi de stat nutreau şi ei speranța că Ceauşescu va pleca de bună voie de la putere sau va fi răsturnat. Numai că lucrul acesta trebuia să-l determine sau să-l înfăptuiască alții pentru că şi atunci când au avut o asemenea ocazie, aşa cum a fost cea din şedința C. P. Ex. Din 17 decembrie 1989, n-au făcut-o, ci dimpotrivă. Acum unii dintre ei încearcă să motiveze că ar fi adoptat o atare poziție de teama Securității, făcând prin aceasta încă o dată dovada laşității şi incorectitudini.

La şedința respectivă Securitatea era pusă în cauză pentru că nu trăsese în manifestanții de la Timişoara, iar ei nu numai că n-au susținut această poziție justă ci s-au raliat fără nici o rezervă lui Ceauşescu şi au aprobat hotărârea lui. Tot în numele adevărului declar cu întreaga responsabilitate că în cei doi ani cât am fost şeful Departamentului nici un membru sau membru supleant al C. P. Ex. Ori al guvernului nu a fost urmărit în nici un fel şi prin nici un mijloc de către Securitate şi nu s-a dat despre niciunul dintre ei nici măcar o singură informație. Concomitent cu informările susținute, care prezentau veridic situația din mai toate sectoarele importante şi văzând că în ciuda cunoaşterii realității nu se iau nici un fel de măsuri de natură să schimbe pe fond starea lucrurilor, am hotărât să fac tot ce-mi va sta în putință ca activitatea Securității şi mai cu seamă măsurile luate de ea să nu agraveze mai mult viața oamenilor.

Despre o asemenea orientare ce presupunea, de fapt, slăbirea muncii şi devierea de la ordinele şi dispozițiile primite, care cereau constant creşterea combativității şi fermității, nu puteam să vorbesc deschis întregului aparat şi nici să rezulte explicit din documentele de organizare şi conducere curentă a muncii. Dar chiar programele anuale de măsuri erau mai mult formale, trebuind să fie elaborate pentru că aşa se stabilise regula de ani de zile şi se cerea să fie înaintate, o dată cu rapoartele pentru bilanțurile anuale, secretarului CC care răspundea de Armată, Interne, Procuratură şi Justiție.

Activitatea propriu-zisă era organizată şi se desfăşura în funcție de problemele curente ce erau ridicate de cazuistică şi pe baza ordinelor exprese ce se primeau. Aşa, de altfel, se explică şi formulările cu caracter general şi sarcinile de ordin mai mult principial ce le conțin aceste programe.

În cei doi ani (1988-1989), cât am fost în funcție, în nici o şedință de Birou executiv sau de Consiliu de conducere nu am analizat modul cum s-au realizat programele de măsuri la care m-am referit. Procedând cu prudența şi precauțiunea necesare, pentru că şi eu mă temeam, orientările la care m-am referit le-am dat atunci când mi se prezentau pe linii de muncă datele privind situația operativă şi, în mod special, când analizam cu şefii de unități prebleme şi cazuri concrete, acessta fiind o activitate curentă, aproape zilnică.

Cu unii şefi de direcții sau locțiitori ai lor (gL. Lt. Vasile Gh., gL. Mr. Mortoiu A., gL. Mr. Macri E., gL. Mr. Țencu A., col. Rațiu Gh., col. Ardeleanu Gh., col. Morariu, col. Marinescu C., col. Teodorescu F., col. Ureche M., lT. Col.

Stan şi alţii), am discutat mai deschis, unităţile lor fiind cu cea mai mare pondere în activitate. Şi mai deschis am discutat o serie de probleme cu adjuncţii mei – gL. Mr. Bucurescu G., şi gL. Mr. Alexie Şt.

— Care răspundeau de Securitatea internă şi în care aveam mai multă încredere că nu mă trădează.

Ca urmare, am extins cum n-a fost niciodată în trecut, gama măsurilor preventive, începând cu influenţarea, atenţionarea, avertizarea, propunerea unor măsuri politico-administrative sau disciplinare, etc., până la propunerea persoanei respective în atenţia familiei sau a colectivului de muncă. Am cerut să se reducă drastic numărul persoanelor cercetate în stare de reţinere, iar arestările să se facă numai în cazurile grave de spionaj-trădare sau de flagrant-delict când nu mai era posibilă altă soluţie.

Aceasta a fost de exemplu situaţia în cazul Mihai Petre Băcanu. Totuşi, pentru a nu fi condamnat la o pedeapsă foarte aspră, aşa cum prevedea legea pentru infracţiunea respectivă, a fost trimis în judecată pentru o faptă de drept comun pe care o săvârşise şi a primit o pedeapsă mică. În acest fel a fost posibil ca toate celelalte cinci persoane din grup să nu mai fie trimise în justiţie, ci să fie puse în libertate, aplicându-li-se sancţiuni administrative de către forul tutelar, respectiv mutarea în provincie.

Menţionez că deşi nu aveam vreo obligaţie, am vorbit cu primii secretari ai judeţelor respective, rugându-i să li se facă încadrarea pe funcţii corespunzătoare pregătirii şi pentru a li se asigura locuinţe. Pe propria-mi răspundere am hotărât nearestarea şi netrimiterea în judecată într-o serie de cazuri deosebite şi unde legea nu dădea posibilitatea alternativei, a alegerii unei alte soluţii.

De exemplu, în cazul lui Ion Puiu, deşi îi erau bine cunoscute activitatea ce o desfăşura şi legăturile ce le avea, inclusiv cu unii diplomaţi – cadre de informaţii de la două ambasade din Bucureşti, precum şi cu o organizaţie din exterior de la care a primit suma de 1.200.000 lei nu a fost trimis în judecată ci, după cercetări a fost pus în libertate.

Corneliu Coposu şi mulţi alţii, pentru activităţi asemănătoare, nici măcar nu au fost cercetaţi. Mărturisesc că am avut oroare atunci când se punea problema trimiterii în judecată şi condamnării la închisoare a unui om.

De aceea am făcut tot posibilul să nu se ajungă aici. În multe cazuri de fapte cu caracter penal sau susceptibile de răspundere penală s-au propus factorilor de răspundere în drept să aplice măsuri administrative ori politico-disciplinare numai pentru a nu fi trimise în judecată persoanele respective.

Aceasta în ciuda faptului că în cei doi ani cât am fost şeful Departamentului, niciodată Ceauşescu nu a spus că din motive politice, inclusiv de ordin extern, să nu se trimită în judecată pentru fapte contra demnităţii statului. Dimpotrivă, a cerut permanent aplicarea legii cu exigenţă şi fermitate.

Cu toate acestea, şi contrar ordinelor exprese ce le-am primit, nu am luat măsura trimiterii în judecată a Doinei Cornea, a lui Gabriel Andreescu din Bucureşti şi a altora. Şi în ce-i priveşte pe cei şase semnatari ai scrisorii cunoscute cu toate că acest caz după ce s-a declanşat era îndeaproape urmărit

de cei doi dictatori, nu am executat mai multe dispoziții primite şi mai ales aceea de a fi cercetați în stare de reținere dată a doua zi după difuzarea scrisorii. Iată pe scurt cum s-a derulat acest caz.

Dându-mi tot mai mult seama de mersul ireversibil al lucrurilor, fiind în sinea mea convins că altă soluție pentru salvarea țării nu poate fi decât prin căderea dictatorilor şi în acest caz, ca şi în multe altele, am lăsat ca evenimentele să-şi urmeze cursul.

Deşi existau cu mult înainte informații certe că se pregăteşte o asemenea acțiune, se cunoşteau chiar părți sau variante ale textului, faptul că urmează să fie trimisă în străinătate pentru a fi difuzată la poturile de radio etc., n-a fost întreprinsă nici o măsură care să împiedice acțiunea. De asemenea, nici n-am informat că se pregăteşte o asemenea scrisoare şi este iminentă trimiterea ei.

Ştiind cam pe ce canale se putea scoate scrisoarea din țară, n-au fost întreprinse toate măsurile posibile pentru a împiedica expedierea ei în străinătate. Autorului de fapt al scrisorii şi inițiator al acțiunii nu i-au mai fost blocate toate legăturile ce le avea cu unii diplomați străini, aşa cum era ordin să se facă. Chiar şi despre difuzarea la posturile străine de radio n-am raportat, ci am fost chemat şi întrebat ce ştim.

Faptul că s-a difuzat scrisoarea respectivă în străinătate a provocat la adresa Securității o reacție violentă din partea celor doi dictatori. Totodată, s-a ordonat să fie luate măsuri drastice, respectiv arestarea a cinci dintre semnatari (exclusiv Constantin Pârvulescu) şi cercetarea lor în această stare.

Din considerentele pe care le-am arătat mai înainte, dar şi din motive sentimentale, omeneşti, ştiind că aproape în totalitatea lor aceste persoane au reprezentat ceva în această țară şi păstrând pentru unii dintre ei considerația cuvenită, am tergiversat aplicarea ordinului de reținere, invocând mai multe motive mai ales legate de starea de sănătate a persoanelor respective, spunând că suferă de afecțiuni care îi fac responsabili sau care pot avea urmări imprevizibile.

Ca urmare, cercetarea s-a făcut în stare de libertate, cu atenție şi condescendență, fiind aduşi la anchetă şi transportați la domiciliu cu autoturismul.

În acest timp dictatorul a dat dispoziție preşedintelui Colegiului central de partid şi primului secretar al Capitalei să se ia măsura mutării persoanelor respective în provincie (mai puțin a lui Constantin Pârvulescu şi Grigore Răceanu).

Ulterior a revenit cerând ca mutarea s-o facă la periferia Bucureştiului, pe motiv că nu mai pot locui în cartierul prezidențial sau în proximitatea lui. Fiind prezentate lui Ceauşescu scrisorile ce-i fuseseră adresate de Gh. Apostol, Al. Bârlădeanu, Corneliu Mănescu şi Grigore Răceanu, s-a spus că situația lor şi a celorlalți va fi analizată la CC al PCR după Congres, însă nu s-a mai făcut.

La cele menționate anterior mai adaug că în perioada celor doi ani cât am fost în funcția de şef al Departamentului am luat şi alte măsuri în spiritul celor ce am prezentat în cuprinsul acestei declarații. Astfel, revăzând baza operativă şi dând o altă orientare unor probleme de muncă, am scos din preocupările Securității un număr foarte mare de persoane.

Am întărit considerabil măsurile pe linie de contraspionaj, fiind un domeniu de cea mai mare importanță pentru securitatea statului. Datele şi informațiile obținute au confirmat justețea măsurii adoptate. De asemenea, am mărit cerințele, exigența şi controlul asupra activității specifice a Centrului de Informații Externe care, de mai mulți ani, ca urmare, pe de o parte, a mai multor trădări ce au destabilizat munca pe zone întregi, iar pe de altă parte şi mai ales datorită orientării profund greşite date, anterior, activității, angrenând unitățile respective aproape exclusiv în acțiuni aşa-zis economice a fost grav afectată funcția lor de bază, aceea de a culege informații pentru apărarea statului şi promovarea intereselor poitice, economice şi de altă natură.

Acționând în spiritul orientărilor la care m-am referit, pe mai multe direcții importante ale muncii nu s-a mai desfăşurat o activitate susținută iar inforațiile respective n-au mai fost puse în lucru şi urmărite pentru a se preveni producerea de evenimente şi nici n-au mai fost raportate. Astfel, deşi erau numeroase date din care rezultă că în ultima parte a anului 1989 situația operativă se deteriorase foarte mult, nu am luat nici o măsură deosebită aşa cum s-ar fi impus şi cum eram obligat s-o fac, în scopul prevenirii unor urmări grave şi nici n-am raportat informații care erau foarte importante.

Aşa de exemplu, în legătură cu informațiile care existau privind o serie de acțiuni ale studenților de la Institutul Politehnic, de la Academia de Studii Economice, de la Institutul Medico-Farmaceutic şi altele, din Bucureşti, nu s-a făcut nimic pe linie de securitate. A fost încunoştiințat doar ministrul Învățământului că un număr mare de studenți de la cămine nu au plecat în vacanță.

În trecut, în condiții operative infinit mai simple, la căminele studențeşti se luau, atât de Securitate cât şi de Miliție, măsuri complexe, angrenându-se şi conducerile institutelor de învățământ superior respective, cadrele didactice, organizațiile politice etc. În mod similar s-a procedat şi cu informațiile care priveau plecarea spre Bucureşti a unor studenți de la alte centre universitare sau situația de pe platformele industriale din marile întreprinderi şi dintr-o serie de instituții din Capitală şi din provincie.

În cele declarate mai sus am înfățişat unele din orientările date muncii şi măsurile mai importante luate. Ele au fost însă mai multe şi s-au reflectat în activitatea curentă a unităților informativ-operative de securitate. Declar şi subliniez că în anii din urmă şi mai ales în perioada care a precedat revoluția, Securitatea n-a mai fost instituția care se cerea să fie. Prin aceasta s-au facilitat în mod indirect acțiunile forțelor revoluționare ale maselor populare împotriva regimului dictatorial al lui Ceauşescu.

În acelaşi timp toate unitățile informativ-operative şi cele ale trupelor de securitate au executat întocmai ordinele ce le-am dat, atât înainte cât şi imediat după fuga dictatorului, de a nu se trage în manifestanți şi de a se pune la dispoziția lor. Ulterior, auzind apelul ce le-am adresat şi executând dispozițiile ce le-am dat, unitățile de securitate s-au pus în serviciul revoluției şi au acționat alături de armată.

Aceasta este declarația pe care o dau, o susțin şi o semnez.

I. V. Vlad „Evenimentul zilei", nr. 72-76, 14-18 septembrie 1992.

SFÂRŞIT